

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ การพัฒนาเครือข่ายนักวิจัยภาคเหนือ

โดย นายอุดลย์ ดวงดีทวีรัตน์ และคณะ

มีนาคม 2549

ສັບຄູາເລີ່ມທີ RUG4740001

รายงานວิຈัยฉบับສມບູຮນ

ໂຄຮກການ ກາຣພິມນາເຄຣືອຂ່າຍນັກວິຈີຍກາຄເໜືອ

ຄະະຜູ້ວິຈີຍ

ນາຍອດຸລຍໍ່ ດວງດີທີວິຮັດນໍ
ນາຍເກີຍຮຕີສັກດີ ມ່ວງມິຕຣ

ສນັບສນຸນໂດຍ

ສໍານັກງານກອງທຸນສນັບສນຸນກາຣວິຈີຍ (ສກວ.)

กิตติกรรมประกาศ

การทำงานครั้งนี้ประสบความสำเร็จได้ เพราะได้รับการยอมรับสั่งสอน ให้ความช่วยเหลือ และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากบุคคลและองค์กรต่างๆ ซึ่งมีมากเกิน กว่าจะกล่าวในที่นี้ได้หมด อย่างไรก็ตามผู้ศึกษาขอขอบพระคุณเป็นพิเศษดังนี้

คณะกรรมการ “การสื่อสารเพื่อชุมชน” ที่มีพื้นที่การดำเนินงานในเขตภาคเหนือ ตอนบน ทั้ง 6 โครงการที่ช่วยติดต่อประสานงาน และให้การสนับสนุนทุกขั้นตอนตั้งแต่เริ่มต้นจน สิ้นสุดโครงการ ที่ปรึกษาโครงการทั้ง พระมหา ดร.บุญช่วย สิรินธร์และ ดร.กาญจนा แก้วเทพ อาจารย์ที่ปรึกษาทั้งสองท่านได้เสียสละเวลาอันมีค่าของท่านในการให้คำปรึกษา แนะนำ ให้ กำลังใจและมีเมตตาอันเป็นคุณค่าอย่างยิ่งต่อคณะกรรมการ แม้ว่าโครงการจะจบลงแล้วก็ตาม

ขอขอบคุณพระอาจารย์ผู้สอนพระนิสิตทั้งที่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ (มจธ.ชม.) และมหาวิทยาลัยมหากุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตวัดบวร (มมร. กทม.) ที่เคยช่วยเหลือเขาใจใส่พระนิสิตที่ร่วมกิจกรรมโครงการตลอดระยะเวลาการดำเนินโครงการ และขอขอบคุณแก่นนำเครือข่ายทุกท่านที่เมื่อเข้าร่วมในเวทีโครงการแล้วได้มีการปรับบทบาท เป็นทั้งผู้รับและผู้ให้ด้วย

ท้ายที่สุดขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ได้ดูดหนุนทุน ทำให้ การดำเนินงานครั้งนี้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งใจไว้

ทีมประสานงาน

มีนาคม 2549

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

สรุปขั้นตอน/กระบวนการดำเนินกิจกรรมและผลที่เกิดขึ้น

โครงการพัฒนาเครือข่ายนักวิจัยภาคเหนือมีวัตถุประสงค์ 1.) เพื่อพัฒนาขีดความสามารถด้านการวิจัยแบบมีส่วนร่วมและแบบปฏิบัติการเพื่อการสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนผ่านการเรียนรู้ร่วมกับภาคีเครือข่าย โดยใช้ประสบการณ์/กระบวนการ/ผลงานจากโครงการวิจัย 6 โครงการ และ 2.) เพื่อส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลงานวิจัยจาก 6 โครงการที่ขยายไปสู่พื้นที่ชุมชนอื่นๆ ผ่านเครือข่ายที่มี อันจะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานในพื้นที่ของภาคีเครือข่ายในภาคเหนือ

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ร่วมงานที่มีความหลากหลาย ทั้งสถานภาพ เช่น พระสงช์ ครู อาจารย์ นักวิจัย นักพัฒนา บพต. และนักศึกษา ระดับการศึกษามีตั้งแต่กำลังศึกษาระดับปริญญาตรีจนถึงจบการศึกษาระดับปริญญาโท ส่วนประสบการณ์การทำงานพัฒนาและงานวิจัยนั้นกลุ่มเป้าหมายมีทั้งที่ไม่เคยมีประสบการณ์ทำงานพัฒนาและงานวิจัยจนถึงผู้ที่มีประสบการณ์ทำงานพัฒนาและงานวิจัย และนอกจากนี้แล้วยังมีกลุ่มเป้าหมายจำนวนหนึ่งเคยมีประสบการณ์ร่วมงานที่การให้ความรู้สร้างความเข้าใจเรื่องกระบวนการวิจัยโดย รศ.ดร.กาญจนा แก้วเทพ

จากคุณลักษณะโดยทั่วไปของกลุ่มเป้าหมายคณะทำงานเจึงแบ่งกลุ่มเป้าหมายเป็น 2 กลุ่ม โดยใช้เกณฑ์ผู้ที่เคยร่วมงานที่การให้ความรู้สร้างความเข้าใจเรื่องกระบวนการวิจัยโดย รศ.ดร.กาญจนा แก้วเทพ กับผู้ที่ไม่เคยร่วมงานที่ดังกล่าว

1.1 กลุ่มพระรุ่นที่ 1 กลุ่มเป้าหมายผู้ที่เคยร่วมงานที่การให้ความรู้สร้างความเข้าใจเรื่องกระบวนการวิจัยโดย รศ.ดร.กาญจนा แก้วเทพ ประกอบด้วยพronักพัฒนาเครือข่ายพิชิยาลัยนักวิจัยประวัติศาสตร์ห้องถินและนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ซึ่งกลุ่มเป้าหมายนี้เรียกว่า พระรุ่นที่ 1

กลุ่มเป้าหมายที่ร่วมงานที่พระรุ่นที่ 1 มีความรู้/ความเข้าใจเรื่องกระบวนการวิจัย (ทางทฤษฎี) แต่ในทางปฏิบัติส่วนมากยังไม่เคย/ยังไม่ค่อยมีประสบการณ์

ทัศนคติเกี่ยวกับการวิจัย กลุ่มเป้าหมายมองกระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือในการทำงาน ต้องการนำกระบวนการวิจัยไปปรับใช้ในงานที่ตนเองกำลังทำ เช่น กลุ่มเป้าหมายที่กำลังทำงานพัฒนา เป็นต้น

เป้าหมายหลักที่เข้าร่วมเวที กลุ่มเป้าหมายที่ร่วมในเวทีนี้สามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มตามวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมเวที (1) เป็นกลุ่มพะสงษ์ที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาโทและกำลังพัฒนาโครงร่างวิทยานิพนธ์ ดังนั้นจึงมีเป้าหมายเพื่อใช้กระบวนการการวิจัย/เวทีครั้งนี้เพื่อพัฒนาโครงร่างวิทยานิพนธ์ และ(2) กลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักวิจัยและนักพัฒนาต้องการเรียนรู้กระบวนการวิจัยเพื่อนำไปปรับใช้ในงานที่ตนเองกำลังทำ

1.2 กลุ่มพระรุ่นที่ 2 กลุ่มเป้าหมายผู้ที่ไม่เคยร่วมเวทีการให้ความรู้สร้างความเข้าใจเรื่องกระบวนการวิจัยโดย ศศ.ดร.กาญจนा แก้วเทพ ประกอบด้วยพระนิสิตจาก มจร. มมร. นักพัฒนา อบต. ครุ นักวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และนักศึกษาที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาโท ซึ่งกลุ่มเป้าหมายนี้เรียกว่า พระรุ่นที่ 2

ก่อนเข้าร่วมเวทีเครือข่ายนักวิจัยภาคเหนือ กลุ่มเป้าหมายทั้งหมดยังไม่เคยมีการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน/การแลกเปลี่ยนประสบการณ์และการหนุนเสริมช่วยเหลือกัน

กลุ่มเป้าหมายที่ร่วมเวทีพระรุ่นที่ 2 ส่วนมากยังไม่มีความรู้/ความเข้าใจเรื่องกระบวนการวิจัยทั้งทางทฤษฎีและการปฏิบัติ ถึงแม้ว่าในเวทีนี้จะมีผู้ที่เคยมีประสบการณ์ทำงานวิจัยมาแล้วแต่ความรู้/ความเข้าใจยังไม่ดีพอ เช่น เมื่อถ้า ผู้ที่เคยทำงานวิจัยมาแล้วว่า “ปัญหา/ข้อสงสัยของ การวิจัยคืออะไร” หรือ “คำถามการวิจัยคืออะไร” ไม่สามารถตอบได้ว่างานวิจัยที่ตนเองเคยทำผ่านมานั้น(ทำงานวิจัยเสร็จเรียบร้อยแล้ว) “ปัญหา/ข้อสงสัยของ การวิจัยคืออะไร” หรือ “คำถามการวิจัยคืออะไร”

ทัศนคติเกี่ยวกับการวิจัย กลุ่มเป้าหมายส่วนมากยังไม่เคยมีประสบการณ์การทำงานวิจัยและกำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี จึงมองงานวิจัยว่าเป็นเรื่องที่ยุ่งยาก มีตัวเลขเป็นจำนวนมาก และคนที่จะทำวิจัยได้ต้องจบการศึกษาระดับปริญญาโทเท่านั้น

เป้าหมายหลักที่เข้าร่วมเวทีกลุ่มเป้าหมายที่ร่วมเวทีส่วนมากเป็นมือใหม่ยังไม่เคยมีประสบการณ์การทำงานพัฒนาและงานวิจัยสามารถแบ่งได้เป็น 4 กลุ่มตามวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมเวที (1) กลุ่มเป้าหมายที่เป็นพระนิสิต กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี ต้องการเรียนรู้ว่างานวิจัยคืออะไรและจะนำไปปรับใช้ในงานที่จะทำได้อย่างไร/ต้องการหาประสบการณ์ (2) กลุ่มแคนนำชาวบ้านและนักพัฒนาต้องการเรียนรู้ว่างานวิจัยคืออะไรและจะนำไปปรับใช้ในงานที่กำลังจะทำได้อย่างไร/ต้องการหาประสบการณ์ (3) กลุ่มนักศึกษาที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาโท และกำลังพัฒนาโครงร่างวิทยานิพนธ์ มีเป้าหมายเพื่อใช้กระบวนการวิจัย/เวทีครั้งนี้เพื่อพัฒนาโครงร่างวิทยานิพนธ์ และ (4) กลุ่มเป้าหมายที่กำลังทำวิจัย/นักวิจัยต้องการเรียนรู้ว่างานวิจัยคืออะไร และจะนำไปปรับใช้ในงานที่กำลังจะทำได้อย่างไร

ที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (มมร.) วัดบวรนิเวศวิหาร กทม. (เป็นการขยายเครือข่าย)

การสร้างเสริมและพัฒนาเครือข่ายแกนนำชาวบ้าน โดยการเปิดโอกาสให้แก่นำชาวบ้านที่อยู่ในเครือข่ายได้ไปแลกเปลี่ยนประสบการณ์และเรียนรู้ตามประเดิมที่ชาวบ้านสนใจ การผลิตสื่อ เพื่อให้ชุมชนรู้จักผลิต/ใช้และผสมผสานสื่อที่มีอยู่ในสังคม เช่น สื่อสมัยใหม่ กับสื่อนุ่มนวลและสื่อพื้นบ้านได้อย่างรู้เท่าทันและให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดำเนินการภายใต้หลักการโดยชุมชน เพื่อชุมชนและเป็นของชุมชน

กิจกรรมการสนับสนุนพระรุ่นใหม่ทำวิจัยขนาดเล็ก เพื่อให้พระรุ่นใหม่(ที่ยังไม่เคยมีประสบการณ์ทำงานวิจัย)ได้มีโอกาสทำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปทดลองปฏิบัติจริงโดยมีนักวิจัย/ภาคีในเครือข่ายช่วยหนุนเสริม มีการสนับสนุนให้พระที่ผ่านกระบวนการครั้งนี้(ไม่เคยมีประสบการณ์ทำงานวิจัย)ทดลองทำวิจัยขนาดเล็กเป็นกลุ่ม

3. ผลที่เกิดขึ้น

3.1 Output

3.1.1 ในเชิงปริมาณ ดังที่กล่าวข้างต้นแล้ว

3.1.2 ในเชิงคุณภาพ

1) กลุ่มเป้าหมาย (ทั้งผู้ที่เคยมีประสบการณ์การทำงานวิจัยมาแล้วและผู้ที่ยังไม่เคยมีประสบการณ์การทำงานวิจัย) มีความรู้/ความเข้าใจที่ถูกต้องเพิ่มมากขึ้นในเรื่องเกี่ยวกับกระบวนการวิจัยเมื่อเทียบกับก่อนเข้าร่วมเวที เช่น ผู้ที่เคยมีประสบการณ์การทำงานวิจัยมาแล้วแต่ไม่เคยรู้ว่างานที่เคยทำนั้น “ปัญหานำการวิจัยหรือตนเองลงสังสัยอะไร” เมื่อผ่านเวทีแล้วทำให้เข้าใจกระบวนการวิจัยเพิ่มมากขึ้น

2) ทำให้กลุ่มเป้าหมายมีทัศนคติที่เปลี่ยนไป จากเดิมที่คิดว่าวิจัยเป็นเรื่องยุ่งยาก และต้องเป็นคนที่จบการศึกษาระดับปริญญาโทเท่านั้นจึงจะทำได้ เมื่อผ่านกระบวนการ การแลกเปลี่ยนเป้าหมายพบว่าการวิจัยทุกคนสามารถที่จะทำได้และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

3) เกิดเครือข่ายการหนุนเสริมช่วยเหลือกัน มีทั้งพระสงฆ์หนุนเสริมช่วยเหลือ พระสงฆ์, พระสงฆ์หนุนเสริมช่วยเหลือชาววัด, ชาววัดหนุนเสริมช่วยเหลือพระสงฆ์และชาววัดหนุนเสริมช่วยเหลือกันเอง เป็นต้น(ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเป้าหมายในเวทีพระรุ่นที่ 1 และ เวทีพระรุ่นที่ 2) ทำให้กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมเวทีบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตนเองตั้งไว้ นอกจากนี้แล้วยังมีเครือข่ายแกนนำชาวบ้านที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันโดยการศึกษาดูงาน/แลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่มีการหนุนเสริมช่วยเหลือกันอย่างต่อเนื่อง

2. ขั้นตอน/กระบวนการดำเนินกิจกรรม

2.1 การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายมีความหลากหลายมากดังที่กล่าวมาแล้ว คณะกรรมการจึงได้ทำการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย โดยใช้เกณฑ์ต่างๆ เช่น ระดับการศึกษา เป้าหมายหลักที่เข้ามาร่วมเวที และประสบการณ์การทำงานพัฒนา/งานวิจัย เพื่อใช้ในการกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหา และวิธีการ/สื่อในการจัดเวทีให้กับกลุ่มเป้าหมาย ในครั้งนี้จึงแบ่งกลุ่มเป้าหมายเป็น 2 กลุ่ม

2.2 การดำเนินกิจกรรมกลุ่มพระรุ่น 1 กลุ่มเป้าหมายเหล่านี้ทั้งหมดเคยมีประสบการณ์การลงพื้นที่ศึกษาชุมชน/ทำงานพัฒนาและบางคน/บางรูปแบบมีประสบการณ์การทำงานวิจัยมาแล้ว ดังนั้นโครงการจึงใช้เวทีเสวนาเป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และบทเรียนต่างๆ ที่ผ่านมาของกลุ่มเป้าหมายโดยมีคณะกรรมการวิจัยจากโครงการวิจัยชุดการสื่อสารเพื่อชุมชนที่ดำเนินงานในพื้นที่ภาคเหนือร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้วย ประธาน/เนื้อหาในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์แต่ละครั้งนั้นกลุ่มเป้าหมายจะร่วมกันตั้งขึ้นมาตามความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย กิจกรรมมุ่งเน้นให้กับกลุ่มเป้าหมายมีการหนุนเสริมซ่วยเหลือกันอย่างต่อเนื่อง

มีการจัดเวทีเสวนาการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ จำนวน 4 ครั้ง มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทั้งส่วนที่เป็นเนื้อหา ประสบการณ์และบทเรียนจากการทำงานวิจัย โดยใช้ประสบการณ์จากนักวิจัยภาคเหนือ จำนวน 6 โครงการ จากชุดโครงการวิจัยการสื่อสารเพื่อชุมชน และจากเครือข่าย อีก 1 โครงการคือโครงการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (ภาคเหนือ) เป็นหลักมีกลุ่มเป้าหมาย(ทั้งพระสงฆ์และชาวราษฎร) ครั้งละ 18 – 23 รูป/คน

2.3 การดำเนินกิจกรรมกลุ่มพระรุ่น 2 กลุ่มเป้าหมายที่ไม่ได้ผ่านกระบวนการขอรับจาก รศ.ดร.กาญจนากา แก้วเทพและส่วนมากยังไม่เคยมีประสบการณ์การทำงานวิจัยและการทำงานพัฒนา/การลงพื้นที่ ดังนั้นการจัดเวทีให้กับกลุ่มเป้าหมายเหล่านี้เน้นการ เพิ่มเติมความรู้โดยใช้เนื้อหาประสบการณ์และบทเรียนจากการวิจัยชุดการสื่อสารเพื่อชุมชนที่ดำเนินงานในพื้นที่ภาคเหนือเป็นหลักและใช้ประสบการณ์และบทเรียนจากรุ่นพี่(เวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์) มาช่วยเสริม

การดำเนินกิจกรรม มุ่งเน้นทั้งการเพิ่มเติมความรู้ (Knowledge) การนำความรู้ไปปรับใช้โดยการฝึกปฏิบัติในห้องและการลงพื้นที่จริง (Practise) เพื่อมุ่งไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม/ทัศนคติ (Attitude) กิจกรรมมุ่งเน้นให้กับกลุ่มเป้าหมายมีการหนุนเสริมซ่วยเหลือกันอย่างต่อเนื่อง มีกิจกรรมต่างๆดังนี้

การเพิ่มเติมความรู้ โดยใช้เนื้อหา ประสบการณ์และบทเรียนจากการวิจัยชุดการสื่อสารเพื่อชุมชนที่ดำเนินงานในพื้นที่ภาคเหนือเป็นหลัก   มีการดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ภาคเหนือที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย (มจธ.) วัดสวัสดอก จ.เชียงใหม่ และการดำเนินกิจกรรม

4)เปลี่ยนบทบาทจากผู้รับสารเป็นผู้ส่งสาร เริ่มจากเวทีพระรุ่น 1 ที่ครั้งแรก กลุ่มเป้าหมายตั้งใจจะมาพังวิทยากร (นักวิจัยจากชุดการสื่อสารเพื่อชุมชน) แต่ทีมประสานแจ้งว่า ทุกคนมีประสบการณ์ดังนี้แล้วที่นี่ทุกคนต้องนำประสบการณ์มาแลกเปลี่ยนกัน ทุกคนมีโอกาสทั้ง “การเป็นผู้ให้” และ “การเป็นผู้รับ” ทำให้กลุ่มเป้าหมายมีความกระตือรือร้นมากขึ้น และทีมประสานงานโครงการได้นำวิธีการดังกล่าวมาปรับใช้กับเวทีพระรุ่น 2 ในบางกิจกรรม ทำให้กลุ่มเป้าหมายต้องกระตือรือร้น/ต้องเตรียมตัวเพิ่มขึ้น เพราะเข้าต้อง “เป็นผู้ให้” ด้วย

5)นักวิจัยและคณะกรรมการทั้งแกนนำชาวบ้านทั้ง 6 โครงการที่อยู่ในชุด “การสื่อสารเพื่อชุมชน” ได้มีโอกาสพบทวนงานของตนเองที่ผ่านมา เนื่องจากต้องมีการนำเสนอประสบการณ์และบทเรียนในงานที่ผ่านมา ทำให้กลุ่มเป้าหมายในพื้นที่มีการคิดกิจกรรมใหม่ๆเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาของชุมชน

6)สมาชิกเครือข่ายที่ทำงานวิจัย/งานพัฒนาในพื้นที่พบว่าสามารถนำกระบวนการวิจัยที่ได้เรียนรู้มาไปปรับใช้ในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี เช่น กรณีการให้เด็กและเยาวชนเข้าไปมีส่วนร่วม(ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติและร่วมรับผลประโยชน์)ทำงานพัฒนาร่วมกับผู้ใหญ่ แต่ละโครงการได้มีกระบวนการสร้างแกนนำจากนั้นพาแกนนำเข้าร่วมเวที ไปแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับสมาชิกในเครือข่ายและเข้าอบรมการผลิตสื่อ พบร่วมกับโครงการฯ ทำให้คนทั้งสองกลุ่มยอมรับในศักยภาพของกันและกันสามารถทำงานพัฒนาร่วมกันได้เป็นอย่างดี

7)เกิดกลุ่มเป้าหมาย/เครือข่ายใหม่ที่สนใจในกระบวนการและเข้าร่วมเวที เช่น กรณีพะนิสิต มมร. ที่ทางผู้ประสานงานโครงการไปจัดเวทีให้ จำนวน 6 ครั้ง ที่กรุงเทพฯ และกรณีที่มีนักศึกษาที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาโท(ทั้งที่เป็นนักศึกษาจาก มสธ.ภาควิชานโยบายและนักศึกษา มช.) เข้าร่วมในเวที

3.2 Outcome และ Impact

1)บูรณาการทรัพยากร เช่น กรณีที่ มมร. วัดบวรฯ กทม. ได้ประสานมาที่ทีมประสานงานโครงการนี้เพื่อให้ไปจัดอบรมให้กับพะนิสิต ที่ มมร. วัดบวรฯ กทม. นั้นทาง มมร. เป็นผู้สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการเดินทางและที่พักของทีมวิทยากร ส่วนโครงการสนับสนุนงบประมาณให้พะนิสิต มมร. ที่ผ่านกระบวนการได้ทดลองทำโครงการวิจัย

กรณีคุณสุพรรณ ไชยลังกา ซึ่งเป็นนายก อบต. เมื่อได้ร่วมเรียนรู้ในโครงการอย่างต่อเนื่อง หลังจากนั้นคุณสุพรรณได้จัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาเยาวชนโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือ

2)การสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่ กรณี อ.สุวัฒน์ ณูณโน (โครงการกล่องสะบัดชัย สนับสนุนโดย สสส.) “ได้นำกระบวนการวิจัยที่ได้เรียนรู้มาจากการอบรมให้กับนักวิจัยเป็นเครื่องมือ ต่อมา อ.สุวัฒน์ ได้พัฒนาระบวน

การดังกล่าวจนสามารถเป็นวิทยากรเกี่ยวกับการพัฒนาแกนนำเยาวชนโดยใช้กระบวนการวิจัย เป็นเครื่องมือ

3) การนำเข้าสู่สถาบันการศึกษา เช่น (1) กรณี มจร. ชม. ที่สนใจกระบวนการจัดกิจกรรมและต้องการให้อบรมอาจารย์ผู้สอนวิชาชีวจักษ์ของ มจร. ชม. (2) กรณีนักศึกษาระดับปริญญาโท มสธ. ภาคเหนือ ที่ได้ร่วมเดินทางในการเมื่อกลับไปสถาบันฯ ได้เสนอโครงการร่วมวิทยานิพนธ์ที่ชัดเจนและเป็นกระบวนการคิดมากขึ้น ทำให้อาจารย์ที่รับผิดชอบเห็นพัฒนาการของนักศึกษาและมีการประสานงานกันอย่างต่อเนื่องเพื่อวางแผนการพัฒนานักศึกษาอย่างเป็นระบบและ (3) กรณีมหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงใหม่ ที่มีนักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 5 คนและอาจารย์ 1 ท่านที่มาร่วมเดินทางท่องเที่ยว สำหรับนักศึกษาได้นำความรู้และประสบการณ์ไปถ่ายทอดให้นักศึกษารุ่นน้อง ส่วนอาจารย์ได้นำความรู้และประสบการณ์ไปวางแผนการสอนนักศึกษาในระดับปริญญาโท

4) เกิดเครือข่าย(ใหม่)การหนุนเสริมช่วยเหลือกัน เช่น กรณีที่อาจารย์ เรนู (อาจารย์จาก มรภ.ชม. และนักวิจัยโครงการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น) ได้เข้าร่วมเดินทางที่พระรุ่น 1 และ เวทีพระรุ่น 2 อย่างต่อเนื่องจากประสบการณ์ที่ได้รับจากเวทีที่มีการหนุนเสริมช่วยเหลือกันอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีและได้ใจซึ่งกันและกัน เมื่อเป็นเช่นนี้ อาจารย์เรนูจึงเป็นแกนนำหลักในการประสานงานกับเครือข่ายผู้ที่สนใจในเนื้อหา/ประเด็นเดียวกันนั่นคือการใช้วัฒนธรรมเป็นสื่อในการทำงานพัฒนาโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือ ซึ่งได้เครือข่ายจำนวน 11 โครงการมีสมาชิกทั้งที่เป็นพระสงฆ์ นักพัฒนา นักวิจัย อปบต. อาจารย์ในสถาบันการศึกษา อาจารย์ และนักศึกษาระดับปริญญาโท มรภ. ชม. เป็นต้น

4. วิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้น

4.1 ต้นทุนเดินที่นำมาใช้ในโครงการ

1) ในช่วง 1 ปีก่อนหน้าที่จะดำเนินกิจกรรมโครงการนี้ วศ.ดร. กัญจนा แก้วเทพ ได้มาจัดเวทีอบรมกระบวนการวิจัยให้กับพระนักพัฒนาในเครือข่ายโพธิยาลัย ซึ่งพระนักพัฒนาในเครือข่ายโพธิยาลัยที่ผ่านกระบวนการจากวศ.ดร. กัญจนा แก้วเทพ จะเข้าร่วมในเวทีพระรุ่น 1 ดังนักลุ่มเป้าหมายที่ร่วมในเวทีพระรุ่น 1 ส่วนมากจะมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการวิจัยค่อนข้างดี เนื้อหาในเวทีจึงเน้นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์(จากแนวคิดทฤษฎีสู่การปฏิบัติในพื้นที่) ในประเด็นที่กลุ่มเป้าหมายสนใจ ซึ่งถือเป็นกระบวนการทบทวนการทำงานให้กับกลุ่มเป้าหมาย เมื่อเป็นเช่นนี้จึงมีกลุ่มเป้าหมายหลายรูป/คน เช่นพระมหาบันทิง, ท่านเอื้อและ อ.เรนู ที่เรียนรู้เร็ว(ทั้งสามท่านได้ผ่านการเรียนรู้จากเวที วศ.ดร. กัญจนा แก้วเทพ และในช่วงดังกล่าวกำลังทำวิจัย/งานพัฒนา โดยนำกระบวนการวิจัยมาใช้ จึงทำให้เริ่มมีประสบการณ์จากการปฏิบัติด้วย)

สามารถ/พร้อมที่จะหนุนช่วยสมาชิกในกลุ่มได้และนอกจานี้แล้วทั้งสามท่านยังไปหนุนเสริม/ช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมาย(พระนิสิต)ในเวทีพระรุ่น 2 ด้วย

2)ทีมประสานงานโครงการนี้ (คุณอดุลย์) และทีมวิทยากรอีก 5 โครงการ ในงานวิจัยชุด “การสื่อสารเพื่อชุมชน” ที่มีพื้นที่ดำเนินงานวิจัยในภาคเหนือ ทุกคนมีประสบการณ์ ตรงจากการทำงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และนอกจากนี้แล้วแกนนำเยาวชนและแกนนำชาวบ้านที่อยู่ในพื้นที่การดำเนินงานวิจัยของทั้ง 6 โครงการได้ผ่านกระบวนการ/การทำงานร่วมกับนักวิจัยมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งถือเป็นการเตรียมคนของชุมชนด้วย

ดังนั้นเมื่อโครงการนี้จะต้องอุดให้องค์ความรู้และคน(ทั้งนักวิจัยและแกนนำชาวบ้าน)จากงานวิจัยที่เคยมีมานั้นจึงถือว่าเป็นการใช้ต้นทุนเดิมที่มีค่าอย่างยิ่ง

4.2 การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย เป็นหัวใจสำคัญในการดำเนินงานครั้งนี้ เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายมีความหลากหลายมาก ทั้งสถานภาพ ระดับการศึกษา ความรู้/ความเข้าใจเรื่องการวิจัย ประสบการณ์การทำงานพัฒนา/งานวิจัย และเป้าหมายหลักในการเข้าร่วมเวที ดังนั้นในการดำเนินงานครั้งนี้จึงมีการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายให้ละเอียดเพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการ/วิธีการและสื่อที่จะใช้ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่ตั้งไว้และบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มเป้าหมายด้วย

4.3 กลุ่มเป้าหมายมีเป้าหมายหลักเดียวกัน ถึงแม้ว่ากลุ่มเป้าหมายจะมีความหลากหลายมากตั้งที่กล่าวมาแล้วแต่ส่วนใหญ่มีเป้าหมายหลักเดียวกันคือ ต้องการเรียนรู้กระบวนการวิจัยและนำกระบวนการวิจัยไปปรับใช้ในการพัฒนาของตนเองที่กำลังทำ เช่น พระนิสิตที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรีต้องการเรียนรู้ว่ากระบวนการวิจัยเป็นอย่างไร ส่วนนักศึกษาที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาโทต้องการเรียนรู้กระบวนการวิจัยอีกแนวทางหนึ่งเพื่อการพัฒนาโครงร่างวิทยานิพนธ์ หรือนักวิจัย/นักพัฒนาต้องการเรียนรู้กระบวนการวิจัยเพิ่มขึ้นเพื่อนำไปปรับใช้ในงานที่ตนเองกำลังทำ เป็นต้น

ซึ่งการที่กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่มีเป้าหมายหลักเดียวกันนั้นทำให้ทีมประสานงานสามารถกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการ/วิธีการและสื่อได้ง่ายขึ้น

4.4 การสร้าง/เปลี่ยนบทบาทจาก “ผู้รับ” เป็น “ผู้ให้” การดำเนินกิจกรรมในโครงการนี้เน้นการเปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายได้นำเสนอประสบการณ์ตามประเด็นที่ตั้งไว้เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน นั่นคือกลุ่มเป้าหมายทั้งหมดจะมีโอกาสเป็นทั้ง “ผู้รับ” และเป็น “ผู้ให้” ด้วยซึ่งในแต่ละเวที จะมีการทำนัดขัดเจน เช่นเวทีพระรุ่น 1 เป็นการเปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายเรียนรู้ประสบการณ์จากซึ่งกันและกันดังนั้นทุกคนจะเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ โดยมีทีมประสานค่อยช่วยสูญและเติมเต็มให้กับกลุ่มเป้าหมาย ในส่วนเวทีพระรุ่น 2 เป็นการเพิ่มความรู้ดังนั้นในเวทีแรกๆจะเป็นบทบาทหลักของทีมประสาน/วิทยากรเพื่อมาให้ความรู้จากนั้นจะค่อยๆลดบทบาทลงเป็นผู้ช่วยเสริมและ

เพิ่มเติมบางประดีนให้ชัดเจน แต่จะให้บทบาทกับกลุ่มเป้าหมายที่มีประสบการณ์อยู่หนุนเสริม ช่วยเหลือผู้ที่ยังไม่มีประสบการณ์ซึ่งเป็นการสร้างกระบวนการนี้เสริมช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

จากการบูรณาการที่สร้าง/เปลี่ยนบทบาทให้กับกลุ่มเป้าหมายได้มีโอกาสเป็น “ผู้ให้” ด้วยพบว่า ทำให้กับกลุ่มเป้าหมายมีความกระตือรือร้นมากขึ้น และกลุ่มเป้าหมายบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตน เองตั้งไว้ เพราะมีการช่วยเหลือกันอย่างต่อเนื่อง

4.5 เรียนทฤษฎีควบคู่การฝึกปฏิบัติในห้องและลงพื้นที่ทั่วจริง เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายมี ทักษะที่มีประสบการณ์การทำงานวิจัยและการทำงานพัฒนา/การลงพื้นที่และที่ไม่เคยมีประสบการณ์ การทำงานวิจัยและการทำงานพัฒนา/การลงพื้นที่เลย จากประสบการณ์ครั้งนี้พบว่า เมื่อให้กับกลุ่ม เป้าหมายได้เรียนรู้เกี่ยวกับทฤษฎีแล้วจำเป็นต้องให้ทดลองฝึกปฏิบัติในห้องเพื่อให้ทดลองปรับใช้ จากนั้นให้มีการวางแผนลงปฏิบัติจริงในพื้นที่ เช่น ไปคือให้มีไฟล์เลี้ยงช่วย(กลุ่มเป้าหมายที่มีประสบการณ์) กระบวนการเช่นนี้จะเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับกลุ่มเป้าหมายที่ยังไม่เคยมีประสบการณ์

5. วิเคราะห์ความยั่งยืน

จากการดำเนินงานโครงการนี้ซึ่งมีระยะเวลาการดำเนินงาน 12 เดือน และหลังจากสิ้นสุด ระยะเวลาการดำเนินงานโครงการแล้วพบว่า เครือข่ายยังคงมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ปรากฏการณ์เช่นนี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์/ความยั่งยืนของเครือข่าย

ในช่วงที่ผ่านมาเครือข่ายยังคงมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันมีหลากหลายรูปแบบ เช่น

5.1 ระดับนโยบาย แม้ว่าในการดำเนินงานโครงการ ทีมที่ปรึกษาและผู้ประสานงานโครงการไม่เคยคิดถึงผลที่จะเกิดขึ้น (Output) ในระดับนโยบายแต่เมื่อดำเนินกิจกรรมไปแล้วพบว่าเกิด Impact ดังนี้

5.1.1 การที่คณบุริหารของมหาวิทยาลัย วิทยาเขตวัดสวนดอกร เชียงใหม่ (มจร. ชม.) ให้ความสนใจต้องการที่จะให้เครือข่ายนักวิจัยชุด “การสื่อสารเพื่อชุมชน” อบรมกระบวนการวิจัยให้กับ พระอาจารย์ที่สอนที่ มจร. ชม. และพวนิสิตระดับปริญญาโท นั้น เท่ากับว่าคณบุริหารของ มจร. ชม. เห็นพัฒนาการของพระที่ได้ผ่านกระบวนการอบรมสร้างการเรียนรู้ร่วมกันโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือภายใต้เครือข่ายนักวิจัยชุด “การสื่อสารเพื่อชุมชน” ทั้ง 6 โครงการที่มีพื้นที่การดำเนินงานในภาคเหนือ

นอกจากเครือข่ายนักวิจัยชุด “การสื่อสารเพื่อชุมชน” ทั้ง 6 โครงการที่มีพื้นที่การดำเนินงานในภาคเหนือจะร่วมเป็นวิทยากรในการอบรมกระบวนการวิจัยแก่ พระอาจารย์ที่สอนที่ มจร. ชม. และพวนิสิตระดับปริญญาโท แล้วเครือข่ายทั้ง 6 โครงการยังจะเป็นพื้นที่ศึกษาดูงาน/แลกเปลี่ยนประสบการณ์ให้กับเครือข่ายของ มจร. ชม. อีกด้วย

5.1.2 กรณีของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ (mgr. ชม.) เช่น

-ภาควิชาเอกภาษาไทย ของ mgr. ชม. สนใจในกระบวนการพัฒนานักศึกษาโดย การใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือในการพัฒนา “คน” ในช่วงที่ผ่านมาภาควิชาเอกภาษาไทย mgr. ชม. ได้ส่งนักศึกษาเข้าร่วมเรียนรู้กระบวนการวิจัยในโครงการนี้จำนวน5คน เมื่ออาจารย์ที่ปรึกษาติดตามงานพบว่า นักศึกษาที่ผ่านกระบวนการดังกล่าวมีพัฒนาการการใช้กระบวนการวิจัย ที่ดีมาก mgr. ชม. จึงเปิดโอกาสให้นักศึกษากลุ่มที่ผ่านกระบวนการวิจัยในโครงการนี้นำความรู้ที่ได้รับไปถ่ายทอดประสบการณ์ให้กับบุนนี้อง ต่อมาอาจารย์ในภาควิชาต่างก็สนใจที่จะส่งนักศึกษาเข้าร่วมเรียนรู้ในกระบวนการต่อ

-ในภาควิชาเอกภาษาไทย ของ mgr. ชม. นอกจากจะมีนักศึกษาเข้าร่วมเรียนรู้กระบวนการวิจัยในโครงการนี้แล้ว ยังมีอาจารย์เรณู อรรถาเมศร์ ซึ่งสอนวิชาวิจัยให้กับนักศึกษาระดับปริญญาตรีและปริญญาโทที่ mgr. ชม. ได้เข้าร่วมเรียนรู้ในเวทีโครงการนี้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจารย์เรณูเห็นว่ากระบวนการเรียนการสอนดังกล่าวจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับนักศึกษาได้ปัจจุบันอาจารย์จึงได้นำกระบวนการดังกล่าวไปสอนนักศึกษาวิชาวิจัยทั้งระดับปริญญาตรีและระดับปริญญาโท และนอกจากนี้แล้วยังได้เชิญเครือข่ายเข้าไปร่วมนำเสนอประสบการณ์ให้กับนักศึกษาในสถาบันอีกด้วย

-เครือข่ายเป็นพื้นที่เรียนรู้ของนักศึกษา mgr. ชม. อาจารย์เรณูได้นำกระบวนการเรียนการสอนเรื่องกระบวนการวิจัยไปปรับใช้เพื่อสอนนักศึกษาในชั้นเรียน มีทั้งเรื่องทฤษฎีและการเรียนรู้ปรากฏการณ์ในพื้นที่/ภาคปฏิบัติ ซึ่งทั้งหมดอาจารย์เรณูใช้พื้นที่เครือข่ายเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับนักศึกษา

5.1.3 กรณีของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชภาคเหนือ (มสธ. ภาคเหนือ)

กรณีนักศึกษาระดับปริญญาโท มสธ. ภาคเหนือ ที่ได้ร่วมเวทีในโครงการเมื่อกลับไปสถาบันฯได้เสนอโครงการว่างวิทยานิพนธ์ที่ดัดเจนและเป็นกระบวนการคิดมากขึ้น ทำให้อาจารย์ที่รับผิดชอบเห็นพัฒนาการของนักศึกษาและมีการประสานงานกับเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้นักศึกษาเรียนรู้กระบวนการลงพื้นที่และการสังเกตปรากฏการณ์ในพื้นที่และนอกจากนี้แล้ว ยังร่วมกันวางแผนการพัฒนานักศึกษาอีกต่อๆไปอย่างเป็นระบบ

5.1.4 กรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กรณีคุณสุพรรณ ไชยลังกา ซึ่งเป็นนายก อบต. วอแก้ว อ.ห้างฉัตร จ.ลำปาง เมื่อ ได้ร่วมเรียนรู้ในโครงการอย่างต่อเนื่อง หลังจากนั้นคุณสุพรรณ ได้เชิญปลัด อบต. วอแก้ว เข้าร่วมเรียนรู้ในเวทีกระบวนการวิจัยด้วย ต่อมา อบต.วอแก้วมีการประชุมสมาชิกและได้จัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาเยาวชนโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือ

5.2 ปรากฏการณ์ “โตแล้วแตก”

กรณีที่อาจารย์ เรณู (อาจารย์จาก มรภ.ชม.และนักวิจัยโครงการประวัติศาสตร์ ห้องกิน) ได้เข้าร่วมเวทีพะรุ่น 1 และเวทีพะรุ่น2อย่างต่อเนื่องจากประสบการณ์ที่ได้รับจากเวทีที่มีการหนุนเสริมช่วยเหลือกันอย่างต่อเนื่อง (พระหนุนเสริมช่วยเหลือพระ , พระหนุนเสริมช่วยเหลือชาวสห , ชาวอาสาสหหนุนเสริมช่วยเหลือพระและชาวอาสาสหหนุนเสริมช่วยเหลือกันเอง) ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีและได้ใจซึ่งกันและกัน เมื่อเป็นเช่นนี้ อาจารย์เรณูจึงเป็นแก่นนำหลักในการประสานงานกับเครือข่ายผู้ที่สนใจในเนื้อหา/ประเด็นเดียวกันนั้นคือการใช้วัฒนธรรมเป็นสื่อในการทำงานพัฒนาโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือ ซึ่งได้เครือข่ายจำนวน 11 โครงการมีสมาชิกทั้งที่เป็นพระสงฆ์ นักพัฒนา นักวิจัย บพต. อาจารย์ในสถาบันการศึกษา อาจารย์และนักศึกษาระดับปริญญาโท มรภ. ชม. เป็นต้น การรวมกลุ่มครั้งนี้นั้นคือการเกิดเครือข่ายใหม่และมีการการหนุนเสริมช่วยเหลือกันด้วย

5.3 การหนุนเสริมช่วยเหลือกันของเครือข่ายแล้วแต่ภาวะและโอกาส เช่น

-พื้นที่การดำเนินงานของเครือข่ายเป็นพื้นที่ศึกษาดูงาน/แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ให้กับพะนักพัฒนาอุ่นใหม่ในเครือข่ายโพธิยาลัย นักศึกษา มรภ.ชม. และแกนนำชาวบ้านเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชาวบ้าน

-การเป็นวิทยากรหนุนเสริมช่วยเหลือกัน เช่น ทีมอาจารย์ ม.พายัพ (โครงการวิจัยป่าชุมชนหัวยแก้ว) เป็นวิทยากรช่วยเรื่องเทคนิคการผลิตสื่อสมัยใหม่ อ. สุวัฒน์ โครงการกลองสะบัดชัย เป็นวิทยากรเรื่องการพัฒนาเยาวชน/นักวิจัยอุ่นใหม่ โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือ ฯลฯ

ปรากฏการณ์ดังกล่าวข้างต้นแม้ว่าโครงการจะสิ้นสุดการดำเนินงานแล้วแต่เครือข่าย (Network)ยังมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่องซึ่งชี้ให้เห็นว่า Net ดังกล่าวที่โครงการได้ร่วมกับภาคีพัฒนาและสร้างสรรค์ขึ้นมาตน Work เครือข่ายสามารถเคลื่อนงานต่อไปได้โดยแกนนำสมาชิกเครือข่าย ผู้ประสานงานโครงการพัฒนาเครือข่ายนักวิจัยภาคเหนือมีบทบาทช่วยหนุนเสริมในเนื้อหาบางประเด็นที่เครือข่ายขาด

สำหรับเงื่อนไขและปัจจัยที่จะทำให้เครือข่ายนี้ดำรงอยู่ต่อไปได้นั้นน่าจะต้องมีปัจจัยต่างๆ ดังนี้

- ในระดับพื้นที่ของเครือข่ายต้องมีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและมีเวทีพูดคุยกันอย่างต่อเนื่องด้วย
- ควรจะต้องมีเวทีทางวิชาการอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาแกนนำเครือข่ายให้สามารถมีมุมมองที่ลุ่มลึกทั้งทางทฤษฎีและการปฏิบัติ

บทคัดย่อ

โครงการพัฒนาเครือข่ายนักวิจัยภาคเหนือมีวัตถุประสงค์ 1.) เพื่อพัฒนาขีดความสามารถด้านการวิจัยแบบมีส่วนร่วมและแบบปฏิบัติการเพื่อการสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนผ่านการเรียนรู้ร่วมกับภาคีเครือข่าย โดยใช้ประสบการณ์/กระบวนการ/ผลงานจากโครงการวิจัย 6 โครงการ และ 2.) เพื่อส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลงานวิจัยจาก 6 โครงการที่ขยายไปสู่พื้นที่ชุมชนอื่นๆ ผ่านเครือข่ายที่มี อันจะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานในพื้นที่ของภาคีเครือข่ายในภาคเหนือ

กลุ่มเป้าหมายที่ร่วมเวทีมีความหลากหลาย ทั้งสถานภาพ เช่น พระสงค์ ครู อาจารย์ นักวิจัย นักพัฒนา บพต. และนักศึกษา ระดับการศึกษามีตั้งแต่กำลังศึกษาระดับปริญญาตรีจนถึงจบการศึกษาระดับปริญญาโท ส่วนประสบการณ์การทำงานพัฒนาและงานวิจัยนั้นกลุ่มเป้าหมายมีทั้งที่ไม่เคยมีประสบการณ์ทำงานพัฒนาและงานวิจัย เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายมีความหลากหลายมากดังที่กล่าวมาแล้ว คณะทำงานจึงได้ทำการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย เพื่อใช้ในการกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหา และวิธีการ/สื่อในการจัดเวทีให้กับกลุ่มเป้าหมาย ในครั้งนี้จึงแบ่งกลุ่มเป้าหมายเป็น 2 กลุ่ม (1) การดำเนินกิจกรรมกลุ่มพระรุ่น 1 กลุ่มเป้าหมายเหล่านี้ทั้งหมดเคยมีประสบการณ์การลงพื้นที่ศึกษาชุมชน/ทำงานพัฒนาและบางคน/บางรูปเคยมีประสบการณ์การทำงานวิจัยมาแล้ว ดังนั้นโครงการจึงใช้เวทีเสวนาเป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และบทเรียนต่างๆ ที่ผ่านมาของกลุ่มเป้าหมายโดยมีคณะนักวิจัยจากโครงการวิจัยชุดการสื่อสารเพื่อชุมชนที่ดำเนินงานในพื้นที่ภาคเหนือร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้วย กิจกรรมมุ่งเน้นให้กลุ่มเป้าหมายมีการหนุนเสริมช่วยเหลือกันอย่างต่อเนื่อง (2) การดำเนินกิจกรรมกลุ่มพระรุ่น 2 กลุ่มเป้าหมายที่ไม่ได้ผ่านกระบวนการรับร่วมจาก วศ. ดร. กาญจนा แก้วเทพและส่วนมากยังไม่เคยมีประสบการณ์การทำงานวิจัยและการทำงานพัฒนา/การลงพื้นที่ ดังนั้นการจัดเวทีให้กับกลุ่มเป้าหมายเหล่านี้เน้นการ เพิ่มเติมความรู้โดยใช้เนื้อหา ประสบการณ์และบทเรียนจากการวิจัยชุดการสื่อสารเพื่อชุมชนที่ดำเนินงานในพื้นที่ภาคเหนือเป็นหลักและใช้ประสบการณ์และบทเรียนจากรุ่นพี่ (เวทีพระรุ่น 1) มาช่วยเสริมการดำเนินกิจกรรม มุ่งเน้นทั้งการเพิ่มเติมความรู้ (Knowledge) การนำความรู้ไปปรับใช้โดยการฝึกปฏิบัติในห้องและการลงพื้นที่จริง (Practise) เพื่อมุ่งไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม/ทัศนคติ (Attitude) กิจกรรมมุ่งเน้นให้กลุ่มเป้าหมายมีการหนุนเสริมช่วยเหลือกันอย่างต่อเนื่อง

จากการกระบวนการดังกล่าวพบว่าการใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือสามารถที่จะพัฒนา "คน" ที่มีความหลากหลายทั้งสถานภาพ บทบาทหน้าที่ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงานพัฒนาและการทำงานวิจัย จากที่เป็น "ปัจเจก" พัฒนาไปสู่การเป็น "กลุ่ม/เครือข่าย" การหนุน

เสริมช่วยเหลือกันและสามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติจากเดิมที่เชื่อว่า “การวิจัย” เป็นเรื่องที่ถูงยาก และเป็นเรื่องของนักวิชาการเท่านั้น เมื่อกลุ่มเป้าหมายผ่านกระบวนการแล้วต่างก็บอกว่า “ทุกคนสามารถที่จะทำวิจัยได้เพราอยู่ในร่องไวประจำวัน” กระบวนการที่จะพัฒนาให้กลุ่มเป้าหมายปรับเปลี่ยนทัศนคติและสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้นั้นมีเงื่อนไขและปัจจัยหลักคือ

1.กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมเดท แต่ละคนควรจะมีเป้าหมายที่ชัดเจนของตนเองและมีเป้าหมายร่วมกันด้วย เช่น แต่ละคนมีเป้าหมายหลักที่เป็นเป้าหมายร่วมอย่างเดียวกันคือต้องการเรียนรู้กระบวนการวิจัยเพื่อนำกระบวนการวิจัยไปใช้ในการพัฒนางานที่ตนเองกำลังทำ และแต่ละคนมีเป้าหมายรองที่แตกต่างกันเพราะบทบาทหน้าที่ที่ตนเองกำลังทำอยู่แตกต่างกันไป

2.การสร้างกระบวนการเรียนรู้ (1)ความทั้งทฤษฎีและการฝึกปฏิบัติ (2)กลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมในกระบวนการ และ(3) กลุ่มเป้าหมายมีโอกาสเป็นทั้งผู้รับและผู้ให้ด้วย

3.ทีมวิทยากรควรจะต้องเป็นคนที่มีประสบการณ์ตรง ทั้งทฤษฎีและการปฏิบัติ

4.มีพี่เลี้ยงหนุนเสริมอย่างต่อเนื่อง

Abstract

The 'Network Development of Researchers in Northern Thailand' Project has two main objectives. First, the Project aims to improve knowledge and practical skills about participatory action research. With an outcome from the six previous research projects, our Project also provides network alliances with knowledge about the development of village communities. Secondly, by way of our social networks, the Project attempts to expand all these knowledge and practical skills to other alliances in Thailand's northern regions.

The target group who attends the Project varies according to different social statuses – for example, Buddhist monks, school teachers, university lecturers, local researchers, community developers, and students. They also have different educational backgrounds, from a BA degree to an MA degree. Some of these people have past experiences in research and development, while many do not. As a consequence of these attendants' differences, the Project adopts a technique of audience analysis, and thus sets up the suitable objectives, contents, and working processes for the targeted participants. In this respect, the Project divides these people into two groups. First, the Project deals with Buddhist monks who have research and fieldwork backgrounds. In so doing, a meeting forum technique is used as a tool to extend these participants' knowledge and experiences. Aided by researchers in the 'Communication for Community' Project, this meeting activity enables the target group to support each other continually. Secondly, for those attendants who have no experience about fieldwork research, our Project uses an external expert (e.g., Dr. Kanjana Kaewthep) to extend these people with knowledge and research experiences. Furthermore, the Project provides a communication space that allows the two groups of attendants to share their knowledge and practical skills, so that they will improve attitudes and performances about research and development.

Using a research technique as a tool, our Project is able to develop 'human resources', or people with various social statuses, roles, educational backgrounds, research and development experiences. The Project also brings about a 'social network'

in which an ‘individual’ researcher can support each other mutually. Although previously the targeted participants ignores and regards ‘research’ to be complicated and too academic, the Project enables them to re-consider ‘research’ as part of their everyday life and practices. Our Project concludes that there are four crucial factors which change these people’s attitudes and performances about research and development.

1. The targeted audiences who attend the research and development project must be enthusiastic to improve knowledge and practical skills. Despite their different statuses and roles, they need to share a similar goal in learning more knowledge about research and development.
2. The process of capacity building must consist of both theory and practice, adopting a participation technique that allows attendants to be communicators from various angles (e.g., senders, receivers, etc.).
3. The external experts should have a direct experience in research and development theoretically and practically.
4. The external supporters must do their tasks continually.

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ข
บทคัดย่อ	ค
ความเป็นมาของโครงการ	2
วัตถุประสงค์	4
กลุ่มเป้าหมาย	4
สรุปกระบวนการดำเนินกิจกรรม	10
สรุปภาพรวมการดำเนินกิจกรรม	11
สรุปการดำเนินงานและผลที่เกิดขึ้นของแต่ละกิจกรรม	11
1. เวทีเสวนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์งานวิจัย (พระรุ่นที่ 1)	11
ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรม	16
2. เวทีการนุนเสริมและเพิ่มเติมความรู้ (พระรุ่นที่ 2)	19
ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรม	77
3. เวทีการสร้างเสริมและพัฒนาเครือข่ายแกนนำชุมชนบ้าน	82
ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรม	87
4. กิจกรรมการผลิตสื่อ	89
ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรม	91
5. การสนับสนุนพระรุ่นใหม่ทำวิจัยขนาดเล็ก	94
ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรม	95
ข้อคิดเห็นของผู้ประสานงาน (พระองค์ชั้ย) ต่อการทำวิจัยของพระนิสิต	98
สรุปขั้นตอน/กระบวนการดำเนินกิจกรรมและผลที่เกิดขึ้น	100
1. กลุ่มเป้าหมาย	100
2. ขั้นตอน/กระบวนการดำเนินกิจกรรม	101
3. ผลที่เกิดขึ้น	104
4. การวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้น	107
5. ข้อเสนอแนะ	109

- 1.การเปรียบเทียบวัตถุประสงค์กับผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้น
- 2.ตารางเปรียบเทียบกิจกรรมที่วางแผนไว้กับกิจกรรมที่ดำเนินการ
- 3.สรุปสิ่งที่เกิดขึ้น / ตัวชี้วัดที่เกิดขึ้น
- 4.สรุปค่าใช้จ่าย

โครงการ การพัฒนาเครือข่ายนักวิจัยภาคเหนือ

ความเป็นมาของโครงการ

ปัจจุบันมีบุคคล กลุ่ม องค์กรและเครือข่ายทั้งที่เป็นองค์กรภาครัฐ/ภาคเอกชนและรัฐวิสาหกิจที่เป็นนิรภัยและประสิทธิ์จำนวนมากที่มีบทบาทในการเคลื่อนไหวเพื่อพัฒนาชุมชน/สังคมในภาคเหนือซึ่งถูกรุ่มเร้าด้วยปัญหานานาประการ เช่น ปัญหาหนี้สิน การจัดการสิ่งแวดล้อม ปัญหาโรคเอดส์ ฯลฯ และด้วยแนวคิดในการพัฒนาสังคมแบบใหม่ เช่น การมีส่วนร่วมของประชาชน การพัฒนาจากล่างขึ้นบน ประชาสังคม ทำให้การเคลื่อนไหวดังกล่าวจะมีมากขึ้นและเข้มข้นขึ้นเรื่อยๆ แต่อย่างไรก็ตามการเคลื่อนไหวดังกล่าวก็ยังมีข้อจำกัดอยู่หลายประการ เช่น การพัฒนาศักยภาพ/ขีดความสามารถของคนทำงานยังมีน้อย มีการใช้บุคลากรน้อยจึงมีการทำผิดข้อกฎหมายแห่ง นโยบายพื้นที่มีอារยลังเลในการทำงาน หรือขาดวิธีการทำงานกับชุมชนให้ได้ผลอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในการพื้นฟูและการใช้ต้นทุนทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น การสร้างสำนักงานประวัติศาสตร์ การพัฒนาบทบาทของศาสนาเพื่อการพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน เป็นต้น

ในอีกด้านหนึ่ง หลังจากที่ชุดโครงการวิจัย “การสื่อสารเพื่อชุมชน” โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ได้ดำเนินงานในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน จำนวน 6 โครงการในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2545-2546 ในช่วงระยะเวลาดำเนินการวิจัยนั้น ทีมวิจัยทั้ง 6 โครงการได้จัดให้มีการพบปะแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์การวิจัยและการทำงานร่วมกันทั้งในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการและแบบที่เป็นทางการ เช่น รูปแบบการจัดเวทีแลกเปลี่ยนกันอย่างเป็นระบบ ที่มีวิจัยรุ่นพี่ได้ถ่ายทอดบทเรียนแก่ทีมรุ่นน้อง รวมทั้งมีการหนุนช่วยกันในกิจกรรมงานวิจัย งานวิชาการและงานพัฒนา เช่น การไปเป็นวิทยากร การช่วยงานวิเคราะห์ข้อมูล ฯลฯ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการสร้างเครือข่ายทั้งแบบเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกันและเครือข่ายการประสานงานหนุนช่วยการทำงาน ผลกระทบจากการพบปะแลกเปลี่ยนดังกล่าว ทีมวิจัยพบว่ามีประโยชน์ในการพัฒนาทั้งทั่วภาควิจัย งานวิจัยและงานพัฒนาในพื้นที่เป็นอย่างมาก

นอกจากนั้น ผลของการวิจัยทั้ง 6 โครงการที่ดำเนินการในลักษณะของ action research ที่ปรากฏว่า มีผลต่อการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนได้อย่างดีเยี่ยม เช่น โครงการรือฟิน เครือข่ายผู้นำเพื่อการพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ การวิจัยเพื่อใช้สื่อสมัยใหม่ เช่นคอมพิวเตอร์ในการสอนภาษาสัมพันธ์ที่แตกต่างของชุมชน ฯลฯ บทเรียนจากงานวิจัยเหล่านี้นับว่ามีคุณค่าในทั้งสองแง่มุม กล่าวคือ ทั้งช่วยพัฒนาขีดความสามารถของนักวิจัย พร้อมทั้งหนุนช่วยในการทำงานพัฒนาความเข้มแข็งแก่ชุมชนได้เป็นอย่างดี

และเนื่องจากที่มีกิจัยแต่ละโครงการต่างมีเครือข่ายของตนเอง ดังนั้น ในช่วงเวลาที่ผ่านมาที่มีกิจัยจึงได้มีโอกาสนำผลการวิจัยไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายต่างๆทั้งที่เป็นนักวิจัย นักศึกษาและนักพัฒนาจากโครงการอื่นๆ เช่น คณะนักวิจัยโครงการประวัติศาสตร์ห้องถิน (สนับสนุนโดย สภาก.ภาค) เครือข่ายพระสงฆ์นักพัฒนาชุมชนภาคเหนือ (สถาบันโพธิยะลัย) เครือข่ายสถาบันการศึกษา (สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่) นักพัฒนาจากองค์กรพัฒนาเอกชน รวมไปถึงคณะครุจากมหาวิทยาลัย อาทิ ที่สนับสนุนให้มีกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งเท่ากับว่าผลการวิจัยจากทั้ง 6 โครงการได้ขยายผลไปในเครือข่ายอื่น ๆ มากมาย

ทั้งจากการทำงานร่วมกันภายใต้โครงการวิจัยทั้ง 6 และการทำงานระหว่างที่มีกิจัย 6 โครงการกับภาคีเครือข่ายภายนอก คณะวิจัยทั้ง 6 โครงการได้พบว่าผลงานและกระบวนการวิจัย ดังกล่าวสามารถช่วยลดข้อจำกัดของงานพัฒนาสังคมของภาคีเครือข่ายที่เข้ามาร่วม (ดังที่เกริ่นไว้ข้างต้น) ได้ในระดับหนึ่ง ดังได้เกิดความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงหลังจากที่มีเวทีเรียนรู้ร่วมกันที่นำเสนอในหลายประการ เช่น ขีดความสามารถทางด้านการวิจัยของพระสงฆ์ในเครือข่ายโพธิยะลัยที่มีมากขึ้นอย่างชัดเจนและส่งผลต่อคุณภาพงานพัฒนาในพื้นที่ของพระสงฆ์หลายแห่ง การปรับใช้ความรู้จากโครงการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในโครงการพัฒนาพื้นที่อื่น (เช่น การใช้ความรู้เรื่องการสื่อสารเพื่อชุมชนในชุดโครงการชุมชนเป็นสุขภาคเหนือตอนบน) นอกจากนั้น การทำงานร่วมกับเครือข่ายต่างๆยังนับเป็นโอกาสที่จะได้มีการขยายผลการวิจัยสำหรับโครงการวิจัยที่เสร็จแล้วหรือมีแนวทางแน่นอนแล้วในระดับหนึ่งไปยังพื้นที่อื่น ๆ เช่น เรื่องการรื้อฟื้นสืบพอดพิธีกรรมผีปู่ย่าเพื่อการพัฒนาจาก อบต.ในตำบลหลวงแก้วไปยังตำบลอื่นๆใน จ.ลำปาง การสร้างเครือข่ายระหว่างแกนนำชุมชนในโครงการวิจัยทั้ง 6 โครงการและโครงการของเครือข่ายต่าง ๆ (downstream use) ตามวาระโอกาสที่มีความเป็นไปได้

คณะนักวิจัยทั้ง 6 โครงการจึงเห็นว่า การสร้างกิจกรรมเครือข่ายที่ผ่านมา มีประโยชน์ในการขับเคลื่อนในหลายระดับ ตั้งแต่ระดับการขยายความสามารถทางการวิจัยของนักวิจัยในแต่ละโครงการ การพัฒนาความสามารถในงานพัฒนาของนักพัฒนาในเครือข่ายและแกนนำชุมชน ตลอดจนชาวบ้านในชุมชนต่างๆ เช่น ชุมชนหลายแห่งสนใจการทำวิทยุชุมชน การรื้อฟื้นผีปู่ย่า กรรมพลังชุมชนในการจัดการป่าชุมชน การเตรียมพลังของสตรีในการปักครองห้องถิน เป็นต้น จึงนับได้ว่า การแลกเปลี่ยนบทเรียนจากโครงการวิจัยทั้ง 6 โครงการนี้ สามารถช่วยให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างชุมชนที่เป็นพื้นที่การวิจัยกับชุมชนอื่นๆที่สนใจ ทำให้เป็นการยกระดับการเรียนรู้ของชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น และเพิ่มรั้งรายความคิดใหม่ๆที่เกิดขึ้นจากผลการวิจัยไปได้อย่างรวดเร็วโดยผ่านการขับเคลื่อนดังกล่าวของเครือข่าย

เท่าที่ผ่านมา การดำเนินกิจกรรมเพื่อการขยายผลการวิจัยงานของเครือข่ายโครงการวิจัยทั้ง 6 โครงการยังคงทำอยู่เป็นภารกิจในเป็นส่วนใหญ่ ยังมีลักษณะไม่ต่อเนื่อง ไม่เป็นระบบ คณานักวิจัยทั้ง 6 โครงการจะได้ประชุมและมีความเห็นร่วมกันว่า เนื่องจากการสร้างกิจกรรมของเครือข่ายดังกล่าวได้ช่วยให้งานวิจัยที่ทำมามีประโยชน์เพิ่มพูนขึ้นในหลายด้านดังที่ได้กล่าวมาแล้ว จึงควรที่จะมีการทำโครงการพัฒนาเครือข่ายเพื่อขยายผลการวิจัยและสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องต่อไป

วัตถุประสงค์โครงการ

1. เพื่อพัฒนาขีดความสามารถด้านการวิจัยแบบมีส่วนร่วมและแบบปฏิบัติการเพื่อการสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนผ่านการเรียนรู้ร่วมกับภาคีเครือข่าย โดยใช้ประสบการณ์/กระบวนการ/ผลงานจากโครงการวิจัย 6 โครงการ

2. เพื่อส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลงานวิจัยจาก 6 โครงการที่ขยายไปสู่พื้นที่ชุมชนอื่นๆ ผ่านเครือข่ายที่มี อันจะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานในพื้นที่ของภาคีเครือข่ายในภาคเหนือ

กลุ่มเป้าหมาย

1. กลุ่มเป้าหมายหลัก

1.1 คณานักวิจัยชุดโครงการภารกิจการสืบสานเพื่อชุมชนภาคเหนือตอนบน จำนวน 6 โครงการ

1.2 ประสบการ์จากเครือข่ายพะนักพัฒนาภาคเหนือ (โพธิยาลัย) ที่ได้เข้าร่วมเวทีการเรียนรู้งานวิจัยร่วมกับทีมประสาน “โครงการภารกิจการสืบสานเพื่อชุมชน” มาแล้ว

1.3 ประสบการ์รุ่นใหม่จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ (พระชุดใหม่ที่สนใจงานวิจัยเพื่อนำไปใช้ในการทำงานพัฒนา)

1.4 ประสบการ์รุ่นใหม่จากมหาวิทยาลัยมหาวิภาณราชวิทยาลัย วิทยาเขตวัดบวรนิเวศน์ กทม. (พระชุดใหม่ที่สนใจงานวิจัยเพื่อนำไปใช้ในการทำงานพัฒนา)

1.5 คณานักวิจัยโครงการประวัติศาสตร์ห้องถิน (โดยการสนับสนุนของ สกว.ภาคร)

1.6 ผู้ประสานงาน/คณะทำงาน/แกนนำชุมชนบ้าน โครงการสืบพื้นบ้านสืบสานภูมิปัญญาชุมชนท้องถิ่น (โดยการสนับสนุนของ สสส.)

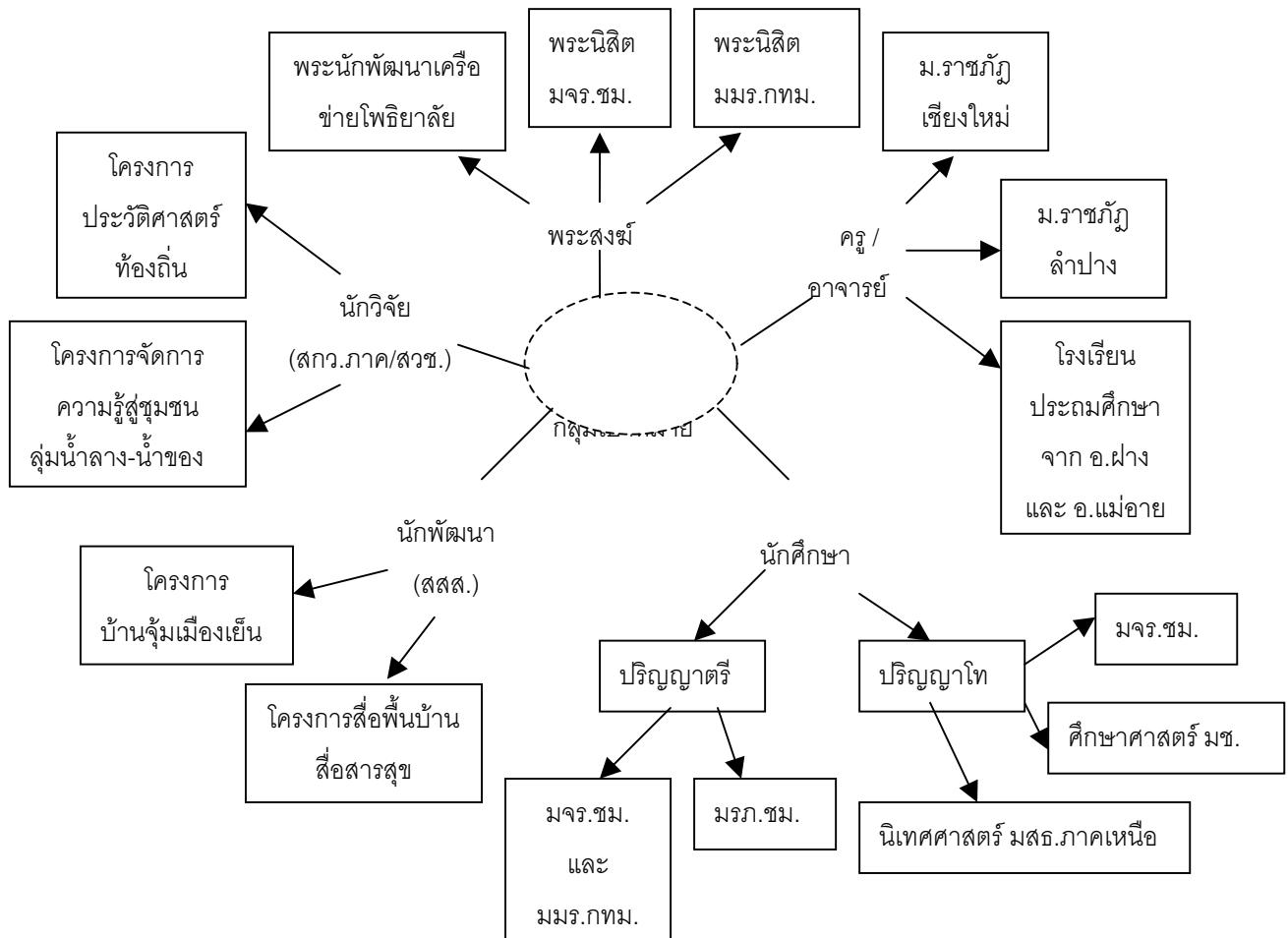
1.7 ผู้ประสานงาน/คณะทำงาน/แกนนำชุมชนบ้าน โครงการบ้านจุ่มเมืองเย็น (ชุดโครงการชุมชนเป็นสุขภาคเหนือตอนบนโดยการสนับสนุนของ สสส.)

2. กลุ่มเป้าหมายรอง

2.1 เครือข่ายนักวิจัยของ สกว.ภาคเหนือ

2.2 นักวิจัย นักพัฒนาและแกนนำชุมชนอื่นๆที่อยู่ในเขตภาคเหนือ เช่น พระนักวิจัยโครงการประวัติศาสตร์ท้องถิน(โดยการสนับสนุนของ สวช.) , นักศึกษาที่กำลังศึกษาระดับปริญญาโท

แบ่งประเภทและลักษณะของกลุ่มเป้าหมายดังนี้

ทีมงานเครือข่าย

1. ทีมวิทยากรหลัก เป็นกลุ่มคนที่ผ่านงานวิจัยชุด “การสืบสารเพื่อชุมชน” ในการดำเนินงานครั้งนี้มีการประสานงานเฉพาะโครงการที่มีพื้นที่การดำเนินงานในพื้นที่ภาคเหนือจำนวน 6 โครงการ ได้แก่

- 1.1 โครงการวิจัยเรื่อง แนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาบทบาทของสื่อพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาชุมชน พื้นที่การดำเนินงาน จังหวัดลำปาง คุณอดุลย์ ดวงดีทวีรัตน์ หัวหน้าโครงการ
- 1.2 โครงการวิจัยเรื่อง การสืบสารความหมายการพัฒนาระหว่างชาวบ้านพื้นที่การดำเนินงาน จังหวัดเชียงใหม่ คุณอริยา เศวตามร์ หัวหน้าโครงการ

1.3 โครงการวิจัยเรื่อง บทบาทการสื่อสารในการเสริมพลังความเข้มแข็งของผู้หญิงในการปักครองท้องถิ่น พื้นที่การดำเนินงาน จังหวัดเชียงใหม่ วศ. อ้อมทิพย์ เมฆรักษាលณิช แคมป์ หัวหน้าโครงการ

1.4 โครงการวิจัยเรื่อง การสื่อสารกับการจัดการป่า กรณีป่าห้วยแก้ว พื้นที่การดำเนินงาน จังหวัด เชียงใหม่ อาจารย์ศรีธรรน์ ใจดี สุพจน์ หัวหน้าโครงการ

1.5 โครงการวิจัยเรื่อง การสื่อสารในระดับชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาเอ็ดส์ในจังหวัดเชียงราย พื้นที่การดำเนินงาน จังหวัดเชียงราย คุณจำรัส ไชยชิด หัวหน้าโครงการ

1.6 โครงการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบ เนื้อหาและวิธีดำเนินงานรายกราวิทยุเพื่อชุมชนของจังหวัดน่าน พื้นที่การดำเนินงาน จังหวัดน่าน คุณวีระวรรณ ยังกิจกานต์ หัวหน้าโครงการ

2. กลุ่มประสบการณ์

2.1 พronack พัฒนาเครือข่ายโพธิยาลัย เป็นกลุ่มประสบการณ์ที่มีประสบการณ์การทำางานพัฒนาในพื้นที่ภาคเหนือ สำนักงานที่วัดสวนดอก จ.เชียงใหม่

2.2 พระนิสิต มจร.ชม. เป็นกลุ่มพระนิสิตกำลังศึกษาที่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ สนใจงานวิจัยเพื่อการพัฒนา

2.3 พระนิสิต มมร.กทม. เป็นกลุ่มพระนิสิตกำลังศึกษาที่ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตวัดบวร กทม. สนใจงานวิจัยเพื่อการพัฒนา

3. กลุ่มครุ/อาจารย์

3.1 อาจารย์ เช่น อาจารย์เรณู อรรถาเมศร์ เป็นอาจารย์สอนที่ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มีประสบการณ์การทำางานวิจัยชุดประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

3.2 เป็นกลุ่มครุที่สอนเด็กนักเรียนในพื้นที่อำเภอฝางและอำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่ เช่น อาจารย์จรวยา พนวงศ์และอาจารย์กาญจนนา แสงสิงห์แก้ว ทั้งหมดมีประสบการณ์การทำางานวิจัยชุดประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและกำลังทำงานพัฒนา

4. กลุ่มนักศึกษา

4.1 ที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาโท มีทั้งที่เป็นประสบการณ์และไม่รู้ว่าที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาโท เช่นพระมหาบันเทิง กำลังศึกษาที่ มจร. ชม. ท่านชวัชชัยกำลังศึกษาที่ คณะศึกษาศาสตร์ มช. และกลุ่มนักศึกษาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ภาคเหนือ (มสธ.)

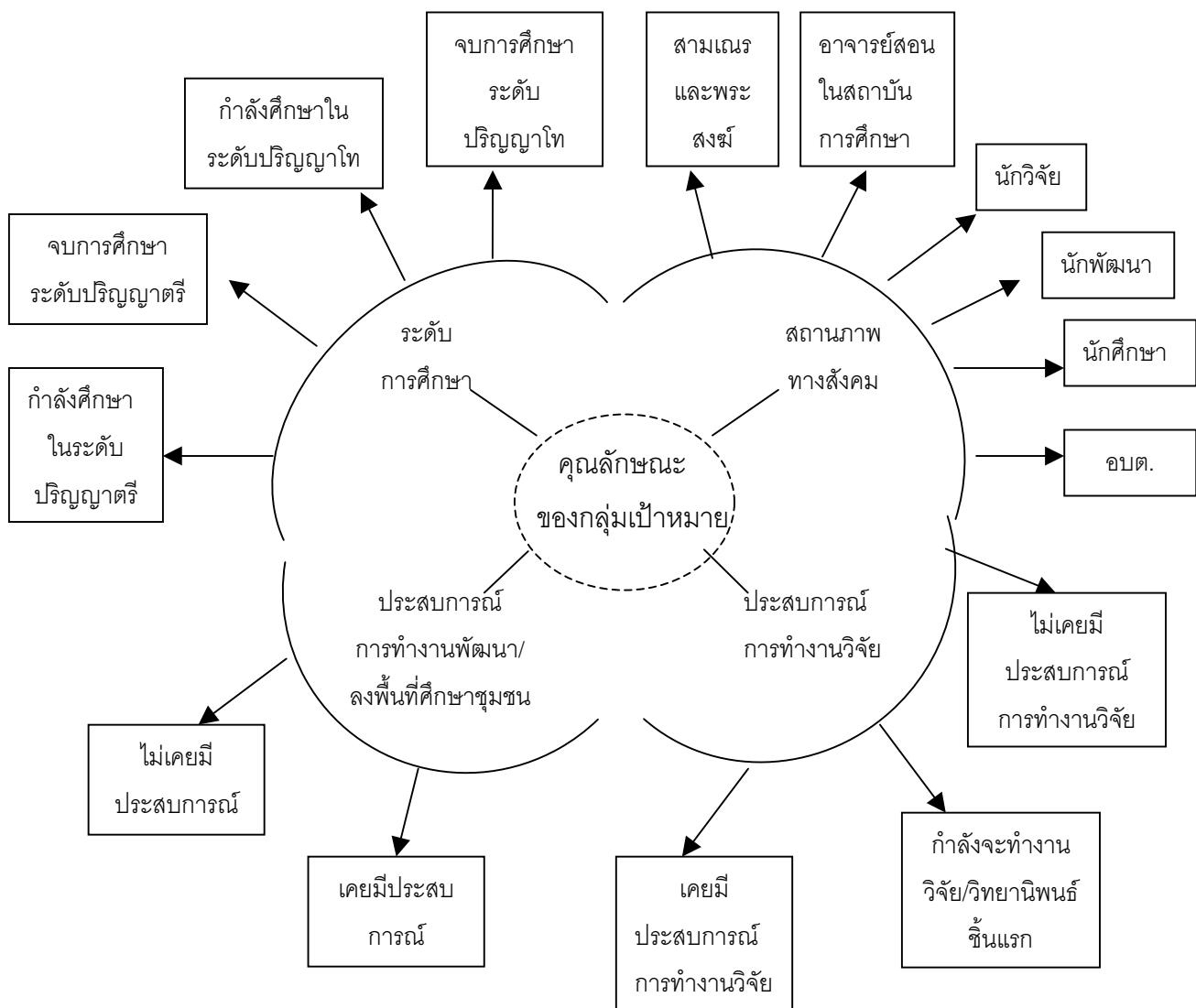
4.2 ที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี เช่นกลุ่มนักศึกษาจากภาควิชาเอกภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงใหม่

5. กลุ่มนักพัฒนา เป็นเครือข่ายนักพัฒนา เช่น โครงการสื่อพื้นบ้านสื่อสารสุขและโครงการบ้านจุ้มเมืองเย็น ทั้งหมดมีพื้นที่การดำเนินในพื้นที่ภาคเหนือ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

6. กลุ่มนักวิจัย เป็นกลุ่มที่มีประสบการณ์และ/หรือกำลังเริ่มทำงานวิจัย เช่น

6.1 โครงการวิจัยประวัติศาสตร์ห้องนิ่นที่ได้รับทุนจาก สวช.

6.2 โครงการวิจัยการจัดการความรู้สู่ชุมชนกลุ่มน้ำล่าง-น้ำข่อง ได้รับทุนจาก สกอ.

จากความหลากหลายของกลุ่มเป้าหมายดังกล่าวข้างต้น พอที่จะสรุปได้ดังนี้

1. ระดับการศึกษา

1.1 กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี ประมาณ 60 รูป/คน ประกอบด้วย พระสงฆ์และสามเณร ที่เป็นนิสิตกำลังศึกษาปี3ที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจธ.) วิทยาเขต

วัดสวนดอก จังหวัดเชียงใหม่และกำลังศึกษาปี2และปี3ที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (มร.) วัดบวรฯ กทม. และนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

1.2 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ประมาณ 20 รูป/คน ประกอบด้วย พระนักพัฒนาเครื่อข่ายโพธิ์ยາลัย ,นักวิจัยโครงการประกวดติศาสตร์ท้องถิ่นและโครงการจัดการความรู้สู่ชุมชนลุ่มน้ำลำ-น้ำข่อง และนักพัฒนาจากโครงการสืบพันธุ์บ้านสืบสารสุขและโครงการบ้านจุ่มเมืองเย็น

1.3 กำลังศึกษาระดับปริญญาโท ประมาณ 10 รูป/คน ประกอบด้วย พระนักพัฒนาเครื่อข่ายโพธิ์ยາลัย , นักศึกษาจากคณะศึกษาศาสตร์ มช. และจากคณะนิเทศศาสตร์ มสร. ภาคเหนือ

1.4 จบการศึกษาระดับปริญญาโท ประมาณ 4 คน ประกอบด้วย นักวิจัยจากโครงการประกวดติศาสตร์ท้องถิ่น โครงการจัดการความรู้สู่ชุมชนลุ่มน้ำลำ-น้ำข่อง และภาครيءจากการสืบพันธุ์บ้านสืบสารสุขและโครงการบ้านจุ่มเมืองเย็น

2. สถานภาพทางสังคม

2.1 สามเณรและพระสงฆ์ ประมาณ 50 รูป จากพระนักพัฒนาเครื่อข่ายโพธิ์ยາลัย , พระนิสิตจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย (มจธ.) วิทยาเขตวัดสวนดอก จังหวัดเชียงใหม่และจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (มมร.) วัดบวรฯ กทม.

2.2 อาจารย์สอนในสถาบันการศึกษา จำนวน 9 รูป/คน ประกอบด้วยอาจารย์ที่สอนในระดับปรัชญา , มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ในสถาบันการศึกษาทั้งที่เป็นโรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย (มจธ.) และจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (มมร.)

2.3 นักวิจัย ประมาณ 15 คน ประกอบด้วย นักวิจัยจากชุดโครงการภาระสืบสารเพื่อชุมชนภาคเหนือตอนบนโครงการ นักวิจัยจากโครงการประกวดติศาสตร์ท้องถิ่นและโครงการจัดการความรู้สู่ชุมชนลุ่มน้ำลำ-น้ำข่อง และนักศึกษาที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาโท

2.4 นักพัฒนา ประมาณ 25 คน ประกอบด้วยภาครيءจากการเครื่อข่ายโพธิ์ยາลัย โครงการสืบพันธุ์บ้านสืบสารสุขและโครงการบ้านจุ่มเมืองเย็น

2.5 นักศึกษา ประมาณ 60 รูป/คน มีทั้งที่กำลังศึกษาระดับปริญญาตรีและปริญญาโท ประกอบด้วย พระสงฆ์ที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรีและปริญญาโท และมหาวิทยาลัยที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรีและปริญญาโท

2.6 อบต. จำนวน 3 คน เป็นภาครืนนักพัฒนาจากโครงการสืบพันธุ์บ้านสืบสารสุข

3. ประสบการณ์การทำงานพัฒนา/การลงพื้นที่ศึกษาชุมชน

3.1 กลุ่มเป้าหมายที่มีประสบการณ์การทำงานพัฒนา/การลงพื้นที่ศึกษาชุมชน ประมาณ 30 รูป/คน ประกอบด้วย พระนักพัฒนาเครื่อข่ายโพธิ์ยາลัย นักวิจัยโครงการประกวดติศาสตร์ท้องถิ่น

และโครงการจัดการความรู้สู่ชุมชนลุ่มน้ำลำ-น้ำของ นักพัฒนาจากโครงการสื่อพื้นบ้านสื่อสารสุข และโครงการบ้านจุ้มเมืองเย็น ส่วนนักศึกษาที่กำลังศึกษาระดับปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่เคยมีประสบการณ์ในการลงพื้นที่บ้าน

3.2 กลุ่มเป้าหมายที่ไม่เคยมีประสบการณ์การทำงานพัฒนา/การลงพื้นที่ศึกษาชุมชน ประมาณ 40 รูป ประกอบด้วย สามเณรและพระสงฆ์ที่เป็นนิสิตกำลังศึกษาระดับปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย (มจ.) วิทยาเขตวัดสวนดอก จังหวัดเชียงใหม่ , พระสงฆ์ที่เป็นนิสิตกำลังศึกษาระดับปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัยมหากรุณาธิราชวิทยาลัย (มมร.) วิทยาเขตวัดบวรนิเวศน์วihar กทม. และนักศึกษาที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาโท(บางคน)

4. ประสบการณ์การทำงานวิจัย

4.1 กลุ่มเป้าหมายที่ไม่เคยมีประสบการณ์การทำงานวิจัยซึ่งเป็นส่วนใหญ่ประมาณ 57 รูป/คน ประกอบด้วย พระสงฆ์จากเครือข่ายโพธิยัลัย สามเณรและพระสงฆ์ที่เป็นนิสิตกำลังศึกษาระดับปริญญาตรีทั้งที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย (มจ.) วิทยาเขตวัดสวนดอก จังหวัดเชียงใหม่ และกำลังศึกษาที่มหาวิทยาลัยมหากรุณาธิราชวิทยาลัย (มมร.) วัดบวรฯ กทม. นักศึกษาที่กำลังศึกษาระดับปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ นักพัฒนา ภาคีโครงการบ้านจุ้มเมืองเย็น โครงการสื่อพื้นบ้านสื่อสารสุขและสมัชิก อบต.

4.2 กลุ่มเป้าหมายที่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการทำงานวิจัยแต่กำลังจะทำงานวิจัย/วิทยานิพนธ์ชิ้นแรก ประมาณ 12 รูป/คน เช่น พระสงฆ์บางรูปจากเครือข่ายโพธิยัลัย นักวิจัยงานประวัติศาสตร์ท้องถิ่น พระสงฆ์และมราภัสที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาโททั้งที่ มจ. ชม. คณะศึกษาศาสตร์ มช. และคณะนิเทศศาสตร์ มสธ. ภาคเหนือ

4.3 กลุ่มเป้าหมายที่เคยมีประสบการณ์ในการทำงานวิจัยมา 1 ครั้ง จำนวน 2 คน เช่นครูสอนที่โรงเรียนบ้านเวียงห่วย อ.ฝางและครูสอนที่โรงเรียนบ้านสันมะนะ อ.แม่อาย ส่วนกลุ่มเป้าหมายที่เคยมีประสบการณ์ในการทำงานวิจัยมากกว่า 1 ครั้งมีจำนวน 3 คน เช่น อาจารย์จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และลำปางและผู้ประสานงานโครงการจัดการความรู้สู่ชุมชนลุ่มน้ำลำ-น้ำของ

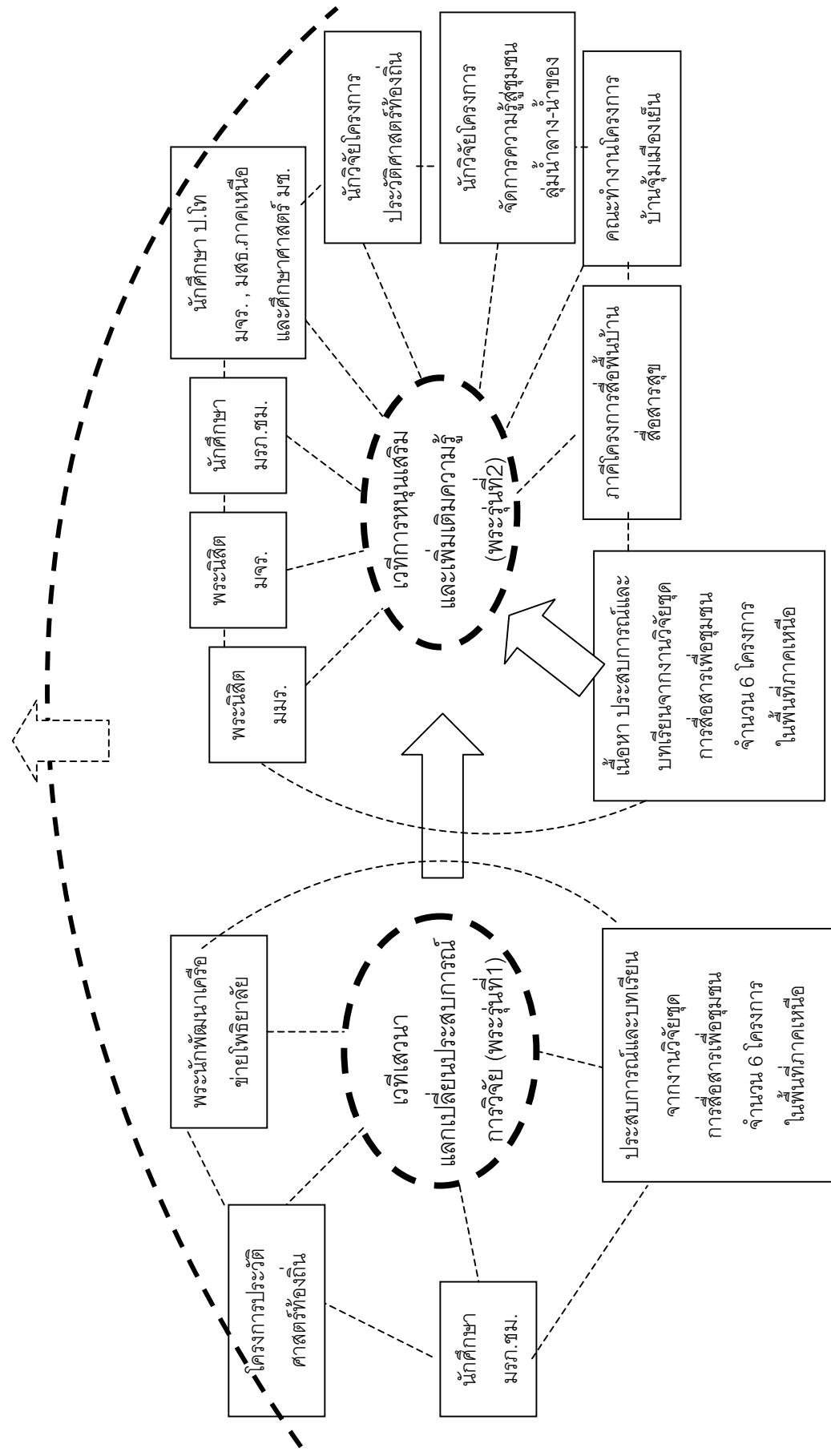
เมื่อกลุ่มเป้าหมายมีความหลากหลายดังกล่าวข้างต้นทีมประสานงานจึงได้ออกแบบการอบรมครั้งนี้โดยดูที่เป้าหมาย/วัตถุประสงค์ของกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วม ซึ่งพบว่ากลุ่มเป้าหมายมีวัตถุประสงค์หลักคือต้องการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อการพัฒนาตนเองและพัฒนางานที่กำลังทำและดูแลชุมชนเรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการวิจัยของกลุ่มเป้าหมายเป็นหลัก พบว่ากลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจและไม่เคยมีประสบการณ์เรื่องกระบวนการวิจัยแม้ว่ามีกลุ่มเป้าหมายบางคนเคยมีประสบการณ์การทำงานวิจัยมาแล้วอย่างน้อย 1 ครั้งและบาง

คนมีประสบการณ์ทำงานวิจัยมาแล้วหลายครั้ง แต่พบว่ากลุ่มเป้าหมายเหล่านี้ยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจน เช่น เมื่อถามว่างานวิจัยที่ท่านเคยทำผ่านมาหรือที่กำลังจะดำเนินท่านสงสัยอะไร คำตอบที่ได้รับคือนักวิจัยไม่รู้ว่างานวิจัยที่ตนเองเคยทำผ่านมาหรือที่กำลังจะดำเนินนักวิจัยสงสัยอะไรและปัญหานำการวิจัยคืออะไร แต่ก็ต้องยอมรับว่าในกระบวนการทำธุรกิจจริงๆ ไม่สามารถนำกระบวนการ วิจัยไปปรับใช้ในงานประจำที่ตนเองทำได้ เพราะยังขาดความรู้ความเข้าใจอย่างละเอียดเกี่ยวกับกระบวนการวิจัย

ดังนั้นการอบรมครั้งนี้จึงแบ่งกลุ่มเป้าหมายเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ (1) กลุ่มเป้าหมายที่เคยผ่านกระบวนการอบรมจาก รศ.ดร.กาญจนा แก้วเทพ มาแล้วในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา ซึ่งประกอบด้วย ประสงค์ซึ่งเป็นพวนักพัฒนาในเครือข่ายโพธิ์ยัลัย นักวิจัยจากโครงการประวัติศาสตร์ท่องถิน และนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ กลุ่มเป้าหมายเหล่านี้ทั้งหมดเคยมีประสบการณ์การลงพื้นที่ศึกษาชุมชน/ทำงานพัฒนาและบางคน/บางชุมชนเคยมีประสบการณ์การทำงานวิจัยมาแล้ว ดังนั้นโครงการจึงใช้เวลาในการนำเสนอเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และบทเรียนต่างๆ ที่ผ่านมาของกลุ่มเป้าหมายโดยมีคณาจารย์จากโครงการวิจัยชุดการสื่อสารเพื่อชุมชนที่ดำเนินงานในพื้นที่ภาคเหนือร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้วย ประเด็น/เนื้อหาในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์แต่ละครั้งนั้นกลุ่มเป้าหมายจะร่วมกันตั้งข้อความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย และ(2) กลุ่มเป้าหมายที่ไม่ได้ผ่านกระบวนการอบรมจาก รศ.ดร.กาญจนा แก้วเทพและส่วนมากยังไม่เคยมีประสบการณ์การทำงานวิจัยและการทำงานพัฒนา/การลงพื้นที่ ดังนั้นการจัดเวทีให้กับกลุ่มเป้าหมายเหล่านี้เน้นการ เพิ่มเติมความรู้โดยใช้เนื้อหา ประสบการณ์และบทเรียนจากการเรียนจากรุ่นพี่(เวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์) มาช่วยเสริม

ရန်ပဲချေမှုတွင်ပရောဂါနပါဒ္ဓ

ក្នុងពេលវេលាដែលបានបន្ថែមទៅក្នុងការរំភោជន៍សាស្ត្រ

สรุปการรวมการดำเนินกิจกรรมในช่วง 15 เดือน (พ.ค.47 – ก.ค.48)

กิจกรรม	กิจกรรม ตามแผนงาน (พ.ค.47 – เม.ย.48)	การดำเนินกิจกรรม ของโครงการ (พ.ค.47 – ก.ค.48)	จำนวนกลุ่มเป้าหมาย ที่เข้าร่วมกิจกรรม (รูป / คน)
1. เวทีเสวนาแลกเปลี่ยน ประสบการณ์การวิจัย (ประสงค์รุ่นที่ 1)	จำนวน 4 ครั้ง	จำนวน 4 ครั้ง	ครั้งละ 18 - 23 รูป/คน
2. เวทีการหนุนเสริมและ เพิ่มเติมความรู้ (ประสงค์รุ่นที่ 2)	จำนวน 6 ครั้ง	จำนวน 12 ครั้ง (ภาคเหนือ ที่ มจร. 6 ครั้ง และ ที่กรุงเทพฯ มมร. 6 ครั้ง)	ครั้งละ 29 - 51 รูป/คน
3. การสร้างเสริมและ พัฒนาเครือข่ายแกนนำ	จำนวน 10 ครั้ง	จำนวน 10 ครั้ง	ครั้งละ 27 - 34 รูป/คน
4. การผลิตสื่อ	จำนวน 2 ครั้ง	จำนวน 2 ครั้ง	ครั้งละ 23 รูป/คน
5. สัมบสนุนพระรุ่นใหม่ ทำวิจัยขนาดเล็ก	จำนวน 7 กลุ่ม	จำนวน 8 กลุ่ม	รวม 49 รูป

สรุปการดำเนินงานและผลที่เกิดขึ้นของแต่ละกิจกรรม

1. กิจกรรมเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์งานวิจัย (ประสงค์รุ่นที่ 1)

ในช่วงที่ผ่านมา(ก่อนการดำเนินงานโครงการพัฒนาเครือข่ายนักวิจัยภาคเหนือ) วศ.ดร. กาญจนा แก้วเทพ ซึ่งเป็นผู้ประสานงานโครงการวิจัยชุด “การสื่อสารเพื่อชุมชน” ได้มาม ช่วย พัฒนาประสงค์ในเครือข่ายโพธิยะลัย โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือและต่อมาเมื่อโครงการพัฒนาเครือข่ายนักวิจัยภาคเหนือได้เกิดขึ้น คณะกรรมการโครงการพัฒนาเครือข่ายนักวิจัยภาคเหนือจึงได้มีการหารือกับกลุ่มเป้าหมายในภาระงานต่องานที่ วศ.ดร. กาญจนा แก้วเทพ ได้เริ่มต้น ไว้เพื่อนำไปสู่การสร้าง คน และเครือข่าย โดยใช้เวทีการประชุมและกระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและการหนุนเสริมช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อนำไปสู่การสร้าง คน และเครือข่าย ซึ่งจะส่งผลต่อความยั่งยืนต่อไป

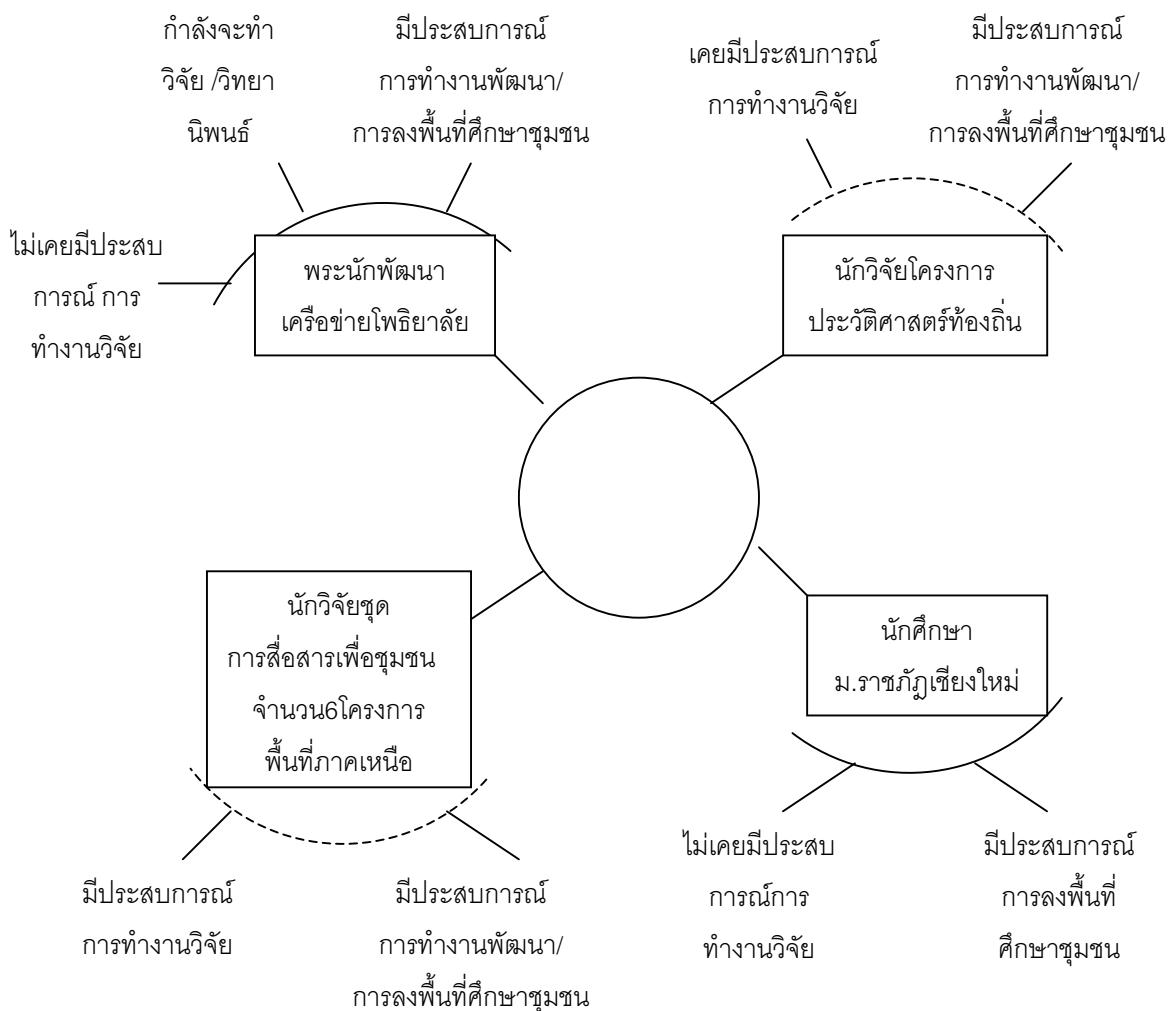
หัวข้อในการนำเสนอ กิจกรรมที่สถานศึกษาเปลี่ยนประสบการณ์งานวิจัย (พระรุ่นที่ 1) มีดังต่อไปนี้

- 1.1 กลุ่มเป้าหมายที่ร่วมกิจกรรม
- 1.2 เป้าหมายของกิจกรรม
- 1.3 การดำเนินกิจกรรม
- 1.4 ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรม
- 1.5 บทเรียนที่ได้รับ
- 1.6 การประเมินผล

รายละเอียดของแต่ละหัวข้อมีดังนี้

1.1 กลุ่มเป้าหมายที่ร่วมกิจกรรม

กิจกรรมนี้เป็นการต่อยอดจากกิจกรรมที่ รศ.ดร. กาญจนा แก้วเทพ ได้ริเริ่มไว้ก่อนหน้านี้ ดังนั้นกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเป้าหมายเดิมที่เคยร่วมกิจกรรมกับ รศ.ดร. กาญจนा แก้วเทพ มาแล้ว

กลุ่มเป้าหมายที่ร่วมกิจกรรมประกอบด้วย(1)พระนักพัฒนาเครือข่ายโพธิยा�ลัย จำนวน 15 รูป ทั้งหมดมีประสบการณ์การทำงานพัฒนา/การลงพื้นที่ศึกษาชุมชนมีประสบการณ์จำนวน 4 รูป ที่กำลังจะทำวิทยานิพนธ์, (2)นักวิจัยโครงการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จำนวน 7 รูป/ คน โดย 3 คน เคยมีประสบการณ์ในการทำงานวิจัย การทำงานพัฒนาและการลงพื้นที่มาแล้ว ส่วน 4 รูป ยังไม่เคยมีประสบการณ์ในการทำงานวิจัยและการลงพื้นที่ศึกษาชุมชนกำลังจะเริ่มทำ (3)นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จำนวน 5 คน ทั้งหมดยังไม่เคยมีประสบการณ์การทำงานวิจัยแต่กำลังเรียนวิชาชีวจัยและเคยมีประสบการณ์การลงพื้นที่ศึกษาชุมชน และ(4)พระนิสิต จำนวน 1 รูป จากมหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัย (มมร.) วัดบวรนิเวศวิหาร กทม. ซึ่งเป็นพระนิสิตมาฝึกปฏิบัติงานที่โพธิยा�ลัย วัดสวนดอก เชียงใหม่ พระนิสิตรูปนี้กำลังศึกษาและปรับปรุงฐานะ(เรียนจบภาคฤดูร้อนแล้วยังคงเหลือแต่การฝึกปฏิบัติงาน) ยังไม่เคยมีประสบการณ์การทำงานวิจัยแต่เคยมีประสบการณ์การลงพื้นที่ ศึกษาชุมชน และนอกจากนี้แล้วยังมีคณาจารย์จากโครงการวิจัยชุดการสืบสารเพื่อชุมชน จำนวน 6 โครงการที่ดำเนินงานในพื้นที่ภาคเหนือ ได้หมุนเวียนกันเข้าร่วม เวทีอย่างต่อเนื่อง

1.2 เป้าหมายของกิจกรรม

จากการความหลากหลายของกลุ่มเป้าหมายพบว่ากลุ่มเป้าหมายมีจุดร่วม/เป้าหมายเดียวกันคือ ต้องการเรียนรู้เรื่องกระบวนการวิจัยเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาตนเองและการพัฒนางานที่กำลังทำ ส่วนจุดต่าง/วัตถุประสงค์ของแต่ละกลุ่มเช่น กลุ่มเป้าหมายที่กำลังเรียนระดับปริญญาโทต้องการหาหัวข้อทำวิทยานิพนธ์, กลุ่มเป้าหมายที่กำลังทำงานพัฒนาต้องการเรียนรู้เรื่องเกี่ยวกับการนำเสนอข้อมูลไปใช้ประโยชน์ เป็นต้น

ดังนั้นเป้าหมายของกิจกรรมคือการนำประสบการณ์ และบทเรียนเกี่ยวกับการลงพื้นที่ซึ่งกลุ่มเป้าหมายทุกคนเคยมีประสบการณ์มาแล้วนำมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน ส่วนที่เกี่ยวกับกระบวนการวิจัยนั้น(ทั้งส่วนที่เป็นนักวิชาการ กระบวนการวิจัย ประสบการณ์และบทเรียนจากการทำงานวิจัย) ให้กลุ่มเป้าหมายผู้ที่เคยมีประสบการณ์ช่วยกันโดยมีทีมวิจัยจากงานวิจัยชุดการสืบสารเพื่อชุมชนที่ดำเนินงานในพื้นที่ภาคเหนือ 6 โครงการร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ตามประเด็นที่กลุ่มเป้าหมายสนใจและมีการหนุนเสริมช่วยเหลือพระที่กำลังทำวิจัย/ทำงานพัฒนา

1.3 การดำเนินกิจกรรม

1.3.1 การเตรียมการ

(1) ทีมประสานงานได้ร่วมกับแกนนำพัฒนาชุมชนเครือข่ายโพธิยा�ลัยที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ซึ่งที่หนึ่งมาแล้ว(ในช่วง 1 ปีที่ผ่านมาศ.ดร.กาญจนा แก้วเทพ ได้มาสร้างเสริมและพัฒนาพัฒนาพัฒนาชุมชนที่สนับสนุนให้ใช้งานวิจัยเป็นเครื่องมือในการทำงานพัฒนา) มาร่วมกันวางแผนทางการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมศักยภาพและพัฒนาขีดความสามารถสามารถให้กับพัฒนาชุมชนที่ผ่านกระบวนการ

การเรียนรู้ซึ่งที่หนึ่งมาแล้วและกลุ่มเป้าหมายอื่นๆที่สนใจ โดยการหารือเกี่ยวกับเนื้อหาที่กลุ่มเป้าหมายสนใจจะเรียนรู้ร่วมกัน

(2) ทีมประสานได้มีการประสานงานกับนักวิจัย ภายใต้โครงการวิจัยชุด “การสืบสารเพื่อชุมชน” เพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในการนำเนื้อหาประสบการณ์และบทเรียนที่ได้จากการบูรณาการวิจัยมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์สำหรับการอนุสิริมิตรในการขยายผลกันต่อไป

(3) ทีมประสานได้ร่วงแนวทางการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้ที่ปรึกษา(พระมหาดร.บุญชัย สิรินธร และ รศ.ดร. กาญจนा แก้วเทพ)ให้คำแนะนำ

1.3.2 การดำเนินการ

การจัดทำที่เสนาการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ จำนวน 4 ครั้ง มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทั้งส่วนที่เป็นเนื้อหา ประสบการณ์และบทเรียนจากการทำงานวิจัย โดยใช้ประสบการณ์จากนักวิจัยภาคเหนือ จำนวน 6 โครงการ จากชุดโครงการวิจัยการสืบสารเพื่อชุมชน และจากเครือข่าย อีก 1 โครงการคือโครงการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (ภาคเหนือ) เป็นหลักมีกลุ่มเป้าหมาย(ทั้งพรสองพื้นที่และชาวราษฎร)ครั้งละ 18 – 23 ชั่วโมง/คน

- เวทีเสนาการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ครั้งที่ 1 วันที่ 25 มกราคม 2547

ณ ห้อง 122 มหาวิทยาลัยมหาด្ឋาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาเขตวัดสวนดอก จังหวัดเชียงใหม่

เนื้อหาที่มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เรื่องกระบวนการภาระได้มาซึ่งหัวข้อ ปัญหานำการวิจัย วัตถุประสงค์และกรอบการวิจัย โดยใช้กรณีศึกษาโครงการแนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาบทบาทของสื่อพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาชุมชน ซึ่งงานวิจัยนี้อยู่ในชุดการสืบสารเพื่อชุมชน และผู้เข้าร่วมในเวทีได้ร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์และบทเรียนในประเด็นดังกล่าว

กระบวนการเริ่มจากให้กลุ่มเป้าหมายผู้เข้าร่วมในเวทีที่เคยผ่านงานวิจัยมาแล้วร่วมกันเล่าประสบการณ์และบทเรียนเกี่ยวกับการได้มาซึ่งหัวข้อ ปัญหานำการวิจัย วัตถุประสงค์และกรอบการวิจัย จากนั้นคุณอดุลย์ ซึ่งเป็นหัวหน้างานวิจัยโครงการแนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาบทบาทของสื่อพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาชุมชน เล่าประสบการณ์และบทเรียนในประเด็นดังกล่าว จากนั้นร่วมกันสรุปหัวข้อเหมือนและข้อต่าง

การนำเสนอของผู้เข้าร่วมในเวที โดยท่านธวัชชัย ซึ่งเป็นพระนักพัฒนาในเครือข่ายโพธิ์ชัยและกำลังศึกษาในระดับปริญญาโท ได้นำเสนอหัวข้อวิทยานิพนธ์ที่ตนเองสนใจจะทำเรื่อง “กระบวนการทำงานพัฒนาแนวทางพุทธของพระสงฆ์นักพัฒนาภาคเหนือ”

กลุ่มเป้าหมายผู้ร่วมในเวที ทีมผู้ประสานงานโครงการฯและอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการฯ (พระมหาดร.บุญชัย) ได้ร่วมกันเสริม เพิ่มเติมและซ่วยสรุปเนื้อหาบางประเด็นเพื่อทำให้งานวิจัยที่จะทำมีความสมบูรณ์มากขึ้น

- เวทีเสวนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ครั้งที่ 2 วันที่ 27 กันยายน 2547

ณ ห้อง 122 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาเขตวัดสวนดอก จังหวัดเชียงใหม่
เวลาที่ครั้งนี้มีอาจารย์ที่ปรึกษาคือพระมหาดร.บุญช่วยและรศ.ดร.กาญจนาก้าวเทพ
ร่วมเวทีด้วยดังนั้นเวทีครั้งนี้จึงเป็นการติดตามงานและซ่อมให้คำแนะนำวิจัยโครงการร่างของพระ
การนำเสนองานของผู้เข้าร่วมในเวทีที่ผู้นำเสนอ 2 ท่านคือท่านธนวัชชัย เสนอเรื่อง
“กระบวนการทำงานพัฒนาแนวพุทธของพระสงฆ์นักพัฒนาภาคเหนือ” ซึ่งได้ทำการพัฒนาโครง
ร่างจากการนำเสนอครั้งที่ผ่านมา และท่านมหาบันเงิงกำลังศึกษาในระดับปริญญาโท สนใจเรื่อง
“ศูนย์ส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ของเด็ก”

กลุ่มเป้าหมายผู้ร่วมในเวที ทีมผู้ประสานงานโครงการและอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการ
(พระมหาดร.บุญช่วยและรศ.ดร.กาญจนาก้าวเทพ) ได้ร่วมกันเสริม เพิ่มเติมและซ่อมสูปเนื้อหา
บางประเด็นเพื่อทำให้งานวิจัยที่จะทำมีความสมบูรณ์มากขึ้น

- เวทีเสวนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ครั้งที่ 3 วันที่ 5 พฤษภาคม 2547

ณ ห้อง 122 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาเขตวัดสวนดอก จังหวัดเชียงใหม่
เนื้อหาในการจัดเวทีครั้งนี้เกี่ยวกับการเลือก/พัฒนา/ประยุกต์แนวคิดทฤษฎีเพื่อนำไปใช้ใน
กระบวนการวิจัย กระบวนการให้กลุ่มเป้าหมายผู้เข้าร่วมในเวทีที่เคยผ่านงานวิจัยมาแล้วซ่อมกัน
เล่าประสบการณ์และบทเรียนเกี่ยวกับการเลือกแนวคิดทฤษฎีและการนำแนวคิดทฤษฎีไปใช้ใน
การวิจัยจากนั้นคุณอริยา ซึ่งเป็นหัวหน้างานวิจัยโครงการการสื่อสารความหมายการพัฒนา
ระหว่างชาวบ้าน : กรณีศึกษากองทุนชุมชน “เครือข่ายกองบุญข้าว” (งานวิจัยชนเผ่าอ่องนือดุกการสื่อ
สารเพื่อชุมชน) เล่าประสบการณ์และบทเรียนในประเด็นดังกล่าว โดยมีคุณอดุลย์ ใช้ประสบการณ์
จากการทำงานวิจัยโครงการแนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาบทบาทของสื่อพื้นบ้านเพื่อการ
พัฒนาชุมชน และอาจารย์เรณู ใช้ประสบการณ์จากการทำงานวิจัยโครงการประกวดวิชาศาสตร์ท้องถิ่น
ซ่อมสูปและเพิ่มเติม จากนั้นร่วมกันสรุปข้อเหมือนและข้อต่าง

กลุ่มเป้าหมายผู้ร่วมในเวที ทีมผู้ประสานงานโครงการ อาจารย์ที่ปรึกษาคือพระมหาดร.
บุญช่วย และเครือข่าย ได้ร่วมกันพัฒนาโครงการร่างงานวิจัยของพระในส่วนที่เกี่ยวกับการปรับ/
พัฒนา/ประยุกต์แนวคิดทฤษฎีมาใช้ในงานวิจัย

- เวทีเสวนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ครั้งที่ 4 วันที่ 19 มกราคม 2548

ณ ห้อง 122 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาเขตวัดสวนดอก จังหวัดเชียงใหม่
เนื้อหาในการจัดเวทีครั้งนี้เกี่ยวกับการคัดเลือก การพัฒนาและการใช้เครื่องมือใน
กระบวนการวิจัยและการพัฒนา กระบวนการให้กลุ่มเป้าหมายผู้เข้าร่วมในเวทีที่เคยผ่านงานวิจัย
มาแล้วและผู้ที่ทำงานพัฒนาที่มีประสบการณ์ในการใช้เครื่องมือต่างๆ ในการทำงานช่วยกันเล่า

ประสบการณ์และบทเรียนเกี่ยวกับการคัดเลือกการพัฒนาและการใช้เครื่องมือในกระบวนการธุรกิจ และการพัฒนาจากนักคุณอดุลย์ ใช้ประสบการณ์จากการทำงานวิจัยโครงการแนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาบทบาทของสื่อพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาชุมชนและอาจารย์ resultant ให้ประสบการณ์จากการทำงานวิจัยโครงการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ช่วยเสริมและเพิ่มเติม

1.4 ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรม

1.4.1 ในเชิงปริมาณ

(1) มีการจัดเวทีเสวนาการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทั้งส่วนที่เป็นเนื้อหา

กระบวนการธุรกิจและประสบการณ์จากการทำงานวิจัย จำนวน 4 ครั้ง มีกลุ่มเป้าหมาย(ทั้งพรษ์สงค์และมวลรวม)ที่เข้าร่วมกิจกรรมครั้งละ 18 – 23 รูป/คน โดยใช้ประสบการณ์จากนักวิจัยภาคเหนือ จำนวน 6 โครงการ จากชุดโครงการวิจัยการสื่อสารเพื่อชุมชน และจากเครือข่ายอีก 1 โครงการคือโครงการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (ภาคเหนือ)

(2) พระในกลุ่มนี้ที่เรียนรู้เร็ว จำนวน 3 รูป เช่น ท่านบันเทิง, ท่านเอ๊และท่านธงชัย รวมทั้งมวลรวมนักวิจัยชุดประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ร่วมเป็นวิทยากรและหนุนเสริมพระรุ่นใหม่ในเครือข่าย

(3) อาจารย์ที่ทำให้กลุ่มเป้าหมายที่สนใจในประเด็นเดียวกันได้เกิดแนวคิด ภาระงานพากน้ำขาวบ้านไปแลกเปลี่ยนประสบการณ์ จึงเกิดเครือข่ายแกนนำชาวบ้านที่มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานในประเด็นต่างๆ จำนวน 5 ครั้งโดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นพronak พัฒนาและแกนนำชาวบ้านครั้งละ 27-34 รูป/คน

1.4.2 ในเชิงคุณภาพ

(1) กลุ่มเป้าหมายได้มีโอกาสเรียนรู้ร่วมกันทั้งส่วนที่เป็นแนวคิดทฤษฎี(นามธรรม) กับส่วนที่เป็นการปฏิบัติ/ปรากฏการณ์ในพื้นที่(รูปธรรม) โดยใช้ประสบการณ์ตรงจากกลุ่มเป้าหมาย ทำให้กลุ่มเป้าหมายสามารถเรียนรู้ได้เร็ว เช่น การหาข้อสังสัย(อี๊)/คำตาม/ปัญหานำการวิจัย ที่เริ่มต้นจากการวิเคราะห์คุณลักษณะ(attribute) ผนวกกับการเล่าปราภภการณ์ในพื้นที่ทำให้กลุ่มเป้าหมายเข้าท่านธงชัยและท่านบันเทิงเริ่มซัดเจนสามารถที่จะตั้งคำถามและประเด็นการวิจัยได้ชัดเจน และทำให้นักวิจัยกลุ่มประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องกระบวนการวิจัยมากขึ้น เช่นว่าก่อนหาคำตอบต้องมีคำถาม/ปัญหานำการวิจัยก่อน นอกจากนี้แล้วยังทำให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องการนำแนวคิดทฤษฎีไปใช้ในกระบวนการธุรกิจ เช่นการทำข้อสังสัย(อี๊)/คำตาม/ปัญหานำการวิจัย การนำไปใช้ในการสร้างกรอบการวิจัยและนำไปใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ในพื้นที่ เป็นต้น

(2) เกิดเครือข่ายการหนุนเสริมช่วยเหลือกัน โดยกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมในเวทีได้

มีการอนุนช่วยพระที่กำลังทำวิทยานิพนธ์/วิจัย (กำลังทำโครงการ) มีทั้งการพัฒนาหาหัวข้อ วัดกุ ประสงค์ ประเด็นที่จะศึกษา การสร้างกรอบการวิจัย และการหาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง/ เหมาะสม และการอนุนช่วยพระที่กำลังทำงานพัฒนา เช่นการนำข้อมูลมาวางแผนการดำเนินกิจกรรม

(3) เกิดเครือข่ายแกนนำชาวบ้าน จากการที่กลุ่มเป้าหมายได้เล่าประสบการณ์ การทำงานในพื้นที่ทำให้กลุ่มเป้าหมายมีความสนใจในประเด็นต่างๆ ต้องการลงลึกในรายละเอียด จึงเกิดกิจกรรมการนำพาแกนนำชาวบ้านไปเยือนรู้/แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับแกนนำชาวบ้านใน พื้นที่ดำเนินงานของเครือข่ายตามประเด็นที่กลุ่มเป้าหมาย/แกนนำชาวบ้านสนใจ

1.5 บทเรียนที่ได้รับ

1.5.1 บทเรียนเรื่องการสร้างคน

- Stakeholder

- จำนวนผู้เข้าร่วม(ปرمाण) กลุ่มเป้าหมายครั้งละ 18 – 23 รูป/คน เป็นกลุ่ม

ขนาดกลางฯไม่มากและไม่น้อยเกินไป

- คุณภาพของผู้เข้าร่วม ต้องมีความหลากหลายทั้งผู้เข้าร่วมและประสบการณ์ ในครั้งนี้มีผู้เข้าร่วมมีทั้งพronakพัฒนาจากเครือข่ายโพธิยा�ลัย ที่มีประสบการณ์ในการทำงาน พัฒนา ทีมนักวิจัยจากชุดโครงการ"การสื่อสารเพื่อชุมชน" (พื้นที่ภาคเหนือ) และทีมนักวิจัยจาก โครงการประวัติศาสตร์ท้องถิ่นซึ่งนักวิจัยทั้งสองทีมมีประสบการณ์และบทเรียนการทำงานพัฒนา และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยทั้งหมดเป็นผู้ประสานงาน/แกนนำการดำเนินงาน โครงการและนักศึกษา จาก มรภ.ชม. ที่มีประสบการณ์การลงพื้นที่ชุมชน

- เป้าหมายของผู้เข้าร่วม ควรมีเป้าหมายหลักอย่างเดียว กัน ในครั้งนี้ผู้เข้าร่วม มีเป้าหมายหลักขึ้นเดียว กันคือต้องการเรียนรู้เรื่องการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อนำไปปรับใช้ในการ ทำงานพัฒนา

- การเตรียมคน ในการจัดเวทีแต่ละครั้งต้องชัดเจนในประเด็น/เนื้อหาที่จะนำเสนอ เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และต้องมีการเตรียมผู้ที่จะนำเสนอว่าในประเด็นดังกล่าวมี วิธีการทำอย่างไร โดยทั่วไปพบว่าผู้ที่นำเสนอจะเสนอในส่วนที่เป็นข้อมูล/ปรากฏการณ์ในพื้นที่ (รูปรวม) ดังนั้นทีมประสานต้องช่วยสรุปจากข้อมูล/ปรากฏการณ์ในพื้นที่ยังระดับให้เป็นแนวคิด ทฤษฎี(นามธรรม) ซึ่งจะทำให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ ความเข้าใจที่ชัดเจนเนื่องจากได้เปิดตาหั้ง สองข้างคือเห็นทั้งข้อมูล/ปรากฏการณ์ในพื้นที่(รูปรวม) และได้แปลงเป็นนามธรรม ซึ่งกระบวนการ เช่นนี้จะพัฒนาให้กลุ่มเป้าหมายสามารถนำไปปรับใช้ได้ตลอดไป

- ในการที่จะพัฒนาพระสงฆ์ให้มีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้นโดยการใช้

กระบวนการกิจกรรมเป็นเครื่องมือนั้น การจัดเวลาที่เป็นเพียงกลไกหนึ่งที่จะทำให้ประสบผลได้มีโอกาสนา นำเสนอประสบการณ์ของตนเองและได้เรียนรู้ประสบการณ์จากเครือข่าย ต้องมีกลไกอื่นๆ เช่นมีผู้ให้คำปรึกษาที่เพื่อช่วยสร้างเสริมความมั่นใจและช่วยเรื่องงานดำเนินวิชาการให้กับประสบษ์ เช่นมีผู้ให้คำปรึกษาที่ต้องเข้าใจข้อจำกัดของประสบษ์ และต้องให้ประสบษ์ได้มีโอกาสทดลองปฏิบัติจริงด้วย

1.5.2 บทเรียนเรื่องการสร้างเครือข่าย

- บูรณาการเรื่องความรู้ พบว่าทั้งประสบษ์และมราวาสที่เรียนรู้ร่วมกันในเวทีนี้ มีจุดเด่นและข้อจำกัด เช่นพระนักพัฒนาจากเครือข่ายโพธิยะลัย ส่วนมากทำงานในพื้นที่ซึ่งเป็น “คนใน” ประกอบกับมีสถานภาพเป็นประสบษ์ และใช้แนวคิดทางพุทธธรรมเป็นหลักในการดำเนินงาน จึงทำให้ชาวบ้านมีความศรัทธาเข้าร่วมกิจกรรม แต่ก็มีข้อจำกัดในเรื่องเกี่ยวกับการจัดเวลาที่เพื่อดึงข้อมูลออกมานำมาตั้งคำถาม การกระตุ้นสร้างสำนึกร่วมให้คนในชุมชน ภาวะเคราะห์ข้อมูลและการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ต่อไป สำหรับมราวาสที่ร่วมในเวทีส่วนมากเป็น “คนนอก” ที่เข้าไปทำงานวิจัย/พัฒนาในหมู่บ้านต้องสร้างศรัทธาและการยอมรับจากชาวบ้าน มีด้านทุกด้านความรู้แนวคิด/การปฏิบัติที่เป็นทางโลกและทักษะการจัดเวลาต่างๆ ดังนั้นการสร้างเสริมและพัฒนาเครือข่ายระหว่างพระนักพัฒนา กับมราวาส(นักวิจัย/นักพัฒนา) จึงทำให้เกิดการไหลเวียนความรู้ระหว่างกันของผู้รู้ทางธรรม(แนวคิด/การปฏิบัติทางพุทธธรรม) กับผู้รู้ทางโลก(แนวคิด/การปฏิบัติที่เป็นทางโลก) ซึ่งเป็นการถ่ายโอนความรู้ในแวดวงนาบ

- เป็นทั้ง “ผู้ให้” และ “ผู้รับ” ใน การสร้างเครือข่ายต้องซึ่งให้กลุ่มเป้าหมายมีความเข้าใจและตระหนักรถึงการเป็น “ผู้ให้” และ “ผู้รับ” เนื่องจากทุกคนมีประสบการณ์และบทเรียนที่แตกต่างกัน

1.6 การประเมินผล

ในข้อ 1.4 ได้พูดถึงผลลัพธ์ (Output) ในเชิงปริมาณไปบ้างแล้ว ดังนั้นในที่นี้จะกล่าวถึงผลลัพธ์เนื่อง (Outcome) รวมถึงผลกระทบ(Impact) ดังนี้

- การช่วยเหลือเกื้อกูลกันแบบ “เพื่อนช่วยเพื่อน” จากการที่มีกลุ่มเป้าหมายบางกลุ่มที่กำลังศึกษาระดับปริญญาโทและอยู่ในขั้นการหาหัวข้อ / ประเด็นที่จะทำวิทยานิพนธ์ สามารถชิกในกลุ่มได้มีการช่วยเหลือกันตั้งแต่การหาปัญหานำการวิจัยไปจนถึงการหาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและการสร้างกรอบการวิจัย

- การช่วยเหลือเกื้อกูลกันแบบ “พี่ช่วยน้อง” จากการที่มีกลุ่มเป้าหมายบางกลุ่ม/คน ที่เรียนรู้ค่อนข้างเร็ว เช่น ท่านบันเทิง ท่านควาชชัยและท่านณรงค์ฤทธิ์ ได้นำความรู้และประสบการณ์ที่ตนเองได้รับไปร่วมถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทั้งเรื่องเนื้อหา กระบวนการ

การวิจัยและการลงพื้นที่ชุมชนให้กับพระรุ่นที่ 2 (เวทีหนุนเสริมและเพิ่มเติมความรู้) ซึ่งเป็นการปรับบทบาทของรุ่นพี่ที่จะช่วยให้รุ่นน้องได้เรียนลัดและไม่หลงทาง

- จากเครือข่ายภาคีสู่เครือข่ายแกนนำชาวบ้าน ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าเมื่อกลุ่มเป้าหมายได้มีโอกาสเรียนรู้ประสบการณ์จากเพื่อนแล้ว กลุ่มเป้าหมายที่สนใจประเด็นคล้ายกันจะสร้างเครือข่ายกลุ่มย่อยขึ้นมาเพื่อการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่เข้มข้นขึ้นนอกจากรุ่นเดียว แลวยังนำไปสู่การนำพาแกนนำชาวบ้านในพื้นที่ไปแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันตัวอย่าง

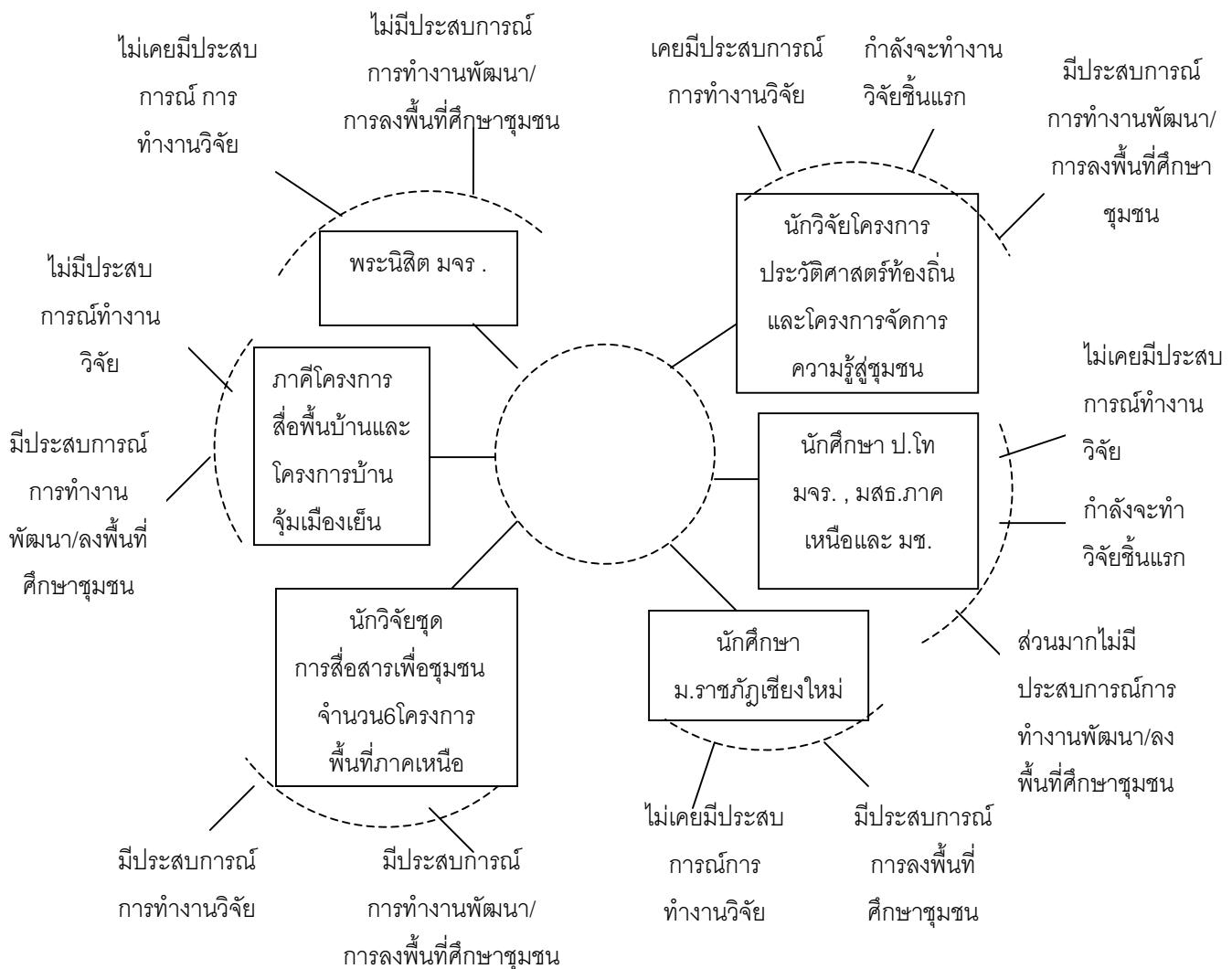
2. เวทีการหนุนเสริมและเพิ่มเติมความรู้ (พระรุ่น2)

ในการนำเสนอ กิจกรรมเวทีการหนุนเสริมและเพิ่มเติมความรู้ (พระรุ่นที่2) มีดังต่อไปนี้

- 2.1 กลุ่มเป้าหมายที่ร่วมกิจกรรม
- 2.2 เป้าหมายของกิจกรรม
- 2.3 การดำเนินกิจกรรม
- 2.4 ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรม
- 2.5 บทเรียนที่ได้รับ
- 2.6 การประเมินผล

รายละเอียดของแต่ละหัวข้อมีดังนี้

2.1 กลุ่มเป้าหมายที่ร่วมกิจกรรม

กลุ่มเป้าหมาย (1) เวทีภาคเหนือ จ.เชียงใหม่ ประมาณ 50 รูป/คน ประกอบด้วยพระจากเครือข่าย พธิยาลัยที่สนใจงานวิจัยเพื่อการพัฒนาซึ่งกำลังศึกษาระดับปริญญาตรี (ปี3และ4) ที่มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย (มจร.) วิทยาเขตเชียงใหม่ จำนวน 20 รูป นอกจากนี้แล้วมีพระนิสิต 1 รูปจาก มหาวิทยาลัยมหาภูมภูรราชวิทยาลัย (มมหา.) วัดบรรโนนิเวศวิหาร กทม. ที่มาฝึกปฏิบัติงานกับพธิยาลัย ได้เข้าร่วมเวทีด้วย และบุคคลทั่วไปที่สนใจงานวิจัยประมาณกลุ่มละ 3-5 คน ประกอบด้วย นักวิจัยโครงการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น, คณะทำงานโครงการสื่อพื้นบ้านสื่อสารชุมชนภาคเหนือ, อาจารย์จากราชภัฏลำปาง, นักศึกษาที่กำลังเรียนวิชาการวิจัย สถาบันราชภัฏเชียงใหม่, นักศึกษาปริญญาโท นิเทศศาสตร์ มสธ.ภาคเหนือ และนักศึกษาปริญญาโท การศึกษา นอกระบบ มช. และ(2) เวทีที่กรุงเทพฯ ประมาณ 25 รูปประกอบด้วยพระที่สนใจงานวิจัยเพื่อการพัฒนาซึ่งกำลังศึกษาระดับปริญญาตรี (ปีและ3) ที่มหาวิทยาลัยมหาภูมภูรราชวิทยาลัย (มมหา.) วิทยาวัดบรรโนนิเวศน์วิหาร

2.2 เป้าหมายของกิจกรรม

การอนุนเสริมความรู้ด้านการวิจัยที่มาจากการประสบการณ์ของนักวิจัยชุดการสื่อสารเพื่อชุมชนภาคเหนือจำนวน 6 โครงการ

2.3 การดำเนินกิจกรรม

2.3.1 การเตรียมการ จากการที่กลุ่มเป้าหมายมีความหลากหลายมากนั้น ผู้ประสานงาน จึงได้มีการเตรียมการดังนี้

(1.) ผู้ประสานงานได้มีการประสานงานกับแกนนำกลุ่มเป้าหมายหลัก เช่น พระสงฆ์เครือข่ายโพธิญาลัย , งานประวัติศาสตร์ท้องถิ่น , งานสืบพื้นบ้านสื่อสารสุขและนักศึกษาราชภัฏ เชียงใหม่ เพื่อต้องการทราบข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์ ความรู้ ความเข้าใจในงานวิจัยและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายในการที่จะเข้าร่วมกิจกรรมโครงการ

(2.) ทีมประสานได้วางแนวทางการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้ที่ปรึกษา(พระมหา บุญช่วย และ อาจารย์ กาญจนा แก้วเทพ)ให้คำแนะนำ

(3.) ทีมประสานได้มีการประสานงานกับนักวิจัย ภายใต้โครงการวิจัยชุด “การสื่อสารเพื่อชุมชน” ทั้ง 6 โครงการ และพระสงฆ์รุ่นที่ 1 ที่เคยผ่านกระบวนการแล้ว เพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในการนำประสบการณ์ที่ได้จากการวิจัยมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์สำหรับการอนุนเสริมในการช่วยเหลือกันต่อไป

2.3.2 การดำเนินกิจกรรม ในช่วงที่ผ่านมา มีการดำเนินกิจกรรมรวมจำนวน 12 ครั้ง ตลอด 2 วัน

ก. การดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ภาคเหนือที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย

(มจร.) วัดสวัสดอก จ.เชียงใหม่ จำนวน 6 ครั้ง

ข. การดำเนินกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยมหากุฎราชวิทยาลัย (มมร.)

วัดบวรนิเวศวิหาร กทม. จำนวน 6 ครั้ง (เป็นการขยายเครือข่าย)

ก. การดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ภาคเหนือ รวมจำนวน 6 ครั้ง

(1) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 1 วันที่ 12-13 มิถุนายน 2547

(2) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 2 วันที่ 6 - 7 สิงหาคม 2547

(3) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 3 วันที่ 22-23 ตุลาคม 2547

(4) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 4 วันที่ 10 – 12 ธันวาคม 2547

(5) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 5 วันที่ 15-16 กุมภาพันธ์ 2548

(6) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 6 วันที่ 25 – 26 เมษายน 2548

**ข. การดำเนินกิจกรรมทีมมหาวิทยาลัยมหาภูราชวิทยาลัย(มมร.)วัดบวรนิเวศ
วิหาร กทม. จำนวน 6 ครั้ง (เป็นการขยายเครือข่าย)**

- (1) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 1 วันที่ 22-23 สิงหาคม 2547
- (2) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 2 วันที่ 11 – 12 กันยายน 2547
- (3) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 3 วันที่ 16 – 17 ตุลาคม 2547
- (4) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 4 วันที่ 10 – 12 ธันวาคม 2547
- (5) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 5 วันที่ 25 – 26 กุมภาพันธ์ 2548
- (6) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 6 วันที่ 3- 4 พฤษภาคม 2548

สรุปการดำเนินกิจกรรมแต่ละครั้งดังนี้

ก. การดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ภาคเหนือ

(1) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 1 วันที่ 12-13 มิถุนายน 2547

ณ ห้องประชุม 112 มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ (วัดสวนดอก)

วัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาความรู้และความเข้าใจเรื่องการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 51 ราย/คน

วิธีการ/กระบวนการและสื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดเนื้อหา

1. การบรรยายจากเอกสารประกอบและยกตัวอย่างจากการวิจัยโครงการ “แนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาบทบาทของสื่อพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาชุมชน“ของคุณอดุลย์ ดวงดีทวีรัตน์
2. การแบ่งกลุ่มย่อย
3. การอภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ เสนอข้อคิดเห็น และการถามตอบ-ข้อซักถามในเวที
4. สื่อ VCD ภาพยนตร์เรื่อง “เทวดาน่าจะบัง” เพื่อประกอบการบรรยายเรื่องทัศนะคนใน-คนนอก
5. เอกสารประกอบการบรรยาย หัวข้อเรื่อง แผนที่การวิจัย โดยคุณอดุลย์ ดวงดีทวีรัตน์
6. เอกสารประกอบการบรรยายโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการวิจัย ณ ศูนย์ฝึกอบรม ป.ต.ท. วังน้อย อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา เรื่อง วิธีวิทยาสำหรับศึกษามิติทางวัฒนธรรมของ การพัฒนาที่ยั่งยืน โดย รศ. ดร.กาญจนा แก้วเทพ
7. แผ่นใส การแจกแจง Attribute ของโครงการ “แนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาบทบาทของสื่อพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาชุมชน“เพื่อใช้เป็นตัวอย่างประกอบการบรรยายเรื่องการวิเคราะห์ Attribute

กิจกรรมวันแรก

1.) การทำความเข้าใจร่วมกัน ผู้ประสานงานโครงการได้ชี้แจงความเป็นมาของโครงการ ครั้งนี้ว่าสืบเนื่องจากที่ อ.กาญจนฯ มาตรายความรู้ให้พระในช่วงที่ฝ่ายมาต่อมา มีพระ และบุคคล ทั่วไป ได้ให้ความสนใจในกระบวนการดังกล่าวประกอบกับโครงการวิจัยชุด “การสื่อสารเพื่อชุมชน” มีงานวิจัยในพื้นที่ภาคเหนือจำนวน 6 โครงการกำลังจะเสร็จ ดังนั้น่าจะมีการใช้ประสบการณ์โครงการวิจัยดังกล่าวมาใช้ประโยชน์และเป็นการสร้างเครือข่ายเพื่อการอนุส่งเสริมช่วยเหลือ กัน

ต่อมาผู้ประสานงานโครงการได้ชี้แจงวัตถุประสงค์และวิธีการดำเนินการเพื่อการเรียนรู้ ร่วมกันทั้งปี โดยชี้แจงว่าการวางแผนหลักสูตรครั้งนี้ยังมากเพราหลายกลุ่ม เป้าหมายหลากหลายมาก (มี ห้องคนที่ไม่มีความรู้เรื่องการวิจัยและไม่มีประสบการณ์การทำวิจัยเลยจนถึงคนที่มีประสบการณ์ การวิจัยมาหลายครั้งแล้ว) ดังนั้นโครงการจะเริ่มนับหนึ่งคือตั้งแต่ทำความเข้าใจเรื่องการวิจัย ส่วน ครั้งต่อไปทุกท่านต้องร่วมกันเสนอว่าตนเองขาดอะไร ต้องการเรียนรู้เรื่องอะไรเพิ่มเติม และบาง ส่วนจะมาจากการเสนอให้

ส่วนวิธีการเรียนรู้นั้นจะต้องมีทั้งทางทฤษฎีและทดลองปฏิบัติตัวอย โดยจะใช้ประสบการณ์ จากโครงการวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริการสิ่งแวดล้อมที่ดีที่สุด” ของศูนย์ฯ ในการพัฒนาชุมชน “ของคุณอดุลย์ ดวงดีวิรัตน์” เป็นหลักและโครงการวิจัยอื่นๆ ภายใต้โครงการวิจัยชุด “การสื่อสารเพื่อชุมชน” และงานที่กลุ่มเป้าหมายกำลังดำเนินการ

2.) ความเข้าใจและประสบการณ์งานวิจัยของกลุ่มเป้าหมาย ผู้ประสานงานโครงการให้ ตัวแทนแต่ละกลุ่มตอบคำถามและเล่าประสบการณ์ที่ตนเองเคยทำงาน เช่น

-เมื่อพูดถึงคำว่า “วิจัย” ท่านนึกถึงอะไรบ้าง

-ท่านกำลังทำงานอะไรอยู่

พบว่ากลุ่มเป้าหมายโดยทั่วไป เมื่อพูดถึงคำว่า “วิจัย” จะนึกถึง เป็นเรื่องของนักวิชาการที่ จบตั้งแต่ระดับปริญญาโท, เป็นเรื่องที่ต้องมีตัวเลขการคำนวณที่ยุ่งยาก, ต้องมีทฤษฎีการอ้างอิง ที่ยากมาก และต้องใช้เวลานานเป็นปี เป็นต้น

คำตอบจากกลุ่มเป้าหมายส่วนท่อนให้เห็นว่ากลุ่มเป้าหมายมองว่างานวิจัยต้องคนที่เรียน ซุ้งเท่านั้นที่จะทำได้ และส่วนมากเห็นว่าการทำวิจัยเป็นการทำผลงานเท่านั้น ไม่เห็นความสำคัญ/ ประโยชน์ของการนำกระบวนการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนา

3.) การบรรยายเรื่องความหมายที่แท้จริงและความหลากหลายของการวิจัย

เนื่องจากส่วนใหญ่ ผู้เข้าร่วมได้ผ่านหรือรู้จักกับการวิจัยมาบ้างแล้วจากการเรียนในระบบ (วิชาการวิจัย) แต่ผู้ประสบงานไม่แน่ใจว่า ความเข้าใจดังกล่าวเป็น ถูกต้องหรือไม่หรือหลากหลาย หรือไม่ ดังนั้นผู้ประสบงานจึงเริ่มจากอธิบายว่า การวิจัยนั้นมีความหมายที่หลากหลาย เช่น

- ความหมายทางธรรม การวิจัยเป็นกระบวนการเดียวกับอธิบัติ คือ ต้องรู้ทุกๆ สมутทัย นิรธรรม มนธรรม

- ความหมายทางวิชาการ(ทางโลก) การวิจัยคือกระบวนการสำรวจหาความจริงด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์

- ความหมายเชิงการวิเคราะห์ คือการประสานความองเห็นรูปธรรมและนามธรรมไปพร้อมๆ กัน

- ความหมายเชิงประวัติศาสตร์ การวิจัยคือการต่อยอดองค์ความรู้ออกไปให้เพิ่มพูนขึ้น

- ความหมายในแง่เป้าหมายสูงสุด การวิจัยนั้น เป้าหมายอยู่ที่การพัฒนาความสามารถในการสำรวจหาสัจจะของตัวนักวิจัย

- ความหมายเชิงการพัฒนา การวิจัยเป็นการยกระดับความสามารถในการคิดบนฐานข้อมูลเพื่อวางแผนการดำเนินกิจกรรมของนักวิจัย

4.) การบรรยายเรื่องกระบวนการวิจัย

เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มส่วนใหญ่ยังไม่เคยทำวิจัยแต่เคยเรียนวิชาการวิจัยมาบ้างแล้วบางกลุ่มกำลังทำวิจัยและบางกลุ่มกำลังคิดหาหัวข้อการวิจัย เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายทั้งหมดเห็นตั้งแต่การคิดหัวข้อการวิจัย ดังนั้นทีมประสานจึงเริ่มให้ตั้งแต่ก่อนที่จะได้มาร่วมหัวข้อการวิจัย โดยการใช้ตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมจากงานวิจัยคุณอดุลย์ โครงการแนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาบทบาทของสื่อพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาชุมชน ในหัวข้อต่างๆ ซึ่งแต่ละหัวข้อเชื่อมโยงกันตลอด

- กระบวนการวิจัย

- การพัฒนา เอกซ์(ข้อสงสัย) เป็นปัญหานำการวิจัย

- ครอบความคิด

- การแปลงแนวคิดในหัวข้อการวิจัยและคำหลักในวัตถุประสงค์ (นามธรรม) ผ่านนิยามศัพท์ปฏิบัติการ เป็นตัวแปร (รูปธรรม ตัวชี้วัด)

- การนำแนวคิด/ทฤษฎี มาปรับใช้เป็นเครื่องมือวิจัย

- ตัวอย่างการนำคำพูดของกลุ่มเป้าหมายเพื่อนำมาวิเคราะห์ต่อไป

- ในการคิดงานวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษาคิดตามกรอบแผนที่การวิจัย มีขั้นตอนดังนี้

- เริ่มต้นด้วย “ເຂົ້າ” (ສັງສຍ) ปรากฏการณ์ที่เห็นในพื้นที่ ว่าทำไม คนในชุมชน
เคยช่วยเหลือกัน มีอะไรบ้าง กัน แต่ปัจจุบันมีมีคนในชุมชนติดเชื้อเอ็อดส์และคนเหล่า
นั้นเริ่มตายไป ผู้สูงอายุและเด็กที่อยู่ในครอบครัวกล้ายเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากโควิดสูงถูก
รังเกียจและถูกทอดทิ้ง
  - พัฒนา “ເຂົ້າ” (ສັງສຍ) ให้เป็น “ປັນຫານໍາກາຣວິຈັຍ” โดยการพัฒนาตนเองจาก
การทบทวนเอกสาร/งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การแลกเปลี่ยนประสบการณ์และจากการช่วยเหลือของ
อาจารย์ที่เป็นผู้ประสานงานโครงการวิจัยชุด “การสื่อสารเพื่อชุมชน” ซึ่งเป็นที่ปรึกษาโครงการนี้
ด้วย
  - พัฒนา “ປັນຫານໍາກາຣວິຈັຍ” ไปสู่การสร้าง “กรอบความคิด” และ “ນິຍາມສັບທິ
ປົງປັບຕິການ” อย่างคร่าวๆ โดยการศึกษาแนวคิด/ทฤษฎีและงานวิจัยที่เคยมี ผสมผสานกับปรากฏ
การณ์ในพื้นที่
  - การออกแบบประเภทข้อมูล และเลือกแบบการวิจัย จากປັນຫານໍາກາຣວິຈັຍ สู่
การสร้างกรอบความคิด ตั้งแต่ปัจจุบัน ประสมค์และการสร้างนິຍາມສັບທິປົງປັບຕິການนັ້ນ กระบวนการหั่້
ಹມดจะช่วยชี้ให้เห็นว่าประเภทของข้อมูลจะเป็นลักษณะเชิงพรรณนา และเมื่อผนวกกับວัตถุ
ประสงค์ที่ต้องการคือหาแนวทางการอี้พื้นสื่อพื้นบ้าน ดังนั้นแบบการวิจัยจึงจำเป็นต้องเป็นการ
วิจัยเชิงປົງປັບຕິກາรและจากการที่ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาแนวคิด/ทฤษฎีและงานวิจัยที่เคยมีพบว่า
การวิจัยในลักษณะดังกล่าวจำเป็นต้องให้กลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมเพื่อความยั่งยืน ดังนั้นงานวิจัย
นี้จึงมีลักษณะเป็นการวิจัยเชิงປົງປັບຕິກາรแบบมีส่วนร่วม
  - เมื่องานวิจัยชิ้นนี้ “เป็นการวิจัยเชิงປົງປັບຕິກາรแบบมีส่วนร่วม” ผู้ศึกษานำแบบ
ดังกล่าวไปคิดและสร้างเครื่องมือ ซึ่งเครื่องมือที่จะใช้ในการวิจัยครั้งนี้ต้อง(1)สามารถใช้เก็บรวม
รวมข้อมูลตามประเด็นที่วางแผนไว้ได้และ(2)เครื่องมือสามารถที่จะกระตุ้น ให้ความรู้และสร้างความ
เข้าใจเรื่องสื่อพื้นบ้านแก่กลุ่มเป้าหมายได้ โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวกับ “รูปแบบ” และ “คุณ
ค่า” ของสื่อพื้นบ้าน
  - ในการคิดและสร้างเครื่องมือ ผู้ศึกษาจำเป็นต้องทำการศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับสื่อพื้น
บ้าน จากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เคยมีเพื่อนำมาคิดและสร้างเครื่องมือให้สอดคล้องกับพื้นที่
และข้อมูลที่ต้องการ
  - นำเครื่องมือไปใช้ในพื้นที่ เมื่อใช้แล้ว ต้องมีการทบทวนสรุปและทำการพัฒนา
เครื่องมือดังกล่าว นั้นเพื่อที่จะใช้ในครั้งต่อไป

ในการทำวิจัยครั้งนี้ได้มีเครื่องข่ายนักวิจัยซึ่งได้มีเกทีให้ผู้ศึกษาได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ทำให้สามารถนำประสบการณ์จากโครงการอื่นๆ มาเป็นแนวทางในการปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยได้

- นำข้อมูลดังกล่าวมาทำการจัดหมวดหมู่ เพื่อทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์และอภิป্রายผล ซึ่งขั้นตอนนี้จำเป็นต้องกลับไปทบทวน แนวคิด/ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง(ในการนำเสนอช่วงแรกอาจเป็นเพียงคร่าวๆเท่านั้น เมื่อทำงานไปได้ระยะหนึ่งแนวคิดและทฤษฎีบางตัวอาจไม่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ได้ละเอียดพอ หรือมีปรากฏการณ์อื่นๆที่ไม่ได้คาดคิดเกิดขึ้น ดังนั้นแนวคิด/ทฤษฎีและงานวิจัยที่เคยมีสามารถปรับเปลี่ยนได้ ตามปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่)เพื่อตอบโจทย์ ปัญหานำการวิจัย และต้องดูกรอบความคิดและนิยามศัพท์ปฏิบัติการที่จัดทำไว้ ตอนแรก(คร่าวๆ) ซึ่งสามารถปรับใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิด/ทฤษฎีที่ปรับเปลี่ยนและสอดคล้องกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่

- บทบาทของแนวคิดและทฤษฎี ผู้ศึกษาใช้ประโยชน์จากแนวคิด/ทฤษฎีมาช่วย ในการวิจัยทุกขั้นตอน ตั้งแต่การตั้งปัญหานำการวิจัย การกำหนดวัตถุประสงค์ การสร้างกรอบความคิด /นิยามปฏิบัติการ การสร้างเครื่องมือจนกระทั่งถึงการอภิป্রายผล นอกจากแนวคิด ทฤษฎีจะมีประโยชน์อย่างมากต่อผู้ศึกษาแล้ว ที่ปรึกษา/อาจารย์ผู้ประสานงานโครงการวิจัยชุด "การสื่อสารเพื่อชุมชน" จะเป็นที่ปรึกษาที่ช่วยเสริมแนวคิดให้เข้มข้นเพื่อพัฒนาผู้ศึกษาอย่างต่อเนื่อง

- วิธีการใช้แนวคิด/ทฤษฎี ใน การวิจัยครั้งนี้มีลักษณะย้อนกลับไป-กลับมาอยู่ตลอดเวลา เช่นในระยะแรกของการดำเนินงานนักวิจัยผู้ศึกษาใช้ทฤษฎีหลักเช่น ทฤษฎีหน้าที่ นิยม และทฤษฎีกระบวนการผลิตซึ่งทางวัฒนธรรม เป็นต้น เมื่องานโครงการดำเนินไปได้ระยะหนึ่งผู้ศึกษาเริ่มพบปรากฏการณ์ใหม่ๆที่คาดไม่ถึงว่าจะเกิด(ไม่เคยคิดว่าจะเกิด) เช่น ในวันเดียวกัน ผู้ที่เข้าร่วมในพิธีกรรมทั้งหมดต้องเป็นเครือญาติกันและพบว่ามีผู้สูงอายุที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ด้วย ซึ่งก่อนหน้านี้ผู้สูงอายุคนนี้เคยมีลูกสาวไปทำงานที่กรุงเทพฯต่อมากลูกสาวติดเชื้อเอดส์และเสียชีวิตทั้งสามีและภรรยา คงเหลือหลานสาวอายุ 5 ขวบไว้ให้หายดูแล ซึ่งนั้น兆 บ้านรังเกียจยานหาน ปล่อยให้อยู่ตามลำพัง ญาติพี่น้องไม่มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน แต่เมื่อถึงวันเดียวกันผู้ที่เข้าร่วมในพิธีกรรมทั้งหมดต้องเป็นเครือญาติกันและพบว่ามีผู้สูงอายุที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ สามารถเข้าร่วมในประเพณีการเดียวกันได้โดยไม่ต้องออกจากครอบครัว ได้อวยพรและสมาชิกในกลุ่มได้มีการพูดคุยกันเพื่อนำแนวทางการช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ จากปรากฏการณ์ดังกล่าวผู้ศึกษา จึงได้ศึกษาหาแนวคิด/ทฤษฎีมาอธิบาย โดยได้รับการชี้แนะเบื้องต้นจากอาจารย์ผู้ประสานงานโครงการวิจัยชุด"การสื่อสารเพื่อชุมชน" ซึ่งได้ใช้แนวคิดการสื่อสารกับพื้นที่สาธารณะ : ทัศนะของ

Habermas มากอธิบายปรากฏการณ์จากนั้น ผู้ศึกษาจึงนำทฤษฎีดังกล่าวไปเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่อีกรังส์ นอกจาจนี้แล้วในกระบวนการการทำพิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ย่าบ้านผู้ศึกษายังพบว่าบางกลุ่มฯ ใช้กระดาษที่โครงการพิมพ์เจ้ากากลุ่มผีปู่ย่าซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับหน้าที่ของผีปู่ย่า เก้าผี(ผู้สืบทอดผีปู่ย่า)นำกระดาษดังกล่าวเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้เป็นเครื่องเซ่นไหว้ด้วย หรือบางกลุ่มฯ ใช้วิธีการเขียนหน้าที่ของผีปู่ย่าและเขียนชื่อสมาชิกในกลุ่มผีของตนเองแล้วนำกระดาษดังกล่าวเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้เป็นเครื่องเซ่นไหว้ด้วย เมื่อเสร็จพิธีได้มีการนำกระดาษแผ่นดังกล่าวมาอ่านต่อหน้าสมาชิกที่มาร่วมในพิธี ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวผู้ศึกษาไม่ได้คิดมาก่อนว่าจะเกิดปรากฏการณ์เช่นนี้ ดังนั้นผู้ศึกษาจำเป็นต้องไปค้นหาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและได้ทฤษฎีทางโลก-ทางธรรม(Secular v.s Sacred) เพื่อนำมาอธิบายปรากฏการณ์จากนั้นจึงนำทฤษฎีดังกล่าวไปเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่อีกรังส์ เป็นต้น

- **การใช้เครื่องมือหมายประเพาท์** เนื่องจากโครงการนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ทำในประเด็นเรื่องสื້อพื้นบ้านซึ่งเป็นวัฒนธรรมชุมชน เป็นเรื่องเกี่ยวกับความเชื่อจริงมีความซับซ้อนและละเอียดอ่อนมาก ดังนั้นจำเป็นต้องมีเครื่องมือที่หลากหลายเช่น การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ,การจัดเวทีสัมนาหากลุ่มเย้ายอ, การจัดเวทีระดับหมู่บ้าน, การจัดเวทีระดับตำบล, การวิเคราะห์สื້อพื้นบ้านส่วนที่ "มองเห็น" และส่วนที่ "มองไม่เห็น"(ต้นไม้แห่งคุณค่า)และการวิเคราะห์องค์ประกอบของสื້อพื้นบ้าน เป็นต้น เพื่อใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลตามประเด็นที่ตั้งไว้ และใช้สำหรับในการทำกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้ความรู้และสร้างความเข้าใจเรื่องสื້อพื้นบ้านด้วยโดยเฉพาะในประเด็นเรื่อง "รูปแบบ" และ "คุณค่า" ของสื້อพื้นบ้าน เครื่องมือแต่ละชนิดมีเป้าหมายเฉพาะที่แตกต่างกัน

กระบวนการคิดและสร้างเครื่องมือเพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและทำกิจกรรมต่างๆนั้น ผู้ศึกษาต้องกลับไปทำความเข้าใจอย่างละเอียดเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อหาแนวทางดัดแปลงเป็นเครื่องมือต่างๆ และเมื่อได้เครื่องมือแล้วมีการนำไปใช้เมื่อใช้แล้วต้องมาทบทวนว่าเครื่องมือดังกล่าวใช้ได้ดีแค่ไหน มีจุดด้อยอะไรบ้าง และเครื่องมือดังกล่าวต้องปรับเปลี่ยนอย่างไร/อย่างไร สำหรับการใช้ในครั้งต่อไป เป็นต้น

➤ หลังจากการบรรยายกระบวนการวิจัยจบลงแล้วผู้ประสานงานได้ตั้งคำถามกับกลุ่มเป้าหมายที่กำลังทำวิจัยและที่กำลังจะเสนอหัวข้อการวิจัยว่า ท่าน “เอ็ช” (สงสัย) อะไรในงานของวิจัยที่ท่านกำลังคิดจะทำ

กลุ่มเป้าหมายทั้งหมดไม่มีใคร เอ็ช (สงสัย) จากงานที่ตนเองกำลังทำ เพราะหลายคนบอกว่าไม่เคยรู้มาก่อนว่าการทำงานวิจัยต้องเริ่มจากการสงสัย

5.) การบรรยายเรื่องทัศนะคนใน – คนนอก

เนื่องจากการทำงานวิจัยในที่นี้เน้นการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปฏิบัติ การแบบมีส่วนร่วม ดังนั้นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยเฉพาะเกี่ยวกับทัศนะของคนใน(เจ้าของวัฒนธรรม)เป็นเรื่องสำคัญมาก ทีมประสานจึงให้วิธีดีเรื่อง “เหວดาท่าจะบ้องส์” เป็นสื่อในการอธิบาย เกี่ยวกับทัศนะคนใน-คนนอกกวัฒนธรรม

การเรียนรู้เรื่องทัศนะคนใน-คนนอกผ่านภาพยนตร์เรื่อง เหວดาท่าจะบ้อง

สรุปสาระสำคัญจากเรื่อง “เหວดาท่าจะบ้องส์” แสดงให้เห็นถึงความเกี่ยวข้องของมนุษย์ กับธรรมชาติและวัฒนธรรม ไม่ใช่มนุษย์จะอยู่ในสังคมที่ใกล้ชิดหรือห่างไกลธรรมชาติ มนุษย์ก็ ต้องอยู่กับวัฒนธรรมตลอดเวลา แต่มนุษย์ในสังคมที่ต่างกันจะอยู่กับวัฒนธรรมที่ต่างกัน ดังนั้นใน การตีความหรือการให้ความหมายต่อปรากฏการณ์สิ่งหนึ่งนั้นต้องให้เจ้าของวัฒนธรรมเป็นคน อธิบายและให้ความหมายต่อปรากฏการณ์ดังกล่าว ซึ่งเรียกว่าเป็นการมองโดย “ทัศนะคนใน” เนื้อ หา สาระดังกล่าวจะช่วยตอบอย่างไร เรื่องการเอาไว้ของตนเอง(คนนอก)ไปตัดสินวัฒนธรรม ของคนอื่น(คนใน)

กิจกรรม ให้ผู้เข้าร่วมประชุมแบ่งเป็นกลุ่มย่อย วิเคราะห์และนำเสนอเรื่อง “ปรากฏการณ์ จากการชมวิธีดีเรื่องเหວดาท่าจะบ้องส์” ในประเด็นเกี่ยวกับทัศนะคนใน-คนนอก

หลังจากผู้ร่วมเสวนาร่วมนำเสนอทัศนะคนใน-คนนอก ที่ปรากฏในภาพยนตร์แล้ว คุณ อดุลย์ สรุปว่า การนำเสนอของกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่มองเห็นเฉพาะส่วนที่เป็นรูปธรรม เช่นการ ใช้แต่พื้นที่เมืองและชนบทเป็นเกณฑ์ อธิบายความซับซ้อน ความสะดากสนใจที่ปรากฏในเมือง และความเรียบง่ายของสังคมชนบท มองไม่ค่อยเห็นที่เกี่ยวกับทัศนะคนใน-คนนอก

คุณอดุลย์ช่วยสรุปจากประสบการณ์งานวิจัย คือนักวิจัย ควรระมัดระวังในเรื่อง
-ไม่มองพื้นที่แบบสุดติ่ง คือเมืองมีแต่ความวุ่นวาย ชนบทมีแต่สิ่งที่ดี เรียบง่าย
-ในความเป็นจริงการทำงานด้านงานพัฒนาจะต้องไม่แบ่งแยกว่า วัฒนธรรมใดสูง วัฒน ธรรมใดต่ำ คือไม่มีวัฒนธรรมใดสูงหรือต่ำกว่ากัน

-ควรให้ความสำคัญเรื่องทัศนะคนใน-คนนอก มาก ๆ

-การทำตัวชี้วัด ต้องใช้ความเป็นจริงในพื้นที่ มองสังคม วัฒนธรรมที่เป็นจริงใน พื้นที่นั้น ๆ เช่น การทำโครงการผึ่ญ่าของคุณอดุลย์ ซึ่งคุณอดุลย์ถือว่าผึ่ญ่าเป็นสิทธิของเจ้าของ วัฒนธรรม (คนในชุมชน) เจ้าของต้องเป็นคนปรับเพื่อรับใช้คนในวัฒนธรรมเท่านั้น วัฒนธรรมต้อง มีการพัฒนาปรับใช้ ไม่อย่างนั้นก็จะหายไป นักวิจัยไม่มีสิทธิ์ตัดสินใจปรับหรือไม่ปรับอะไร เพียง แต่เป็นผู้ช่วยชี้แนะแนวทางเท่านั้น

-การมีคนนอกเข้าไปทำงานพัฒนาเป็นการพบกันของ 2 วัฒนธรรม

- คนในสังคมหนึ่ง ๆ จะตีความปรากฏการณ์ตามระบบวัฒนธรรมที่ตนเองคุ้นเคย
ยกตัวอย่างจากหนัง ที่ผู้หญิงจากในเมือง นั่งรถยนต์ที่ไม่มีกระจกหน้าเข้าไปในชนบท พอเวลาเดิน
น้ำมันที่ปีบ เด็กปีบเข้ามาจีด้านในหน้าของหญิงสาว แล้วก็ยิ่มให้ เพราะเด็กปีบอยู่ในวัฒนธรรมที่
ว่ารถมีกระจกหน้า เลยตีความว่า รถทุกคันต้องมีกระจก (หั้งที่รถที่หญิงสาวนั่งมาไม่มี)

- ในการศึกษาปัญหาชุมชน ต้องศึกษาบริบทรอบ ๆ ด้วย

- รู้จักเก็บคำพูดกลุ่มเป้าหมายมารวิเคราะห์ ตีความ ทำตัวชี้วัด

กิจกรรมวันที่สอง

1.) ตัวแทนกลุ่มเป้าหมายสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้จากเมื่อวานนี้

2.) การบรรยายเรื่องการวิเคราะห์คุณลักษณะ (attribute)

เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเห็นประโยชน์ของการวิเคราะห์คุณลักษณะ (attribute) ของสิ่งที่เราสนใจจะทำ เช่น (1) ในการเริ่มคิดงานวิจัยนั้นนอกจากการเริ่มต้นลงสัญเห็นปรากฏการณ์ในพื้นที่ (ดังเช่นตัวอย่างที่กล่าวมาแล้ว) นอกจากนี้แล้วยังสามารถเริ่มต้นคิดงานวิจัยได้จากการวิเคราะห์คุณลักษณะ (attribute) ของสิ่งที่เราสนใจได้ และ(2)ถ้ารู้คุณลักษณะ (attribute) ของสิ่งที่เราสนใจจะทำ จะสามารถควบคุมหรือเปลี่ยนแปลงสิ่งนั้นได้

ผู้ประสานงานได้ใช้ตัวอย่างจากโครงการแนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาบทบาทของสื่อพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาชุมชน ของผู้ประสานงานเป็นแนวทางการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ครั้งนี้โดยเริ่มต้นจากการตั้งคำถามกับกลุ่มเป้าหมายว่า “ถ้า尼กถึงคำว่าประเพณีการเลี้ยงผึ้งป่ายาท่านเห็นหรือนึกถึงอะไรบ้าง” คำตอบที่ได้จากการตั้งคำถามกับกลุ่มเป้าหมายในช่วงแรกจะผิวเผินและเห็นเฉพาะส่วนที่เป็นรูปแบบ/รูปธรรมเท่านั้น เช่นเห็นหรือนึกถึง คนเข้าร่วม , หิ้งผี วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในพิธีกรรม และเห็นการทำพิธีกรรม เป็นต้น

จากนั้นผู้ประสานงานตั้งคำถามเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีแนวทางในการหาคำตอบ โดยใช้สูตรทางการสื่อสารคือในอดีตใครเป็นผู้ส่งสาร คุณสมบัติของผู้ส่งสารเป็นอย่างไร ทำหน้าที่อะไร บ้าง ปัจจุบันมีอะไรที่แตกต่างจากในอดีตเพราะอะไร , เนื้อหา/ตัวสารในอดีตมีความหมายอย่างไร ปัจจุบันมีอะไรที่แตกต่างจากในอดีตเพราะอะไร , สื่อ/ช่องทาง เข้าทำเมื่อไหร่บ้าง ใช้สื่ออะไร ปัจจุบันมีอะไรที่แตกต่างจากในอดีตเพราะอะไร และวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในพิธีกรรมมีอะไรบ้าง เอกماหากให้แต่ละอย่างมีความหมายอย่างไร ปัจจุบันมีอะไรที่แตกต่างจากในอดีตเพราะอะไร เป็นต้น

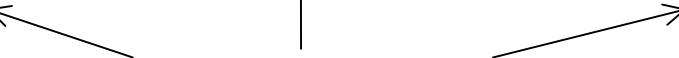
ผู้ประสานงานช่วยสรุปให้กลุ่มเป้าหมายเห็นว่าถ้ารู้ธรรมชาติ/คุณลักษณะของสิ่งที่เราจะทำการศึกษามากเท่าไหร่ เช่นจากข้อมูลเรื่องประเพณีการเลี้ยงผึ้งป่ายา ดังกล่าวจะสามารถควบคุมหรือเปลี่ยนแปลงได้ เช่น ชาวบ้านบอกว่า ผึ้งป่ายาที่มันเริ่มຈางหายไปเพราะเด็กไม่ได้มีโอกาสเข้า

ร่วมในพิธี เนื่องจากในอดีตเด็กมีโอกาสเข้าร่วมในพิธีและมีการอบรมสั่งสอนลูกหนานในพิธีแต่ปัจจุบันเด็กต้องไปโรงเรียน เด็กไม่มีโอกาสเข้าร่วมดังนั้นชาวบ้านจึงมีข้อเสนอคือให้โรงเรียนจัดทำหลักสูตรท่องร่องเร่องประเพณีการเลี้ยงผึ้งป่า และในวันเลี้ยงผึ้งป่าให้โรงเรียนหยุดให้เด็กได้มีโอกาสเข้าร่วมในพิธีกรุ姆 เป็นต้น

นอกจากนี้แล้วเราสามารถอี๊ะ (สงสัย) จากคุณลักษณะได้ตามที่เราสนใจ เช่น อาจจะเอื้ะว่า ทำไมเนื้อหา/สารในพิธีการเลี้ยงผึ้งป่าในปัจจุบันมันจึงไม่มีความหมายหรือมันไม่ทำหน้าที่ตามความหมายเดิม เป็นต้น

กลุ่มเป้าหมายซึ่งยกันสรุปการได้มาซึ่งคุณลักษณะ

การสังเกต อ่านเอกสาร/แนวคิด/ทฤษฎี/งานวิจัย คิดเคารอง/ไตร่ตรอง

ที่มาของ Attribute

ลองผิดลองถูก พึง พูดคุย/สอบถาม สัมภาษณ์ผู้รู้ ประสบการณ์

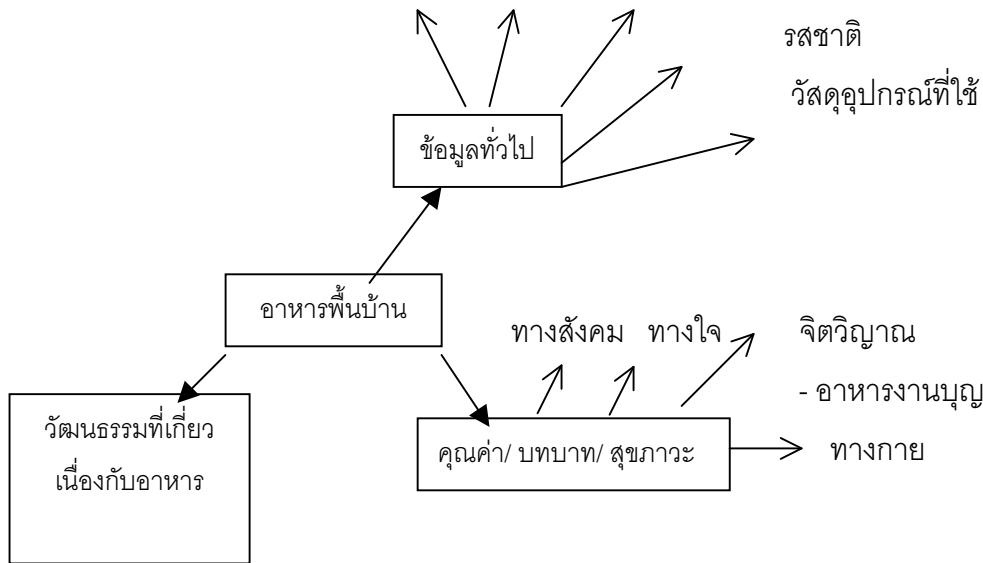
กิจกรรม ให้ผู้เข้าร่วมอภิปรายแบ่งกลุ่ม และคิดประเด็นที่สนใจและทำการวิเคราะห์คุณ

ลักษณะ Attribute ตามที่กลุ่มตกลงกันและนำเสนอ (แบ่งเป็น 5 กลุ่ม)

ตัวอย่างกลุ่มพะนิสิต กลุ่ม 1 นำเสนอ Attribute เรื่อง อาหารพื้นบ้านกับระบบความเชื่อ

อี๊ะ ทำไมอาหารพื้นบ้านบางอย่างจึงอยู่ในระบบความเชื่อได้

อาหารพื้นบ้านบางอย่างอยู่ในวิถีและระบบความเชื่อของคน และมักจะทำขึ้นเนื่องในโอกาสพิเศษ (เช่น แงงขัน ทำในวันขึ้นปีใหม่เมือง) หรือทำในเทศกาลพิธีกรุ姆

ข้อคิดเห็นจากเวที

กลุ่มพะนิชิตสามารถวิเคราะห์ Attribute ของมาได้เป็นจำนวนมาก และมีกลุ่มเป้าหมายร่วมกันเช่น (สงสัย) ตามที่ตนเองสนใจ เช่น

- อาหารนั้นมีความหมายอย่างไรในพิธีกรรมความเชื่อ
- ทำไมเด็กหรือเยาวชนไม่นิยมรับประทานอาหารพื้นบ้านแต่มักจะนิยม Fast-Food มากกว่า
- อาหารพื้นบ้านที่อยู่ในระบบความเชื่อจึงได้รับนิยมเฉพาะในเทศกาลพิธีกรรมเท่านั้น
- อาหารพื้นบ้านที่อยู่ในระบบความเชื่อ ยังทำหน้าที่อยู่หรือไม่ หรือแค่ทำพอยเป็นพิธีเท่านั้น

3.) การบ้านสำหรับกลุ่มพะงัง

เนื่องจากพะงังกลุ่มนี้กำลังเรียนวิชาการวิจัย และในช่วงที่เรียนได้มีการแบ่งเป็น 5 กลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มนิยมการคิดหัวข้อการวิจัยมาบ้างแล้ว ดังนั้นจากเวทีครั้งนี้ผู้ประสานงานได้ให้การบ้านพะงังทั้ง 5 กลุ่มโดยให้ไปทำโครงการวิจัยตามหัวข้อที่กลุ่มสนใจ แล้วมานำเสนอในครั้งต่อไป โดยเน้นที่การวิเคราะห์คุณลักษณะและให้ใช้กระบวนการจากการเรียนรู้ครั้งนี้เป็นแนวทางในการทำงาน

4.) ประเมินความคิดเห็นและผลที่เกิดขึ้น

- ✓ **คุณปฐพี** : ผู้มีความต้องการที่จะรับประทานอาหารที่มีความหลากหลาย คุณลักษณะการพูดคุยในเวที การแบ่งกลุ่มย่อย ผู้มีความต้องการที่จะทำอาหารแลกเปลี่ยนดู สรุปว่าเข็งของผู้มีความต้องการที่จะรับประทานอาหารที่มีความหลากหลาย ทำให้เราเห็นแนวทางที่ชัดเจนขึ้นว่าเราต้องการอะไร เพื่อหาคำตอบ
- ✓ **ผู้เข้าร่วมประชุม** : เข้าใจมากขึ้นในทศนะคนใน-คนนอก ตรงที่ ควบคุมคนได้ด้วยหรือ

- ✓ อ. จากราชภัฏลำปาง : เคยมีโอกาสเข้าไปในงานวิจัยเหมือนกัน แต่ไม่เข้าใจมากนัก แต่พอเข้ามาเรียนรู้ที่นี่ เข้าใจได้มากขึ้น เช่นการเริ่มต้นงานวิจัยควรเริ่มจากการหาข้อมูลของเจ้าก่อน ว่าเรา เชื้อ หรือสังสัยอะไรกันแน่
- ✓ นักศึกษาปริญญาโท : เพิ่งรู้ว่าการทำวิจัยต้องเริ่มจากการลงสัญญา เพราะที่ผ่านมาเสนอหัวข้ออาจารย์ไม่เคยถามว่าเราลงสัญญาอะไรเพื่อต้องการทำคำตอบอะไรมาครั้งนี้ทำให้ขาดเงนและคิดว่าจะไปเสนอหัวข้อวิทยานิพนธ์ได้ง่ายและดีขึ้น
- ✓ พระนิสิต : ได้คุณลักษณะของการทำวิจัย เชื้อ แนวคิดทฤษฎี ปัญหานำการวิจัย และเราได้ในสิ่งที่เราคาดไป
- ✓ พระนิสิต : ทำให้เห็นว่างานวิจัยไม่ใช่ว่าต้องจบปริญญาโทจึงจะทำได้ และงานวิจัยคือการหาข้อมูลเพื่อทำให้งานที่เราทำดีขึ้นไปเรื่อยๆ
- ✓ นักศึกษาราชภัฏเชียงใหม่ : ได้รู้ว่าเราต้องหมั่นเชื้อ คือการได้มาของสิ่งที่สงสัย
- ✓ คุณชายไทย : เวทีนี้เป็นที่น่าสังเกตว่า หลายท่านเรียนอยู่คุณะสังคม แต่ไม่ค่อยเปิดเผยทฤษฎีที่เรียนมากัน
- ✓ ข้อดีในเวทีพระนิสิต , นักศึกษาราชภัฏเชียงใหม่ : มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน เป็นกันเองทำให้กล้าแสดงความคิดเห็นได้มากขึ้น
- ✓ พระนิสิตจาก มมร. : ครั้งแรกที่ได้มีโอกาสเข้ามาร่วมเรียนรู้และเพิ่งรู้ว่างานวิจัยไม่ได้ยากอย่างที่คิด และไม่เคยเห็นการให้ความรู้แบบนี้ซึ่งเป็นกันเองดีอย่างให้พระรุ่นน้องได้มีโอกาสเรียนรู้ด้วย

● ผลที่เกิดขึ้น

- ✓ ในประเดินที่เกี่ยวกับความเข้าใจเรื่องการวิจัยนั้น สำหรับกลุ่มเป้าหมาย ที่ไม่เคยผ่านกระบวนการวิจัยเลยจะทำให้มีความเข้าใจความหมายที่แท้จริง/หลากหลายของงานวิจัยและได้ทราบหลักการของงานวิจัย ส่วนกลุ่มเป้าหมายที่เคยผ่านการวิจัยมาบ้างแล้วจะได้เสริม/ต่อยอดความรู้ด้านการวิจัยที่เคยมีมาแล้วให้สมบูรณ์มากขึ้น
- ✓ กลุ่มเป้าหมายได้เพื่อนที่จะสนับสนุนเสริมช่วยเหลือกันทั้งทางวิชาการและกำลังใจและกำลังคน
- ✓ หลังจากเสร็จกิจกรรม มีนักศึกษาที่กำลังศึกษาระดับปริญญาโท ของ มมร. ภาคเหนือ มาพูดคุยกับคุณอดุลย์ ว่าหลังจากได้ร่วมกิจกรรมครั้งนี้แล้วตนเองน่าจะเสนอหัวข้อ/โครงร่างวิทยานิพนธ์ได้ดีขึ้น
- ✓ หลังจากเสร็จกิจกรรมครั้งที่หนึ่งแล้วต่อมาอีกประมาณ 1 เดือนคุณอดุลย์ได้รับ

อีเมล์จาก อาจารย์ ดร.ภัสสลาtie (อาจารย์ผู้รับผิดชอบการเสนอหัวข้อ/โครงการร่างวิทยานิพนธ์) ของนักศึกษาระดับปริญญาโท มสธ.ภาคเหนือ บอกว่า นักศึกษาที่ได้เข้าร่วมเวทีกระบวนการวิจัยที่ผ่านมา นั้นสามารถเสนอหัวข้อได้มากโดยมีการเสนออย่างเป็นกระบวนการมากขึ้นเมื่อเบรียบเทียบ กับก่อนที่นักศึกษาจะเข้าร่วมเวที

(2) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 2 วันที่ 6 -7 สิงหาคม 2547

ณ ห้องประชุม 112 มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ (วัดสวนดอก)

วัตถุประสงค์ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมาย(เน้นพระนิสิต)ได้ฝึกปฏิบัติการทำโครงการร่างการวิจัยโดยเริ่มจากการเข้า (สงสัย) และการแยกแยะคุณลักษณะของสิ่งที่สนใจจะทำ

กลุ่มเป้าหมาย ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด 48 คน ประกอบด้วย

วิธีการ/กระบวนการและสื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดเนื้อหา

1. การนำเสนอการบ้านของพระทั้ง 5 กลุ่ม

2. อภิปราย ซักถาม

3. การบรรยายจากคุณอริยา เรื่องความหมายและการนำเสนอแนวคิดและทฤษฎีไปใช้ในงานวิจัย

4. ตัวอย่างการนำเสนอแนวคิด ทฤษฎีไปใช้ในการวิจัย โดยมีเอกสารประกอบและยกตัวอย่าง ผลงานวิจัยโครงการ “แนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาบทบาทของสื่อพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาชุมชน“ของคุณอดุลย์ ดวงดีทวีรัตน์

5. การแบ่งกลุ่มย่อยทดลองทำกิจกรรม

กิจกรรมวันแรก

1.) สรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้จากครั้งที่ผ่านมา โดยพระปลัดเรืองยศ มะละสารและคณะ ได้สรุปโดยใช้แผนที่การวิจัยว่าในการทำวิจัยต้องเริ่มจากการสงสัย (เข้า) ก่อนจากนั้นจึงค่อยๆ พัฒนาข้อสงสัยเป็นปัญหานำการวิจัย ตามด้วยการเรียนรู้เรื่องการแยกแยะคุณลักษณะสิ่งที่สนใจ จะทำและประโยชน์ของ attribute

สังเกตจากการนำเสนอพระยังไม่ค่อยกล้า เช่นพูดผลบ้างมา เสียงสั่นเครือ ทั้งๆที่มีการเตรียมแผ่นนำเสนอแล้ว แต่จากการสรุปของพระพบว่าพระเริ่มเห็นความสำคัญของการตั้งข้อสงสัย (เข้า) และการแยกแยะคุณลักษณะ(attribute) ในการทำวิจัย

2.) พระทั้งห้ากลุ่มนำเสนอการบ้าน ตามประเด็นที่กลุ่มสนใจเน้นที่เข้า(ข้อสงสัย)การแยกแยะคุณลักษณะสิ่งที่สนใจจะทำ(attribute) และวัตถุประสงค์

2.1) ทีมพระปลัดเรื่องยศ น籌และคณะรวม5รูป เสนอเรื่อง"ความเชื่อด้านอาหาร " ได้มีการทำคุณลักษณะ(attribute) เกี่ยวกับอาหารของคนล้านนา

2.2) ทีมพระยงยุทธ์ ทิเกียง และคณะรวม5รูป เสนอเรื่อง "บทบาทพระสงฆ์ในการสร้างเสริมสุขภาพ กรณีศึกษาที่ชุมชนวัดเจดีย์แม่ครัว" ได้มีการทำคุณลักษณะ(attribute) บทบาทของพระสงฆ์

2.3) ทีมพระสุภารัตน์ เชียงป้อมและคณะรวม5รูป เสนอเรื่อง"บทบาทของวัดในการส่งเสริมการศึกษา" ได้มีการทำคุณลักษณะ(attribute) บทบาทของวัด

2.4) ทีมพระนควร คำลือ และคณะรวม5รูป เสนอเรื่อง "การถ่ายทอดภูมิปัญญาแพทย์พื้นบ้าน" ได้มีการทำคุณลักษณะ(attribute) ของแพทย์พื้นบ้าน

2.5) ทีมพระประสิทธิ์ อรุณษัย และคณะรวม ๗รูป เสนอเรื่อง"บทบาทตนตระพื้นบ้านกับการพัฒนาการของเด็ก" ได้มีการทำคุณลักษณะ(attribute) ของตนตระพื้นบ้าน

โดยสรุปพระทั้งห้ากลุ่มได้มีการนำเสนอคุณลักษณะ(attribute) แยกแยะประเด็น(แต่กذا) ออกมาได้ค่อนข้างมาก มีการตั้งข้อสองสัญ(ເຂົ້າ)จากคุณลักษณะ(attribute) และวัตถุประสงค์ที่สนใจจะทำวิจัย แม้ว่าการแยกแยะคุณลักษณะที่ได้ค่อนข้างมากแต่บางส่วนไม่น่าจะเกี่ยวข้อง การตั้งข้อสองสัญ(ເຂົ້າ)และการตั้งวัตถุประสงค์ ทั้งหมดจะยังไม่ค่อยสอดคล้องกันมากนัก เพราะทั้งหมดได้มาจากภารกิจเอกสารทางวิชาการอย่างเดียว ยังไม่เคยได้ลงพื้นที่ ไม่ได้เห็นปรากฏการณ์ และเป็นครั้งแรกของพระทุกกลุ่มที่ได้มีโอกาสปฏิบัติและนำเสนอตัวยัตนเอง

แม้ว่าส่วนที่พระนำเสนอจะยังไม่ค่อยสอดคล้องกันเท่าที่ควร แต่ทำให้เห็นว่าการให้ความรู้ในครั้งที่1ที่ผ่านมาสามารถกระตุ้นให้พระเห็นความสำคัญของการตั้งข้อสองสัญ(ເຂົ້າ)และการวิเคราะห์คุณลักษณะ (attribute) เพื่อที่จะนำไปใช้ในกระบวนการวิจัย เห็นความตั้งใจของพระในการหาข้อมูลได้อ่านเอกสารที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้แล้วผู้เข้าร่วมในเวทีได้ช่วยกันตั้งข้อสังเกตและตั้งคำถามเพื่อช่วยทำให้พระซึ้ดเจนยิ่งขึ้น

ให้กลุ่มเป้าหมายที่ร่วมเวทีกระจายเข้ากลุ่มพระตามประเดิมที่ตนของสนใจเพื่อช่วยกันพัฒนาເອົາให้เป็นปัญหานำการวิจัย วัตถุประสงค์และกรอบการวิจัยต่อไป

3.) การให้ความรู้เรื่องแนวคิด ทฤษฎีและการนำไปใช้ในงานวิจัย

คุณอริยา ซึ่งเป็นเครือข่ายนักวิจัยภายใต้งานวิจัยชุด "การสื่อสารเพื่อชุมชน" ได้มามีให้ความรู้เรื่องแนวคิด ทฤษฎีทางสังคม โดยเน้นที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยที่พระกำลังสนใจ เช่นทฤษฎีบทบาทหน้าที่ โดยเริ่มจากแนวคิดและทฤษฎีคืออะไร การเลือก/นำแนวคิดทฤษฎีมาใช้ในงานวิจัย ต้องเลือกแนวคิดที่สอดคล้องและเหมาะสมที่สุดกับงานที่กำลังจะทำ เลือกมา1แนวคิดเป็นหลัก (ส่วนใหญ่ได้แนวคิดจากการงานวิจัยที่ผ่านมา) จากนั้นหาแนวคิดอื่นๆมาเสริม ในการนำแนวคิดมาใช้

นั้นต้องมีการปรับให้เหมาะสมและสอดคล้องกับงานของเราที่กำลังทำเพื่อเป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลและใช้อิบายปราภูภารณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่

คุณอดุลย์ (ผู้ประสานงานโครงการ)ได้ยกตัวอย่างจากงานวิจัยเรื่อง“แนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาบทบาทของสื่อพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาชุมชน” เกี่ยวกับการใช้แนวคิด ทฤษฎีเช่น เรื่องบทบาทหน้าที่ และสัญญาวิทยา เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและอิบายปราภูภารณ์ที่เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของสื่อพื้นบ้านและความหมายของสื่อ สัญญาในพิธีรวมประเทศนิการเลี้ยงผีปู่ยา เป็นต้น

กิจกรรมวันที่สอง

1.) ตัวแทนพระสุปันธร์ให้หัวใจกับวันแรก

2.) ให้ความรู้เรื่องการใช้เครื่องมือในการดำเนินงานวิจัยและพัฒนา

- คุณอดุลย์ให้ผู้เข้าร่วมทราบว่าที่นำเสนอบรรบการณ์การใช้เครื่องมือในการดำเนินงานวิจัยและพัฒนา เช่นเดียวกับเครื่องมืออุปกรณ์ วัสดุประสงค์ของการใช้เครื่องมือ วิธีการใช้และผลที่เกิดขึ้น

- พบว่ามีเครื่องมือหลักที่ผู้เข้าร่วมเคยใช้ เช่น การจัดเรти การสัมภาษณ์เจาะลึก และการสนทนากลุ่มย่อย โดยวัตถุประสงค์หลักของการใช้เครื่องมือส่วนมากบอกว่าเพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

- จากคำตอบดังกล่าวซึ่งให้เห็นว่ากลุ่มเป้าหมายยังไม่มีความรู้ความเข้าใจที่ลึกซึ้ง เรื่องเครื่องมือและหน้าที่ของเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงานวิจัยและพัฒนา

- คุณอดุลย์เล่าประสบการณ์จากการวิจัยเรื่อง“แนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาบทบาทของสื่อพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาชุมชน” โดยการยกตัวอย่างเครื่องมือแต่ละชนิด วิธีการใช้ และหน้าที่ จากนั้นสรุปว่างานวิจัยชนิดนี้มีการใช้เครื่องมือที่หลากหลายมาก โดยเครื่องมือแต่ละชนิดมีหน้าที่ ข้อเด่นและข้อด้อยแตกต่างกันไป

จากนั้นให้ผู้เข้าร่วมในเวทีช่วยกันวิเคราะห์คุณลักษณะ(attribute)หน้าที่โดยทั่วไปของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและพัฒนา เช่น เก็บรวบรวมข้อมูลกว้างๆ ข้อมูลระดับลึก หากผู้ให้ข้อมูลหลัก กระตุนกลุ่มเป้าหมาย สร้างความมั่นใจให้กลุ่มเป้าหมาย การให้ข้อมูล การแลกเปลี่ยนข้อมูล เสริมศักดิ์ศรี การวางแผนและการตัดสินใจ เป็นต้น

3.) ประสบการณ์การลงพื้นที่

- แบ่งกลุ่มย่อย เป็น 4 กลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มมีผู้มีประสบการณ์ที่เคยลงทำงานใน

พื้นที่อย่างน้อยกลุ่มละ 2-3 คน ช่วยกันเล่าประสบการณ์การลงพื้นที่ครั้งแรกและครั้งต่อๆมาว่ามีกระบวนการเตรียมตัวอย่างไร เช่น ก่อนลงพื้นที่ต้องเตรียมตัวอย่างไรบ้าง การจัดเวลาที่/ดำเนินกิจกรรม และหลังจากจัดเวลาที่/ดำเนินกิจกรรมมาแล้วจะต้องทำอย่างไรบ้าง เป็นต้น

- ตัวแทนแต่ละกลุ่มน้ำเสนอข้อสรุปของกลุ่มอย่าง
- ช่วยกันอภิปราย ซักถาม
- พบว่าโดยทั่วไปจะมีการเตรียมตัวก่อนลงพื้นที่ เช่นมีบังที่มีการเตรียมประเด็นว่า จะลงไปทำอะไร เพื่ออะไร กับใคร และใช้เครื่องมืออะไร แต่ส่วนใหญ่จะไม่ค่อยซัดเจนประเด็นว่า ทำเพื่ออะไรส่วนมากเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล และพบว่าส่วนมากหลังจากการทำวิจัยให้ฟังว่ากระบวนการทั้งสามขั้นตอนสำคัญพอๆ กัน เช่น เริ่มการเตรียมก่อนการจัดเวลาที่/กิจกรรม การจัดเวลาที่/กิจกรรมและ กระบวนการหลังจากการจัดเวลาที่/กิจกรรมเสร็จแล้วต้องมีการสรุปเพื่อวางแผนต่อไป

4.) การบ้านสำหรับกลุ่มพะสังฯ

● ให้พะสังฯหันห้ากลุ่มที่เสนองานในครั้งนี้พัฒนาโครงร่างการวิจัยให้ชัดเจนขึ้นโดยมีกลุ่มเป้าหมายที่ร่วมในเวทีเข้าร่วมในกลุ่มตามที่ตนเองสนใจ เริ่มจากการตั้งข้อสงสัย (เช่น) การวิเคราะห์คุณลักษณะ ตามที่ผู้เข้าร่วมให้คำแนะนำและหาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องพร้อมทั้งสร้างกรอบการศึกษา(ตามที่ได้เรียนรู้ในครั้งนี้)และนำเสนอในครั้งต่อไป โดยดูตัวอย่างที่มอบให้จากการวิจัยโครงการ”แนวทางการเตรียมสร้างและพัฒนาบทบาทของสื่อพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาชุมชน”

- เลือกหนึ่งกลุ่มที่พร้อมเพื่อทดลองการลงพื้นที่ในครั้งต่อไป
- มอบเอกสารตัวอย่างโครงการวิจัยเรื่อง”แนวทางการสร้างเสิร์ฟและพัฒนาบทบาทของสื่อพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาชุมชน” ให้พร้อมหันห้ากลุ่มเพื่อใช้เป็นแนวทางในการเขียนโครงร่างการวิจัย

5.)ประเมินความคิดเห็นและผลที่เกิดขึ้น

✓ ผู้ที่เคยผ่านงานวิจัยและนักพัฒนาบอกว่าเพิ่งรู้ว่ามีเครื่องมือในการทำงานวิจัย/การพัฒนามากกว่าที่ตนเองรู้และเครื่องมือต่างๆ มีหน้าที่มากกว่าที่ตนเองคิด ต่อไปน่าจะใช้เครื่องมือได้ดีขึ้นและเขียนงานได้ดีขึ้น เพราะรู้ว่าเครื่องมือต่างๆ ไม่ได้มีหน้าที่แค่เก็บรวบรวมข้อมูลเท่านั้น

✓ นักศึกษาได้เรียนรู้การนำแนวคิด ทฤษฎีมาใช้ในงานวิจัยว่าต้องมีการปรับใช้ให้สอดคล้องกับงานที่กำลังทำ และได้เรียนรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของเครื่องมือและเวทีต่างๆ ด้วย

- ✓ ประธานนิสิต มีความเข้าใจเรื่องเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีมากขึ้น ได้เรียนรู้เกี่ยวกับเครื่องมือในการวิจัย/พัฒนาเพราะไม่เคยรู้เลยและมีความมั่นใจมากขึ้นในการทำโครงการร่างเพราะ เมื่อนำเสนอแล้วมีคนช่วยกันพัฒนางานของเรา
- ✓ ได้เรียนรู้วิธีการลงพื้นที่ว่าจะต้องมีการเตรียมตัวอย่างไรเพราะไม่เคยลงพื้นที่ และไม่เคยจัดเวลาที่กับชาวบ้านเลย
- ✓ จากเวทีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การลงพื้นที่ทำให้ผู้เข้าร่วมประชุมมีความสนใจต้องการลงไปเห็นกระบวนการดำเนินงานของโครงการต่างๆ ในพื้นที่
- ✓ ประเด็นความรู้ในเรื่องแนวคิด ทฤษฎีนั้น กลุ่มเป้าหมายที่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการทำวิจัยได้เรียนรู้ภาระนำแนวคิด ทฤษฎีมาใช้ในการวิจัย ส่วนผู้ที่เคยมีประสบการณ์งานวิจัยมาแล้วเป็นการตอกย้ำให้สามารถต่อยอดทุนเดินที่มีอยู่ทำให้มีความเข้าใจมากขึ้น ส่วนประเด็นเรื่องประสบการณ์การลงพื้นที่นั้นผู้ที่เคยมีประสบการณ์(ทั้งงานวิจัยและ/หรืองานพัฒนา) สามารถนำประสบการณ์มาพูดคุยให้ผู้ที่ไม่เคยมีประสบการณ์ได้เรียนรู้ด้วยได้เป็นอย่างดี
- ✓ พระมหาธงชัย ซึ่งเป็นประธานนิสิตจาก มมร. มาฝึกปฏิบัติงานที่โพธิยาลัย ได้มีโอกาสเข้าร่วมเรียนรู้ตั้งแต่ครั้งที่หนึ่งและเห็นว่ากระบวนการดังกล่าวเป็นประโยชน์กับตนเองและน่าจะนำกระบวนการดังกล่าวไปให้กับประธานนิสิตที่ มมร. เพื่อให้พระสารถที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในการทำงานพัฒนาต่อไป พระมหาธงชัย จึงได้เป็นผู้ประสานงานระหว่าง มจร. กับมมร. เพื่อพัฒนาสร้างเครือข่ายโครงการวิจัย ดังนี้

สืบเนื่องจาก พระมหาธงชัย อคุคิโว ประธานศึกษาที่สำเร็จจากการศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัย มหาภูราษฎร์ ได้มาปฏิบัติศาสสนกิจตามหลักสูตรของมหาวิทยาลัยที่สถาบันโพธิยาลัย วัดสวนดอก ตำบลสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเรียนรู้และศึกษางานวิจัย ที่ผ่านมาได้เข้าร่วมประชุมรายงานความก้าวหน้างานวิจัย โครงการต่างๆ หลายครั้งและเข้าร่วมหลักสูตร โครงการพัฒนาเครือข่ายนักวิจัยภาคเหนือ ซึ่งมีผู้เข้าร่วมหลายกลุ่ม ทั้งนักศึกษา ปริญญาตรี-โท มหาวิทยาลัยต่าง ๆ อาจารย์ และประธานนิสิตมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย โครงการนี้มุ่งเน้นที่จะสนับสนุนและสร้างนักวิจัยเพื่อการพัฒนา เป็นโครงการต่อเนื่องมีทั้งหมด 6 ครั้ง ครั้งละ 2 วัน โดยความรับผิดชอบของอาจารย์ อดุลย์ ดวงดีวิรัตน์กับอาจารย์เกียรติศักดิ์ ม่วงมิตรา ซึ่งเป็นวิทยากรหลัก จากการได้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้โครงการนี้ 2 ครั้ง มีความรู้สึกว่า ก่อนหน้าที่จะเข้าร่วมโครงการนี้ พอมีคนพูดถึงเรื่องงานวิจัย ก็จะมองว่าเป็นเรื่องจำกัดเฉพาะ สำหรับนักวิชาการ หรือ คนที่เรียนจบสูงๆ ปริญญาโทขึ้นไปทั้งนั้น ไม่คิดว่าจะต้องบูรณาการที่มีกระบวนการนักวิจัยของสถาบันโพธิยาลัยซึ่งมุ่งจัดเพื่อฝึกฝน อบรม เรียนรู้ทักษะ เทคนิคและกระบวนการทำการวิจัย ซึ่งถ่ายทอดแนวคิดการทำงาน

จากอาเจรย์กาญจนานา แก้วเทพ โดยผ่านการถ่ายทอดจากประสบการณ์ตรงของอาเจรย์อดุลย์ และอาเจรย์เกียรติศักดิ์ รวมถึงนักวิจัยอีกหลายท่าน

เมื่อท่านรองหัวหน้ามหาวิทยาลัยมหากรุณาธิคุณฯ ประเสริฐสังข์ อาจารย์ประจำคณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหากรุณาธิคุณฯ เป็นแก่นนำกับ มจร.โดยมีพระมหาดร. บุญช่วย เป็นแก่นนำ ทั้งสองท่านได้มีการพูดคุยกันและเห็นว่าควรอนุสืบงานนี้ต่อไป กันเป็นสิ่งที่ดีโดยเริ่มครั้งนี้เป็นครั้งแรก ซึ่งเป็นการอนุสืบภารกิจทางวิชาการผ่านโครงการพัฒนาเครือข่ายนักวิจัยภาคเหนือ โดยให้คุณอดุลย์และคุณเกียรติศักดิ์นำประสบการณ์จากภาคเหนือไปปรับใช้กับพระที่ มมร. (กระบวนการจัดกิจกรรมมีในกิจกรรม มมร.)

(3) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 3 วันที่ 22-23 ตุลาคม 2547

ณ ห้องประชุม 112 มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ (วัดสวนดอก)

วัตถุประสงค์ เพื่อร่วมกันพัฒนาโครงร่างการวิจัยของพระนิสิตซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้

จากการปฏิบัติจริง

กลุ่มเป้าหมาย ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด 45 รูป/คน

กิจกรรมวันแรก

1.) สรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้จากครั้งที่ผ่านมา โดยทีมพระประประสิทธิ์ ธรรมชัย และคณะได้สรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้จากครั้งที่ผ่านมาหลักๆได้แก่ (1) ประเด็นเรื่องแนวคิด ทฤษฎี และการนำไปใช้ในงานวิจัย ต้องปรับให้เหมาะสมกับงานที่จะทำ (2) เรื่องเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยและงานพัฒนาและ (3) ได้เรียนรู้เรื่องการลงพื้นที่ทำการสำรวจในหมู่บ้าน

พบว่าทีมพระที่เขียนสรุปนี้มีความกล้าหาญมากขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับครั้งแรก สรุปได้ครอบคลุมเนื้อหาและมีการอธิบายรายละเอียดเนื้อหาด้วย นั่นคือพระเริ่มเข้าใจมากขึ้น

2.) พระทั้งห้ากลุ่มน้ำเสนอการบ้าน ตามประเด็นที่กลุ่มนั้นใจ

2.1) ทีมพระประประสิทธิ์ ธรรมชัย และคณะรวม 6 รูป เสนอเรื่อง "บทบาทคนตระพื้นบ้านกับการพัฒนาการของเด็ก" คณะทำงานได้มีการลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ การนำเสนอเริ่มตั้งแต่ สภาพทั่วไปของชุมชน ข้อสงสัย (ເຂົ້າ) ได้มีการวิเคราะห์คุณลักษณะ(attribute) ของคนตระพื้นบ้าน ปัญหานำการวิจัย วัตถุประสงค์ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เนื้อหาที่จะทำการศึกษาและเครื่องมือ

สรุปพระที่มนี้มีการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลมาทำการวิเคราะห์คุณลักษณะให้ละเอียดและหาข้อสงสัย(ເຂົ້າ)ให้ชัดเจน ซึ่งเห็นพัฒนาการดีขึ้นมากทั้งในเรื่องเนื้อหาและวิธีการนำเสนอเมื่อเทียบกับครั้งที่ผ่านมา ส่วนที่เป็นจุดอ่อนคือการนำเสนอแนวคิดทฤษฎีมาให้นั้นยังไม่ชัดเจน แต่ละแนวคิดนั้นจะพยายามเพื่อเป็นแนวทางในการเก็บข้อมูลและอธิบายอย่างบ้างยังไม่ชัดเจน ขาดงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และประเด็นที่จะทำการศึกษากว้างมาก

2.2) ทีมพระสุภัทรม เชียงป้อมและคณะรวม 5 รูป เสนอเรื่อง "บทบาทของวัดในการส่งเสริมการศึกษา" คณะทำงานได้มีการลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น ปัญหาที่พบคือ วัตถุประสงค์และแนวคิดที่นำมาใช้ไม่สอดคล้องกัน และยังขาดงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.3) ทีมพระปลัดเรืองยศ มะลสารและคณะรวม 5 รูป เสนอเรื่อง "ความเชื่อด้านอาหาร" คณะทำงานได้มีการเข้าพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น ปัญหาที่พบคือ ปัญหานำการวิจัยยังกว้างมาก วัตถุประสงค์ยังไม่ชัดเจนว่าจะศึกษาอะไร แนวคิดที่นำมาใช้ยังไม่สามารถจะอธิบายได้และขาดงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.4) ทีมพระยงยุทธ ทิเกียง และคณะรวม 5 รูป เสนอเรื่อง "บทบาทพระสงฆ์ในการสร้างเสริมสุขภาพ กรณีศึกษาที่ชุมชนวัดเจดีย์แม่ครัว" คณะทำงานได้มีการเข้าพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น ปัญหาที่พบคือยังขาดแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.5) ทีมพระนคร คำลือ และคณะรวม 5 รูป เสนอเรื่อง "การถ่ายทอดภูมิปัญญาแพทย์พื้นบ้าน" คณะทำงานได้มีการเข้าพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น ปัญหาที่พบคือยังขาดแนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและประเด็นที่จะทำการศึกษา�ังไม่ชัดเจน

โดยสรุปการนำเสนอโครงการร่างงานวิจัยของพระทั้งห้ากลุ่มนี้พัฒนาการที่ดีขึ้นมากเมื่อเทียบกับครั้งที่ผ่านมาเห็นได้จากพระทั้งห้ากลุ่มได้มีการลงในพื้นที่ที่จะทำการศึกษาโดยมีกลุ่มเป้าหมายที่ร่วมในเวทีร่วมวางแผนและลงพื้นที่ด้วย เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นสำหรับนำมาริเคราะห์คุณลักษณะและหาข้อสังสัย(ເສີ່ມ) ถึงแม้ว่าข้อสังสัย(ເສີ່ມ)และการวิเคราะห์คุณลักษณะอาจจะยังไม่ค่อยตรงประเด็นมากนัก(กว้างเกินไป) เพราะเป็นครั้งแรกที่พระต้องมีการทำงานอย่างละเอียดทั้งอ่านเอกสารวิชาการและการเข้าพื้นที่ แต่สะท้อนให้เห็นถึงความสนใจ ความตั้งใจของพระและกระบวนการที่ให้นั้นทำให้พระเห็นความสำคัญของประเด็นต่างๆในการทำวิจัย

จุดอ่อนที่พบคือเรื่องการนำเสนอแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาใช้ประโยชน์ในงานวิจัย พระทั้งห้ากลุ่มมีประเด็นนี้้อยมากจากการพูดคุยพบว่าด้วยเงื่อนไขข้อจำกัดของพระไม่ว่าจะเป็นเรื่องเวลาที่จะค้นคว้าหาเอกสาร การทำความเข้าใจแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องไม่ค่อยมีในห้องสมุด มjr. ฯลฯ

แนวทางการแก้ไขคือขอให้นักศึกษาจากสถาบันราชภัฏทั้ง5คนที่ร่วมเวทีอย่างต่อเนื่องช่วยพระทั้ง5กลุ่มแบ่งเป็นกลุ่มละ1คนโดยให้นักศึกษาแต่ละคนเลือกประเด็นที่สนใจ จากนั้นให้นักศึกษาและกลุ่มเป้าหมายที่ร่วมในเวทีเข้าไปมีส่วนร่วม เช่น ช่วยอธิบายส่วนที่พระไม่เข้าใจและช่วยหาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น เพื่อช่วยพระแต่ละกลุ่มพัฒนาโครงการร่างการวิจัยตามข้อเสนอแนะของที่ประชุมซึ่งนักศึกษาทั้ง5คนและกลุ่มเป้าหมายที่ร่วมในเวทีพร้อมที่จะให้ความร่วมมือ เผรานนักศึกษาจะได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองไปด้วย

3.) ร่วมกันวางแผนลงพื้นที่

คุณอดุลย์ ช่วยสรุปให้ว่าจากเวทีครั้งที่สองที่ผ่านมาทุกท่านได้มีโอกาสเรียนรู้กระบวนการลงพื้นที่จากผู้ที่มีประสบการณ์ ข้อสรุปที่ได้คือในการลงพื้นที่แต่ละครั้งนั้นต้องมีการเตรียมการอย่างเป็นกระบวนการเช่น(1)ก่อนลงพื้นที่ต้องวางแผนว่าวัตถุประสงค์เพื่ออะไร กลุ่มเป้าหมายเป็นใคร จำนวนเท่าไหร่ ประเด็นที่จะพูดคุย วัน/เวลา/สถานที่จัดกิจกรรม วิธีการ/เครื่องมือและการแบ่งบทบาทหน้าที่ของทีมงาน เป็นต้น (2)การดำเนินกิจกรรมแผนที่วางแผนไว้ และ(3)หลังจากการดำเนินกิจกรรมแล้วต้องมีการสรุป/วิเคราะห์จากเวที เช่นกระบวนการดำเนินกิจกรรมเป็นไปตามแผนหรือไม่ เพราะอะไร ได้ข้อมูลอะไรบ้างตามที่วางแผนไว้หรือไม่ และจะทำอะไรต่อไป ปัญหาครั้งนี้คืออะไรแก้ไขอย่างไรในครั้งต่อไป เป็นต้น

ในการทดลองจัดกิจกรรมในพื้นที่ครั้งนี้ทีมพระประสิทธิ์ ธรรมชัย และคณะรวม 6 รูปได้เสนอที่จะเป็นกลุ่มทดลองจัดกิจกรรมในพื้นที่ ซึ่งพระได้มีการประสานงานกับกลุ่มเป้าหมายไว้แล้ว ดังนั้นให้ผู้เข้าร่วมในเวทีครั้งนี้ช่วยกันวางแผนการจัดกิจกรรมในครั้งนี้ร่วมกับกลุ่มของพระประสิทธิ์

การจัดกิจกรรมของทีมพระประสิทธิ์ ธรรมชัย และคณะรวม 6ราย เรื่อง "บทบาท
คนตัวพื้นบ้านกับการพัฒนาการของเด็ก" วันที่ 22 ตุลาคม 2547 เวลา 19.30 – 22.00 น. ณ ที่วัด
พันหลัง อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่ กลุ่มเป้าหมายประมาณ 15 คน ประกอบด้วยผู้นำที่เป็นทางการ
 เช่นผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. ประธานชุมชนบ้านที่มีความรู้เรื่องคนตัวพื้นบ้าน ผู้ปกครองและเด็ก/
เยาวชนที่สนใจตัวพื้นบ้าน

สรุปการจัดกิจกรรมของทีมพระประสิทธิ์ ธรรมชัย และคณะครั้งนี้ได้เกินคาด
 เพราะ(1)มีการเตรียมประเด็นว่าจะคุยเรื่องอะไร ซึ่งในที่นี้พูดคุย/หารือเรื่องการหาแนวทางการ
 สนับสนุนคนตัวพื้นบ้านให้เด็ก/เยาวชนในหมู่บ้าน (2)มีการเตรียมกลุ่มเป้าหมายดีเพราะกลุ่มเป้า
 หมายส่วนใหญ่ผ่านกระบวนการสัมภาษณ์ของพระมาแล้วทำให้มีความเข้าใจในงานที่พระกำลัง^{จะทำ}
 ในเวทีกลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมอย่างมากและมีการพูดคุยปรึกษาหารือกันแบบเป็นกันเอง^{จะทำ}
 และทั้งหมดพร้อมที่จะสนับสนุนกิจกรรมพระที่กำลังจะทำ (3)หลังจากเสร็จกิจกรรมแล้วมีการสรุป
 จากเวทีด้วย ปัญหาที่พบคือ(1)พระที่จะบันทึกยังไม่สามารถบันทึกข้อมูลได้ (2)
 การจับประเด็นเพื่อตั้งประเด็นคำตามที่ต่อเนื่องจากคำตอบของกลุ่มเป้าหมายและการตั้งคำตาม
 แบบปลายเปิด เช่นคำถามประเภททำไม่ และอย่างไร พระยังไม่สามารถทำได้ ที่พบคือทีม
 พระจะตั้งคำถามตามที่ได้ตั้งไว้ต่อนเตรียมตัวก่อนทำกิจกรรมเท่านั้นอาจเนื่องจากเป็นครั้งแรกที่
 พระต้องจัดเวทีเช่นนี้ไม่เคยมีประสบการณ์มาเลย

กิจกรรมวันที่สอง

- 1.) ตัวแทนพระสรุปกิจกรรมจากเมื่อวาน
- 2.) จัดทำแผนปฏิบัติการลงพื้นที่ของพระแต่ละกลุ่ม

ทีมผู้ประสานงานโครงการวิจัยได้สรุปภาพรวมการจัดกิจกรรมของทีมพระ
 ประสิทธิ์ ธรรมชัย เมื่อคืนนี้ให้กลุ่มเป้าหมายได้ฟัง พร้อมทั้งชี้ให้เห็นปัญหาที่พบและแนวทางการ
 แก้ไขคือต้องฝึกปฏิบัติบ่อยๆและต้องรู้จักสรุปบทเรียนของตนเองเพื่อให้มีประสบการณ์และจะเป็น^{จะเป็น}
 การพัฒนาตนของต่อไป จากนั้นแบ่งกลุ่มเป็น 5 กลุ่มตามงานโครงการพระให้นักศึกษาและผู้เข้า
 ร่วมในเวทีเข้าร่วมในกลุ่มย่อยเพื่อช่วยพระวางแผนการดำเนินกิจกรรมในพื้นที่การดำเนินงานโครงการ
 การ

ตัวแทนแต่ละกลุ่มน้ำเสนอและผู้เข้าร่วมเวทีช่วยกันให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

- 3.) การบ้านสำหรับกลุ่มพระสงฆ์

- แต่ละโครงการช่วยกันปรับ/พัฒนาโครงการร่างการวิจัยให้ชัดเจน
- ดำเนินกิจกรรม(ลงพื้นที่)ตามแผนที่วางไว้โดยมีสมาชิกที่ร่วมในเวทีเข้าร่วมกิจ
 กรรมกับพระแต่ละกลุ่มด้วย

- เตรียมข้อมูล/ประสบการณ์การพัฒนาโครงร่างงานวิจัยและกระบวนการผลิตพื้นที่ (การจัดกิจกรรมในพื้นที่) ที่จะแลกเปลี่ยนเพื่อการเรียนรู้ร่วมกันกับพระจาก มมร.

4.) ประเมินความคิดเห็น และผลที่เกิดขึ้น

- ✓ แบ่งกลุ่มย่อย (3 กลุ่ม) แสดงความคิดเห็นประเด็นการเปลี่ยนแปลงของตัว

ผู้เข้าร่วม ก่อนและหลังจากเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ ในหัวข้อ

- ความรู้ที่ได้รับ (อะไรอย่างไร?)
- ทัศนคติที่ปรับเปลี่ยน
- ได้พัฒนาทักษะด้านใดเพิ่มเติม

กลุ่มที่	ความรู้ที่ได้รับเพิ่มเติม	ทัศนคติที่เปลี่ยนไป	ได้รับทักษะใหม่ ๆ อะไรบ้าง
1	<ul style="list-style-type: none"> รู้จักการทำ ATTRIBUTE รู้จักการเขียนแผนที่การวิจัย รู้จักการเก็บรวบรวมข้อมูล รู้จักการทำงานวิจัย รู้จักการตั้งคำถาม 	<ul style="list-style-type: none"> มีการแลกเปลี่ยนความรู้ รับรู้และรับฟังมุมมอง ความคิดเห็นที่แตกต่าง ทำให้มีความสนใจและกระตือรือร้นในการที่ตนเองรับผิดชอบมากขึ้นจากการที่นักศึกษาและทีมวิทยากรเข้ามาเค้าใจใส่ให้ความรู้ 	<ul style="list-style-type: none"> ประสบการณ์ทำงานวิจัย เกิดความสามัคคีภายในกลุ่ม มีทักษะด้านความคิด
2	<ul style="list-style-type: none"> รู้สึกการทำงานวิจัย รู้จักแนวคิดทฤษฎี การต่อยอดงานวิจัย ได้อธิบายแล้วค่อย อ้อ เครื่องหมาย หลังพูดว่าเป็นคำตอบสุดท้าย ได้การแตก ATTRIBUTE 	<ul style="list-style-type: none"> เกิดนิสัย ได้รู้มากขึ้น อยากรู้เพื่อนฟังงานที่เจาวิจัย มีความสำนึกบ้านเกิด ได้รู้จักคนหลาย ครั้งแรกมีความคิดต่อต้านบ้าง แต่พอเรียนไปก็เข้าใจครับว่าเขาน่าจะเรียนกันอย่างนี้ 	<ul style="list-style-type: none"> ทักษะวิธีการนำเสนอ ทักษะการทำแผน ต้นไม้แห่งคุณค่า การจัดเวลาที่เสนา วิธีการหาข้อมูล(เครื่องมือการเก็บข้อมูล) การถาม-ตอบ
3	<ul style="list-style-type: none"> รู้จักการนำทฤษฎีมาจับงานวิจัย ประสบการณ์ในการลงพื้นที่มากขึ้น รู้จักการวิเคราะห์ข้อมูล รู้จักการจัดเวลาที่เสนา และวิเคราะห์ 	<ul style="list-style-type: none"> ปรับทัศนะตนเองให้เข้ากับผู้อื่น 	<ul style="list-style-type: none"> ทักษะกระบวนการตั้งคำถาม การสังเกตประภากារณ์ สร้างเครื่องมือให้เหมาะสมกับการวิจัย รู้จักการนำเสนอผลงานวิจัย

	<ul style="list-style-type: none"> ● รู้จักกิจกรรมเข้าหากลุ่มเป้าหมาย ● รู้ประโยชน์ของเวทีเสนา 	
--	--	--

(4) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 4 เวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ วันที่ 10 – 12 มีนาคม 2547 ณ วัดบ้านหนองหล่ม จ.ลำพูน (เครือข่ายโพธิยาลัยโดยท่านบันเทิง) เป็นพื้นที่ที่ท่านบันเทิงกำลังทำวิจัยเชิงปฏิบัติการเรื่องของเล่นพื้นบ้าน สนับสนุนโดย สสส. และวัดศรีสุพรรณ จ.เชียงใหม่ (เครือข่ายโพธิยาลัยโดยท่านณรงค์ฤทธิ์) เป็นพื้นที่ที่ท่านณรงค์ฤทธิ์กำลังทำวิจัยเชิงปฏิบัติการเรื่องเทคโนโลยีทางชาติ สนับสนุนโดย สสส. เป็นพื้นที่เขตเมืองที่มีบริบทคล้ายกับพระสงฆ์ มมร. กำลังดำเนินกิจกรรม

โดยพระสงฆ์ทั้งสองรูปร่วมเวทีในโครงการเครือข่ายนักวิจัยและมีพัฒนาการที่ดีขึ้นเป็นลำดับ จากการที่ไม่เคยทำงานวิจัย มีประสบการณ์การทำงานพัฒนาแต่ก็พบว่าทำกิจกรรมเพื่อกิจกรรมนั้นคือการจัดประชุม/เวทีชาวบ้านที่ทำนั้นไม่รู้ที่มาว่าทำไม่ต้องจัดประชุม ไม่มีการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย และไม่มีวัตถุประสงค์ แต่เมื่อผ่านกระบวนการ/เวทีเครือข่ายนักวิจัยภาคเหนือ ทำให้พระสงฆ์ทั้งสองรูปสามารถตั้งประเด็น/ปัญหานำวิจัยได้ดีขึ้นและมีกระบวนการในการจัดเวทีที่ดีขึ้น เช่น มีการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย วางแผนวัตถุประสงค์และเลือกเครื่องมือที่ใช้ให้เหมาะสม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้พะนักศึกษามีความเข้าใจการลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล
2. เพื่อให้มีทักษะในการใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. เพื่อให้พะนักศึกษาได้เรียนรู้การใช้งานวิจัยเป็นเครื่องมือในการทำงานพัฒนา
4. เพื่อให้พะนักศึกษาได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การทำงานในชุมชน จากพะนักวิจัยที่ทำงาน ในพื้นที่
5. เพื่อให้พะนักศึกษา มมร. และพะนิสิต มจร. ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานที่ผ่านมา

กลุ่มเป้าหมาย ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด 42 รูป/คน

เวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกลุ่มเป้าหมายภาคเหนือ(พระสงฆ์รุ่นที่ 1 , พระสงฆ์รุ่นที่ 2 จาก มจร. และสมาชิกที่ร่วมในเวที)กับพระสงฆ์จาก มมร. ที่ร่วมเวทีที่วัดบวรนิเวศน์ กทม.

วิธีการ

1. เตรียมประเด็น/เนื้อหาร่วมกับท่านบันเทิงและท่านณรงค์ฤทธิ์ ที่จะให้หั้งส่องท่าน

นำเสนอประสบการณ์ เช่นก่อนร่วมโครงการเครือข่ายนักวิจัย ทำกิจกรรมการพัฒนาอย่างไร และ เมื่อร่วมเวทีแล้วนำความรู้ไปปรับใช้อย่างไรบ้าง เกิดประโยชน์อะไรบ้างและมีการเตรียมพื้นที่ (เตรียมกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่) เพื่อให้พระสงฆ์ที่เข้าร่วมเวทีได้ทดลองฝึกปฏิบัติ

2. ให้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายแก่พระสงฆ์ทั้งจาก มจร. และ มมร. พร้อมทั้งให้พระสงฆ์แต่ละกลุ่มเตรียมนำเสนอ กิจกรรมที่ได้ทำผ่านมา โดยเสนอกระบวนการว่ากิจกรรมทำอย่างไรบ้าง

กิจกรรมวันแรก

1. พระสงฆ์จาก มจร. จำนวน 5 กลุ่ม และจาก มมร. จำนวน 3 กลุ่ม แต่ละกลุ่มนำเสนอ กิจกรรมที่ได้ดำเนินการไปแล้วในช่วงที่ผ่านมา

มีการแลกเปลี่ยน ซักถามกันอย่างกว้างขวางโดยเฉพาะประเด็นการได้มาซึ่งปัญหานำการวิจัย การจัดเวทีในพื้นที่ และการจัดกิจกรรมกับกลุ่มเป้าหมาย เช่น กลุ่มท่านธิริวิทย์ จาก มมร. ที่ทำกิจกรรม "ผ้าป่ากิเลส" ซึ่งผู้ร่วมในเวทีสนใจกิจกรรมดังกล่าว (ทั้งส่วนที่เป็นวัตถุประสงค์ กระบวนการ และเนื้อหาของกิจกรรม)

2. ท่านบันเทิงนำเสนอประสบการณ์

- ก่อนร่วมเวทีเครือข่ายนักวิจัยภาคเหนือ ทำงานพัฒนามาก่อนหน้านี้คิดและทำกิจกรรมตามที่เห็นคนอื่นทำและมีการทำกิจกรรมค่อนข้างมาก เช่นจัดประชุมชาวบ้านตอนเช้าจัดประชุมชาวบ้าน ไม่เคยสงสัย (เอ็ง)ว่าทำไม่ต้องประชุมชาวบ้าน ถ้าจะประชุม กลุ่มเป้าหมายต้องเป็นครัววัตถุประสงค์เพื่ออะไรเนื้อหาเรื่องอะไรบ้าง และกระบวนการ/เครื่องมืออะไรบ้าง

- เมื่อร่วมเวทีเครือข่ายนักวิจัยภาคเหนือ ทำให้มีความรู้ความเข้าใจเพิ่มมากขึ้น ค่อยๆ นำมารับใช้ในการทำงานที่ทำอยู่ ดังนั้นกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นจึงเกิดจากการที่ให้กลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ร่วมกันคิด/วิเคราะห์จากข้อมูลที่เราจัดเวทีในชุมชน

3. ลงพื้นที่ศึกษาชุมชน

- ท่านบันเทิงให้ข้อมูลภาพรวมของชุมชน

- แบ่งกลุ่มเป้าหมายเป็น 6 กลุ่ม(คละกันระหว่างพระจาก มมร. และจาก มจร. แต่ละกลุ่มมีคำาณหลัก 1 คำาณ เช่น 1. บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาหมู่บ้าน , 2. ปัญหาของเด็ก/เยาวชนและแนวทางการแก้ไข, 3. การมีส่วนร่วมของเด็ก/เยาวชนและสมาชิกในชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้าน) โดยมี 3 กลุ่มที่กลุ่มเป้าหมายเป็นพ่อบ้าน/แม่บ้านและอีก 3 กลุ่มที่กลุ่มเป้าหมายเป็นเด็ก/เยาวชน

- กลุ่มพระแต่ละกลุ่มวางแผนการจัดเวที เช่นการตั้งวัตถุประสงค์ การเตรียมประเด็น/คำาณหลัก และแบ่งบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่ม

กิจกรรมวันที่สอง

1. พระสงฆ์แต่ละกลุ่มน้ำเสนอประสบการณ์จากการลงพื้นที่ศึกษาชุมชน มีเนื้อหาการนำเสนอประกอบด้วย วัตถุประสงค์ คำダメหลัก วิธีการ ผลที่เกิดขึ้นและสิ่งที่ได้เรียนรู้จากครัวเรือน จากการนำเสนอของพระสงฆ์ทั้ง 6 กลุ่มพบปัญหาหลักคือ การตั้งคำถามหลักยังไม่ค่อยลอดคอล้องเพื่อตอบกับวัตถุประสงค์ที่สมาชิกในกลุ่มร่วมกันตั้งไว้

ที่มีวิทยากรและกลุ่มเป้าหมายร่วมกันปรับ/พัฒนาคำダメเพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

- ในการปฏิบัติจริง พระสงฆ์ยังไม่สามารถจับประเด็น/คำพูดจากที่กลุ่มเป้าหมายตอบเพื่อตั้งคำถามต่อให้ลึก/ได้รายละเอียด/คำอธิบายให้ชัดเจนได้ พระสงฆ์มีแต่อ้อมไม่มีอะไร (สงสัย)

ที่มีวิทยากรได้สรุปให้เห็นว่าคำตอบที่ได้จากการกลุ่มเป้าหมายนั้นต้องมีคำอธิบายเป็นเหตุเป็นผลซึ่งควรต้องเป็นคำอธิบายจาก "คนใน" ให้นึกถึงดูวิธีเดิมที่เรื่องเทวดาทำจะเป็นสิ่ง จากนั้นทีมวิทยากรที่ร่วมสังเกตในเวทีที่พระจัด ได้ยกตัวอย่างประเด็น/คำพูดจากการกลุ่มเป้าหมายที่ควรจะถามต่อและการถามต่อควรจะถามว่าอย่างไร เป็นต้น

2. พระสงฆ์กลุ่มเป้าหมายเรียนรู้ประสบการณ์การทำงานโครงการเทคโนโลยีชีวภาพ จากพระณรงค์ฤทธิ์ วัดศรีสุพรรณ จ.เชียงใหม่ ซึ่งพื้นที่ดำเนินงานโครงการเป็นชุมชนเมือง

ใช้วิธีการเช่นเดียวกับที่วัดหนองหล่ม ช่วงกลางคืนให้พระสงฆ์เข้าพื้นที่ชุมชนโดยใช้คำถามเดิมแต่แบ่งกลุ่มใหม่เพื่อให้พระสงฆ์ได้เรียนรู้การตั้งคำถามในประเด็นอื่นๆ

กิจกรรมวันที่สาม

พระสงฆ์แต่ละกลุ่มน้ำเสนอประสบการณ์จากการลงพื้นที่ศึกษาชุมชน มีเนื้อหาการนำเสนอประกอบด้วย วัตถุประสงค์ คำダメหลัก วิธีการ ผลที่เกิดขึ้นและสิ่งที่ได้เรียนรู้จากครัวเรือน

จากการนำเสนอของพระสงฆ์ทั้ง 6 กลุ่มพบว่าทั้งหมดมีข้อมากกว่าครึ่งแรก เช่นการตั้งคำถามหลักตรงประเด็นและตอบวัตถุประสงค์มากขึ้น จากการสังเกตพบว่ามีการตั้งคำถาม(เพื่อหาคำอธิบาย)ที่ต่อจากคำตอบของกลุ่มเป้าหมายเพิ่มมากขึ้น

ประเมินความคิดเห็นและผลที่เกิดขึ้น

- การศึกษาดูงานที่ผ่านมาได้เรียนรู้อะไรบ้าง
- จะปรับใช้ในงานของเราอย่างไร
- มีความรู้สึกอย่างไร
- ควรปรับปรุงเรื่องใดบ้าง

หลังจากแต่ละคนได้สะท้อนสิ่งที่ได้เรียนรู้กันครบแล้ว อาจารย์ประจำ ประเสริฐสังข์ ได้สรุปในช่วงท้ายว่า สิ่งที่ผมคาดหวังในครั้งนี้คือ เรายังคงจะเรียนรู้งานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ไม่ใช่งานวิจัยเชิงคุณภาพ หรือ งานวิจัยเชิงปริมาณรวมด้วย นักวิจัยที่ดีจะต้องไม่คิดและตัดสินใจกำหนดแทนชุมชน จะต้องให้ชุมชนมีส่วนร่วม นักวิจัยจึงเป็นเพียงคนอี๊ มีความสามารถและแค่การกระตุ้น ว่าເຊື້ອນກັນຫຼືໄມ້ຄ້າເໝື່ອນຈະໜ່ວຍກັນແກ້ປົງຫາຍ່າງໄວ ບໍລິສັດວິຊາສາມາດຮັບໄດ້ຈົດຕະວິດ

ข้อเสนอต่อการจัดกิจกรรม

ข้อดี

- การนำเสนอข้อมูลของแต่ละกลุ่มมีการเตรียมตัวค่อนข้างดี
- การปรับใช้เครื่องมือก่อนลงพื้นที่ ในการเก็บข้อมูล
- กลุ่มพระนักศึกษามีความสนใจและให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมเป็นอย่างมาก
- การได้มาซึ่งข้อมูล อุปสรรคและปัญหาใหม่ๆ
- มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนระหว่างพระ มมร. กับพระ มจร. และนักศึกษาทำให้พระกล้าแสดงความคิดเห็นยิ่งขึ้น

ข้อเสีย

- ความเข้าใจในการบันทึกข้อมูล การเก็บข้อมูล ของพระยังไม่ดีพอ
- ข้อจำกัดเรื่องเวลาในการลงพื้นที่ (มีเวลาน้อยในการค้นคว้าและเก็บข้อมูล)

(5) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 5 วันที่ 15-16 กุมภาพันธ์ 2548

ณ ห้องประชุม 112 มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ (วัดสวนดอก)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้กลุ่มเป้าหมาย(เน้นพระนิสิต)ได้นำเสนอกระบวนการการทำงานวิจัย(การวางแผนและการจัดกิจกรรมในพื้นที่)และข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่

2. เพื่อร่วมกันวางแผนการช่วยเหลือชึ่งกันและกัน

กลุ่มเป้าหมาย ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด 46 รูป/คน

การดำเนินกิจกรรมวันแรก

1. พระสงฆ์แต่ละกลุ่มนำเสนอกระบวนการวางแผนการดำเนินกิจกรรม การจัดกิจกรรม ในพื้นที่ และข้อมูลที่ได้รับ

2. กลุ่มเป้าหมายร่วมกันให้คำแนะนำ

กลุ่มที่ 1 เรื่องสุขภาพ กรณีศึกษาด้วยแม่ครัว ต.แม่แยกใหญ่ อ.สันทราย จ.เชียงใหม่
ประเด็นการนำเสนอ

- ศึกษาบทบาทและผลงานของพระสงฆ์การดำเนินงานด้านสุขภาพ
- ศึกษาเงื่อนไขและปัจจัยที่มีต่อการดำเนินงานด้านสร้างเสริมสุขภาพ
- พระสงฆ์เป็นแกนนำในการทำกิจกรรม ชาวบ้านในชุมชนเป็นผู้ร่วมทำกิจกรรมบทบาทพระสงฆ์โดยเด่นและมีความหมายในสังคมมากขึ้น
- หลังจากลงพื้นที่ได้แบ่งกลุ่มคนในการศึกษา 4 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ติดเชื้อ กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเยาวชน และกลุ่มแม่บ้าน
- เป้าหมายหลัก คือการพัฒนาสุภาพทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และจิตวิญญาณ หรือสุขภาพแบบองค์รวม
- เป้าหมายรอง คือ เพื่อสร้างความสามัคคี ความเข้าอกเข้าใจกันในชุมชน ช่วยเหลือกันลดช่องว่างระหว่างวัย
- อุปสรรคในการลงพื้นที่ คือการรวมกลุ่มของทีมทำงาน ไม่มีรู้กำหนดการประชุมแต่ละครั้ง
- การสังเกตความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม

ข้อเสนอแนะของผู้ร่วมเวทีและวิทยากร

- ขอให้เขียนให้เห็นชัดเจน ว่าลงพื้นที่ทำอะไร วันที่เท่าไหร่ กลุ่มเป้าหมายเป็นใคร มีกี่คน อยู่ที่ไหน ภูมิศาสตร์ เนื้อหาเป็นอย่างไร อย่างไร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปว่าอย่างไร
- ขอให้เขียนอธิบายในการลงพื้นที่ เช่น สังเกต สังเกตอย่างไร เห็นอะไรบ้าง เช่นเห็นการพูดคุยสารทุกข์สุขดิบกัน การรวมกลุ่มของผู้สูงอายุ การรวมกลุ่มของเยาวชน การสอบถามตัวร่วมกันเป็นต้น
- บทบาทของพระสงฆ์ที่สามารถทำให้เกิดกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มผู้ติดเชื้อ กลุ่มเยาวชน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ เป็นอย่างไร (กระบวนการที่ท่านใช้ทำให้เกิดกลุ่ม)

กลุ่มที่ 2 เรื่องความเชื่อของอาหารในงานศพ

ประเด็นการนำเสนอ

- การค้นคว้าเรื่องความเชื่อในอาหารพื้นบ้านในพิธีกรรมต่างๆ (งานมงคลกับความเชื่อ)
- การแบ่งความเชื่อในอาหาร (แบ่งเป็นถูกๆ กาก, แบ่งเป็นปัจเจก, แบ่งเป็นกลุ่มคน, แบ่งเป็นพื้นที่)
- ปัญหาในการทำงาน การรวมตัวกันในการทำงาน

- การลงพื้นที่เก็บข้อมูลความเชื่อเรื่องอาหารพื้นบ้าน (การสัมภาษณ์แบบบุคคลจะได้ข้อมูลที่ลึก)

ข้อเสนอแนะของผู้ร่วมเวทีและวิทยากร

- บอกความเชื่อในอดีตที่เป็นรูปธรรม เช่นความเชื่อเรื่องแกงขุนน เชื่อว่าทำให้หนูน เสิร์วิช่วยเหลือกัน หนูนเสิร์วิกันอย่างไร ช่วยเหลือกันอย่างไร เอียนให้เป็นรูปธรรม และในปัจจุบันจะไวยไป เหลือแต่อะไร เช่นเหลือแต่รูปแบบส่วนคุณค่าการช่วยเหลือกันหายไป เป็นต้น

กลุ่มที่ 3 เรื่องบทบาทของวัดกับการส่งเสริมการศึกษา กรณีศึกษาวัดครีสตุบรรณ

ประเด็นการนำเสนอ

- สถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา
- ศูนย์รวมในการให้การศึกษาของชุมชน
- ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ต่อการส่งเสริมการศึกษา
- ปัญหาของการทำงานการลงพื้นที่เก็บข้อมูล
- เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล การสัมภาษณ์พระสงฆ์ในวัด การสัมภาษณ์คนในชุมชน การถังเกต

ข้อเสนอแนะของผู้ร่วมเวทีและวิทยากร

- ขอให้ทีมเขียนรายละเอียดของการแก้ไขปัญหาเพื่อเป็นบทเรียนให้กับทีมอื่น
- การเขียนให้เป็นรูปธรรม เช่น ถ้าไม่ได้รับความร่วมมือก็แก้ไขโดยโทรประสานก่อนลงพื้นที่
- เด็กไม่กล้าแสดงออกควรทำกิจกรรมอย่างไร
- เมื่อได้ข้อมูลแล้วก็คืนข้อมูลเช่น อยากเห็นอะไร แล้วจะช่วยเหลือกันอย่างไร แล้วหากแนวทางร่วมกันอย่างไร

กลุ่มที่ 4 การถ่ายทอดภูมิปัญญาแพทย์พื้นบ้าน

ประเด็นการนำเสนอ

- การศึกษาเนื้อหาและการถ่ายทอดการแพทย์พื้นบ้าน
- การศึกษาปัจจัยเงื่อนไขของการถ่ายทอด
- การสร้างความสัมพันธ์ของพ่อหมอต่อคนในครอบครัว และต่อคนในชุมชน
- กลุ่มเป้าหมายคือ ผู้ถ่ายทอดและผู้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาแพทย์พื้นบ้าน

ข้อเสนอแนะของผู้ร่วมเวทีและวิทยากร

- ปัญหาภายในกลุ่มต้องเปิดใจให้กันในการร่วมกันแก้ไขปัญหาและขอให้เขียนรายละเอียดของปัญหาที่พบและร่วมกันแก้ไขอย่างไร
- อย่างให้ศึกษาเพิ่มว่าในอดีตคนที่จะเป็นหมอมีพื้นบ้านหลักๆคือ “ยาขอนหมອวน” หมายถึงอะไรบ้าง
- ตัวหมอมีเมืองมีบทบาททางด้านจิตใจอย่างไรบ้าง ในสถานการณ์ปัจจุบันหมอมีเองต้องปรับอะไรบ้าง เมื่อปรับจะปรับอย่างไร เอาส่วนที่เป็นคุณค่าของยาขอนหมอมามาใช้ใหม่

กลุ่มที่ 5 เรื่องบทบาทของการส่งเสริมพัฒนาการเด็กโดยใช้ตนตระพื้นบ้าน

ประเด็นการนำเสนอ

- การศึกษาลักษณะและประเภทของคนตระพื้นบ้าน
- การศึกษาปัจจัยเงื่อนไขของคนตระพื้นบ้านในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก
- ความสำคัญของคนตระพื้นบ้านในด้านต่างๆ เช่น สุขภาพ ประกอบอาชีพ สร้างความบันเทิง

ข้อเสนอแนะของผู้ร่วมเวทีและวิทยากร

- ดูเพิ่มว่าปัจจุบันในหมู่บ้านมีประชากรชาวบ้านที่มีความรู้เรื่องคนตระพื้นบ้านไม่พร้อมจะสอนเด็กหรือไม่
- ในหมู่บ้านมีเด็กที่สนใจเรียนหรือไม่ถ้ามี
- จะนำทั้งสองกลุ่มมาพบกันได้อย่างไรและหาแนวทางให้เกิดกลุ่มคนตระพื้นบ้านต่อไป

1. พระทั้ง 5 กลุ่มได้มีการลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล แต่ละกลุ่มมีการใช้เครื่องมือที่หลากหลายทั้งการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การจัดเด็กกลุ่มโดยละเอียดเฉพาะเจาะจง โดยแต่ละกลุ่มมีนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงใหม่เข้าร่วมให้คำแนะนำ

2. ในเวทีบางครั้งมีพระอาจารย์ที่สอนพระนิสิตเหล่านี้เข้าร่วมในเวทีด้วยเช่นพระอาจารย์สง่า และนักจากนี้ยังมีทีมประสานงานและเครือข่ายเข้าร่วมในเวทีด้วย

3. การจัดเวทีแต่ละกลุ่มพระมีการเตรียมทั้งก่อนจัดเวที เช่น กลุ่มเป้าหมาย วัตถุประสงค์ เนื้อหา คำถ้าและแบ่งบทบาทหน้าที่

4. พบร่วมมือแต่ละรูปแบบข้อเด่นแตกต่างกันไป เช่น พระอยุทธาตั้งคำถ้าเชิงลึกต่อยอดจากกลุ่มเป้าหมายได้ดี พระประสิทธีมีความสามารถในการวางแผนและการจัดประชุมเป็นต้น แต่พระทั้ง 5 กลุ่มไม่ได้นำจุดเด่นของแต่ละรูปมาใช้ประโยชน์ให้กับกลุ่มอื่นๆ

5.ปัญหาที่พบ/ข้อจำกัดของพระ

5.1 การเลือกหัวข้อ/ประเด็นและพื้นที่ที่จะทำการศึกษา พบว่าในรายวิชาที่พระนิสิตเรียนคือวิชาวิจัยนักอนหน้าที่โครงการนี้จะเข้ามา อาจารย์ผู้สอนได้แบ่งกลุ่มพระนิสิตเป็น 5 กลุ่มโดยอาจารย์ผู้สอนมีหัวข้อ/ประเด็นและพื้นที่ที่จะทำการศึกษาให้พระนิสิตเลือก ซึ่งพบว่ามีเพียง 1 พื้นที่(กลุ่ม)เท่านั้นที่เป็นพื้นที่ของพระที่อยู่ในกลุ่มที่ทำงานครั้งนี้ นอกนั้น(4 กลุ่ม/พื้นที่) เป็นพื้นที่ใหม่พระนิสิตต้องใช้เวลาในการสร้างความคุ้นเคยกับคนในพื้นที่ และบางแห่งค่อนข้างไกล การเดินทางเข้าพื้นที่ค่อนข้างลำบากซึ่งเป็นปัญหามากสำหรับพระนิสิต

5.2 พระยังไม่สามารถจับประเด็นที่กลุ่มเป้าหมายพูด เพื่อตั้งคำถามต่อให้ได้คำตอบระดับลึกได้ จำนวนมาก เพราะเตรียมคำถามอะไรไปจะถามตามที่ตนเองเตรียมไว้แต่มีบ้างที่พระบางกลุ่ม/บางรูป เช่นพระอยุทธาที่ถามคำถามต่อจากกลุ่มเป้าหมายที่พูดได้ค่อนข้างดี

กิจกรรมวันที่สอง

1.การตั้งคำถาม/การจับประเด็น

ระดมข้อคิดเห็น/ประสบการณ์จากการกลุ่มเป้าหมาย

-ต้องชัดเจนในวัตถุประสงค์โครงการของตนเองว่าต้องการหาคำตอบเรื่องอะไร

-กลุ่มเป้าหมายที่จะเข้าไปพบครั้งนี้เป็นใคร

-วัตถุประสงค์การไปพบกลุ่มเป้าหมายครั้งนี้ต้องการหาคำตอบเรื่องอะไร(สอดคล้อง/ตอบโจทย์/วัตถุประสงค์ของโครงการ)

-มีคนช่วยตั้งคำถามมากกว่า 1 คน

-คำถามหลัก “ทำไม่” “เพราะอะไร” “อย่างไร” เช่นทำไม่จึงทำอย่างนี้ ที่ว่ามานี้เข้าทำอย่างไร ทำแล้วเกิดอะไรขึ้นบ้าง เป็นต้น

2.แบ่งกลุ่มย่อยฝึกปฏิบัติ

3. จากการที่มีพระบางรูปมีความสามารถในการจับประเด็น กล้าที่จะตั้งคำถามดังนั้นให้พระทั้ง 5 กลุ่มวางแผนการช่วยเหลือกันด้วย เช่นพระอยุทธาที่มีความสามารถและกล้าตั้งคำถามต่อยอดจากกลุ่มเป้าหมาย จะไปช่วยกลุ่มอื่นๆได้อย่างไร เป็นต้น

4.วางแผนการลงทำกิจกรรมในพื้นที่โดยให้มีพระช่วยเหลือกันข้างกลุ่มและมีนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงใหม่เข้าไปช่วยด้วย

(6) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 6 วันที่ 25 – 26 เมษายน 2548

ณ ห้องประชุม 112 มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ (วัดสวนดอก)

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ความรู้ในการนำข้อมูลจากพื้นที่ มาเขียนและทำกราฟิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการ

1. ให้แต่ละกลุ่มทำเป็นรายงานส่งล่วงหน้าเพื่อให้ทีมวิทยากรได้อ่านงานมาล่วงหน้า
2. วิทยากรหลักประกอบด้วยอ.เรณู จากโครงการประวัติศาสตร์ห้องถิน, คุณอริยา จากโครงการกองบัญชาการวิจัยชุดการสื่อสารเพื่อชุมชน และคุณอดุลย์
3. เพื่อความเข้าใจง่ายต่อพวนนิสิต คุณอดุลย์และทีมวิทยากรใช้ประสบการณ์จากการทำงานวิจัยที่ผ่านมา ถ่ายทอดให้กับกลุ่มเป้าหมาย โดยให้ความรู้ ความเข้าใจในส่วนของรายงานกราฟิคขึ้นมาก่อน โดยเริ่มจากกระบวนการเขียนงานวิจัย ดังต่อไปนี้
4. ในการอธิบายแต่ละบทนั้นทีมวิทยากรได้ยกตัวอย่างงานของพระทั้ง 5 กลุ่มว่าควรจะเพิ่มเติมอะไรบ้าง

บทที่ 1 หลักการและเหตุผล   วัตถุประสงค์   ปัญหานำการวิจัย ครอบแนวคิด
พื้นที่ศึกษาและนิยามปฏิบัติการ

บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่ผ่านมา

- สำหรับทฤษฎี หรือแนวคิดนั้น เรานำไปใช้เป็นแนวทางในการตั้งคำถาม และการวิเคราะห์ข้อมูล เช่นงานของพระกลุ่มดอนตรี ที่ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ ก็ต้องตั้งคำถามกับเด็กว่า เรียนรู้อย่างไร เป็นต้นหากเปลี่ยนเป็น SMCR คำถามก็ต้องเปลี่ยนเป็น ใคร ทำอะไร อย่างไร เป็นต้น หากเป็นเรื่องเดียวกัน แต่เปลี่ยนทฤษฎี งานที่ออกแบบนั้นไม่เหมือนกัน วิธีการคือเราต้องแตกตัวของทฤษฎี เพื่อมาเป็นคำถามในการเก็บข้อมูล

บทที่ 3 วิธีดำเนินงาน

- ให้เขียนลงไปว่า ท่านได้ไปทำอะไรบ้าง ทำกันอย่างไร

บทที่ 4 การจัดหมวดหมู่/การวิเคราะห์ข้อมูลจากในพื้นที่

- เป็นข้อมูลในพื้นที่ (เป็นข้อมูลที่ได้รับมาทั้งหมดจากการทำงานที่ผ่านมา) อาจจะ

แบ่งเป็นหลายบทก็ได้ถ้ามีข้อมูลเป็นจำนวนมาก

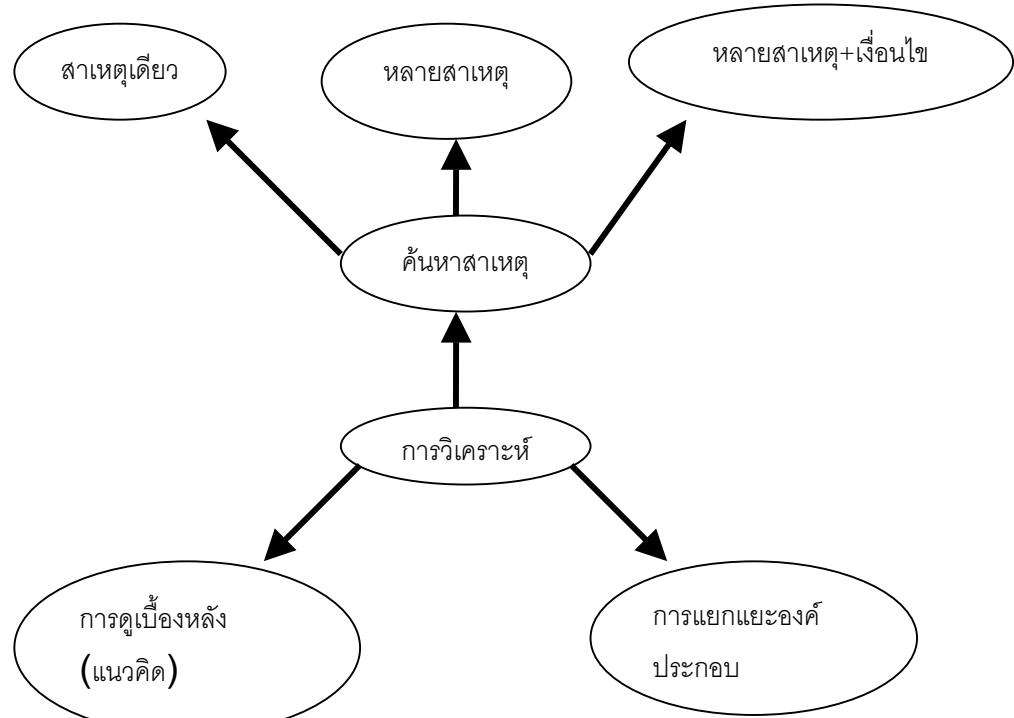
- เอาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่ผ่านมาเป็นแนวทางการจัดหมวดหมู่ข้อมูลเพื่อตอบโจทย์วิจัยที่เราตั้งไว้

บทที่ 5 สรุป วิเคราะห์/สังเคราะห์

- เอาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่ผ่านมาเป็นแนวทางการวิเคราะห์/สังเคราะห์เพื่อตอบโจทย์วิจัยที่เราตั้งไว้

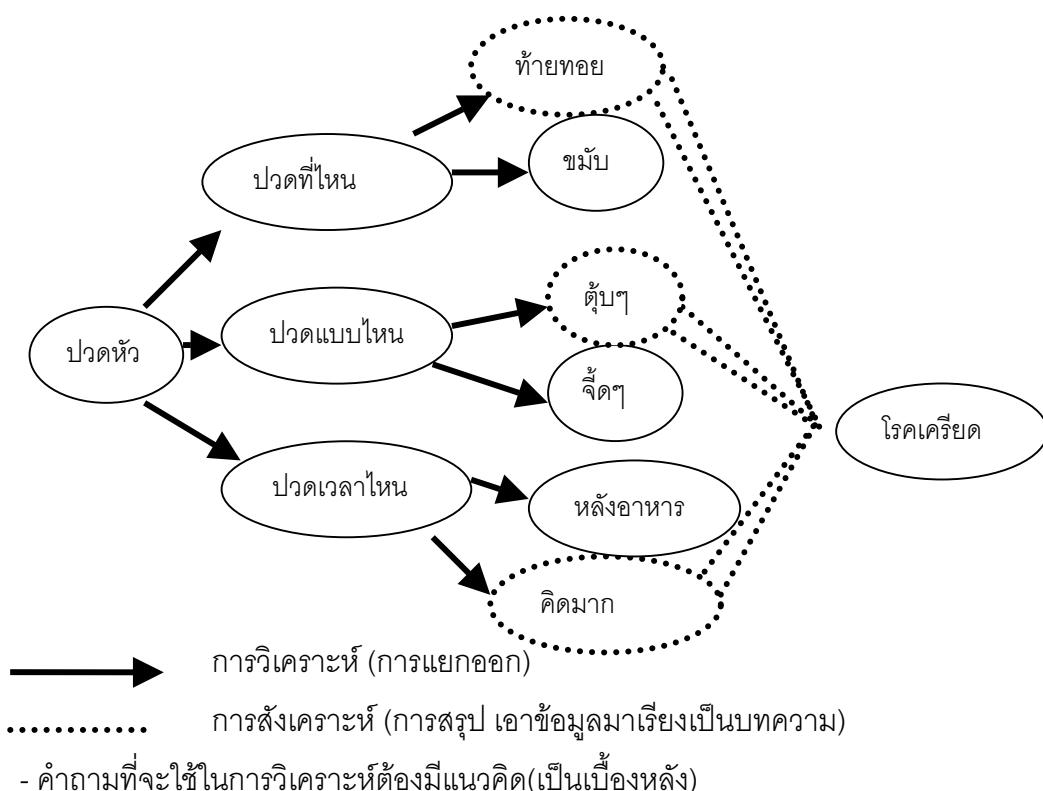
ทีมวิทยากรได้ลงรายละเอียดและยกตัวอย่างกราฟิเคราะห์/สังเคราะห์จากการงานของ

อ.กาญจนा แก้วเทพ ทัศนะหลักหลายของความหมายของการวิเคราะห์

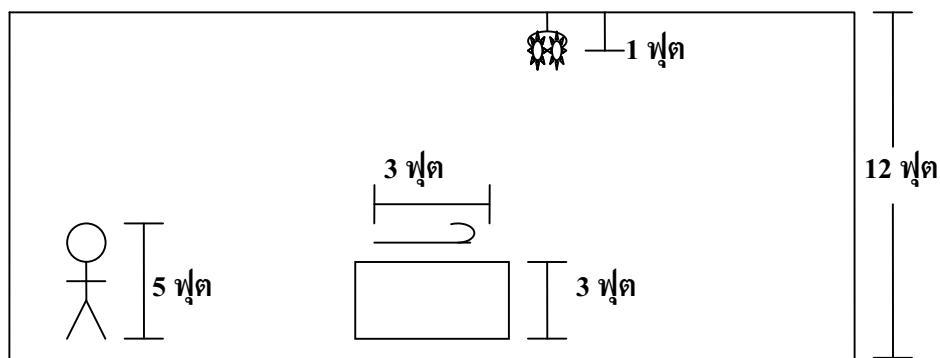

ชี้งคำตอบจะหาได้จากการสัมภาษณ์ สอดคล้องข้อมูล (ต้องใช้แนวคิดเป็นเบื้องหลังด้วย)

ยกตัวอย่างของการวิเคราะห์/สังเคราะห์ ในชีวิตประจำวัน

การวิเคราะห์/สังเคราะห์ด้วยบริบทชุมชน

โจทย์ ผู้ชายคนนี้จะเอกสารลักษณะกินได้อย่างไร

ให้ตอบภายใต้กรอบที่มีอยู่ (ชึ่งเหมือนการตอบโจทย์ภาษาไทยไปร่วมกับการแก้ไขในพื้นที่)

นั่นคือการที่ผู้ชายคนนี้จะเอกสารลักษณะกินได้(โจทย์) นั่น

- ต้องดูข้อมูลที่มีอยู่ทั้งหมดว่ามีพอหรือไม่ เพื่อตอบโจทย์
- จัดเรียงข้อมูลให้เป็นระบบ เพื่อตอบโจทย์

หลังจากที่ให้ความรู้ความเข้าใจแล้วก็เป็นการปรับเนื้อหาของแต่ละกลุ่มดังต่อไปนี้
กลุ่มที่ 1 บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมสุขภาพชุมชน ให้เพิ่มเติมเนื้อหาดังนี้

- งานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาใช้อ้างอิง สรุปเล่นหนึ่ง
- บทที่ 4 และ 5 เดิม นำมารวมกัน เป็นบทที่ 5 ใหม่
- บทที่ 4 ใหม่ เติมประวัติของวัด ประวัติพระที่ศึกษา กิจกรรมของพระที่ศึกษา
ทั้งหมด ใส่Attribute ที่เคยทำเข้ามาด้วย
- อาจเพิ่มบทที่ 6 บทเรียนที่ได้รับในการทำงานครัวนี้ดังแต่เริ่มต้น

กลุ่มที่ 2 การถ่ายทอดภูมิปัญญาแพทย์พื้นบ้าน ให้เพิ่มเติมเนื้อหาดังนี้

- บทที่ 4 และ 5 เดิม นำมารวมกัน เป็นบทที่ 5 ใหม่
- บทที่ 4 ทำAttribute 医药พื้นบ้าน และอธิบายโดยใช้ข้อมูลในพื้นที่
- ใส่ประวัติหมอดีศึกษา, ศูนย์การเรียนรู้, ประวัติหมู่บ้าน
- การสอนของตัวหมอดี, การสอนของศูนย์การเรียนรู้

กลุ่มที่ 3 ดนตรีพื้นบ้านกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ให้เพิ่มเติมเนื้อหาดังนี้

- บทที่ 4 และ 5 เดิม นำมารวมกัน เป็นบทที่ 5 ใหม่
- ใส่รูปด้วย ให้ตรงกับเนื้อหา

- บทที่ 4 ใหม่ เป็นข้อมูลของหมู่บ้าน ประวัติของวัด
- ทำ Attribute อีดิต ปัจจุบันของคนตระพื้นบ้าน รวมไปถึงการเรียนการสอน ตนเอง นำมาเปรียบเทียบกันได้
- เพิ่มโครงสร้าง การจัดการกลุ่มของเยาวชนที่เข้ามาร่วมทำกิจกรรม
- ความรู้สึกของครูที่มาสอน ความรู้สึกของเด็กที่มาเรียน
- เด็กไปแสดงที่ไหน แสดงแล้วรู้สึกอย่างไร อาจใส่รูปเด็กเข้าไปด้วย

กลุ่มที่ 4 ความเชื่อและพฤติกรรมการบริโภคอาหารในงานศพ ให้เพิ่มเติมเนื้อหาดังนี้

- บทที่ 4 และ 5 เดิม นำมารวมกัน เป็นบทที่ 5 ใหม่
- บทที่ 4 ทำAttribute เรื่องของอาหาร ที่เคยนำมาเสนอ และอธิบายโดยใช้ข้อมูลในพื้นที่
- ให้ใส่ข้อมูลรายละเอียดของการจัดเวทีด้วย
- ทำAttribute พฤติกรรมของคนในงานศพ ทั้งอีดิตและปัจจุบัน อธิบายว่า เมื่อ มีงานศพเกิดขึ้น ครรทำอะไร อย่างไรบ้าง นำมาเปรียบเทียบให้เห็นชัดยิ่งดี

กลุ่มที่ 5 บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมการศึกษา กรณีวัดศรีสุพรรณให้เพิ่มเติมเนื้อหาดังนี้

- ให้ใส่ข้อมูลรายละเอียดของการจัดเวทีด้วย

ประเมินความคิดเห็นและผลที่เกิดขึ้น

คำถามในการประเมินมี 3 ข้อ ดังนี้

1. ได้เรียนรู้อะไรเพิ่มเติมจากเวทีนี้
2. ที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันกลุ่มท่านได้เรียนรู้อะไรบ้าง
3. อื่นๆ (ท่านอยากรู้ด้อะไร)

กลุ่มการถ่ายทอดภูมิปัญญาแพทย์พื้นบ้าน

1. ได้เรียนรู้อะไรเพิ่มเติมจากเวทีนี้
  - ประสบการณ์ในการทำงานเป็นทีม
  - รู้ข้อบกพร่องของงานวิจัยที่ทำ
  - ได้เรียนรู้เรื่องการวิเคราะห์งานวิจัยที่ถูกต้องและเป็นขั้นตอน
  - รู้และเข้าใจกระบวนการวิจัยที่ทำเป็นขั้นตอนมากกว่าเดิม
2. ที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันกลุ่มท่านได้เรียนรู้อะไรบ้าง
  - ได้ทราบถึงการประสานงานของทีมและกลุ่มเป้าหมาย
  - ได้ประสบการณ์ชีวิตที่ท้าทายความสามารถ

- ได้ความสามัคคีของกลุ่มต่างๆที่ได้ทำการวิจัย
- ได้ข้อคิดจากกลุ่มเป้าหมายที่เรานำไปถึงมาก่อน
- มีความกล้าแสดงออกทั้งในห้องเรียนและในชุมชนกลุ่มเป้าหมาย
- รู้กระบวนการทำงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ

3. อื่นๆ (ท่านอยากรู้ดูอะไร)

- ความเข้าใจในงานวิจัยมีน้อย
- ความไม่กล้าของสถานที่ทำให้เกิดปัญหา
- ขาดความกระตือรือร้นในทีม
- ไม่ได้กลับมาทบทวน
- รวมตัวกันได้ยาก (ต่างวัดกัน)
- ขาดความรับผิดชอบ
- ภาระในเรื่องส่วนตัวผูกมัด (การเรียน กิจกรรมต่างๆ)
- มีปัญหาในการเขียนงานวิจัยและประมวลข้อมูลที่ได้มาก
- ไม่เคยทำงานวิจัยเชิงปฏิบัติการมาก่อน
- เรียนไม่ต่อเนื่องกันทำให้ขาดความกระตือรือร้น
- นำแนวคิดทฤษฎีมาจับงานวิจัยไม่ค่อยได้

กลุ่ม ความเชื่อและพฤติกรรมการบริโภคอาหารในงานศพ

1. ได้เรียนรู้อะไรเพิ่มเติมจากเวทีนี้

- ได้ความรู้ที่เพิ่มคือ รู้จักการแยกข้อมูลออกเป็นส่วนๆ เช่นการแยกข้อมูลไม่จำเป็นต้องแยกออกก่อนหลัง
- ได้ทราบการวิเคราะห์/สังเคราะห์ข้อมูลในเชิงรูปรวมมากยิ่งขึ้น เช่นแยกรูปแบบ อดีต / ปัจจุบัน
- ได้ทราบถึงข้อมูลที่หายไปบางส่วนที่เป็นจุดอ่อน แล้วให้นำไปใส่ข้อมูลเพิ่มเติม

2. ที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันกลุ่มท่านได้เรียนรู้อะไรบ้าง

- ได้เรียนรู้การจัดเวลาที่ชาบ้าน
- ได้เรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการเก็บข้อมูล
- ได้เรียนรู้เกี่ยวกับอุปสรรค / ปัญหาในการเก็บข้อมูลในพื้นที่
- ได้เรียนรู้เกี่ยวกับจุดบกพร่องของตัวเองในการเขียน ที่ใส่ข้อมูลน้อย /หรือไม่ใส่เลย

- ได้เรียนรู้ในการทำงานเป็นทีมงาน
- ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการทำงานวิจัย

3. อื่นๆ (ท่านอยากรู้ดูอะไร)

- งานเย lokale เช่น กิจกรรมนิตติ
- ด้อยในการเขียนงานวิจัย
- ไม่ได้ทำงานต่อเนื่องเลยทำให้กลุ่มเป้าหมายขาดความสนใจ
- การเขียนเรียงข้อมูลยังไม่เก่ง
- อยากให้นักศึกษาช่วยแนะนำในช่วงงานสุดท้าย

กลุ่ม บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมการศึกษาวัดศรีสุพรรณ

1. ได้เรียนรู้อะไรเพิ่มเติมจากเวทีนี้

- ตอนเช้าไม่ได้เข้าร่วม แต่ตอนบ่ายก็ได้เรียนรู้ถึงการเริ่มต้นในการเก็บข้อมูล เพื่อที่จะนำมาสังเคราะห์และวิเคราะห์ข้อมูล และก็ได้เรียนรู้ถึงงานที่ทำมา และแนะนำข้อแก้ไขจากอาจารย์

2. ที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันกลุ่มท่านได้เรียนรู้อะไรบ้าง

- ได้เรียนรู้ถึงวิธีการทำงานวิจัยตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงงานออกมานเป็นรูปเล่ม ยอมรับว่าบางอย่างก็ได้/บางอย่างก็จำไม่ได้เป็นธรรมชาติ แต่สิ่งที่ได้จริงๆ คือ การวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งยังจะสามารถนำมาใช้ในชีวิตได้
- ได้รู้จักการแก้ปัญหาในการทำงานในด้านการปรับตัวเข้าหากลุ่มเป้าหมายและคนในกลุ่มด้วย

3. อื่นๆ (ท่านอยากรู้ดูอะไร)

- ข้อจำกัดในการทำงานของพระนิสิต คือเวลาไม่น้อย เวลาในการนัดพบกัน ระหว่างกลุ่มและไม่ค่อยตรงกัน
- คนในกลุ่มนี้ความคิดไม่ตรงกัน

กลุ่ม คนตัวพื้นบทบาทกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก

1. ได้เรียนรู้อะไรเพิ่มเติมจากเวทีนี้

- รู้จักการสังเคราะห์ วิเคราะห์
- เรื่องแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้และรู้จักความหมายระหว่างแนวคิดและทฤษฎี
- การจัดขั้นตอนการเขียนงานวิจัย

2. ที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันกลุ่มท่านได้เรียนรู้อะไรบ้าง

- ตั้งแต่เริ่มต้นไม่ว่าอะไรเลย แต่มาถึงวันนี้สิ่งที่ได้เรียนรู้คือ วิธีขั้นตอนของการทำงานวิจัยและได้ประสบการณ์ใหม่ๆทั้งภาคทฤษฎีและการปฏิบัติจริง เช่น ในทางทฤษฎีได้รับความรู้จากอาจารย์ผู้สอนและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของนักวิจัยที่หลากหลาย ในทางปฏิบัติ คือการทำงานในพื้นที่จริง โดยใช้วิธีการตามขั้นตอนการวิจัย เช่น การใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

3. อื่นๆ (ท่านอยากรู้ดูอะไร)

- รูปแบบของการเรียนการสอนในการอธิบายให้ความรู้ดีมาก โดยเฉพาะการจัดเรวที่แลกเปลี่ยนประสบการณ์ เป็นสิ่งที่ดีมาก และควรนำไปใช้กับรุ่นต่อไป แต่ทั้งนี้ควรจะวางแผนฐานะในด้านงานวิจัยในทุกรูปแบบให้เข้าใจเสียก่อนสำหรับนักศึกษาใหม่ เพราะงานวิจัยไม่ได้มีรูปแบบเดียว ถ้าหากไม่มีพื้นฐานแล้วการเรียนรู้ย่อมเข้าใจได้ยาก

กลุ่มบทบาทพิเศษในการส่งเสริมสร้างภาพ

1. ได้เรียนรู้อะไรเพิ่มเติมจากเวทีนี้

- ได้พบชักขลุกพร่องในการรับรวมงานวิจัย
- ได้ความรู้ในการวิเคราะห์ สงเคราะห์
- ได้ความรู้เรื่องวิธีการ /บทเรียนที่ได้รับ

2. ที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันกลุ่มท่านได้เรียนรู้อะไรบ้าง

- ได้รู้ถึงงานวิจัย
- ขั้นตอนการเขียนงานวิจัยที่ถูกต้อง
- ได้เรียนรู้เรื่องการเข้าหาชุมชนเพื่อเก็บข้อมูล
- ตลาดชื่น
- รู้ถึงรูปแบบขั้นตอนงานวิจัย

ความคิด ความรู้สึก ก่อนที่จะมาร่วมเวทีการเรียนรู้งานวิจัย

โครงการพัฒนาเครือข่ายนักวิจัยภาคเหนือ

โดยนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จำนวน 5 คน

ก่อนการเข้าร่วมเรียนรู้กระบวนการภารกิจ ภายใต้โครงการพัฒนานักวิจัยภาคเหนือนั้น

คณะกรรมการทั้ง 5 คนไม่มีประสบการณ์/ความรู้เกี่ยวกับการทำวิจัยเลย กระบวนการของงานวิจัย การวางแผน ทฤษฎีต่างๆ ก็ไม่มีความรู้ซึ่งกันและกันแต่เพียงว่าทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นนั้นมีอยู่ในหนังสือไปอ่านแล้วนำมาดัดแปลงก็ได้และอาจารย์ผู้สอนก็ต้องบอกอยู่แล้วว่าต้องทำอย่างไรบ้าง และที่สำคัญที่สุดเพียงอย่างเดียวคือ หากไม่ทำรายงานวิจัยส่งอาจารย์ ก็จะติด E และเรียนไม่จบ ดังนั้นจึงคิดได้ว่างานวิจัยเป็นเรื่องที่เรียนไปเพื่อให้จบการศึกษาเท่านั้นเอง

พวงเวลาทั้ง 5 คนเริ่มจากศูนย์กันทุกคน ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น แต่พอได้มีโอกาสเข้าร่วม

เรียนรู้กับโครงการพัฒนานักวิจัยภาคเหนือ โดยผ่านกระบวนการในการพัฒนา อบรม และดูงานในหลายสถานที่มาแล้ว ทำให้เกิดความชัดเจนในเรื่องงานวิจัยมากขึ้น เห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้น เช่น ในการเริ่มทำวิจัยต้อง “ເຂົ້າ” ก่อน คือการลงสัญญาในประกาศนียก证 หรือทฤษฎีว่าทำไม่ถึงเป็นเช่นนี้แล้วพัฒนา “ເຂົ້າ” เป็น “ປັບປຸງທຳການວິຈີຍ” วິธີການເກັບຂໍ້ມູນການໃຫ້ເຄື່ອງມືຕ່າງໆ ໄນວ່າຈະเป็นการศึกษาจากหนังสือ หรือ วິທີການทำงานร่วมกับชาวบ้านในการให้ได้มาซึ่งຂໍ້ມູນທີ່ต้องการ/การพัฒนาสร้างเสริมกลุ่มชาวบ้าน รวมไปถึงการนำเอาทฤษฎีมาใช้ในการวิจัย ไม่ว่าจะเป็นการทำ Attribute , การวิเคราะห์ส่วนที่มองเห็นและมองไม่เห็น(ทฤษฎีตนไม่) , ทฤษฎี S M C R , ทฤษฎีสี่เหลี่ยมสุขภาพ , ทฤษฎีสิบเหลี่ยมบทบาทหน้าที่ ฯลฯ ด้วยเหตุนี้จากที่เป็นศูนย์ก็เริ่มมีความรู้เพิ่มเติมขึ้นจากหนึ่งเป็นสอง จากสองเป็นสี่ มาขึ้นเรื่อยๆ แม้จะยังไม่เต็มร้อย แต่พวงเวลา ก็รู้ว่าความรู้ที่ได้จากการอบรมและการนำเสนอเป็นนักวิจัยนั้น พวงเวลาคงไม่ด้อยกว่าใคร เพราะว่าพวงเวลา ก็เหมือนกับแก้วน้ำที่พร้อมสำหรับการเติมเต็มอยู่เสมอ การที่พวงเวลาได้มีโอกาสได้ทำงานร่วมกับคุณ อดุลย์ ดวงดีทรัตน์ (ผู้ประสานงานโครงการพัฒนานักวิจัยภาคเหนือ) พระนิสิตวัดสวนดอก และอาจารย์เรนู อรรฐานเมศวร์ ตลอดจนทีมงานเครือข่ายนักวิจัยภาคเหนืออีกหลายท่าน เราได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาโครงการวิจัยของท่าน วางแผน สร้างกรอบความคิด และเลือกทฤษฎีที่เหมาะสมและสอดคล้องกับท่าน เพื่อนำไปใช้ในการทำวิจัยในเรื่องต่อไป เพราะว่าการทำวิจัยจำเป็นที่จะต้องมีทฤษฎีในการนำทางงานวิจัย สร้างกรอบแนวคิดเพื่อคุณงานวิจัย แต่ทั้งนี้กรอบแนวคิดและทฤษฎีสามารถที่จะปรับให้สอดคล้องกับงานวิจัยอยู่เสมอ เพราะข้อมูลที่เราได้จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลนั้น มีความจำเป็นที่นักวิจัยจะต้องปรับให้ได้ และเหมาะสมที่สุด ดังนั้น การที่พวง

เราได้รับการอบรมและแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกันนั้น จึงทำให้เรามีความรู้เรื่องกระบวนการ แนวคิด ทฤษฎี ฯลฯ โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับทีมอื่นๆอย่างต่อเนื่อง

จากการน่าเบื่อที่เคยมีจึงกลایเป็นความภาคภูมิใจในการทำงานเป็นอย่างยิ่ง ยกที่จะบรรยายได้ และถ้าหากมีโอกาส อยากให้ทางสถาบันราชภัฏ มอบโอกาสที่ดีแบบนี้ให้กับรุ่นน้อง นักศึกษา ไม่ว่าจะเป็นโปรแกรมวิชาใดก็ตาม เหมือนกับที่อาจารย์เรณู อรรสรามศร์ และโปรแกรมวิชาภาษาไทย ได้นำเสนอโอกาสให้กับพากเจ้า

ข. การดำเนินกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยมหากรุณาธิราชวิทยาลัย(มมร.)วัดบวรนิเวศวิหาร กทม. จำนวน 6 ครั้ง (เป็นการขยายเครือข่าย)

- (1) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 1 วันที่ 22-23 สิงหาคม 2547
- (2) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 2 วันที่ 11-12 กันยายน 2547
- (3) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 3 วันที่ 16-17 ตุลาคม 2547
- (4) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 4 วันที่ 10 – 12 ธันวาคม 2547
- (5) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 5 วันที่ 25-26 กุมภาพันธ์ 2548
- (6) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 6 วันที่ 3-4 พฤษภาคม 2548

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่ากิจกรรมที่จัดที่วัดบวรนิเวศนวิหารกับกลุ่มพระนิสิต มมร. ที่สนใจกระบวนการวิจัยเพื่อนำไปใช้ในการทำงานนั้นเป็นผลลัพธ์เนื่อง (Outcome) เนื่องมาจาก พระองค์ซึ่งเป็นนิสิตที่ มมร. วัดบวรนิเวศน์มาฝึกปฏิบัติงานที่โพธิยาลัย เชียงใหม่ ต่อมาพระองค์ซึ่งได้เข้าร่วมในเวทีเครือข่ายนักวิจัยภาคเหนืออย่างต่อเนื่องและเห็นว่าจะเป็นประโยชน์สำหรับพระนิสิต ที่ มมร. โดยเฉพาะกับกลุ่มพระที่ทำกิจกรรม ดังนั้นพระองค์ซึ่งเป็นแกนหลักในการประสานงานและเกิดกิจกรรม/เครือข่ายดังกล่าวขึ้นมา

กลุ่มเป้าหมาย ครั้งละ 21 – 32 ชั่วโมง/คนประกอบด้วย

- อาจารย์ที่ปรึกษา/ผู้รับผิดชอบประสานงานโครงการ ของ มมร.
- พระนิสิตคณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ ปี 2-3 มมร.
- กลุ่มพระนิสิตทำกิจกรรมโครงการพработรวมวิทยากร มมร.
- กลุ่มพระนิสิตทำกิจกรรมโครงการเผยแพร่พระธรรม มมร.
- พระองค์ซึ่ง ประสานงานระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษา พระนิสิต มมร. กับทีมวิทยากร

กลุ่มเป้าหมายทั้งหมด (นอกจากอาจารย์ที่ปรึกษาคือ อ.ประจวบ) เป็นพระนิสิตกำลังเรียน

อยู่ชั้นปี2และปี3 มีทั้งที่มาจากคณะกรรมการสังคมศาสตร์และคณะกรรมการศึกษาศาสตร์ ที่ มหาวิทยาลัย
(มมร.)วิทยาเขตวัดบวรนิเวศน์ กทม. เป็นพระที่ทำกิจกรรมในโครงการต่างๆ เช่น โครงการพระธรรม
วิทยากร โครงการพุทธศาสนาวันอาทิตย์และการเผยแพร่พระธรรม ซึ่งทั้งสามโครงการเป็นการ
สอนธรรมะให้กับเด็กและเยาวชนในโรงเรียน และนักศึกษาจะดูอาชีวะในเขต กทม.

พระที่ร่วมงานครั้งนี้เป็นพระที่ทำกิจกรรม ซึ่งกิจกรรมทั้งหมดเป็นกิจกรรมเชิงรับคือสอน/
เผยแพร่ธรรมะในโรงเรียนต่างๆ ไม่เคยมีประสบการณ์การเข้าพื้นที่เพื่อหากลุ่มเป้าหมาย พระที่
กำลังเรียนในชั้นปีที่ 2 นั้นยังไม่เคยเรียนวิชาวิจัยมาเลย ส่วนพระที่เรียนปี3ผ่านการเรียนวิชาวิจัย
มาแล้วแต่เป็นวิจัยเชิงปริมาณ พระทั้งหมดไม่เคยมีประสบการณ์ในการทำงานวิจัย

วิธีการ/ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ทีมวิทยากรประสานขอข้อมูลกลุ่มเป้าหมายผู้ที่จะเข้าร่วมงาน เช่น จำนวนผู้เข้าร่วม
การศึกษา ประสบการการทำงานวิจัยและงานพัฒนา เป็นต้น

2. ทีมวิทยากรวางแผนร่วมกับพระองค์ชัย (ผู้ประสานงาน) และกับ อ.ประจวบผู้รับผิดชอบ/ดู
แล浦ะนิสิต มมร. ในเรื่องเนื้อหาเนื่องจากกลุ่มเป้าหมายมีเฉพาะพระนิสิตดังนั้นวัตถุประสงค์เดิม
และเนื้อหาจะใช้ประสบการณ์จาก มจร. เป็นหลักอาจมีการปรับบางส่วนขึ้นกับกลุ่มเป้าหมาย และ
การแบ่งบทบาทหน้าที่ เช่นวิทยากรมีหน้าที่เตรียมเนื้อหาและมาบรรยาย พระองค์ชัยมีหน้าที่
ประสานงาน กับกลุ่มเป้าหมาย และ อ.ประจวบมีหน้าที่ช่วยติดตามให้คำปรึกษาแก่กลุ่มเป้าหมาย

สรุปกิจกรรมแต่ละครั้ง

(1) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 1_วันที่ 22-23 สิงหาคม 2547

วัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาความรู้และความเข้าใจเรื่องการวิจัย (เช่นเดียวกับครั้งที่ 1 ที่ มจร.)

วิธีการ/กระบวนการ/เนื้อหาและสื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดเนื้อหา

ใช้เช่นเดียวกับครั้งที่ 1 ที่ มจร.

1. การทำความเข้าใจร่วมกัน

2. ความเข้าใจและประสบการณ์งานวิจัย

3. การบรรยายเรื่องความหมายที่แท้จริงและความหลากหลายของการวิจัย

4. การบรรยายเรื่องกระบวนการวิจัย

5. การบรรยายเรื่องหัวคนใน – คนนอก

6. การบรรยายเรื่องการแยกแยะคุณลักษณะ (attribute)

กิจกรรม หลังจากที่ให้ความรู้แล้วให้พระที่เข้าร่วมแบ่งเป็นกลุ่มงานตามความสนใจที่คล้ายๆ กันหรือตามเนื้องานที่พระกำลังดำเนินกิจกรรมอยู่ก็ได้ เพื่อให้ช่วยกันทดลองทำคุณลักษณะ Attribute ตามที่กลุ่มทดลองกัน ในที่นี้แบ่งเป็น 3 กลุ่มตามเนื้องานที่พระแต่ละกลุ่มดำเนินกิจกรรม

กลุ่มที่ 1. สนใจต้องการศึกษาเรื่องของพระธรรมวิทยากร

กลุ่มที่ 2. สนใจต้องการศึกษาเรื่องโครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

กลุ่มที่ 3. สนใจต้องการศึกษาเรื่องศูนย์พระสงฆ์นักเผยแพร่ธรรมเพื่อพัฒนาสังคม

ให้แต่ละกลุ่มทดลองแยกแยะคุณลักษณะ (Attribute) ตามประเด็นที่กลุ่มสนใจ จากการนำเสนอของพระทั้งสามกลุ่มพบว่าการรายละเอียดของพระแต่ละกลุ่มยังมีไม่มากนัก ซึ่งจากการซักถามทำให้ทราบว่าพระเหล่านี้มีหน้าที่ทำกิจกรรมแต่ไม่เคยรู้ข้อมูลเลย พระบางรูปเป็นประธานกลุ่มพระธรรมวิทยากรแต่ก็ไม่เคยรู้ข้อมูลรายละเอียดเรื่องเกี่ยวกับพระธรรมวิทยากรเลย ดังนั้นคุณลักษณะตามประเด็นของแต่ละกลุ่มจึงมีข้อมูลเฉพาะส่วนที่พระกลุ่มดังกล่าวรับผิดชอบ และดำเนินกิจกรรมอยู่เท่านั้น

จากการสังเกตพบว่าพระทั้งหมดที่เข้าร่วมในเวทีส่วนมากกล้าพูดกล้าแสดงออก ให้ความสนใจและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีสังเกตได้จากการซักถามและการขึ้นนำเสนอของพระ

การบ้านสำหรับกลุ่มพระสงฆ์

- ให้พระทั้งสามกลุ่มไปศึกษาข้อมูล/รายละเอียดเรื่องที่กลุ่มสนใจจะศึกษาและทำการแยกแยะคุณลักษณะของมา ตั้งข้อสังสัย(เอ็ช) และตั้งปัญหานำการวิจัยด้วย โดยข้อมูลทั้งหมดนำเสนอในครั้งต่อไป

ประเมินความคิดเห็นและผลที่เกิดขึ้น

- ✓ ต้องการให้จัดต่อเนื่องกันทุกเดือน
- ✓ ได้ความรู้ความเข้าใจอย่างมาก เป็นเรื่องที่ไม่เคยรู้มาก่อนเลย เช่นความหมายของการวิจัย การทำattribute มาใช้ในงานวิจัย และที่เกี่ยวกับทัศนะคนใน-คนนอก
- ✓ ทีมวิทยากรใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย เป็นกันเองและมีการใช้สื่อที่น่าสนใจ เช่น วีดีโอ หรือเทวดาท่าจะบ้องส์
- ✓ เกิดการทำงานร่วมกันเป็นทีม เช่นเป็นพระธรรมวิทยากรเหมือนกันแต่ไม่เคยได้มีโอกาส sama คุยกันและวางแผนงานร่วมกัน การประชุมครั้งนี้ทำให้ได้มีโอกาส sama กันเรื่องงานของตนเอง

(2) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 2 วันที่ 11 - 12 กันยายน 2547

วัตถุประสงค์ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้ฝึกปฏิบัติการทำโครงการร่างการวิจัยโดยเริ่มจากการเอื้อ (สงสัย) และการแยกแยะคุณลักษณะของสิ่งที่สนใจจะทำ (เช่นเดียวกับครั้งที่ 2 ที่ มจธ.)

วิธีการ/กระบวนการ/เนื้อหาและสื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดเนื้อหา

ใช้เช่นเดียวกับครั้งที่ 2 ที่ มจธ. แต่ที่มีการปรับบ้างคือ ที่มมร.ครั้งนี้ พระบังกลุ่มลงพื้นที่ทดลองจัดกิจกรรม

พระทั้งสามกลุ่มน้ำเสนนอกร้านบ้าน ตามประเด็นที่กลุ่มสนใจนั้นที่เอื้อ(ข้อสงสัย)การแยกแยะคุณลักษณะสิ่งที่สนใจจะทำ(attribute) และวัตถุประสงค์

กลุ่มที่ 1. สนใจต้องการศึกษาเรื่องของพระธรรมวิทยากร โดยพระธีรวิทย์และคณะรวม 12 รูป สมาชิกทุกรูปเป็นพระธรรมวิทยากรและยังมีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง พระที่เป็นคณะทำงานในประเด็นนี้ได้มีการไปเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งที่เป็นเอกสารและการสัมภาษณ์ มีการนำเสนอคุณลักษณะ(attribute) ของโครงการพระธรรมวิทยากรที่แตกขาดเป็นจำนวนมาก และพระที่มีน้ำเสนคุณลักษณะ(attribute) ของโครงการพระธรรมวิทยากรแค่นี้หรือ"

โครงการพระธรรมวิทยากรคือโครงการที่ มมร. จัดตั้งขึ้นมาได้ดำเนินการโดยนักศึกษาที่เสียสละเวลาว่างจากการเรียนออกปฏิบัติหน้าที่ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการนักศึกษา ซึ่งกำกับดูแลและขึ้นตรงต่องหัววิทยาลัย มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการออกแบบและประเมินผลในโรงเรียนทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ตามสถานลัษณะทางเศรษฐกิจ เรื่องจำ ในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล เพื่อปลูกจิตสำนึกแก่เยาวชนให้มีแนวความคิดและพฤติกรรมที่จะเป็นผลเมื่อที่ดีของชาติไทย ติดต่อกันมาเป็นเวลา 37 ปีแล้ว

จากการนำเสนอคุณลักษณะ(attribute)ของพระที่มีน้ำเสนว่าพระสามารถแยกแยะประเด็นต่างๆที่เกี่ยวข้องกับโครงการพระธรรมวิทยากรได้เป็นจำนวนมาก ปัญหาคือพระเสนอว่าจะทำทั้งหมดแต่ด้วยเงื่อนไขเรื่องระยะเวลาจะไม่สามารถศึกษาได้ทั้งหมด ให้พระที่มีน้ำเสนบางประเด็นที่มีสนใจและพอที่จะเข้าไปทำได้ซึ่งประเด็นที่สนใจเป็นประเด็นหลักแล้วมันจะเข้ามายังประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

กลุ่มที่ 2. สนใจต้องการศึกษาเรื่องโครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ กรณีศึกษาวัดบางเสาธง โดยพระปรีชาและคณะรวม 8 รูป สมาชิกทุกรูปเป็นพระอาจารย์สอนในโครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์และยังมีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง พระที่เป็นคณะทำงานในประเด็นนี้ได้มีการไปเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งที่เป็นเอกสารและการสัมภาษณ์ มีการนำเสนอคุณลักษณะ(attribute) ของโครงการพระธรรมวิทยากรที่แตกขาดเป็นจำนวนมาก และพระ

ทีมนี้สังสัย(เอ็ช)ว่า “ทำไมเด็กที่เรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์จึงลดลง” ปัญหาที่พบ เช่นเดียวกับของ พระกลุ่มที่ 1 คือ ทำรายละเอียดมาเป็นจำนวนมากและสนใจจะศึกษาทั้งหมด

กลุ่มที่ 3. สนใจต้องการศึกษาเรื่องศูนย์พระสงฆ์นักเผยแพร่ธรรมเพื่อพัฒนาสังคม โดยพระวิชิตและคณะรวม 7 รูป สมาชิกทุกรูปเป็นพระอาจารย์อยู่ในโครงการพระสงฆ์นักเผยแพร่ธรรมเพื่อพัฒนาสังคมและยังมีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง พระที่เป็นคณะทำงานในประเด็นนี้ได้มีการไปเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งที่เป็นเอกสารและการสัมภาษณ์ มีการนำเสนอคุณลักษณะ(attribute)

ปัญหานำวิจัย

- เอื้อทำอย่างไรที่จะทำให้เยาวชนมีความสนใจธรรมะมากขึ้น
- เอื้อหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมในการสอนเยาวชนควรเป็นอย่างไร

โดยสรุปพระทั้งสามกลุ่มทำการบ้านมากดีมาก มีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งจากเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง การแยกแยะคุณลักษณะ (attribute) สามารถแยกขาดได้เป็นจำนวนมาก(ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ) เมื่อเปรียบเทียบกับการเสนอครั้งที่ผ่านมาที่มีการแยกแยะคุณลักษณะมีน้อยมาก ทำให้แต่ละกลุ่มมีความเข้าใจในโครงการที่ตนเองกำลังดำเนินกิจกรรมอยู่เป็นอย่างดี การเอื้อ/ข้อสังสัยแม้ว่าจะค่อนข้างกว้างแต่ตรงตามประเด็นที่พระแต่ละกลุ่มเห็นเป็นปัญหา และพระต้องการหาแนวทางการแก้ไขนั้นคือคำรามจึงมีเป็นประเด็นว่า “จะทำอย่างไร” ซึ่งเป็นลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

- การให้ความรู้เรื่องแนวคิด ทฤษฎีและการนำไปใช้ในงานวิจัย
- ให้ความรู้เรื่องการใช้เครื่องมือในการดำเนินงานวิจัยและพัฒนา
- ประสบการณ์การลงพื้นที่
- ร่วมกันวางแผนลงพื้นที่ทดลองจัดกิจกรรม

เนื่องจากกระบวนการทั้งหมดที่ผ่านมาคุณอดุลย์ใช้งานวิจัยเรื่อง “แนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาบทบาทของสื่อพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาชุมชน” เป็นตัวอย่างให้กับพระ โดยเฉพาะในการจัดกิจกรรมจะใช้คำว่า “จัดเวทีแบบไม่เป็นทางการ” ซึ่งพระไม่เคยได้ยินคำนี้(เวที)และไม่เข้าใจเนื่องจากพระไปจัดกิจกรรมกับกลุ่มเป้าหมายภายใต้โครงการที่พระรับผิดชอบนั้นจะเป็นการสอนแบบเป็นทางการ ดังนั้นครั้งนี้เมื่อพระผ่านกระบวนการการให้ความรู้เรื่องเครื่องมือและการวิเคราะห์เวทีแล้วคุณอดุลย์หารือกับพระว่าจะมีกลุ่มใหม่พร้อมที่จะทดลองจัดเวทีในพื้นที่ ซึ่งได้กลุ่มพระที่จะทดลองคือกลุ่มที่สนใจศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ กรณีศึกษาวัดบางเสา

คง โดยพระบูรพาและคณะ จากนั้นให้พระทั้งหมดร่วมกับกลุ่มพระบูรพาช่วยกันวางแผนการจัดกิจกรรมครั้งนี้โดยใช้ความรู้ที่ได้รับจากที่ผ่านมาเป็นแนวทางการวางแผน

สรุปการจัดกิจกรรมของกลุ่มพระบูรพา จัดกิจกรรมเวลา 18.00-20.30น. ณ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดบางเสาธง กลุ่มเป้าหมายจำนวน 24 คนประกอบด้วยเกนนำผู้ปักครองที่ส่งเด็กมาเรียนและเด็กนักเรียนที่มาเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดบางเสาธง

การจัดเวทีค่อนข้างเป็นทางการ พระบูรพาเป็นผู้ดำเนินรายการมีการซื้อเจกวัตถุประสงค์ และตั้งคำถามกับกลุ่มเป้าหมายตามที่ทีมงานทำน้ำเสียงไว้ พบว่าช่วงแรกกลุ่มเป้าหมายไม่ค่อยกล้าพูด เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายบอกว่าที่ผ่านมาพะระ/ครูไม่เคยจัดประชุมและตั้งคำถามแบบนี้เลย เช่นคำถามว่า ทำไมท่านจึงส่งลูกมาเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ทำไมเด็กบางคนมาเรียนแล้วไม่มาเรียนต่ออย่างต่อเนื่อง แต่เมื่อคุณอดุลย์ช่วยชี้แจงว่าเพื่อที่พระจะหาข้อมูลไปพัฒนา/ปรับการเรียนการสอนให้ดีขึ้น กลุ่มเป้าหมายทั้งผู้ปกครองและเด็กจึงกล้าพูดมากขึ้น เช่น เด็กบอกว่าที่เด็กไม่อยากมาเรียน เพราะพระพูดแต่เรื่องเกิดแก่เจ็บตาย ข้าแต่เรื่องเดิมๆไม่มีเรื่องอะไรใหม่เลยทำให้เบื่อไม่อยากมาเรียน เป็นต้น

ปัญหาที่พบจากการจัดเวทีคือ (1)การจัดเวทีพระเนื้อแบบเป็นทางการ (2)ต้องการให้มีคนเป็นจำนวนมาก ซึ่งบางครั้งวัตถุประสงค์เพื่อเก็บรายละเอียดจะไม่สามารถทำได้ (3)การตั้งคำถามพระจะตั้งคำถามตามที่ได้เตรียมไว้ พระยังไม่สามารถตอบคำถามเจาะลึกต่อประเด็นจากคำตอบของกลุ่มเป้าหมายได้ และ(4)การจดบันทึก/การจับประดิษฐ์ของพระยังต้องการพัฒนาอีกมาก

การจัดเวทีครั้งนี้ทำให้พระได้เรียนรู้กระบวนการในการจัดเวทีว่าการเตรียมตัวก่อนการจัดเวทีมีความสำคัญมากทั้งการประสานงานกับกลุ่มเป้าหมาย เวลาที่จัด รูปแบบการจัดเวที ประเด็นคำถาม และการตั้งคำถามที่ต่อจากคำถามเดิมเป็นต้น และกระบวนการสรุปงานหลังจากการจัดเวทีเสร็จเรียบร้อยแล้ว

การบ้านสำหรับกลุ่มพระสงฆ์

- ให้พระสงฆ์ทั้งสามกลุ่มพัฒนางานต่อไปเขียนเป็นโครงร่างงานวิจัย ที่ต้องเพิ่มเข้ามา เช่น แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เนื้อหาที่จะทำการศึกษา เพื่อมานำเสนอในครั้งต่อไป คุณอดุลย์ให้ดาวอย่างโครงการแนวทางการบริการสิ่งแวดล้อมและพัฒนาบทบาทของสื่อพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาชุมชน

ประเมินความคิดเห็นและผลที่เกิดขึ้น

- ✓ ได้เรียนรู้เรื่องเครื่องมือและวิธีการจัดเวทีพร้อมทั้งได้เห็นการจัดเวทีจริงในพื้นที่ทำให้คิดว่าไม่ยากเพราแต่ก่อนมองไม่ออกว่าการจัดเวทีทำอย่างไรเมื่อได้เห็นของจริงแล้วคิดว่ากลุ่มอื่นก็สามารถทำได้

✓ เกิดการหมุนแสปรน/ช่วยเหลือ/ทำงานร่วมกัน แต่ก่อนแม้ว่าเป็นพระ เช่น อญ ในกลุ่มพระธรรมวิทยากรด้วยกัน หรือเป็นพระอาจารย์สอนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ด้วยกันก็ไม่เคยคุยกันเรื่องงานหรือไม่เคยตั้งข้อสงสัย(ເຂົ້າ)กับงานที่ตนเองทำเลย แต่เมื่อมาร่วมกระบวนการนี้ทำให้พระที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลกันหรือพระที่อยู่ต่างกลุ่มก็มีการเรียนรู้ร่วมกันและการช่วยเหลือกัน เช่นท่านธีรวิทย์อยู่กลุ่มพระธรรมวิทยากรเก่งการตั้งคำถามไปช่วยท่านปรีชาในการตั้งคำถามด้วย เป็นต้น

✓ ท่านลงชี้ชะลอท่อนว่าจากการฝึกอบรมครั้งที่ผ่านมา ได้เห็นมิติใหม่ที่เกิดขึ้นกับกลุ่มนักศึกษาของเห็นถึงพัฒนาการทั้งด้านความคิดที่คิดเป็นระบบและมีกรอบมีแนวทางในการนำไปใช้และทักษะการทำงานมีความรับผิดชอบมากขึ้นทั้งในเรื่องการสังงาน การค้นคว้า การประชุม ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ ได้จากการสังเกต ดูจากการส่งงาน และได้พูดคุย กับท่านวิชิตชัยเป็นพระนักศึกษาปี 3 ภูปหนึ่งที่เข้าร่วมโครงการได้สะท้อนการอบรมครั้งนี้ว่า

“ได้เรียนรู้และได้แลกเปลี่ยนและที่สำคัญเข้าใจอะไรมากขึ้นจากเมื่อก่อนเข้าใจว่างานวิจัยที่เคยได้ยินได้ฟังมาส่วนมากจะระดับนักวิชาการหรืออาจารย์สอนในมหาวิทยาลัย គุรุจะทำวิจัยก็จะเข้าใจว่าต้องจบปริญญาโทแล้ว แต่พอรุ่นพี่ คือท่านพระมหาธงชัย เล่าให้ฟังว่า ที่เชียงใหม่มีพ่อหลวง นายก อบต. ทำวิจัยกันครั้งแรกก็ส่งสัญ เพราะไม่เคยได้ยินมาก่อนว่าพ่อหลวงหรือชาวบ้านจะทำวิจัยได้ ท่านบอกว่าเป็นงานวิจัยลักษณะพัฒนาตัวเองเรียนรู้และพัฒนาชุมชนของตนเอง เข้าใจง่ายๆ ว่าเป็นนักวิจัยห้องถังมีทีมวิจัยเป็นนักวิชาการรวมอยู่ด้วย ทำให้รู้สึกอยากจะทำ และหลังจากผ่านอบรมครั้งที่หนึ่งแล้วยิ่งมีความมั่นใจว่าหากสามารถเรียนรู้ได้ไม่ยากจากกระบวนการที่อาจารย์นำมารอบรู้ให้”

(3) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 3 วันที่ 16 – 17 ตุลาคม 2547

วัตถุประสงค์ เพื่อนำเสนอโครงร่างการวิจัยของพระนิสิตชั้นเป็นกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติ (เช่นเดียวกับครั้งที่ 3 ที่ มจร.)

วิธีการ/กระบวนการ/เนื้อหาและสื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดเนื้อหา

ใช้เช่นเดียวกับครั้งที่ 3 ที่ มจร. แต่ที่มีการเพิ่มเติมจากที่ มจร. คือ เนื่องจากประเด็นที่พระทั้งสามกลุ่มสนใจจะทำการศึกษานั้นมีลักษณะคล้ายเป็นการเชิงประเมินโครงการ/กิจกรรมเพื่อการพัฒนา เช่นกิจกรรมเกี่ยวกับการอบรมให้ความรู้แก่กลุ่มเป้าหมาย ดังนั้นทีมวิทยากรจึงได้ประสานงานกับ อาจารย์ ดร. ชูพินิจ เกษมณี (ทีมประสานงานโครงการวิจัยชุดประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคกลาง) ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์เรื่องการประเมินโครงการ มาให้ความรู้เบื้องต้นในประเด็น

ที่กลุ่มพัฒนาระบบศึกษา โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวกับการประเมินความต้องการในการฝึกอบรม

การนำเสนอโครงร่างงานวิจัยของพระทัังสามากลุ่ม

กลุ่มที่ 1. เรื่องของพระธรรมวิทยากร โดยพระธีรวิทย์

ในช่วงที่ผ่านมาพระกลุ่มนี้ได้มีการจัดเวทีในพื้นที่หนึ่งครั้งเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลประเด็น การนำเสนอ โดยมีการแยกแยกคุณลักษณะ(attribute)ดังนี้

- ✓ ความเป็นมาของโครงการพระธรรมวิทยากร
- ✓ สถานการณ์ปัจจุบันของพระธรรมวิทยากร (ข้อมูลจากการจัดเวทีในพื้นที่)
- ✓ เอ็ม และปัญหานำการวิจัย

กลุ่มที่ 2. โครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ กรณีศึกษาวัดบางเสา

โดยพระปรีชา ในช่วงที่ผ่านมาพระกลุ่มนี้ได้มีการจัดเวทีในพื้นที่หนึ่งครั้งเพื่อเก็บรวบรวม ข้อมูล มีประเด็นการนำเสนอ โดยมีการแยกแยกคุณลักษณะ(attribute)ดังนี้

- ✓ ความเป็นมาของโครงการพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
- ✓ สถานการณ์ปัจจุบันของโครงการพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (ข้อมูลจากการจัดเวทีในพื้นที่)
- ✓ เอ็ม และปัญหานำการวิจัย
- ✓ ความต้องการของผู้ปกครองและเด็กที่มาเรียน
- ✓ ความสนใจของคนในชุมชนหลังจากการจัดเวทีครั้งแรก

กลุ่มที่ 3. เรื่องศูนย์พระสงฆ์นักเผยแพร่ธรรมเพื่อพัฒนาสังคม

ในช่วงที่ผ่านมาพระกลุ่มนี้ได้มีการจัดเวทีในพื้นที่หนึ่งครั้งเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลมีประเด็น การนำเสนอ โดยมีการแยกแยกคุณลักษณะ(attribute)ดังนี้

- ✓ ความเป็นมาของโครงการศูนย์พระสงฆ์นักเผยแพร่ธรรมเพื่อพัฒนาสังคม
- ✓ สถานการณ์ปัจจุบันของโครงการศูนย์พระสงฆ์นักเผยแพร่ธรรมเพื่อพัฒนาสังคม (ข้อมูลจากการจัดเวทีในพื้นที่)
- ✓ เอ็ม และปัญหานำการวิจัย
- ✓ สถานการณ์หลังจากการจัดเวทีในพื้นที่ โรงเรียนและนักเรียนให้ความร่วมมือ ดีมากขึ้นกว่าเดิม

สรุป เป็นที่น่าสังเกตว่าการนำเสนอของแต่ละกลุ่มมีความกระชับ เรียงลำดับ รู้จักการตั้งคำถามและมีความมั่นใจในการนำเสนอมากขึ้น ทั้งด้านเนื้อหาและการใช้คำพูดและที่เห็นได้ชัดคือ การได้มาซึ่งข้อมูลใหม่จากการจัดเรื่องที่เน้นที่ของแต่ละกลุ่ม เนื่องจากพระทั้งสามกลุ่มนอกจากได้เรียนรู้ผ่านกระบวนการจากการที่มีวิทยากรแล้วพบว่า มีอาจารย์ที่ปรึกษาที่ดีคืออาจารย์ประจำที่เคยให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่องทำให้พระทั้งสามกลุ่มมีความกระตือรือร้นและสนใจที่จะเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเองด้วย

จุดอ่อนคือพระทั้งสามกลุ่มยังไม่มีการค้นคว้าหาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาใช้ประโยชน์ อาจเนื่องจากในช่วงที่ผ่านมาเป็นช่วงสอบของพระทำให้พระยังไม่มีเวลาในการค้นคว้าและนอกจากนี้แล้วพระยังมีข้อจำกัด เช่น กิจกรรมน้อยต่างๆ เป็นต้น

การบรรยายเรื่องการประเมินความต้องการในการฝึกอบรม

โดย อาจารย์ ดร.ชูพินิจ เกษมณี นักวิจัยโครงการประวัติศาสตร์ท่องถิน (สกอ.)

การประเมินความต้องการในการฝึกอบรม

- ✓ ดูสถานการณ์ทางสังคม (ต้องวิเคราะห์สถานการณ์)
- ✓ กลุ่มเป้าหมาย
- ✓ ผู้รับการฝึกอบรม/ผู้รับปลายทาง (พื้นฐานเศรษฐกิจ, สังคม, วัฒนธรรม)
- ✓ กำหนดวัตถุประสงค์
- ✓ กำหนดเนื้อหา/กิจกรรม/วิธีการ/สื่อ
- ✓ ระยะเวลา
- ✓ การวัดผล/ประเมินผล

การเรียนรู้จะวัดได้เรียกว่า พิสัย (Domain) มี 3 ระดับ

- พุทธิพิสัย (Cognitive Domain) หมายถึงความรู้
- ทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) หมายถึงทักษะ
- จิตพิสัย (Affective Domain) หมายถึงทัศนคติ

จากความรู้ครั้งนี้พระแต่ละกลุ่มจะนำไปใช้ประโยชน์อย่างไรบ้างในงานที่กำลังทำ

- ปรับปรุง/พัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนอย่างมีส่วนร่วม
- ต้องมีการประเมินกลุ่มเป้าหมาย วัตถุประสงค์และเนื้อหา
- การประเมินผู้สอนและผู้เรียน
- การรายงานและการติดตามงาน

การวางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูล/การจัดกิจกรรมในพื้นที่

คุณอดุลย์ให้พระทัังสามกลุ่มทดลองร่างแผนการจัดกิจกรรมในพื้นที่ แล้วขึ้นนำ เสนอ ให้พระในเรที่ร่วมซักถามและคณะวิทยากรให้คำแนะนำการปรับแผน

การบ้านสำหรับกลุ่มพระสงฆ์

ให้พระทัังสามกลุ่มพัฒนาโครงร่างงานวิจัย โดยให้มีเนื้อหาเพิ่มให้สมบูรณ์ เช่น แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เนื้อหาที่จะทำการศึกษาและแผนการลงพื้นที่ เป็นต้น โดยมี ตัวอย่างโครงการวิจัย”แนวทางการสืบสานสถาปัตยกรรมไทยของสื่อพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาชุมชน” เป็นแนวทางและขอคำปรึกษาจาก อาจารย์ประจำ

ประเมินความคิดเห็นและผลที่เกิดขึ้น

ข้อสังเกตจากท่านธงชัย จากการอบรม 2 ครั้งที่ผ่านมา พระนักศึกษาในโครงการ หลังจากที่ผ่านกระบวนการฝึกอบรมอย่างมีส่วนร่วมแล้ว สามารถมองเห็นความก้าวหน้า การ พัฒนาการอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านการแสดงความรู้ การค้นคว้างานวิจัยที่สอดคล้องกับงานที่ตัว เองกำลังศึกษา การอ่านแนวคิดทฤษฎี และที่ขาดจนยิ่งขึ้นคือการแสดงออกชี้ม่องเห็นถึงการใช้ ทักษะในการลงพื้นที่ การเก็บข้อมูล การตั้งคำถาม และการแลกเปลี่ยนภาษาในกลุ่มของตัวเอง พัฒนาการที่มองเห็นอีกประการที่สำคัญคือ การรู้จักการนำข้อมูลมาใช้ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดจากการที่ได้พูดคุยกับท่านปรีชา ชุติปัญญา พระนักศึกษาปี3 ท่านบอกว่า

“ หลังจากการจัดเวทีเก็บข้อมูลครั้งที่แล้ว ทางวัดบางเส้าธงก์มีการประชุมพระวิทยากรที่ สอน ศพอ. ผสมมีโอกาสได้เข้าร่วม และถามถึงปัญหาแต่ละประเด็นที่เกิดขึ้น ให้ที่ ประชุมร่วมกันคิดว่าจะทำอย่างไร ? กับสิ่งที่เป็นปัญหาอยู่ ณ ปัจจุบันนี้ ”

การที่ท่านกล้าแสดงความคิดเห็น กล้าที่จะถามในที่ประชุม เพราะท่านมีข้อมูลที่จด เวทีครั้งที่แล้ว แสดงให้เห็นถึงการนำข้อมูลมาใช้ อีกหลายกลุ่มที่ทำในลักษณะคล้ายๆ กัน คือหลัง จากที่เก็บข้อมูลก็จะคืนข้อมูลให้กลุ่มเป้าหมายได้ช่วยกันคิดต่อ ในด้านของความรู้ และปฏิบัติ การ การทำงานด้านความคิดที่เป็นระบบ การปฏิบัติงานที่มีกรอบการทำงาน การแลกเปลี่ยน ประเด็นความรู้จากตัววิทยากรเอง จากอาจารย์ที่ปรึกษาเอง จากภายในกลุ่ม การลงพื้นที่ของแต่ ละกลุ่มเริ่มขึ้น แต่ปัญหาที่สำคัญสำหรับพระนักศึกษาคือ ความเข้าใจในแนวคิดทฤษฎี การ นำทฤษฎีมาใช้ ยังไม่สามารถทำให้เป็นเนื้อเดียวกัน และยังใช้ประโยชน์จากทฤษฎีน้อยเกินไป อุปสรรคที่สำคัญที่สังเกตเห็นก็คือ ทักษะการเขียนงานวิจัย ยังไม่สามารถที่จะเชื่อมโยงเนื้อหา จากฐานความรู้ที่มีอยู่ในหัวใจ ให้เป็นรูปแบบที่เข้าใจได้ เนื้อหาจากการทำงานมีมากแต่พอดูเนื้อความกลับมองไม่เห็นภาพ การทำงานที่ต้องใช้เวลาในการเขียนและการนำเสนอ ทำให้ มีเวลาในการเขียนและการนำเสนอจำกัดเกินไป

(4) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 4 วันที่ 10 – 12 ธันวาคม 2547

เป็นเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับกลุ่มพระสงฆ์เครือข่ายโพธิยาลัยและ มจร. ที่จังหวัดลำพูนและเชียงใหม่ (สรุปในเวทีจังหวัดเชียงใหม่)

(5) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 5 วันที่ 25-26 กุมภาพันธ์ 2548

เป็นเวทีการติดตามงานในพื้นที่(พระแต่ละกลุ่มจัดกิจกรรม/เวทีในพื้นที่) โดยมีทีมวิทยากรอาจารย์ที่ปรึกษา (อ.ประจำวบ) และพระผู้ประสานงาน (พระรองชัย) นอกจากนี้ยังมีพระจากกลุ่มอื่นๆที่ไม่ได้จัดเวทีในครั้งดังกล่าวเข้าร่วมเรียนรู้ด้วย

หลังจากพระจัดเวทีเสร็จแต่ละครั้งเมื่อกลุ่มเป้าหมายกลับไปแล้วทั้งหมดได้ร่วมกันสรุปกระบวนการทำงานของพระที่จัดเวที

จากนั้นเป็นบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษา (อ.ประจำวบ) และพระผู้ประสานงาน (พระรองชัย) ที่จะช่วยให้คำแนะนำพระที่จัดเวทีแต่ละกลุ่ม

(6) การดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 6 วันที่ 3-4 พฤษภาคม 2548

เป็นเวทีให้ความรู้เรื่องการวิเคราะห์สรุปและเขียนผลการวิจัย ซึ่งใช้วิธีการเดียวกันกับจัดที่ มจร. โดยอ.ประจำวบเป็นผู้ทำหน้าที่หลักส่วนคุณอดุลย์ช่วยเสริมเพิ่มเติม

วิทยากรได้แบ่งพระที่ร่วมเวทีเป็น 3 กลุ่มตามประเด็นที่พระสนใจจะศึกษาจากนั้นให้พระทั้งสามกลุ่มประเมินตนเองว่าจากการที่ได้เข้าร่วมอบรมที่ผ่านมา ท่านได้เรียนรู้อะไรเพิ่มมากขึ้น ได้พัฒนาทักษะด้านใดบ้าง และมีทัศนคติเป็นอย่างไร

การประชุมตัวของอาจารย์ที่ปรึกษาของนักศึกษาในห้องเรียน แต่พิเศษกว่าครั้งเดียวคือเป็นการประชุมที่ผ่านมา “ได้รีเยนซ์และพัฒนาการครั้นได้บ้าง

ก ลุ่ม ก	โครงเรียนรู้ของ รุ่น ก	ได้พัฒนาทักษะด้านใดบ้าง	รู้สึกและติดปัญหามายังไร
1	การเดินทาง	<p>ตารางเวลา เพื่อที่จะได้ร่วมเดินทางวันอ่อน แต่ต้องวัดคูประดิษฐ์ ของกรุงเทพฯ จึงต้องวางแผนให้ทำหน้าทีไว้</p> <p>-ก้านแสงออก (บูร, ลิต, ห้า) ลือ ก่อนเข้าร่วมการอบรม การแสดงออกทางด้าน การพูด เช่น การพูดต่อหน้าชนชน ภัยมีลักษณะเดจด ออก ยังการพูดผ่านเครื่องขยายเสียงแล้วยังเกิดความประหม่า เป็นอย่างมาก และในส่วนของการแสดงความคิดเห็นมีความมุ่งใจกิด โอกาสให้มีส่วนร่วมกันไม่ถูกจำกัดตามคิดเห็นต่างๆ ออกแบบ แต่หันมาผ่านการอบรม 3 ครั้งนี้ แล้วมีความอ่อนโยนที่จะเดจด ความคิดเห็น แต่ก็ใช้สอน ในส่วนที่สอนอย่างไม่เข้าใจ และ ก้าวสู่จุดที่ไม่แสดงทัศนะคิดเห็น ตามองค์หน้ากลุ่มที่เขียน ร่วม</p> <p>-มีพัฒนาในการเข้ามูล คือ เมื่อเริ่มต้องการมีความต้องการอย่างใดข้อมูลทางภาษา ที่มีกระบวนการภาษา ในการสร้างครื่องมือ เพื่อจะได้นำชี้ไปบันทึก ที่ต้องการ</p> <p>-ความสามารถรับประเด็นได้ คือ หลังจากการรับประเด็นที่ต้องการ ต่างๆ เช่น การจัดเวลาที่วิจัยตามสถานที่ต่างๆ ออกแบบได้ยัง ความถูกว่า -ร่ายให้หน้าที่ของสงฆ์ที่ต้องสอนมนุษย์ เช่น หน้าที่ หลักของพระสงฆ์ ที่ต้องการเผยแพร่ และทำโรงเรียนพระพุทธศาสนา ให้เป็นการสร้างเชื่อมั่น ด้วยการชี้ชี้ ดูแลนักเรียน ให้เข้าใจในกรอบ</p>	<ul style="list-style-type: none"> กล้าท้าไปเผาญี่ปุ่นหานอกบ้าน ได้ฝึกอบรมหลักสูตรกรุงเทพฯ ต่อหน้าหัวหน้าศูนย์ฯ ทำให้มีความกล้าที่จะเผาญี่ปุ่น ปัญหานักศึกษาและสถานการณ์ปัญหานิยมของไทย และนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง สังคมจะตั้นตน้ำใจการตีแผ่และการฟื้นฟูบ้านเมือง ผ่านมาหลายรุ่น ยังทำให้มีความกระตือรือร้นมากขึ้น รู้จักการเติมต่อสู่ร่วมรวมมากขึ้น พระเจ้าวิจิลกือการต่อสู้เพื่อสังคมด้านบุคคลในสังคม "มีรุ่นแก่ตัวมากกินไป มีการเติมต่อเพื่อสถาบันชาติศาสน์ฯ และพระมหาตราชีจะทำให้ประเทศไทยอยู่ด้วยความเจริญงอกงามมากกว่าเดิม คำพูดอย่างเดียวไม่เหลือสักฐานสังคมไม่ยอมรับ คือ ในยุคปัจจุบันนั้นข้อมูลภาษาต่างๆ มีข้อมูลรับข้อมูลภาษาไป พระบรมราชโขนจะขอให้ทรงทำให้ดี จงพุดอะไรออกไปหัวร่อง可行 ใจดีมีการนำเสนอด้วยมุขะ ประกอบในกระบวนการผลิตงานนั้นๆ เพื่อเป็นหลักฐาน หรือให้สังคมมีประโยชน์ ยังมีกิจกรรมที่ทำงานเพื่อสังคมอีกมาก คือ ภายในกรุงเทพฯ หลากหลายคนที่รุ่นรักษารากน้ำด้วยกัน รุ่นรักษาภูมิปัญญา รุ่นรักษาภาษาต่อๆ กัน แล้วนี่เป็นที่มาที่น่องบ่อมีความรักในความรุ่นวานยนั้นก็มีกิจกรรมอีกหลาย กุ่ม ที่ยอมรับกิจกรรมเหล่านี้ ไม่ใช่ภาษาที่เกิดขึ้นมา ซึ่งทางกลุ่มนี้จะต้องทำงานในที่รุ่นกดารก ไม่เคยขอห้อง อย่างนั้นก็ถือเป็นพิษยล ซึ่งนี่คือความสำคัญเป็นอย่างมากในการร่วมกันร่วมแก้ไขปัญหาของสังคมปัจจุบัน ที่ส่วนตัวเป็นการสร้างเชื่อมั่น ด้วยการตั้งใจ ด้วยความรับผิดชอบ ด้วยการชี้ชี้ ดูแลนักเรียน ให้เข้าใจในกรอบ

ก ลุ่มที่	ประเด็นรู้ของโรงเรียน	ประเด็นทักษะด้านนักเรียน
2	<ul style="list-style-type: none"> - ได้รู้ว่า “วิจัย” คือการศึกษาค้นคว้าทางวิชาชีพที่มุ่งให้ได้มาตั้งแต่ต้น - รู้จักการหัวใจในเชิงคุณภาพ / ปริมาณ - รู้จักคำว่า “ทัศนคณออก คัน ใจ ว่า ควรอะไร” มาใส่ใจเรา ควรศึกษาหาก่อนแล้วตัดสิน - รู้จัก K S A ว่าคุณความรู้ ทักษะ ทัศนคติ - ปัญหานักเรียนบางส่วนของเด็กคน เดือน ก้าสอนเด็ก บ.1 ย่านหนังสือไม่ออกใช้รูปภาพ เช่น ใบหน้าสารสอน 	<ul style="list-style-type: none"> - การตรวจสอบความต้องการที่ต้องการ - ความรับผิดชอบต่องานที่ทำพื้นฐาน - การทำงานร่วมกับคนอื่น - ทำตามภารกิจกรรมเป็น - การใช้โน้ตการ์ดติดตามเด็ก - ใช้จดหมายพื้นฐานภาษาไทยเขียนก่อน - ทำงานด้วย - กล่าวพูดภาษาอังกฤษได้มากที่สุด - ร.ร.พานิชการราชดำเนิน - การตีบล็อกเวลา ตือจากนั้นหอบเข้ามาไม่ยอมเสียเวลา พอมานำเข้า วิชัยแล้วต้องเลียนแปลงตัวเองในเรื่องของการแสดงเวลาให้กับส่วน ร่วมกันงานดังจะอุณาตี - การจัดทำ - การเบิกบานปรับเปลี่ยนการสอนทางวิชา - รู้ว่าการจะทำให้คนสนใจสังคมยอมรับไม่ใช่เรื่องง่าย - การบริหารเวลา / การสรุปประเมิน - รู้ว่าภาษาในการเรียนภาษาอังกฤษมีความสำคัญมาก
	<ul style="list-style-type: none"> - ย้อนรับพี่คนติดเทาของคนอื่นมาที่บ้าน ลดพิษร้าย - ก่อตัวรู้สึกษาพิเศษ - มีมนุษยธรรมมากที่กว้างขึ้น - ก่อตัวเพื่อนำเสนองานต่อผู้ชม - สังคมมีปัญหานำมา นร. นศ. พระอาจารย์ ผู้ปกครอง ฯ ลฯ ทุกคนที่ค่าความล้ำนานัมติปัญหาแต่สำคัญรายละเอียดปัญหา มีอย่างไร - คนไม่รู้บูรณาคุณความรู้จะรับ “ชั่วนิศัย” ที่รากของพัฒนา คาด การปฏิบัติตัว - คนส่วนใหญ่ไม่รู้ความตึงต่อกัน เพราะต่างคนต่างมองเห็น ผลลัพธ์ต่างๆ เช่น การที่มีผู้ถือพืนที่ 牌照 ด้วยเพรตรา ว่า ต้องนำเสนองาน วิชาชีพคี - การที่รับงานของ “รัฐบาล” ต้องทำอย่างมีประสิทธิภาพ จึงส่งเสริมให้มีภารกิจที่ร่วมกัน ให้กับนักเรียน ทำให้รู้สึกว่า “ชั่วนิศัย” ที่เป็นมาตรฐาน - สังคมตั้งใจให้เป็นแรงผลักดัน ให้คนรับงานทำงานที่เรา ทำกันอยู่ทุกวันนี้ - เรջະนະได้พยายามจัดอบรมตัวรวมกัน 	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่ต้องต่อเวลาอาจทำให้เรามีประสิทธิภาพ “ดี” ชั่วนิศัย การที่ร่วมกันช่วยทำให้เราได้ความรู้ในมุมมองที่ควรจะมี

2.4 ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรม

2.4.1 ในเชิงปริมาณ

(1) ปริมาณของกิจกรรม มีการจัดเวลาที่การอนุสูติ เพื่อเติมความรู้และความเข้าใจทั้งส่วนที่เป็นเนื้อหา กระบวนการวิจัย และประสบการณ์จากการทำงานวิจัย จำนวน 12 ครั้ง (ภาคเหนือจัดที่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 6 ครั้งและกรุงเทพฯจัดที่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 6 ครั้ง) โดยใช้ประสบการณ์จากนักวิจัยภาคเหนือ จำนวน 6 โครงการ จากชุดโครงการวิจัยการสื่อสารเพื่อชุมชน และจากเครือข่ายอีก 1 โครงการคือโครงการวิจัยประวัติศาสตร์ห้องถิน (ภาคเหนือและภาคกลาง) ปริมาณการจัดกิจกรรมมากเกินกว่าเป้าหมายที่วางไว้ (เป้าหมายที่วางไว้จำนวน 6 ครั้ง)

(2) ปริมาณของเครือข่าย มีกลุ่มเป้าหมายที่สนใจเข้ามา่วมเรียนรู้เพิ่มขึ้น(ไม่มีในเป้าหมายของโครงการ)ดังนี้

- กลุ่มพะนิสิตจาก มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ วัดบวรนิเวศน์ กทม. เครือข่ายนี้เกิดขึ้นมาเนื่องจากพระองค์ซึ่งเรียนที่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ท่านได้มีโอกาสเข้าร่วมในเรื่องต่อเนื่อง ต่อมาท่านได้ช่วยประสานงานให้เกิดเวทีที่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นเครือข่ายที่ไม่มีในเป้าหมายของโครงการ

- กลุ่มนักศึกษาบริษัทคณานิเทศศาสตร์ มสด. ภาคเหนือ เนื่องจากดร.ภัสสรลี เป็นอาจารย์ดูแลนักศึกษากลุ่มนี้ในด้านการพัฒนาวิทยานิพนธ์ และในช่วงก่อนหน้านี้ ดร.ภัสสรลีได้มายเป็นผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ให้ข้อเสนอแนะงานวิจัยชุดการสื่อสารเพื่อชุมชน ดร.ภัสสรลี เห็นว่างานวิจัยเรื่องผู้นำชุมชนอยู่ภาคเหนือและมีนักศึกษา มสด. ที่ภาคเหนือหลายคนสนใจงานทางด้านวัฒนธรรม จึงมีการประสานงานกันอย่างต่อเนื่องเพื่อให้นักศึกษาสามารถเข้าร่วมเรียนรู้ในเวทีด้วย ซึ่งเป็นเครือข่ายที่ไม่มีในเป้าหมายของโครงการ

- กลุ่มนักศึกษาบริษัทคณศึกษาศาสตร์ มช. เนื่องจากท่าน ดร.วชชัย (เครือข่ายพระนักพัฒนาโพธิ์อักษร และร่วมเวทีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในกลุ่มพระรุ่น 1) กำลังศึกษาและดูแลนักศึกษาที่ภาควิชาการศึกษาอุปกรณ์ คณะศึกษาศาสตร์ มช. ท่านกำลังอยู่ในช่วงการพัฒนาโครงการร่วมวิทยานิพนธ์ ท่านดร.วชชัยจึงได้ชวนสมาชิกในกลุ่ม(ทั้งที่เป็นพระสงฆ์และฆราวาส)มาร่วมเรียนรู้ด้วย ซึ่งเป็นเครือข่ายที่ไม่มีในเป้าหมายของโครงการ

(3) เกิดเครือข่ายใหม่ เช่นกรณีอาจารย์เรณูได้รวบรวมแกนนำเครือข่ายที่สนใจประเด็นวัฒนธรรมชุมชนรวม 10 กลุ่ม มาร่วมกันสร้างเครือข่ายใหม่ โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือ

2.4.2 ไปเชิงคุณภาพ

(1) เกิดกระบวนการสร้าง “ผู้ให้” ที่ต่อเนื่องเป็นทอดๆ เนื่องจากนักวิจัยในชุดการสื่อสารเพื่อชุมชนทั้ง 6 โครงการได้ดำเนินโครงการไปแล้ว ในช่วงที่ยังดำเนินโครงการอยู่นั้นนักวิจัยทั้งหมดส่วนมากจะเป็น “ผู้รับ” เมื่อดำเนินโครงการเสร็จสิ้นลงไปแล้วนักวิจัยได้สะสมประสบการณ์และบทเรียนที่ผ่านมา(ทั้งที่ประสบผลสำเร็จและที่ล้มเหลว) เมื่อมีโอกาสเป็น “ผู้ให้” ก็จะทำให้นักวิจัยได้ทบทวนงานของตนเองด้วย ซึ่งจะส่งผลให้นักวิจัยมีความรู้ ความเข้าใจในงานที่ตนเองทำเพิ่มมากขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับช่วงที่ทำโครงการเสร็จใหม่ๆ

(2) เกิดกระบวนการ “เพื่อนช่วยเพื่อน” “พี่ช่วยน้อง” เช่นกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมในเวทีได้มีการหนุนช่วยซึ่งกันและกันซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ร่วมกัน เช่นการหนุนช่วยพระรุ่นใหม่ที่กำลังพัฒนาโครงการร่างงานวิจัย การลงพื้นที่และการวิเคราะห์/การเขียนงานวิจัย, การหนุนช่วยนักศึกษาปิณฑูตพัฒนาโครงการร่างวิทยานิพนธ์และการหนุนช่วยกลุ่มที่กำลังทำงานพัฒนา เช่นการศึกษาข้อมูลเพื่อนำมาวางแผนการดำเนินกิจกรรม เป็นต้น นั่นคือกลุ่มเป้าหมายที่ร่วมในเวทีด้วยกันมีบทบาททั้งเป็น “ผู้ให้” และเป็น “ผู้รับ” ด้วย

(3) เกิดเครือข่ายการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กระบวนการวิจัยและการทำงานพัฒนา ระหว่างพระสงฆ์ 修士. วัดสวนดอก เชียงใหม่กับพระสงฆ์ 修士. วัดบวรฯ ซึ่งอยู่ฝ่ายละนิกาย โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นสื่อในการสร้างเสริมและพัฒนาเครือข่าย

(4) จากผลที่เกิดขึ้นข้อ(1)ถึงข้อ(3) ผลที่ตามมา/ผลสืบเนื่อง (Outcome) และผลกระทบ (Impact) คือ

(4.1) กลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่มที่ร่วมเวทีสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตนเองตั้งใจไว้ (ดูจากข้อมูลที่กลุ่มเป้าหมายได้ประเมินตนเองแต่ละกิจกรรม)

(4.2) กลุ่มเป้าหมายหลายคนได้นำกระบวนการวิจัยไปใช้ในการดำเนินงานของตนเอง และเกิดผลที่ตามมา เช่น

- ทัศนคติของกลุ่มเป้าหมายเปลี่ยนไป จากที่เคยคิดว่าการวิจัยเป็นเรื่องยากและต้องเรียนระดับปริญญาโทเท่านั้นจึงจะทำวิจัยได้ เช่นกรณีพระนิสิตกำลังศึกษาระดับปริญญาตรี ทั้งที่ 修士. และ 修士. สามารถทำวิจัยและนำกระบวนการวิจัยไปใช้ในงานที่กำลังทำและมีการดำเนินกิจกรรมต่อเนื่อง เช่น 1) กรณี 修士. ชม. เช่นพระประสิทธิ์ ทำโครงการดนตรีฯ โดยใช้พื้นที่ดำเนินงานเป็นหมู่บ้านที่มีวัดที่พระท่านจำพรรษาอยู่ จากการดำเนินโครงการเมื่อพบปัญหาท่านใช้การตั้งคำถามกับชุมชนจึงทำให้เกิดกลุ่มคนตระพื้นบ้านและมีกิจกรรมที่ต่อเนื่องโดยการสนับสนุนของ อบต. 2) กรณี 修士. จากการติดตามของอาจารย์ประจำ(อ.ที่ปรึกษา)และพระคงชัย(ประธานงาน) พบร่วมทั้งสามารถที่เข้าร่วมเวทีได้นำกระบวนการวิจัยไปใช้ เช่นการ

เตรียม คน ก่อนทำกิจกรรม และมีการตั้งคำถาม เอ็ช อญุ่ตลอดเพื่อช่วยกันหาคำตอบ/แก้ไขปัญหา ในโครงการที่ท่านรับผิดชอบ

● การนำกระบวนการวิจัยเข้าในสถาบันการศึกษา เช่น 1)กรณีนักศึกษา มรภ. ชม. ทั้ง5คนที่ร่วมเวทีอย่างต่อเนื่อง อาจารย์ผู้สอน(อ.เรณู)และหัวหน้าภาควิชา(อ.กรเทพ) เห็นพัฒนาการ/ความก้าวหน้าของนักศึกษาทั้ง5คน อาจารย์ทั้งสองจึงได้ให้นักศึกษานำประสบการณ์การเรียนรู้กระบวนการวิจัยไปถ่ายทอดต่อให้นักศึกษารุ่นน้อง ที่ มรภ. ชม. 2)อาจารย์เรณูที่ร่วมเวทีอย่างต่อเนื่องได้นำเนื้อหา/วิธีการ/กระบวนการถ่ายทอดความรู้เรื่องกระบวนการวิจัยทั้ง6ครั้งไปใช้สอนนักศึกษาระดับปริญญาโท/บัณฑิต อาจารย์ เรณูบอกว่าทำให้นักศึกษามีความสนใจมากและเห็นนักศึกษามีพัฒนาการที่เร็วและดีเมื่อเทียบกับการสอนแบบเดิมที่เคยสอน 3)กรณีนักศึกษาปริญญาโท จาก มสด.ภาคเหนือ เมื่อโครงการนี้เสร็จสิ้นแล้ว ดร.วัสดุลี จาก มสด.ได้ประสานกับ รศ.ดร.กาญจนा แก้วเทพ เพื่อให้ช่วยอบรม นักศึกษา มสด.รุ่นต่อไป และ 4) คณะกรรมการพัฒนาพะยอมโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือ และต้องการให้ รศ.ดร.กาญจนा แก้วเทพ ฝึกอบรมอาจารย์ผู้สอนวิชาวิจัยของ มจธ. ชม.

● การนำกระบวนการวิจัยไปใช้ในการทำงานพัฒนา เช่น 1)กรณีนักศึกษา มรภ. ชม. ทั้ง5คนได้ทำงานต่อกับโครงการสื่อพื้นบ้านสื่อสารสุข (สนับสนุนโดย สสส.) ได้นำกระบวนการวิจัยไปใช้ช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดเวลาที่และการคืนข้อมูลให้ชุมชน เป็นต้น 2) กรณีพะยอมรังคฤทธิ์ ที่นำกระบวนการวิจัยไปพัฒนาการดำเนินกิจกรรมในโครงการเทคโนโลยีชีวภาพ สนับสนุนโดย สสส. 3)กรณีอาจารย์สุวัฒน์ จากโครงการกล่องสะบัดชัย (สนับสนุนโดย สสส.) ที่ได้นำกระบวนการ วิจัยไปสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่(เยาวชน)ในโครงการฯ และ 4)กรณีพะยอมชัย(ผู้ประสานงานกับเครือข่ายที่ มมร.)เมื่อจบการศึกษาจาก มมร.แล้ว ได้ทำงานพัฒนาชุมชนร่วมกับโพธิยาลัยในโครงการบ้านจุ่มเมืองยืนและโครงการเดล้าเข้าพรรษา สนับสนุนโดย สสส. ชี้งพะรองชัยบอกว่า การได้ร่วมเวทีเครือข่ายนักวิจัยครั้งนี้สามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินโครงการได้อย่างมาก เช่นการจัดเวทีต้องรู้จักการเตรียม คน รู้จักการตั้งคำถามและการคืนข้อมูลให้ชุมชน เป็นต้น

● บูรณาการทัศนยักษ์ เช่นเมื่อ มมร.มีความสนใจที่จะใช้กระบวนการวิจัย เพื่อพัฒนาพะยอม โดยใช้กระบวนการและทีมวิทยากรจากโครงการพัฒนาเครือข่ายนักวิจัยภาคเหนือ จึงมีการตกลงร่วมกันว่าทาง มมร. เป็นผู้สนับสนุนค่าเดินทางและค่าที่พักของทีมวิทยากร ส่วนโครงการพัฒนาเครือข่ายนักวิจัยจะสนับสนุนพะยอมนิสิตที่จะทดลองทำโครงการวิจัย

● เกิดเครือข่ายใหม่ เช่นกรณี อ.เรณู ได้ร่วบรวมสมาชิก(ทั้งพะแสงฯ,

นักพัฒนา, และนักศึกษา) ที่ร่วมในเวทีเครือข่ายพัฒนานักวิจัยภาคเหนือ ร่วมกับอาจารย์ ใน มหา. ชม. และ นักศึกษาปริญญาโท มหา. ชม. ที่สนใจวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อร่วมกัน สร้างโครงการ “สืบสานสืบทอดพื้นบ้าน” โดยใช้กระบวนการการวิจัยเป็นเครื่องมือในการพัฒนา “คน”

2.5 บทเรียนที่ได้รับ

2.5.1 บทเรียนเรื่องการสร้างคน

● Stakeholder

- จำนวนผู้เข้าร่วม ที่ มจร. ชม. ครั้งละประมาณ 29-51 รูป/คน ส่วนที่ มมร. กทม. ครั้งละประมาณ 18-30 รูป/คน กลุ่มน้ำดันนี้ข้อมูลสามารถถ่ายเทได้ดี
  - คุณภาพของผู้เข้าร่วม ต้องมีความหลากหลายในประสบการณ์ที่เกี่ยวกับกระบวนการวิจัยหรือการทำงานพัฒนา เช่นในครั้งนี้ที่ มจร. ชม. ผู้เข้าร่วมส่วนมากไม่มีประสบการณ์การทำงานวิจัยแต่กำลังเรียนวิชาวิจัย ผู้ที่ไม่มีประสบการณ์การทำงานพัฒนา/การลงพื้นที่ศึกษาชุมชน ผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานพัฒนาและที่มีประสบการณ์การทำงานวิจัย ส่วนที่ มมร. กทม. ผู้เข้าร่วมทั้งหมดไม่มีประสบการณ์การทำงานวิจัย(พระส่วนมากยังไม่ได้เรียนวิชาวิจัย) แต่พระทุก人都มีประสบการณ์ในการทำงานพัฒนา(กิจกรรม)
  - เป้าหมายของผู้เข้าร่วม ควรจะต้องมีเป้าหมายหลักเดียวกัน ในครั้งนี้ผู้เข้าร่วมทั้งหมดมีเป้าหมายคือต้องการเรียนรู้กระบวนการวิจัยและกระบวนการวิจัยไปใช้ในการพัฒนางานที่ตนเองกำลังทำ
    - การเตรียมคน ต้องมีการเตรียมผู้เข้าร่วม เช่น เจอกเอกสารให้อ่านมาล่วงหน้า หรือการเตรียมผู้เข้าร่วมที่จะเสนองาน/ประสบการณ์ต้องมีการเตรียมทั้งส่วนที่เป็นเนื้อหาและวิธีการด้วย

- การเรียนรู้ของพระนิสิต พระนิสิตกลุ่มเป้าหมายที่กำลังศึกษาที่ มจร. ที่เข้าร่วมกิจกรรมในโครงการนี้ พ布ว่าทั้งหมดทุกรูปในช่วงแรกไม่กล้าแสดงออก เช่นไม่กล้าพูด และไม่กล้านำเสนอ เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องจากพระนิสิตทั้งหมดนี้ไม่มีประสบการณ์การลงพื้นที่หรือการจัดเรทีแต่ต่อมาเมื่อโครงการนี้มีเวทีครั้งที่ 2,3 และฝึกลงพื้นที่จัดกิจกรรมในหมู่บ้าน พ布ว่าทำให้พระนิสิตกล้าแสดงออกมากขึ้น สามารถเป็นผู้นำกิจกรรมในพื้นที่ได้ โดยมีเงื่อนไขคือทีมประสานงาน/ผู้ช่วยต้องลงไปด้วยเพื่อสร้างความมั่นใจให้พระนิสิต

เมื่อเทียบกับพระนิสิตกลุ่มเป้าหมายที่กำลังศึกษาที่ มมร. (วัดบวรนิเวศวิหาร กทม.) ที่เข้าร่วมกิจกรรมในโครงการนี้พ布ว่า พระนิสิตกลุ่มนี้กล้าพูด และกล้าซักถาม ตั้งแต่การจัดเวทีพบกันครั้งที่หนึ่ง นั่น เพราะพระนิสิตทุกรูปที่ร่วมกิจกรรมโครงการนี้ได้มีการดำเนินกิจกรรม/โครงการที่

ประสงค์กลุ่มนี้กำลังศึกษาที่ มมร. พบว่าโครงการ/กิจกรรมต่างๆนั้นจะเป็นการทำกับมวลราวาส เช่น โครงการพุทธศาสนาวันอาทิตย์ทำกิจกรรมกับเด็ก โครงการพระธรรมวิทยากร์ทำกิจกรรมกับเด็กนักเรียน และโครงการเผยแพร่พุทธธรรมก์ทำกิจกรรมกับนักศึกษาระดับอาชีวะ เป็นต้น

เมื่อเป็นดังนี้แล้วผลที่ตามมาคือในการให้พระนิสิตคิดพัฒนาโครงการหาปัญหา (ข้อ ลงสัญ) ที่กลุ่มนี้จะศึกษานั้นพบว่าพระนิสิตกลุ่มนี้ มจร. จะคิดไม่ค่อยออก/ใช้เวลาในการพัฒนาค่อนข้างนาน(เมื่อเทียบกับกลุ่มพระนิสิตที่ มมร.) เพราะพระนิสิตที่ มจร. ไม่เคยทำกิจกรรม/ไม่เคยทำโครงการ ไม่มีพื้นที่และไม่เคยเห็นปรากฏการณ์ด้วย ซึ่งเมื่อเทียบกับพระนิสิตที่ มมร. นั้น ทุกรูปได้มีโอกาสดำเนินกิจกรรมภายใต้โครงการต่างๆตามที่ตนเองสนใจ ทำให้เห็นปรากฏการณ์สามารถพัฒนาปัญหา (ข้อลงสัญ) และพัฒนาเป็นปัญหานำการวิจัยได้ค่อนข้างเร็ว

ในประเด็นดังกล่าวต้องการซึ่งให้เห็นว่าพระนิสิตที่จะพัฒนากระบวนการวิจัยได้ดีและเร็วนั้นจำเป็นจะต้องมีการลงพื้นที่/ทำกิจกรรมมาบ้างจะทำให้เห็นปรากฏการณ์ในพื้นที่และเมื่อเรียนรู้ทฤษฎีจะทำให้สามารถเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีกับปรากฏการณ์ในพื้นที่ได้ง่ายขึ้น

- การให้ความรู้สร้างความเข้าใจเรื่องกระบวนการวิจัย ควรเน้นการพูดคุยแบบง่ายๆและยกตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมให้มาก พร้อมทั้งให้พระนิสิตได้มีโอกาสฝึกประสบการณ์เป็นประเด็นฯ เช่นกระบวนการเรียนรู้ในโครงการนี้ที่เมื่อเรียนรู้ทฤษฎีแล้ว เพื่อสร้างความมั่นใจให้พระนิสิต วิทยากรได้ให้กลุ่มเป้าหมายทั้งหมดฝึกในห้องเรียน หลังจากนั้นลงปฏิบัติจริงในพื้นที่ และมีการสรุปบทเรียนจากการทำงานในพื้นที่

- การเลือกประเด็น/หัวข้อและพื้นที่ที่จะทำการศึกษา ไม่ควรให้พระนิสิตเลือกประเด็น/หัวข้อและพื้นที่ที่จะทำการศึกษาตามที่อาจารย์สอนใจ/แนะนำ เพราะอาจารย์ผู้แนะนำมีรู้ข้อจำกัดของพระนิสิตและทำให้พระนิสิตไม่ค่อยภาคภูมิใจพระนิสิตคิดว่าเรื่องที่กำลังทำนั้นทำให้คนอื่นเนื่องจากคนอื่นคิดเรื่องให้

2.5.2 บทเรียนเรื่องการสร้างเครือข่าย

- การพัฒนาการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือและใช้แนวคิดแบบ “พี่ช่วยน้อง” และ “เพื่อนช่วยเพื่อน” เพื่อการสร้าง “คน” และสร้าง “เครือข่าย” นั้นเป็นการปรับบทบาทจาก “ผู้รับ” เป็น “ผู้ให้” ซึ่งในโครงการนี้พบว่าการใช้กลไกแบบพี่ช่วยน้องและเพื่อนช่วยเพื่อนจะช่วยสร้างและสนับสนุนเครือข่ายให้แน่นแฟ้นได้ โดยการสร้างแกนนำเครือข่ายจากคนวงในให้เข้มแข็งแล้วให้แกนนำเครือข่ายเป็นคนลงไปช่วยลูกข่าย เช่น กรณีของพระนิสิตที่ มมร. แกนนำเครือข่ายคือพระองค์ชัย ที่เป็นผู้ช่วยหลักในการให้คำปรึกษาแก่พระนิสิต มมร. ส่วนกรณีที่ มจร. แกนนำเครือข่ายได้แก่พระณรงค์ฤทธิ์, ท่านบันเทิง, อ.เรณุ และนักศึกษา มรภ.ชม.

- โครงการพบว่าความรู้ที่ใช้เพื่อการสร้าง “คน” และสร้าง “เครือข่าย” มีทั้งที่มา

จากบันลงล่าง(จากทีมวิทยากรสู่กลุ่มเป้าหมาย) แนวราบ (จากกลุ่มเป้าหมายทีมีประสบการณ์สู่กลุ่มเป้าหมาย) และจากล่างขึ้นบน(จากกลุ่มเป้าหมายสุวิทยากร) นั่นคือกลุ่มเป้าหมายที่ร่วมในเวทีไม่ใช่เป็น “ผู้รับ” อย่างเดียว บางครั้งเขาก็เป็น “ผู้ให้” ด้วยซึ่งเป็นการเสริมความภาคภูมิใจและเพิ่มคุณค่าให้แก่กลุ่มเป้าหมาย

2.5.3 บทเรียนเรื่องการสร้างความยั่งยืน

- การที่ก่อให้เกิดกลุ่มเป้าหมายมีความหลากหลายมาก (ห้องสถานภาพและ

ประสบการณ์การทำงานวิจัยและการทำงานพัฒนา) แต่ทุกคนมีเป้าหมายหลักเดียวกันคือต้องการเรียนรู้กระบวนการวิจัยและนำกระบวนการวิจัยไปเป็นเครื่องมือในการพัฒนางานที่ตนเองกำลังทำ ดังนั้นจำเป็นต้องมีการให้ความรู้สร้างความเข้าใจที่เป็นพื้นฐานทั้งส่วนที่เป็นทฤษฎีและการปฏิบัติ โดยนำมาจากผู้ที่มีประสบการณ์ตรงและจำเป็นจะต้องให้กลุ่มเป้าหมายได้ลงมือปฏิบัติตัวโดยให้ผู้ที่มีประสบการณ์ช่วยเป็นพี่เลี้ยง

- ไม่ใช่เรื่องง่ายในการที่จะให้อาจารย์ในสถาบันการศึกษายอมรับแนวคิดใหม่ๆ เพื่อนำไปปรับเปลี่ยนการเรียนการสอน โครงการนี้พบว่าเริ่มจากเครือข่ายที่เคยมีมาก่อน จากนั้นหาอาจารย์ที่สนใจไม่เกี่ยวน (แทนน้ำอาจารย์) และต่อตัวยานักศึกษาที่สนใจ (แทนนักศึกษา) สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ทั้งอาจารย์และนักศึกษาไปพร้อมกัน ขณะเดียวกันบางครั้งมีการติดเชื้อมาก่อนแล้วด้วยเพื่อที่จะมobilize ให้เป็น “ผู้ให้” ในบางครั้ง จากประสบการณ์ครั้งนี้พบว่าเมื่ออาจารย์เห็นว่านักศึกษาของตนเองมีพัฒนาการที่ดีขึ้น อาจารย์จะเป็นคนขยายผลเองโดยอาจารย์จะให้ข้อมูลกับอาจารย์อื่นๆ ในสถาบัน

2.6 การประเมินผล

การดำเนินกิจกรรมครั้งนี้ได้ผลเกินกว่าเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยเฉพาะการเกิดผลที่ตามมา/ผลลัพธ์เนื่อง (Outcome) และผลกระทบ (Impact) เช่น กรณีการนำกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวเข้าสู่สถาบันการศึกษา เป็นต้น รายละเอียดดังที่กล่าวไว้ในเบื้องต้นแล้ว

3. เวทีการสร้างเสริมและพัฒนาเครือข่ายแทนน้ำอาจารย์

หัวข้อในการนำเสนอ กิจกรรมเวทีการสร้างเสริมและพัฒนาเครือข่ายแทนน้ำอาจารย์ มีดังต่อไปนี้

- 3.1 กลุ่มเป้าหมายที่ร่วมกิจกรรม
- 3.2 เป้าหมายของกิจกรรม

3.3 การดำเนินกิจกรรม

3.4 ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรม

3.5 บทเรียนที่ได้รับ

3.6 การประเมินผล

รายละเอียดของแต่ละหัวข้อมีดังนี้

3.1 กลุ่มเป้าหมายที่ร่วมกิจกรรม

ผู้ประสานงานแต่ละโครงการ แกนนำชุมชน ประชาชน ชาวบ้าน แกนนำเยาวชน สมาชิก อบต. สมาชิกสภาวัฒนธรรมตำบล นักศึกษา และพะสง້ ในเครือข่ายโครงการ พัฒนาอุปกรณ์วิจัยภาคเหนือ

มีกลุ่มเป้าหมายร่วมกิจกรรมครั้งละประมาณ 27 – 34 รูป / คน

3.2 เป้าหมายของกิจกรรม

เพื่อเสริมความเข้มแข็งด้านการทำงานพัฒนาแก่แกนนำชุมชนที่อยู่ในโครงการวิจัยหรือทำงานร่วมกับภาคี

3.3 การดำเนินกิจกรรม

วิธีการดำเนินกิจกรรม/กิจกรรมที่ได้ดำเนินการและเนื้อหาของแต่ละกิจกรรม ในช่วงที่ผ่านมาโครงการได้มีการจัดกิจกรรมจำนวน 10 ครั้งๆ ละ 2 วัน 1 คืน ดังต่อไปนี้

กิจกรรมครั้งที่ 1 วันที่ 28-29 มิถุนายน 2547

กิจกรรมครั้งที่ 2 วันที่ 13-14 กันยายน 2547

กิจกรรมครั้งที่ 3 วันที่ 28-29 สิงหาคม 2547

กิจกรรมครั้งที่ 4 วันที่ 5-6 กันยายน 2547

กิจกรรมครั้งที่ 5 วันที่ 25-26 กันยายน 2547

กิจกรรมครั้งที่ 6 วันที่ 27-28 ตุลาคม 2547

กิจกรรมครั้งที่ 7 วันที่ 8-9 พฤศจิกายน 2547

กิจกรรมครั้งที่ 8 วันที่ 22-23 มกราคม 2548

กิจกรรมครั้งที่ 9 วันที่ 5-6 กุมภาพันธ์ 2548

กิจกรรมครั้งที่ 10 วันที่ 20-21 กุมภาพันธ์ 2548

ขั้นเตรียมการ

1) จากการจัดเวทีการอนุเสริมและเพิ่มเติมความรู้และการอบรมการผลิตสื่อแก่ภาคีผู้เข้าร่วมในโครงการพัฒนาเครือข่ายนักวิจัยภาคเหนือ ทั้งสองเวทีภาคีได้มีโอกาสนำเสนอ

ประสบการณ์งานที่ภาคีแต่ละคนกำลังดำเนินการ พบกฯภาคีที่เข้าร่วมเวทีครั้งนี้มีทั้งผู้ที่ยังไม่เคยทำวิจัย/งานพัฒนา ผู้ที่กำลังเริ่มทำวิจัย/งานพัฒนาและผู้ที่เคยทำวิจัย/งานพัฒนามาแล้ว ภาคีแต่ละกลุ่มจะมีความสนใจในเนื้องานและกระบวนการของภาคีกลุ่มอื่นๆ ภาคีจะเสนอให้มีการไปเรียนรู้ในพื้นที่ของโครงการต่างๆตามประเด็นที่แต่ละกลุ่มสนใจ

2) เมื่อภาคีแต่ละกลุ่มจะไปเรียนรู้งานกับภาคีกลุ่มอื่นๆ มีการเตรียมตัวกลุ่มเป้าหมายดังนี้

2.1) ก่อนไป

- ✓ กลุ่มเป้าหมายที่จะไปเรียนรู้ต้องการไปเรียนรู้ประเด็น/เนื้อหาเรื่องอะไรบ้างจากภาคีเครือข่าย
- ✓ การไปเรียนรู้ครั้งนี้เพื่ออะไร
- ✓ ควรเป็นการเรียนรู้เรื่องวิธีคิด /กระบวนการ /สิ่งที่ทำให้สำเร็จและสิ่งที่ทำให้ไม่สำเร็จ
- ✓ ให้ข้อมูลเบื้องต้นสำหรับสถานที่ที่จะไป
- ✓ เตรียมเจ้าของพื้นที่(ภาคี)โดยให้ข้อมูลว่ากลุ่มเป้าหมายที่จะมาเรียนรู้เป็นใครบ้าง ต้องการให้เจ้าของพื้นที่พูดคุยประเด็นไหนบ้าง

2.2) วันจัดกิจกรรม

- ✓ ผู้ประสานงานโครงการเครือข่ายนักวิจัยภาคเหนือร่วมกับผู้ประสานงานโครงการจะระบุต้นให้กลุ่มเป้าหมายได้ซักถาม/แลกเปลี่ยนและบางครั้งช่วยตั้งคำถามและช่วยสรุปประเด็นให้ชัดเจน

2.3) เมื่อเสร็จกิจกรรมออกจากพื้นที่ศึกษาดูงาน

- ✓ ขณะเดินทางกลับ(ก่อนแยกย้ายกันกลับบ้าน)ผู้ประสานงานโครงการเครือข่ายนักวิจัยภาคเหนือร่วมกับผู้ประสานงานโครงการจะหาจุดพักเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายร่วมกันสรุปสิ่งที่ได้จากการมาเรียนรู้ครั้งนี้และจะสามารถนำอะไรไปปรับใช้ในงานโครงการที่ภาคีกำลังดำเนินอยู่

สรุปกิจกรรมที่ผ่านมา

กิจกรรมครั้งที่1 และ2

ประสงค์ ไปเรียนรู้กระบวนการวิจัยประเด็นการ Comment งานวิจัยชุดโครงการ “การสื่อสารเพื่อชุมชน” ที่ สนง. สกอ. กทม.

- ครั้งที่1วันที่ 28-29 มิถุนายน 2547 ประสงค์เครือข่ายโพธิยาลัย (พระรุ่น1)

จำนวน 9 รูป

- ครั้งที่ 2 วันที่ 13-14 กันยายน 2547 พระสงฆ์เครือข่ายโพธิยาลัย (พระรุ่น 1) จำนวน 7 รูป และพระสงฆ์เครือข่าย มมร. และอาจารย์ที่ปรึกษา จำนวน 8 รูป/คน

หลังจากสำรวจกิจกรรมในแต่ละวัน(ช่วงเย็น) ดร.กาญจนा แก้วเทพ จะช่วยสรุป

ประเด็นสำคัญๆ จากเวทีเพื่อเป็นการช่วยสังเคราะห์ให้พระสามารถนำไปปรับใช้ในงานของตนเองได้

กิจกรรมครั้งที่ 3 วันที่ 28-29 สิงหาคม 2547

แกนนำจากโครงการกลองปูจា และโครงการมวยไทยผสมเจิง จากเครือข่ายสื่อพื้นบ้านสื่อสารสุข สนับสนุนโดย สสส. จำนวน 26 คน ประกอบด้วย ผู้ประสานงานโครงการ ประชาชนชาวบ้าน แกนนำเยาวชน และนักศึกษาจากสถาบันราชภัฏเชียงใหม่ ไปศึกษาดูงาน/แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับโครงการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สนับสนุนโดย สกอ. และโครงการร้านกิติ /ฟ้อนเจิง สนับสนุนโดย สสส. ที่อ.ฝางและอ.แม่สาย ในประเด็น การใช้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและสื่อพื้นบ้าน เพื่อสร้างสำเนียงร่วมของคนในชุมชน

กิจกรรมครั้งที่ 4 วันที่ 5-6 กันยายน 2547

แกนนำจากโครงการกลองปูจា โครงการมวยไทยผสมเจิงและแกนนำเครือข่ายพระโพธิยาลัย จำนวน 27 รูป/คน ประกอบด้วย ผู้ประสานงานโครงการ พระสงฆ์เครือข่ายโพธิยาลัย คณะกรรมการสภានักเรียนชุมชน คณะกรรมการองค์กรบริหารส่วนตำบล ประชาชนชาวบ้าน และแกนนำเยาวชน ไปศึกษาดูงาน/แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับโครงการ “แนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาบทบาทของสื่อพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาชุมชน” ในประเด็น กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ความร่วมมือของคณะกรรมการสภានักเรียนชุมชน องค์กรบริหารส่วนตำบล ครู เยาวชน ประชาชนชาวบ้านและผู้สูงอายุ ในการดำเนินงานโครงการและประเด็นการผสมผสานระหว่างสื่อพื้นบ้านกับสื่อสมัยใหม่

กิจกรรมครั้งที่ 5 วันที่ 25-26 กันยายน 2547

แกนนำจากโครงการประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและโครงการร้านกิติ ที่อ.ฝางและอ.แม่สาย จำนวน 24 คน ประกอบด้วย ผู้ประสานงานโครงการ พระสงฆ์ คณะกรรมการสภានักเรียนชุมชน ประธานตำบล ประชาชนชาวบ้าน แกนนำเยาวชน และนักศึกษาจากสถาบันราชภัฏเชียงใหม่ ไปศึกษาดูงาน/แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับโครงการ “แนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาบทบาทของสื่อพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาชุมชน” ในประเด็น กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ความร่วมมือของคณะกรรมการสภានักเรียนชุมชน องค์กรบริหารส่วนตำบล ครู เยาวชน ประชาชน

ชาวบ้านและผู้สูงอายุ ในการดำเนินงานโครงการ และประเด็นการผลสมพسانระหว่างสื่อพื้นบ้าน กับสื่อสมัยใหม่

กิจกรรมครั้งที่ 6 วันที่ 27-28 ตุลาคม 2547

แกนนำจากโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาและสร้างเสริมกลไกการจัดการความรู้สู่ชุมชน จำนวน 21 คน ประกอบด้วย ผู้ประสานงานโครงการ คณะกรรมการองค์กรบริหารส่วนตำบล คณะกรรมการสวัสดิภาพและสุขาภิบาล ประธานชาวบ้าน และแกนนำเยาวชน ไปศึกษาดูงาน/แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับโครงการ “แนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาบทบาทของสื่อพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาชุมชน” ในประเทศไทย กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ความร่วมมือของคณะกรรมการสวัสดิภาพและสุขาภิบาล องค์กรบริหารส่วนตำบล ครุ เยาวชน ประธานชาวบ้าน และผู้สูงอายุ ในการดำเนินงานโครงการ และประเด็นการผลสมพسانระหว่างสื่อพื้นบ้านกับสื่อสมัยใหม่

กิจกรรมครั้งที่ 7 วันที่ 8-9 พฤษภาคม 2547

แกนนำจากโครงการเทคโนโลยีสารสนเทศ สนับสนุนโดย สสส. จำนวน 27 รูป/คน ประกอบด้วย พระสงฆ์ (ผู้ประสานงานโครงการ) แกนนำครุ และแกนนำเด็ก/เยาวชน ไปศึกษาดูงาน/แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับแกนนำโครงการกลองสะบัดชัย สนับสนุนโดย สสส. ในประเทศไทย การสร้างหลักสูตรห้องถินและการสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่ (เด็ก/เยาวชน) นอกจากนี้แล้วยังให้ทีมวิทยากรช่วยอบรมแกนนำเด็ก/เยาวชน ในประเด็นการสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่ มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูล/การตั้งคำถาม

กิจกรรมครั้งที่ 8 วันที่ 22-23 มกราคม 2548

แกนนำจากโครงการฯ สื่อสารความหมายการพัฒนาระหว่างชาวบ้าน กรณีศึกษาเครือข่ายกองบุญช้า งานวิจัยชุดการสื่อสารเพื่อชุมชน สนับสนุนโดย สกอ. จำนวน 29 คน ประกอบด้วย ผู้ประสานงานและนักวิจัยในโครงการพร้อมด้วยแกนนำชาวบ้าน ไปศึกษาดูงาน/แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับแกนนำโครงการ “แนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาบทบาทของสื่อพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาชุมชน” ในประเทศไทย กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยเฉพาะกระบวนการรือฟื้นสื่อพื้นบ้าน และประเด็นการผลสมพسانระหว่างสื่อพื้นบ้านกับสื่อสมัยใหม่

กิจกรรมครั้งที่ 9 วันที่ 5-6 กุมภาพันธ์ 2548

แกนนำจากโครงการบทบาทพระสงฆ์ในการสร้างเสริมสุขภาพ สนับสนุนโดย สกอ.ภายใต้โครงการพัฒนาเครือข่ายนักวิจัยภาคเหนือ จำนวน 21 รูป/คน ประกอบด้วย พระนิสิต มจร. ที่ทำการศึกษาโครงการนี้ พระสงฆ์และแกนนำชาวบ้านที่ดำเนินกิจกรรมโครงการไปศึกษาดู

งาน/แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับแกนนำโครงการฯ สื่อสารเพื่อแก้ไขปัญหาเอ็ดส์ จ.เชียงราย ในประเด็นเกี่ยวกับการใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นเครื่องมือในการทำงานด้านเอ็ดส์ และการใช้สื่อต่างๆ ในการดำเนินกิจกรรม

กิจกรรมครั้งที่ 10 วันที่ 20-21 กุมภาพันธ์ 2548

แกนนำจากโครงการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ต.สันก้างปลา สนับสนุนโดย สาช.

จำนวน 23 รูป/คนประกอบด้วย พระสงฆ์ผู้ประสานงานโพธิยะลัย พระสงฆ์ผู้ประสานงานโครงการ แกนนำชาวบ้านและแกนนำเยาวชนไปศึกษาดูงาน/แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับแกนนำโครงการ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไทยใหญ่ สนับสนุนโดย สาช. ในประเด็นเกี่ยวกับกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติ การแบบมีส่วนร่วม การใช้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสร้างสำเนียงร่วมคนในชุมชนและการมีส่วนร่วมของ โรงเรียนและเยาวชนในการดำเนินงานโครงการ

3.4 ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรม

3.4.1 ในเชิงปริมาณ

- ในด้านปริมาณของกิจกรรม โครงการได้จัดกิจกรรมรวม 10 ครั้งตาม เป้าหมายที่วางไว้
  - ในด้านปริมาณของกลุ่มเป้าหมาย ในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง มี กลุ่มเป้าหมายร่วมกิจกรรมครั้งละประมาณ 27 – 34 รูป / คน กลุ่มเป้าหมายมีทั้ง พระสงฆ์ คณะ กรรมการองค์กรบริหารส่วนตำบล คณะกรรมการสภาอ้วนธรรมตำบล ประชาชนชาวบ้าน แกนนำชาวบ้าน แกนนำเด็ก/เยาวชน ครู นักวิจัย และนักพัฒนา

3.4.2 ในเชิงคุณภาพ

- กลุ่มเป้าหมายมีความรู้/ความเข้าใจเพิ่มมากขึ้นในเรื่องการทำกิจกรรม สำหรับงานพัฒนาโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือ เช่น การทำกิจกรรมต้องรู้ว่าจะทำเพื่อ อะไร และต้องมีการเตรียมความคิดร่วมกันก่อนทำการ เป็นต้น
- กลุ่มเป้าหมายได้เรียนรู้เรื่องการทำงานเป็นกระบวนการ การใช้สื่อ และการใช้เครื่องมือต่างๆ ในการจัดประชุม กับกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ตามที่ตั้งไว้
- ภาคีในโครงการและแกนนำสมาชิกของภาคีเมื่อได้มีโอกาสไป แลกเปลี่ยนประสบการณ์มาแล้วพบว่าในพื้นที่ดำเนินงานนั้นมีภาระหนาแน่นคิด เนื้อหาและกระบวนการมาปรับใช้ในพื้นที่ดำเนินงานของตนเอง
- เกิดการหนุนเสริม/ช่วยเหลือกัน(ทั้งเรื่องเนื้อหา กระบวนการและตัวบุคคล)

คล) และเป็นเครือข่ายใหม่ที่สนใจในประเดิมคล้ายๆ กัน เช่น กรณีอาจารย์ เรณู ได้ประสานภาคีที่สนใจในประเดิมการใช้สื่อพื้นบ้านเป็นสื่อในการทำงานพัฒนาโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือ ซึ่งมีสมาชิกจำนวน 11 โครงการที่เข้าร่วมในเครือข่ายดังกล่าว หรือกรณี อ. สุวัฒน์จากโครงการกล่องสะบัดชัย ที่สนับสนุนโดย สสส. ได้พัฒนาตนเองในการเป็นวิทยากรอบรมเยาวชนให้เป็นนักวิจัยรุ่นใหม่ให้กับภาคีในเครือข่ายโครงการต่างๆ เป็นต้น

3.5 บทเรียนที่ได้รับ

3.5.1 บทเรียนเรื่องการสร้างคน

● Stakeholder

- จำนวนผู้เข้าร่วม(ประมาณ) ในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง มีกลุ่มเป้าหมายร่วมกิจกรรมครั้งละประมาณ 27 – 34 รูป / คน และเมื่อร่วมกับคณะกรรมการในพื้นที่แล้วเวลาที่แต่ละครั้งจะมีจำนวนประมาณ 40-50 คน ซึ่งพบว่าจำนวนดังกล่าวพอเหมาะสมที่จะทำให้กลุ่มเป้าหมายได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันทั้งในระดับกว้างและระดับลึก

- คุณภาพของผู้เข้าร่วม กลุ่มเป้าหมายต้องเป็นแก่นนำ ผ่านกระบวนการมาระดับหนึ่งและมีความเข้าใจในโครงการที่ตนเองกำลังดำเนินการ ในครั้งนี้มีทั้ง พระสงฆ์ คณะกรุํการองค์การบริหารส่วนตำบล คณะกรรมการสภาวัฒนธรรมตำบล ประชาชนชาวบ้าน แก่นนำชาวบ้าน แก่นนำเด็ก/เยาวชน ครู นักวิจัย และนักพัฒนา

- เป้าหมายหลักของผู้เข้าร่วม ต้องมีเป้าหมายหลักเดียวกัน ในครั้งนี้เป้าหมายหลักคือการไปเรียนรู้กระบวนการการทำงานของเครือข่ายเพื่อนำมาปรับใช้ในงานที่กลุ่มของตนเองกำลังดำเนินการ

- การเตรียมคน ต้องมีการเตรียมทั้งกลุ่มผู้ที่ต้องการไปเรียนรู้และกลุ่มผู้ที่จะเป็นวิทยากร โดยมีการเตรียมทั้งส่วนที่เป็นเนื้อหาและกระบวนการทั้งก่อนที่จะไปและหลังจากการกลับมาแล้วต้องมีการจัดเวทีพูดคุยกันต่อ

นอกจากนี้แล้วเจ้าของพื้นที่ เช่น ผู้ประสานงานโครงการหรือชาวบ้านที่เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมในพื้นที่นั้นก็จะต้องมีการเตรียมประเดิมที่จะให้เข้าพูดว่าเราต้องการมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์หรือต้องการเรียนรู้ประเดิมอะไรบ้าง ต้องมีการเตรียมให้ชัดเจน

3.5.2 บทเรียนเรื่องการสร้างเครือข่าย

● พบร่วมแก่นนำชาวบ้านที่จะไปเรียนรู้ประสบการณ์และบทเรียนจากที่อื่นนั้นถ้าเป็นกิจกรรมที่ชาวบ้านกำลังคิดจะทำอยู่แล้วเมื่อได้มีโอกาสไปเรียนรู้จากที่อื่นที่มีประสบการณ์มาก่อนจะทำให้การดำเนินกิจกรรมของชาวบ้านเป็นไปได้เร็วและค่อนข้างจะประสบผลสำเร็จ เช่น ครู

โครงการประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจะทำหลักสูตรท้องถิ่นแต่ไม่มีประสบการณ์เมื่อไปเรียนรู้จากครูโครงการผู้ป่วยเมื่อกลับมาทำให้มีกระบวนการคิดและสร้างหลักสูตรเรื่องประวัติศาสตร์ท้องถิ่นได้อย่างรวดเร็วและดีด้วยโดยต่อยอดจากที่เรียนรู้จากโครงการผู้ป่วย

- การเรียนรู้ของเครือข่ายเป็นการเรียนรู้ระหว่างแกนนำชาวบ้านกับแกนนำชาวบ้านด้วยกันซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติ (เป็นการเรียนรู้ในแคว้นนา) ซึ่งมีข้อจำกัดในการสรุปเนื้อหาดังนั้นจำเป็นจะต้องมีผู้ช่วยเตรียมสรุปประเด็นให้ชัดเจนและเห็นภาพรวม
- กลุ่มเป้าหมายมีทั้งแกนนำพ่อบ้าน และแกนนำเยาวชนด้วย ความเรียบง่ายให้เยาวชนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเยาวชนโดยตรง เพราะกลุ่มเป้าหมายอยู่ในวัยเดียวกัน
- การเรียนรู้เน้นให้เห็นวิธีคิดและกระบวนการทำงานโดยเฉพาะการนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ในการวางแผนการทำงาน และในการทำงานที่ทำได้หรือที่ทำไม่ได้ภายใต้เงื่อนไขอะไรบ้าง
- เมื่อแกนนำชาวบ้านได้มีโอกาสไปเรียนรู้ประสบการณ์จากเครือข่ายมาแล้ว น่าจะมีการสนับสนุน/พัฒนาแนวคิดดังกล่าวอย่างต่อเนื่องจนถึงการทดลอง/ปรับใช้ในพื้นที่

3.6 การประเมินผล

เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรม

4. กิจกรรมการผลิตสื่อ

หัวข้อในการนำเสนอ กิจกรรมการผลิตสื่อ มีดังต่อไปนี้

- 4.1 กลุ่มเป้าหมายที่ร่วมกิจกรรม
- 4.2 เป้าหมายของกิจกรรม
- 4.3 การดำเนินกิจกรรม
- 4.4 ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรม
- 4.5 บทเรียนที่ได้รับ
- 4.6 การประเมินผล

รายละเอียดของแต่ละหัวข้อมีดังนี้

4.1 กลุ่มเป้าหมายที่ร่วมกิจกรรม

จำนวน 23 รุ่ป/คน ประกอบด้วยแกนนำพราจากโพธิยาลัยเครือข่ายนักวิจัยภาคเหนือ , นักวิจัยโครงการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น , คณะทำงาน/แกนนำเยาวชน/แกนนำชาวบ้านจากโครงการสื่อพื้นบ้านสื่อสารสุขภาคเหนือจำนวน 5 โครงการ , คณะนักวิจัยโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาและ

สร้างเสริมกลไกการจัดการความรู้สู่ชุมชน ,นักศึกษาชุมชนสื่อพื้นบ้านสื่อสารสุขาภีภูมิเชียงใหม่ และคณะนักวิจัย/แกนนำเยาวชน/แกนนำชาวบ้านจากโครงการกองบุญข้าว

4.2 เป้าหมายของกิจกรรม

เพื่อให้ชุมชนรู้จักผลิต/ใช้และสมัพسانสื่อที่มีอยู่ในสังคม เช่นสื่อสมัยใหม่ กับสื่อบุคคล และสื่อพื้นบ้านได้อย่างรู้เท่าทันและให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดำเนินการภายใต้หลักการโดยชุมชน เพื่อชุมชนและเป็นของชุมชน

4.3 การดำเนินกิจกรรม

การอบรมแบ่งเป็น 2 ครั้งๆ ละ 3 วัน โดยมีคณะวิทยากร จากคณะนักวิจัยโครงการป่าชุมชน หัวยแก้วและโครงการวิทยุชุมชนจังหวัดน่าน(ชุดโครงการสื่อสารเพื่อชุมชน) ร่วมกันเป็น วิทยากร

สถานที่ฝึกอบรมห้องปฏิบัติการโทรทัศน์ ภาควิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ
วิธีการมีทั้งการบรรยายทฤษฎีจากวิทยากร การนำเสนอประสบการณ์จากการลุ่มเป้าหมาย และการฝึกปฏิบัติจริง

ขั้นเตรียมการ

1.) จากเวทีการอนุนเสริมและเพิ่มเติมความรู้ที่กลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมในเวทีได้มีโอกาสนำเสนอประสบการณ์/กิจกรรมที่กลุ่มเป้าหมายแต่ละโครงการได้ดำเนินการ ในที่นี่มีโครงการแนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาบทบาทของสื่อพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาชุมชนได้เล่าประสบการณ์ใน การผลิตสื่อโดยการผสานระหว่างสื่อพื้นบ้านกับสื่อสมัยใหม่ พบว่าผู้เข้าร่วมในเวทีมีความสนใจซักถามกันมาก มีความต้องการไปศึกษาดูงานในพื้นที่และต้องการการฝึกอบรมด้วย

2.) ทีมประสานงานโครงการพัฒนานักวิจัยภาคเหนือประสานงานและร่วมกันพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมกับเครือข่ายนักวิจัยโครงการป่าชุมชนหัวยแก้วและโครงการวิทยุชุมชนจังหวัดน่าน(ชุดโครงการสื่อสารเพื่อชุมชน) ซึ่งเป็นโครงการที่มีประสบการณ์ในการอบรมเยาวชน/ชาวบ้านเรื่องการใช้สื่อสมัยใหม่ในการสื่อสาร

3.) ให้ภาคี/ผู้ประสานงานของแต่ละโครงการที่จะเข้าร่วมอบรมครั้งนี้ หาแกนนำเยาวชน/ชาวบ้านที่ร่วมกิจกรรม/สนใจงานด้านนี้มาร่วมอบรมในครั้งนี้ด้วย เพื่อให้เข้าเป็นตัวแทน/แกนนำของแต่ละโครงการสำหรับดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ของตนเอง ในกระบวนการแกนนำเยาวชน/ชาวบ้านที่จะมาร่วมอบรมในครั้งนี้นักกลุ่มคนเหล่านี้ต้องมีความเข้าใจในโครงการที่ภาคีกำลังดำเนินกิจกรรมในพื้นที่เพื่อที่เขาจะสามารถเขียนสคริปในการผลิตสื่อได้

ขั้นดำเนินการ

การอบรมแบ่งการอบรมเป็น 2 ครั้ง

ครั้งที่ 1 วันที่ 18-20 มิถุนายน 2547

ครั้งที่ 2 วันที่ 16 – 18 กรกฎาคม 2547

สรุปเนื้อหาการอบรม

ครั้งที่ 1 วันที่ 18-20 มิถุนายน 2547

-หน้าที่ของสื่อ

-“หลักการและแนวคิด: การรับรู้ความคิด และการสร้างสรรค์บทเบื้องต้น”

-“ฝึกปฏิบัติ: การรับรู้ความคิด และการสร้างสรรค์บทเบื้องต้น”

-“หลักการและแนวคิด: ภาษาภาพ และการบันทึกภาพเบื้องต้น”

-“ฝึกปฏิบัติ: ภาษาภาพ และการบันทึกภาพเบื้องต้น”

- “หลักการและแนวคิด : การตัดต่อวิดีทัศน์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์”

-“ฝึกปฏิบัติ : การตัดต่อวิดีทัศน์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์”

-“แนวคิดและปฏิบัติ: การเขียนวีซีดี”

-การบันแต่ละโครงการไปวางแผนถ่ายทำและตัดต่อ กิจกรรมในพื้นที่ของตนเอง
และนำเสนอในครั้งต่อไป

-ซักถาม พร้อมสรุปเนื้อหาและกิจกรรม

ครั้งที่ 2 วันที่ 16 – 18 กรกฎาคม 2547

-ตัวแทนแต่ละโครงการนำเสนองานการบันและให้กลุ่มเป้าหมายช่วยกันสรุป

-บรรยายและวิเคราะห์ “หน้าที่และความสำคัญของ SHOT”

-ฝึกปฏิบัติ: “หน้าที่และความสำคัญของ SHOT”

-บรรยายและฝึกปฏิบัติ “การเขียนโครงกาผลิตรายการสารคดีโทรทัศน์”

-บรรยายและฝึกปฏิบัติ “การวิเคราะห์บท และการเขียนบทให้บรรลุเป้าหมาย”

-บรรยายและวิเคราะห์ “ผลพิเศษทางภาพ (Special Effect)”

-ฝึกปฏิบัติ “การทำผลพิเศษทางภาพ(Special Effect) ด้วยโปรแกรม
คอมพิวเตอร์”

-บรรยายและฝึกปฏิบัติ “การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ แทรกภาพและเสียง
(insert) และทำกราฟิก (graphic) ต่าง ๆ”

-ซักถาม สรุปเนื้อหา กิจกรรม

4.4 ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรม

4.4.1 ในเชิงปริมาณ

โครงการสามารถดำเนินกิจกรรมตามที่วางแผนไว้

- มีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม รวมจำนวน 2 ครั้ง ในเนื้อหา

ที่เกี่ยวกับกระบวนการผลิต/การใช้สื่อสมัยใหม่(วีดีโอ)กับสื่ออื่นๆที่มีอยู่ในชุมชน เช่น สื่อบุคคลและสื่อพื้นบ้าน เป็นต้น โดยใช้ประสบการณ์จากคณะกรรมการวิทยากรและทีมวิจัยโครงการป่าชุมชนหัวยแก้ว ซึ่งอยู่ในงานบริจัยชุดการสื่อสารเพื่อชุมชนภาคเหนือ

- มีกลุ่มเป้าหมาย(ทั้งพะสังษ์และชาวราษฎร)ครั้งละ 23 รูป/คน

4.4.2 ในเชิงคุณภาพ

- กลุ่มเป้าหมายได้รับการพัฒนาทักษะทั้งทางทฤษฎีและการปฏิบัติ

เกี่ยวกับกระบวนการผลิตวีดิทัศน์ทำให้มีความรู้ความเข้าใจเรื่องข้อดี/ข้อจำกัดและการใช้สื่อเพื่อประโยชน์สำหรับคนในชุมชน และสามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปผลิตวีดิทัศน์ในโครงการของตนเองได้ และสามารถถ่ายทอดประสบการณ์ให้กับแกนนำเยาวชนในชุมชนต่อไปได้

- แกนนำเยาวชน/แกนนำชาวบ้านมีความเข้าใจโครงการของภาคีและเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม/การผลิตสื่อของโครงการในพื้นที่มากขึ้น

- บางพื้นที่ เช่นโครงการพีปูย่าเพื่อลูกหลาน เมื่อในพื้นที่มีการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เช่นการทำประเพณี/พิธีกรรมต่างๆ ชาวบ้านจะประสานให้แกนนำเยาวชนที่ผ่านการอบรมฯ มาช่วยถ่ายทำวีดิทัศน์และตัดต่อเป็นวีดีโอ ให้ชาวบ้านดู นั่นเท่ากับว่าโครงการนี้สามารถสร้างแกนนำเยาวชนให้ชาวบ้านยอมรับในศักยภาพของเยาวชนและเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนกับสมาชิกในชุมชนด้วย

- แกนนำเยาวชนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเอง เช่น เยาวชนโครงการกลองปูจ่า ก่อนเข้าร่วมอบรมฯ ที่บ้านมีคอมพิวเตอร์จะใช้ในการเล่นเกมส์อย่างเดียวแต่หลังจากผ่านการอบรมมาแล้ว คอมพิวเตอร์ที่บ้านจะมีหน้าที่มากขึ้นนั่นคือเมื่อภาคีในพื้นที่มีการดำเนินกิจกรรมเยาวชน คนนี้จะไปช่วยวางแผนถ่ายทำวีดิทัศน์ ตัดต่อ ใส่เสียงและผลิตออกมานเป็นวีดีโอ

- เกิดเครือข่ายการหนุนเสริมซ่วยเหลือกันระหว่างทีมวิทยากรกับผู้เข้าอบรม เช่น เมื่อแกนนำเยาวชนที่เข้าร่วมอบรมฯ มีปัญหาทางเทคนิคต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์หรือเทคนิคการผลิต จะโทรศัพท์ขอคำปรึกษา กับทีมวิทยากรได้ตลอด หรือบางครั้งไม่สามารถแก้ไขได้ทางโทรศัพท์ ผู้เข้าอบรมจะนำเครื่องมือมาให้ทีมวิทยากรซ่วยที่มหาวิทยาลัยพายัพ

4.5 บทเรียนที่ได้รับ

4.5.1 บทเรียนเรื่องการสร้างคน

- Stakeholder

- จำนวนผู้เข้าร่วม(ปริมาณ) ในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งมีกลุ่มเป้าหมายร่วมกิจกรรมครั้งละประมาณ 23 รูป / คน ซึ่งพบว่าจำนวนดังกล่าวพอเหมาะสมที่จะทำให้กลุ่มเป้าหมายได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันทั้งในระดับภาระและระดับลึกและทุกคนได้ทดลองฝึกปฏิบัติ (จำนวนกลุ่มเป้าหมายควรจะสอดคล้องกับวัสดุอุปกรณ์ที่จะให้ฝึก เช่นกล้องและคอมพิวเตอร์และที่มีวิทยากรที่จะช่วยกลุ่มเป้าหมายนั้นคือกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมควรได้มีโอกาสทดลองฝึก)

- คุณภาพของผู้เข้าร่วม กลุ่มเป้าหมายต้องเป็นแก่นนำ ผ่านกระบวนการระดับหนึ่ง มีความเข้าใจในโครงการที่ตนเองกำลังดำเนินการและในแต่ละกลุ่มต้องมีคนที่สามารถใช้คอมพิวเตอร์ได้ ในครั้งนี้มีทั้ง พระสงฆ์ คณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล แก่นนำชาวบ้าน แก่นนำเด็ก/เยาวชน ครู นักวิจัย และนักพัฒนา ซึ่งส่วนใหญ่สามารถใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ได้และมีความสนใจการพัฒนาสื่อใหม่ๆ

- การเตรียมคน ต้องมีการเตรียมทั้งกลุ่มผู้ที่จะเป็นวิทยากรร่วกกลุ่มเป้าหมาย มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องเนื้อหาและการปฏิบัติเกี่ยวกับสื่อชนิดนี้มากน้อยแค่ไหน และต้องเตรียมกลุ่มเป้าหมายด้วย

- พぶว่าเด็กและเยาวชนจะมีความสนใจในสื่อสมัยใหม่ เช่นการถ่ายทำ การตัดต่อและการใส่เทคนิคพิเศษ แต่ไม่ค่อยสนใจการเขียนสคริปแม้ว่าที่มีวิทยากรจะพยายามชี้ให้เห็นความสำคัญแล้ว แต่เนื่องจากเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ไม่ได้ถูกสอนให้สนใจในการคิดและเขียนมากนัก ดังนั้นภาคีแต่ละโครงการจึงต้องหาผู้ที่สนใจเกี่ยวกับการเขียน(เพื่อเขียนสคริป) และเด็ก/เยาวชนที่สนใจในกระบวนการภารกิจถ่ายทำ การตัดต่อและการใส่เทคนิคพิเศษมาเรียนรู้พร้อมกัน โดยมีภาคี/ผู้ประสานงานแต่ละโครงการเป็นตัวเชื่อมเด็ก/เยาวชนทั้งสองกลุ่มนี้ซึ่งจะทำให้งานดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องและเป็นภารกิจรวมที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างมาก

4.5.2 บทเรียนเรื่องการสร้างเครื่องข่าย

- การที่จะให้เด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดและร่วมดำเนินงานโครงการนั้นพบว่าถ้ามีการพัฒนาแก่นนำเด็ก/เยาวชนให้สามารถมีความรู้ความเข้าใจและสามารถเลือกใช้สื่อผสมผสานกันได้(ทั้งสื่อใหม่และสื่อเก่า)จะเป็นกิจกรรมที่ทำให้เด็ก/เยาวชนสนใจเข้าร่วม แต่ผู้ประสานงานต้องมีความเข้าใจว่ามีเป็นการใช้สื่อเป็นเครื่องมือโดยมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาเด็ก/เยาวชน คณะกรรมการจะมีกระบวนการอย่างไร

4.6 การประเมินผล

เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

5. กิจกรรมการสนับสนุนพระรุ่นใหม่ทำวิจัยขนาดเล็ก

หัวข้อในการนำเสนอ กิจกรรมการสนับสนุนพระรุ่นใหม่ทำวิจัยขนาดเล็ก มีดังต่อไปนี้

5.1 กลุ่มเป้าหมายที่ร่วมกิจกรรม

5.2 เป้าหมายของกิจกรรม

5.3 การดำเนินกิจกรรม

5.4 ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรม

5.5 บทเรียนที่ได้รับ

5.6 การประเมินผล

รายละเอียดของแต่ละหัวข้อมีดังนี้

5.1 กลุ่มเป้าหมายที่ร่วมกิจกรรม

พระเครือข่ายข่ายโพธิญาลัย (พระนิสิต มจร.) และพระนิสิต มมร. ที่ผ่านกระบวนการอบรมโครงการพัฒนานักวิจัยภาคเหนือ

5.2 เป้าหมายของกิจกรรม

เพื่อให้พระรุ่นใหม่(ที่ยังไม่เคยมีประสบการณ์ทำงานวิจัย)ได้มีโอกาสนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปทดลองปฏิบัติจริงโดยมีนักวิจัย/ภาครีในเครือข่ายช่วยหนุนเสริม

5.3 การดำเนินกิจกรรม

ขั้นเตรียมการ

- 1.) ให้ความรู้และสร้างความเข้าใจเรื่องการวิจัยทั้งทฤษฎีและการฝึกปฏิบัติ
- 2.) ศึกษาดูงาน/แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานวิจัย/งานพัฒนา

3.) แบ่งกลุ่มพระตามประเด็นที่สนใจเพื่อร่วมกันพัฒนาโครงการร่างงานวิจัย

ขั้นดำเนินการ

- 1.) พระแต่ละกลุ่มนำเสนอโครงการร่างงานวิจัย ผู้เข้าร่วมในเวทีช่วยกันให้คำแนะนำ
- 2.) พระแต่ละกลุ่มลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อพัฒนาโครงการร่างงานวิจัยให้ชัดเจน
- 3.) พระแต่ละกลุ่มนำเสนอโครงการร่างงานวิจัย ผู้เข้าร่วมในเวทีช่วยกันให้คำแนะนำ และร่วมกันวางแผนการดำเนินกิจกรรมในพื้นที่

4) พระแต่ละกลุ่มดำเนินกิจกรรมตามแผนงานที่วางไว้โดยมีพี่เลี้ยงร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

5) จัดเวทีให้พระแต่ละกลุ่มรายงานความก้าวหน้า ปัญหาอุปสรรคพร้อมวางแผนงานต่อไป

5.4 ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรม

5.4.1 ในเชิงปริมาณ

(1) มีการสนับสนุนให้พระที่ผ่านกระบวนการครั้งนี้ (ไม่เคยมีประสบการณ์ทำงานวิจัย) ทดลองทำวิจัยขนาดเล็กเป็นกลุ่ม รวมจำนวน 8 โครงการ/กลุ่ม (ที่ มจร. วัดส่วนดอก เชียงใหม่ จำนวน 5 โครงการ/กลุ่ม และที่ มมร. วัดบวรฯ กรุงเทพฯ จำนวน 3 โครงการ/กลุ่ม)

(2) มีพระร่วมเป็นนักวิจัยในแต่ละโครงการ/กลุ่ม ละประมาณ 4 – 8 รูป รวมทั้งสิ้นจำนวน 49 รูป

(3) มีพระ/อาจารย์จาก มจร. จำนวน 3 รูป/คน และ มมร. จำนวน 1 คน ที่สอนพระกลุ่มนี้ เข้าร่วมกระบวนการและมีการหนุนเสริมช่วยเหลือพระกลุ่มนี้ทั้งเรื่องกระบวนการวิจัยและการลงพื้นที่ร่วมกับพระกลุ่มนี้ด้วย

5.4.2 ในเชิงคุณภาพ

(1) ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติของพระนิสิตและของกลุ่มผู้เข้าร่วมในเวทีที่ก่อนหน้าที่จะร่วมเวทีเครือข่ายนี้เคยคิดว่างานวิจัยเป็นเรื่องยาก เกี่ยวกับตัวเลขจำนวนมากและต้องเป็นคนที่จบระดับปริญญาโทเท่านั้นจึงจะสามารถทำได้แต่เมื่อกลุ่มเป้าหมายผ่านกระบวนการมาแล้ว กลุ่มเป้าหมายบอกว่าไม่จบปริญญาตรีก็สามารถทำวิจัยได้ในระดับที่ตนเองพอจะสามารถทำได้ เช่นพระที่ผ่านกระบวนการครั้งนี้ (ไม่เคยมีประสบการณ์ทำงานวิจัย/งานพัฒนา) และยังไม่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี พระแต่ละกลุ่มมีพัฒนาการที่ดีขึ้นเรื่อยๆ ตามลำดับทั้งเรื่องเกี่ยวกับความเข้าใจในกระบวนการวิจัย การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม การทำกิจกรรมที่เน้นกระบวนการและการทำงานกับชาวบ้าน/การจัดเวลาที่การเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นต้น เมื่อเทียบกับก่อนเข้าร่วมโครงการ

(2) เกิดการหนุนเสริมช่วยเหลือกันซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน เช่น ที่ มจร. กลุ่มเป้าหมาย/ภาควิชานิสิตที่เป็นมาราธอนที่อยู่ในกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันกับพระนิสิตกลุ่มนี้ ตั้งแต่เริ่มต้นได้มีการหนุนเสริมช่วยเหลือพระนิสิต ตั้งแต่การหาข้อสงสัย (เช่น) การตั้งปัญหานำการวิจัย การเตรียมตัวลงพื้นที่ เช่น การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย การเตรียมเนื้อหา การจัดเวลา การสรุปจากภาระกิจกรรม การเขียนรายงานและการให้กำลังใจ เป็นต้น กระบวนการหนุนเสริมช่วยเหลือกันดังกล่าวเป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน เช่น กรณี นักศึกษาที่กำลังเรียนระดับปริญญาโทที่ร่วมในเวทีด้วยเมื่อเข้าช่วยพระนิสิตกับการฝึก/เตรียมความคิดและการปฏิบัติของตนเองด้วย เพื่อที่ตนเองจะนำความรู้ไปปรับใช้ในการพัฒนาโครงการว่างวิทยานิพนธ์ของตนเองต่อไป สรุนที่มมร. นั้นพระนิสิตเคยทำกิจกรรมร่วมกันแต่ต่างฝ่ายต่างทำเมื่อพระนิสิตมาร่วมในกระบวนการครั้งนี้พบว่าทั้งหมดได้เกิดการหนุนเสริมช่วยเหลือกันตั้งแต่ การหาข้อสงสัย (เช่น) การตั้งปัญหานำ

การวิจัย การเตรียมตัวลงพื้นที่ เช่น การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย การเตรียมเนื้อหา การจัดเวลา การสรุปจากการจัดกิจกรรม การเขียนรายงานและการให้กำลังใจ เป็นต้น

ซึ่งประกอบการณ์การสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันโดยการหนุนเสริมช่วยเหลือ ซึ่งกันและกัน เช่นนี้ไม่เคยเกิดขึ้นทั้งที่ มจร. และที่ มมร. ทั้งๆที่ผู้ที่ร่วมงาน (พระนิสิตและชาวอาสา) บอกว่าเป็นลิ่งที่ดี เป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง

5.5 บทเรียนที่ได้รับ

5.5.1 บทเรียนเรื่องการสร้างคน

● Stakeholder

- จำนวนผู้เข้าร่วม ที่ มจร. ชม. ครั้งละประมาณ 29-51 รูป/คน ส่วนที่ มมร. กทม.

ครั้งละประมาณ 18-30 รูป/คน กลุ่มขนาดนี้ข้อมูลสามารถถ่ายเทได้ดี

- คุณภาพของผู้เข้าร่วม ต้องมีความหลากหลายในประสบการณ์ที่เกี่ยวกับกระบวนการวิจัยหรือการทำงานพัฒนา เช่นในครั้งนี้ที่ มจร. ชม. ผู้เข้าร่วมส่วนมากไม่มีประสบการณ์การทำงานวิจัยแต่กำลังเรียนวิชาชีวิจัย ผู้ที่ไม่มีประสบการณ์การทำงานพัฒนา/การลงพื้นที่ศึกษาชุมชน ผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานพัฒนาและที่มีประสบการณ์การทำงานวิจัย ส่วนที่ มมร. กทม. ผู้เข้าร่วมทั้งหมดไม่มีประสบการณ์การทำงานวิจัย(พระส่วนมากยังไม่ได้เรียนวิชาชีวิจัย) แต่พระทุกruปมีประสบการณ์ในการทำงานพัฒนา(กิจกรรม)

- เป้าหมายของผู้เข้าร่วม ควรจะต้องมีเป้าหมายหลักเดียวกัน ในครั้งนี้ผู้เข้าร่วมทั้งหมดมีเป้าหมายคือต้องการเรียนรู้กระบวนการวิจัยและกระบวนการวิจัยไปใช้ในการพัฒนางานที่ตนเองกำลังทำ

- การเตรียมคน ต้องมีการเตรียมผู้เข้าร่วม เช่น แจกเอกสารให้อ่านมาล่วงหน้า หรือการเตรียมผู้เข้าร่วมที่จะเสนองาน/ประสบการณ์ต้องมีการเตรียมทั้งส่วนที่เป็นเนื้อหาและวิธีการดำเนิน

● การเลือกประเด็น/หัวข้อและพื้นที่ที่จะทำการศึกษา ไม่ควรให้พระนิสิตเลือกประเด็น/หัวข้อและพื้นที่ที่จะทำการศึกษาตามที่อาจารย์สนใจ/แนะนำ เพราะอาจารย์ผู้แนะนำไม่รู้ข้อจำกัดของพระนิสิตและทำให้พระนิสิตไม่ค่อยภาคภูมิใจ เพราะพระนิสิตคิดว่าเรื่องที่กำลังทำนั้นทำให้คนอื่นเนื่องจากคนอื่นคิดเรื่องให้

● การเลือกพื้นที่ที่ทำการศึกษาของพระนิสิต บทเรียนครั้งนี้พบว่าพระนิสิตกลุ่มที่เลือกพื้นที่สำหรับดำเนินกิจกรรมโครงการวิจัยในพื้นที่ที่พระนิสิตจำพรรษาอยู่นั้นพบว่า พระนิสิตมีความสนใจและกระตือรือร้นในการดำเนินโครงการ/กิจกรรมเป็นอย่างดีและต่อเนื่อง พร้อมทั้งพบว่าสมาชิกในชุมชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในโครงการให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี เมื่อเปรียบ

เทียบกับโครงการที่ดำเนินงานในพื้นที่ที่ไม่ประนีสิตจำพรรษาอยู่ ห้องนี้เนื่องจากพระสงฆ์เป็นผู้นำทางศาสนา ชาวบ้านทั่วไปยอมรับ เมื่อพระนีสิตทำกิจกรรมในพื้นที่ของตนเองแล้วถ้าพระทำไม่ดี/ไม่เต็มเนื่องพระกลัวชาวบ้านไม่ศรัทธาและตนเองจะอยู่ยาก ประกอบกับพระที่อยู่ในพื้นที่ไม่เคยผ่านกระบวนการทำงานพัฒนาร่วมกับชุมชนเมื่อพระคิดกิจกรรมที่จะทำร่วมกับชุมชน (โดยการคิดโครงการ/กิจกรรม) มากจากข้อมูลในชุมชนจึงทำให้คนในชุมชนให้ความร่วมมือด้วยดีและต่อเนื่องดังเช่นโครงการของพระประสิทธิ์

- การสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันโดยใช้แนวคิดการหนุนเสริมช่วยเหลือกัน (ผู้มีประสบการณ์/บทเรียนมากสอนผู้มีประสบการณ์/บทเรียนน้อย) ซึ่งเป็นกระบวนการสร้างให้กลุ่มเป้าหมายรู้จัก “การเป็นผู้รับ” และ “การเป็นผู้รับ”

5.5.2 บทเรียนเรื่องการสร้างเครือข่าย

- การมีคุณค่ายหนุนเสริม/ช่วยเหลือแต่ไม่ใช่การคิด/การทำให้ พระนีสิตที่เริ่มทำโครงการ/กิจกรรมโดยใช้กระบวนการกวิจัยเป็นเครื่องมือเพื่อการพัฒนาตนเองนี้ จำเป็นจะต้องมีผู้ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือในการค้นคว้าหรือสนับสนุนเอกสารทางวิชาการอย่างใกล้ชิด และต่อเนื่อง เพื่อกระตุ้นและสร้างความมั่นใจให้กับพระนีสิตด้วย เช่น การพัฒนาโครงการมีภาคีร่วมกันช่วยเหลือ หรือการลงพื้นที่ทำกิจกรรม พระนีสิตกลุ่มนี้ไม่มีประสบการณ์ในการลงพื้นที่และจัดเวลาที่กับชาวบ้านเลย พบร่วมมือภาคีในเครือข่ายและนักศึกษาจากสถาบันราชภัฏเข้าไปช่วยให้คำปรึกษาและร่วมลงในพื้นที่ด้วย(พร้อมกับผู้ประสานงานโครงการต้องลงพื้นที่วันจัดกิจกรรม) ทำให้พระนีสิตเริ่มมีความมั่นใจและกล้าจัดกิจกรรมในพื้นที่มากขึ้น

5.5.2 บทเรียนเรื่องการสร้างความยั่งยืน

- การที่กลุ่มเป้าหมายมีความหลากหลายมาก (ห้องสถานภาพและประสบการณ์การทำงานวิจัยและการทำงานพัฒนา) แต่ทุกคนมีเป้าหมายหลักเดียวกันคือต้องการเรียนรู้กระบวนการวิจัยและนำกระบวนการวิจัยไปใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนางานที่ตนเองกำลังทำ(กลุ่มเป้าหมายทั้งหมดกำลังทำงาน/กิจกรรมที่ต้องใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือ) ดังนั้นจำเป็นต้องมีการให้ความรู้สร้างความเข้าใจที่เป็นพื้นฐานทั้งส่วนที่เป็นทฤษฎีและการปฏิบัติ โดยนำมาจากผู้ที่มีประสบการณ์ตรง(ห้องนักวิจัยชุด”การสื่อสารเพื่อชุมชน”และสมาชิกในกลุ่ม) และจำเป็นจะต้องให้กลุ่มเป้าหมายได้ลงมือปฏิบัติตัวโดยให้ผู้ที่มีประสบการณ์ช่วยเป็นพี่เลี้ยง เมื่อกลุ่มเป้าหมายผ่านกระบวนการมาแล้วจะนำความรู้ไปพัฒนา/ปรับใช้กับงานที่ตนเองกำลังทำ ซึ่งพบว่ากลุ่มเป้าหมายทั้งหมด(เช่น นักศึกษากำลังเรียนระดับปริญญาโท , กลุ่มนักวิจัย , นักพัฒนาและกลุ่มพระนีสิต) สามารถนำความรู้ไปพัฒนา/ปรับใช้ให้ตนเองบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้

- การช่วยเหลือพระนีสิตเพื่อให้โครงสร้างงานวิจัยผ่านได้นั้นต้องใช้วิธีการสร้าง

กระบวนการเรียนรู้ให้กับพะนิสิต เพื่อให้พะนิสิตได้คิดเป็นและตัดสินใจได้ภายใต้เงื่อนไขและข้อจำกัดของพะนิสิต

5.6 การประเมินผล

เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ข้อคิดเห็นของผู้ประสานงาน (พระองค์ชัย) ต่อการทำวิจัยของพะนิสิต

จากการฝึกอบรมที่ผ่านมา ได้เห็นมิติใหม่ที่เกิดขึ้นกับกลุ่มนักศึกษามองเห็นถึงพัฒนาการทั้งด้านความคิดที่คิดเป็นระบบและมีกรอบมีแนวทางในการนำไปใช้และทักษะการทำงานมีความรับผิดชอบมากขึ้นทั้งในเรื่องการส่งงาน การค้นคว้า การประชุม ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ น่าจะเป็นนิมิตหมายที่ดีในการพัฒนาพะนิสิตต่อไป

จากเนื้อหาที่วิทยากรนำมาร่วม จะเห็นว่าการอบรมเป็นระดับเป็นชั้นๆ ไป ไม่ใช่การก้าวกระโดด ทำให้มองเห็นถึงพัฒนาการและการเรียนรู้ของพะนิสิตศึกษาเป็นไปโดยลำดับ มองเห็นถึงการกล้าตัดสินใจ กล้าแสดงออก ด้านความคิด กล้าพูดกล้าถาม เมื่อสงสัย หรือไม่เข้าใจ และประการสำคัญการทดลองเก็บข้อมูลด้วยเครื่องมือต่างๆ เป็นระยะๆ ของแต่ละกลุ่ม ซึ่งได้ผลเป็นที่น่าพอใจเป็นอย่างยิ่ง พระเดลารูปได้ประสนกรณีการทำวิจัยจริง เนื่องจากแต่ละกลุ่มสามารถนำไปปรับใช้ในกิจกรรมที่มีอยู่แล้ว ให้เป็นประโยชน์ยิ่งขึ้น ทำให้มีความมั่นใจในการทำงานอีกเท่าตัว เท่าที่ผู้ประสานได้สัมผัส ทั้งการลงไปพบกับกลุ่ม ทั้งการโทรศัพท์พูดคุย และการสังเกตอาภากปริยาต่างๆ จากการแสดงความคิดเห็นพอกจะสรุปได้ ดังนี้

มองเห็นพัฒนาการ

1. พะนิสิตศึกษาสามารถนำความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรม มาประยุกต์ใช้ในการทำกิจกรรมของมหาวิทยาลัย เช่นนำกระบวนการมาใช้ในการประชุม การสรุปงานทุกครั้งมีการวิเคราะห์ข้อดีและที่ต้องแก้ไข

2. การคืนข้อมูลให้กับกลุ่มเป้าหมายหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น การคืนข้อมูลให้กับผู้ปกครอง นักเรียน การคืนข้อมูลให้กับครูและพระที่ทำการสอน

3. มีความเข้าใจในกระบวนการ การทำวิจัยในเกณฑ์ดี จากการสอบถาม 80 เปอร์เซ็นต์ มั่นใจว่าสามารถทำงานวิจัยได้ ตามเงื่อนไข ที่คุยกัน ทำไปเรียนรู้ไป มีพัฒนาการที่ดี

4. ที่ได้เป็นประโยชน์อีกข้อคือ ได้ลงมือทำกิจกรรมเอง ทำให้มีความเข้าใจในวิชาที่เกี่ยวกับงานวิจัยมากยิ่งขึ้น

5. รู้จักวิเคราะห์ โดยเฉพาะการวิเคราะห์ Attribute สามารถนำไปใช้ในการตั้งเป็นประเด็นที่จะทำการศึกษาได้

เงื่อนไขข้อจำกัดในการทำวิจัย

1. พระนักศึกษาที่ทำงานวิจัยทุกชุดล้วนมีกิจกรรมส่วนที่ มมร. เป็นคณะกรรมการนักศึกษา ซึ่งมีหน้าที่ต้องบริหารงานนักศึกษาตามนโยบายของมหาวิทยาลัย จึงทำให้ ไม่มีเวลาเพียงพอที่จะทุ่มเทได้เต็มที่

2. พระนักศึกษาที่ทำงานวิจัยส่วนมากมาจากหลายคณะและหลายวัด ทำให้เวลาว่างไม่ตรงกัน เป็นภาระอย่างมากในการทำงานร่วมกัน

3. พระนักศึกษาที่ทำงานวิจัยทุกชุดล้วนเป็นพระนักทำกิจกรรมซึ่งต้องรับผิดชอบหลายด้าน เช่น สอนหนังสือนักเรียน, ทำให้ไม่สามารถแบ่งเวลาทำงานได้เต็มที่นัก ทำให้ไม่สามารถส่งงานตามเวลาที่กำหนดให้ได้

4. ผู้ประสานกับพระนักวิจัยอยู่คนละที่ทำให้ ดูแลได้ไม่เต็มที่มากนัก ทำให้การดำเนินงานไม่ดีเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะ

1. พระนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ เช่น ที่ มมร. ส่วนมากไม่ได้เรียนทุกภาระหรือระเบียบวิธีวิจัยมาโดยตรง แต่หลังจากจบการอบรมครั้งแรกทำให้มั่นใจว่าสามารถที่จะพัฒนาตัวเองให้ดีได้ในเบื้องต้นนี้ก็ถือว่าอยู่ในระดับที่น่าพอใจ การเริ่มนั้นที่ดีทำให้มีกำลังใจในการทำงานมากขึ้น

2. การทำงานวิจัยมาสู่มหาวิทยาลัยของสองหน่วยงานมาถูกทาง (เพราะเป็นประโยชน์ต่อพระคุณเจ้าฯ ฯ) เพียงแต่เปิดให้กว้างและรับเฉพาะผู้สนใจ ทำเป็นโครงการฯ ของมหาวิทยาลัย มีพี่เลี้ยงอย่างใกล้ชิด

3. การพัฒนาพระให้เป็นพระนักวิจัย น่าจะเลือกพระที่มีอุดมการณ์ (ดินดีจะปลูกอะไร ก็คิดว่า น่าจะชื่นเร็ว) มีเวลาเพียงพอต่อการทำงาน และพร้อมที่จะพัฒนาตัวเอง อย่างพระนักพัฒนา หลายชุดตามชุมชน น่าจะพัฒนาได้เร็วกว่า

มุมมองจากนักวิจัย

1. เป็นโครงการที่ดี ที่เปิดโอกาสให้พระได้เรียนรู้ ได้รู้จักงานวิจัยมากยิ่งขึ้น

2. มีความเข้าใจในงานวิจัยมากขึ้น ขาดเพียงการไม่มีประสบการณ์ในการเขียน

3. เมื่อเทียบกับกลุ่มพระที่เข้าร่วมโครงการ กับที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ มีความแตกต่างกันเป็นอย่างมาก ทั้งการตอบคำถาม และการตั้งคำถาม รวมถึงการวิเคราะห์การทำงานด้วย

4. ประโยชน์ที่เห็นได้ชัดของคณะกรรมการชุดนี้คือ การจะทำกิจกรรมแต่ละอย่าง รู้จักการเตรียม การดำเนินงานและการสรุปกิจกรรม

5. สิ่งสำคัญที่ได้จากการคือ การเก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องมือต่างๆ และการคืนข้อมูลแก่กลุ่มเป้าหมายด้วย

สรุปขั้นตอน/กระบวนการดำเนินกิจกรรมและผลที่เกิดขึ้น

โครงการพัฒนาเครือข่ายนักวิจัยภาคเหนือมีวัตถุประสงค์ 1.) เพื่อพัฒนาชีดความสามารถด้านการวิจัยแบบมีส่วนร่วมและแบบปฏิบัติการเพื่อการสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนผ่านการเรียนรู้ร่วมกับภาคีเครือข่าย โดยใช้ประสบการณ์/กระบวนการ/ผลงานจากโครงการวิจัย 6 โครงการ และ 2.) เพื่อส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลงานวิจัยจาก 6 โครงการที่ขยายไปสู่พื้นที่ชุมชนอื่นๆ ผ่านเครือข่ายที่มี อันจะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานในพื้นที่ของภาคีเครือข่ายในภาคเหนือ

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ร่วมเวทีมีความหลากหลาย ทั้งสถานภาพ เช่นพะรังษ์ ครู อาจารย์ นักวิจัย นักพัฒนา อบต. และนักศึกษา ระดับการศึกษามีตั้งแต่กำลังศึกษาระดับปริญญาตรีจนถึงจบการศึกษาระดับปริญญาโท ส่วนประสบการณ์การทำงานพัฒนาและงานวิจัยนั้นกลุ่มเป้าหมายมีทั้งที่ไม่เคยมีประสบการณ์ทำงานพัฒนาและงานวิจัยจนถึงผู้ที่มีประสบการณ์ทำงานพัฒนาและงานวิจัย และนอกจากนี้แล้วยังมีกลุ่มเป้าหมายจำนวนหนึ่งที่เคยมีประสบการณ์ร่วมเวทีการให้ความรู้สร้างความเข้าใจเรื่องกระบวนการวิจัยโดย รศ.ดร.กาญจนा แก้วเทพ

จากคุณลักษณะโดยทั่วไปของกลุ่มเป้าหมายคุณลักษณะทำงานเจ้มเบ่งกลุ่มเป้าหมายเป็น 2 กลุ่มโดยใช้เกณฑ์ผู้ที่เคยร่วมเวทีการให้ความรู้สร้างความเข้าใจเรื่องกระบวนการวิจัยโดย รศ.ดร.กาญจนा แก้วเทพกับผู้ที่ไม่เคยร่วมเวทีดังกล่าว

1.1 กลุ่มพระรุ่นที่ 1 กลุ่มเป้าหมายผู้ที่เคยร่วมเวทีการให้ความรู้สร้างความเข้าใจเรื่องกระบวนการวิจัยโดย รศ.ดร.กาญจนा แก้วเทพ ประกอบด้วยพระนักพัฒนาเครือข่ายโพธิยาลัย นักวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ซึ่งกลุ่มเป้าหมายนี้เรียกว่า พระรุ่นที่ 1

กลุ่มเป้าหมายที่ร่วมเวทีพระรุ่นที่ 1 มีความรู้/ความเข้าใจเรื่องกระบวนการวิจัย (ทางทฤษฎี) แต่ในทางปฏิบัติส่วนมากยังไม่เคย/ยังไม่ค่อยมีประสบการณ์

ทัศนคติเกี่ยวกับการวิจัย กลุ่มเป้าหมายมองกระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือในการทำงาน ต้องการนำกระบวนการวิจัยไปปรับใช้ในงานที่ตนเองกำลังทำ เช่น กลุ่มเป้าหมายที่กำลังทำงานพัฒนา เป็นต้น

เป้าหมายหลักที่เข้าร่วมเวที กลุ่มเป้าหมายที่ร่วมในเวทีนี้สามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มตามวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมเวที (1) เป็นกลุ่มพะรังษ์ที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาโทและกำลังพัฒนาโครงร่างวิทยานิพนธ์ ดังนั้นจึงมีเป้าหมายเพื่อใช้กระบวนการวิจัย/เวที

ครั้งนี้เพื่อพัฒนาโครงสร้างวิทยานิพนธ์ และ(2) กลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักวิจัยและนักพัฒนาต้องการเรียนรู้กระบวนการวิจัยเพื่อนำไปปรับใช้ในงานที่ตนเองกำลังทำ

1.2 กลุ่มพระรุ่นที่ 2 กลุ่มเป้าหมายผู้ที่ไม่เคยร่วมงานที่การให้ความรู้สร้างความเข้าใจเรื่องกระบวนการวิจัยโดย รศ.ดร.กาญจนा แก้วเทพ ประกอบด้วยพระนิสิตจาก มจร. มมร. นักพัฒนา อบต. ครู นักวิจัยประวัติศาสตร์ห้องถิน และนักศึกษาที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาโท ซึ่งกลุ่มเป้าหมายนี้เรียกว่า พระรุ่นที่ 2

ก่อนเข้าร่วมงานที่เครือข่ายนักวิจัยภาคเหนือ กลุ่มเป้าหมายทั้งหมดยังไม่เคยมีการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน/การแลกเปลี่ยนประสบการณ์และการหนุนเสริมช่วยเหลือกัน

กลุ่มเป้าหมายที่ร่วมงานที่พระรุ่นที่ 2 ส่วนมากยังไม่มีความรู้/ความเข้าใจเรื่องกระบวนการวิจัยทั้งทางทฤษฎีและการปฏิบัติ ถึงแม้ว่าในเที่นี้จะมีผู้ที่เคยมีประสบการณ์ทำงานวิจัยมาแล้วแต่ความรู้/ความเข้าใจยังไม่ดีพอ เช่นเมื่อถ้า ผู้ที่เคยทำงานวิจัยมาแล้วว่า “ปัญหา/ข้อสงสัยของ การวิจัยคืออะไร” หรือ “คำถามการวิจัยคืออะไร” ไม่สามารถตอบได้ว่างงานวิจัยที่ตนเองเคยทำผ่านมานั้น(ทำงานวิจัยเสร็จเรียบร้อยแล้ว)“ปัญหา/ข้อสงสัยของ การวิจัยคืออะไร” หรือ “คำถามการวิจัยคืออะไร”

ทัศนคติเกี่ยวกับการวิจัย กลุ่มเป้าหมายส่วนมากยังไม่เคยมีประสบการณ์การทำงานวิจัยและกำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี จึงมองงานวิจัยว่าเป็นเรื่องที่ยุ่งยาก มีตัวเลขเป็นจำนวนมาก และคนที่จะทำวิจัยได้ต้องจบการศึกษาระดับปริญญาโทเท่านั้น

เป้าหมายหลักที่เข้าร่วมงานที่กลุ่มเป้าหมายที่ร่วมงานที่ส่วนมากเป็นมือใหม่ยังไม่เคยมีประสบการณ์การทำงานพัฒนาและงานวิจัยสามารถแบ่งได้เป็น 4 กลุ่มตามวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมงานที่ (1) กลุ่มเป้าหมายที่เป็นพระนิสิต กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี ต้องการเรียนรู้ว่างานวิจัยคืออะไรและจะนำไปปรับใช้ในงานที่จะทำได้อย่างไร/ต้องการหาประสบการณ์ (2) กลุ่มแก่นนำชาวบ้านและนักพัฒนาต้องการเรียนรู้ว่างานวิจัยคืออะไรและจะนำไปปรับใช้ในงานที่กำลังจะทำได้อย่างไร/ต้องการหาประสบการณ์ (3) กลุ่มนักศึกษาที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาโท และกำลังพัฒนาโครงสร้างวิทยานิพนธ์ มีเป้าหมายเพื่อใช้กระบวนการวิจัย/เว็บรังนีเพื่อพัฒนาโครงสร้างวิทยานิพนธ์ และ (4) กลุ่มเป้าหมายที่กำลังทำวิจัย/นักวิจัยต้องการเรียนรู้ว่างานวิจัยคืออะไร และจะนำไปปรับใช้ในงานที่กำลังจะทำได้อย่างไร

2. ขั้นตอน/กระบวนการดำเนินกิจกรรม

2.1 การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายมีความหลากหลายมากดังที่กล่าวมาแล้ว คณะทำงานจึงได้ทำการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย โดยใช้เกณฑ์ต่างๆ เช่น ระดับการศึกษา เป้าหมายหลักที่เข้ามาร่วมงานที่ และประสบการณ์การทำงานพัฒนา/งานวิจัย เพื่อใช้ในการ

กำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหา และวิธีการ/สื่อในการจัดเวลาที่ให้กับกลุ่มเป้าหมาย ในครั้งนี้จึงแบ่งกลุ่มเป้าหมายเป็น 2 กลุ่ม

2.2 การดำเนินกิจกรรมกลุ่มพระรุ่น 1 กลุ่มเป้าหมายเหล่านี้ทั้งหมดเคยมีประสบการณ์ การลงพื้นที่ศึกษาชุมชน/ทำงานพัฒนาและบางคน/บางรูปแบบมีประสบการณ์การทำงานวิจัยมาแล้ว ดังนั้นโครงการจึงใช้เวลาที่เดินทางเป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และบทเรียน ต่างๆ ที่ผ่านมาของกลุ่มเป้าหมายโดยมีคุณนักวิจัยจากโครงการวิจัยชุดการสื่อสารเพื่อชุมชนที่ดำเนินงานในพื้นที่ภาคเหนือร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้วย ประเด็น/เนื้อหาในการแลกเปลี่ยน ประสบการณ์แต่ละครั้งนั้นกลุ่มเป้าหมายจะร่วมกันตั้งข้อความตามความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย กิจกรรมมุ่งเน้นให้กับกลุ่มเป้าหมายมีภาระนุ่มนวลซึ่งเหลือกันอย่างต่อเนื่อง

มีการจัดเวลาที่เดินทางแลกเปลี่ยนประสบการณ์ จำนวน 4 ครั้ง มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทั้งส่วนที่เป็นเนื้อหา ประสบการณ์และบทเรียนจากการทำงานวิจัย โดยใช้ประสบการณ์จากนักวิจัยภาคเหนือ จำนวน 6 โครงการ จากชุดโครงการวิจัยการสื่อสารเพื่อชุมชน และจากเครือข่าย อีก 1 โครงการคือโครงการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (ภาคเหนือ) เป็นหลักมีกลุ่มเป้าหมาย(ทั้งพรสองห์และชาวลาว) ครั้งละ 18 – 23 วัน/ครุป/คน

2.3 การดำเนินกิจกรรมกลุ่มพระรุ่น 2 กลุ่มเป้าหมายที่ไม่ได้ผ่านกระบวนการอบรมจาก รศ.ดร.กาญจนานา แก้วเทพและส่วนมากยังไม่เคยมีประสบการณ์การทำงานวิจัยและการทำงาน พัฒนา/การลงพื้นที่ ดังนั้นการจัดเวลาที่ให้กับกลุ่มเป้าหมายเหล่านี้เน้นการ เพิ่มเติมความรู้โดยใช้ เนื้อหา ประสบการณ์และบทเรียนจากการวิจัยชุดการสื่อสารเพื่อชุมชนที่ดำเนินงานในพื้นที่ภาคเหนือเป็นหลักและใช้ประสบการณ์และบทเรียนจากรุ่นพี่(เวลาที่แลกเปลี่ยนประสบการณ์) มาช่วย เสริม

การดำเนินกิจกรรม มุ่งเน้นทั้งการเพิ่มเติมความรู้ (Knowledge) การนำความรู้ไปปรับใช้ โดยการฝึกปฏิบัติในห้องและการลงพื้นที่จริง (Practise) เพื่อมุ่งไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม/ทัศนคติ (Attitude) กิจกรรมมุ่งเน้นให้กับกลุ่มเป้าหมายมีภาระนุ่มนวลซึ่งเหลือกันอย่างต่อเนื่อง มีกิจกรรมต่างๆดังนี้

การเพิ่มเติมความรู้ โดยใช้เนื้อหา ประสบการณ์และบทเรียนจากการวิจัยชุดการสื่อสารเพื่อชุมชนที่ดำเนินงานในพื้นที่ภาคเหนือเป็นหลัก ในช่วงที่ผ่านมา มีการดำเนินกิจกรรมรวม จำนวน 12 ครั้งฯลฯ 2 วัน

ก. การดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ภาคเหนือที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย(มจธ.) วัดสวัสดิ์ จ.เชียงใหม่ จำนวน 6 ครั้ง

๗. การดำเนินกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยมหามุขราชวิทยาลัย (มมร.) วัดบวรนิเวศวิหาร กทม. จำนวน 6 ครั้ง (เป็นการขยายเครือข่าย)

การสร้างเสริมและพัฒนาเครือข่ายแก่น้ำชาวบ้าน โดยการเปิดโอกาสให้แก่นำ ชาวบ้านที่อยู่ในเครือข่ายได้ไปแลกเปลี่ยนประสบการณ์และเรียนรู้ตามประเด็นที่ชาวบ้านสนใจ ที่ผ่านมา มีการดำเนินกิจกรรมจำนวน 10 ครั้งแต่ละครั้งมีแก่น้ำชาวบ้านร่วมเวทีครั้งละ 27 – 34 รูป / คน

การผลิตสื่อ เพื่อให้ชุมชนรู้จักผลิต/ใช้และผสมผสานสื่อที่มีอยู่ในสังคม เช่น สื่อสมัยใหม่ กับสื่อบุคคลและสื่อพื้นบ้านได้อย่างรู้เท่าทันและให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดำเนินการภายใต้หลักการโดยชุมชน เพื่อชุมชนและเป็นของชุมชนการอบรมแบ่งเป็น 2 ครั้งฯ ละ 3 วัน มีกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมจำนวน 23 รูป/คน

กิจกรรมการสนับสนุนพระรุ่นใหม่ทำวิจัยขนาดเล็ก เพื่อให้พระรุ่นใหม่(ที่ยังไม่เคยมีประสบการณ์ทำงานวิจัย)ได้มีโอกาสนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปทดลองปฏิบัติจริงโดยมีนักวิจัย/ภาคีในเครือข่ายช่วยหนุนเสริม มีการสนับสนุนให้พระที่ผ่านกระบวนการครั้งนี้(ไม่เคยมีประสบการณ์ทำงานวิจัย) ทดลองทำวิจัยขนาดเล็กเป็นกลุ่ม รวมจำนวน 8 โครงการ/กลุ่ม(ที่ มจร. วัดสวนดอก เชียงใหม่ จำนวน 5 โครงการ/กลุ่มและที่ มมร. วัดบวรฯ กรุงเทพฯ จำนวน 3 โครงการ/กลุ่ม) มีพระร่วมเป็นนักวิจัยในแต่ละโครงการ/กลุ่ม ละประมาณ 4 – 8 รูป รวมทั้งสิ้นจำนวน 49 รูป มีพระ/อาจารย์จาก มจร. จำนวน 3 รูป/คนและ มมร. จำนวน 1 คน ที่สอนพระกลุ่มนี้ เข้าร่วม

กระบวนการ

3.ผลที่เกิดขึ้น

3.1 Output

3.1.1 :inline ประเมินภารณ์

กิจกรรม	กิจกรรม ตามแผนงาน (พ.ค.47 – เม.ย.48)	การดำเนินกิจกรรม ของโครงการ (พ.ค.47 – ก.ค.48)	จำนวนกลุ่มเป้าหมาย ที่เข้าร่วมกิจกรรม (รูป / คน)	ความหลากหลายของ กลุ่มเป้าหมาย ที่เข้าร่วมกิจกรรม
1.เวทีเสวนาแลก เปลี่ยนประสบการณ์ การวิจัย (พระสงฆ์รุ่นที่ 1)	จำนวน 4 ครั้ง	จำนวน 4 ครั้ง	ครั้งละ 18 - 23 รูป/คน รวมประมาณ 72-92 รูป/คน	พระเครือข่ายโพธิญา ลัย,นักวิจัยและนัก ศึกษา มรภ.ชุม.
2.เวทีการหนุนเสริม และเพิ่มเติมความรู้ (พระสงฆ์รุ่นที่2)	จำนวน 6 ครั้ง	จำนวน 12 ครั้ง (ภาคเหนือ ที่ มจร. 6 ครั้ง และ ที่กรุงเทพฯ มมร. 6 ครั้ง)	ครั้งละ 29 – 51 รูป/คน รวมประมาณ 348 – 612 รูป/คน	- พระนิสิต มจร.,นัก วิจัย,นักพัฒนา,นัก ศึกษาปริญญาโท นัก ศึกษา มรภ.ชุม. - พระนิสิต มมร. จาก หลายคณะ
3.การสร้างเสริมและ พัฒนาเครือข่ายแกนนำ	จำนวน 10 ครั้ง	จำนวน 10 ครั้ง	ครั้งละ 27 - 34 รูป/คน รวมประมาณ 270-340 รูป/คน	แกนนำชาวบ้าน/เยาว ชน,พระเครือข่ายโพธิ ญาลัย,พระนิสิต มจร., นักวิจัย,นักพัฒนา,นัก ศึกษาปริญญาโท นัก ศึกษา มรภ.ชุม.
4.การผลิตสื่อ	จำนวน 2 ครั้ง	จำนวน 2 ครั้ง	ครั้งละ 23 รูป/คน รวมประมาณ 46 รูป/ คน	แกนนำชาวบ้าน/เยาว ชน,พระเครือข่ายโพธิ ญาลัย,พระนิสิต มจร., นักวิจัย,นักพัฒนา,นัก ศึกษา มรภ.ชุม.
5.สนับสนุนพระรุ่นใหม่ ทำวิจัยขนาดเล็ก	จำนวน 7 กลุ่ม	จำนวน 8 กลุ่ม	รวม 49 รูป รวมประมาณ 392 รูป	พระนิสิต มจร. และ พระนิสิต มมร.

3.1.2 inline คุณภาพ

1) กลุ่มเป้าหมาย (หัวผู้ที่เคยมีประสบการณ์การทำงานวิจัยมาแล้วและผู้ที่

ยังไม่เคยมีประสบการณ์การทำงานวิจัย) มีความรู้/ความเข้าใจที่ถูกต้องเพิ่มมากขึ้นในเรื่องเกี่ยวกับกระบวนการกวิจัยเมื่อเทียบกับก่อนเข้าร่วมเวที เช่น ผู้ที่เคยมีประสบการณ์การทำงานวิจัยมาแล้วแต่ไม่เคยรู้ว่างานที่เคยทำนั้น “ปัญหานำการวิจัยหรือตอนเองสงสัยอะไร” เมื่อผ่านเวทีแล้วทำให้เข้าใจกระบวนการกวิจัยเพิ่มมากขึ้น

2) ทำให้กลุ่มเป้าหมายมีทัศนคติที่เปลี่ยนไป จากเดิมที่คิดว่าการวิจัยเป็นเรื่องยุ่งยาก และต้องเป็นคนที่จบการศึกษาระดับปริญญาโทเท่านั้นจึงจะทำได้ เมื่อผ่านกระบวนการแล้วกลุ่มเป้าหมายพบว่าการวิจัยทุกคนสามารถที่จะทำได้และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

3) เกิดเครือข่ายการหนุนเสริมช่วยเหลือกัน มีทั้งพระสงฆ์หนุนเสริมช่วยเหลือพระสงฆ์, พระสงฆ์หนุนเสริมช่วยเหลือชาวราษฎร, ชาวราษฎรหนุนเสริมช่วยเหลือพระสงฆ์และชาวราษฎรหนุนเสริมช่วยเหลือกันเอง เป็นต้น (ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเป้าหมายในเวทีพระรุ่นที่ 1 และ เวทีพระรุ่นที่ 2) ทำให้กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมเวทีบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตนเองตั้งไว้ นอกจากนี้แล้วยังมีเครือข่ายแกนนำชาวบ้านที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันโดยการศึกษาดูงาน/แลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่มีการหนุนเสริมช่วยเหลือกันอย่างต่อเนื่อง

4) เปลี่ยนบทบาทจากผู้รับสารเป็นผู้ส่งสาร เริ่มจากเวทีพระรุ่น 1 ที่ครั้งแรกกลุ่มเป้าหมายตั้งใจจะมาฟังวิทยากร (นักวิจัยจากชุดการสื่อสารเพื่อชุมชน) แต่ทีมประสานแจ้งว่าทุกคนมีประสบการณ์ดังนั้นเวทีนี้ทุกคนต้องนำประสบการณ์มาแลกเปลี่ยนกัน ทุกคนมีโอกาสทั้ง “การเป็นผู้ให้” และ “การเป็นผู้รับ” ทำให้กลุ่มเป้าหมายมีความกระตือรือร้นมากขึ้น และทีมประสานงานโครงการได้นำวิธีการดังกล่าวมาปรับใช้กับเวทีพระรุ่น 2 ในบางกิจกรรม ทำให้กลุ่มเป้าหมายต้องกระตือรือร้น/ต้องเตรียมตัวเพิ่มขึ้น เพราะเข้าต้อง “เป็นผู้ให้” ด้วย

5) นักวิจัยและคณะกรรมการทั้งแกนนำชาวบ้านทั้ง 6 โครงการที่อยู่ในชุด “การสื่อสารเพื่อชุมชน” ได้มีโอกาสทบทวนงานของตนเองที่ผ่านมา เนื่องจากต้องมีการนำเสนอประสบการณ์และบทเรียนในงานที่ผ่านมา ทำให้กลุ่มเป้าหมายในพื้นที่มีการคิดกิจกรรมใหม่ๆเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาของชุมชน

6) สมาชิกเครือข่ายที่ทำงานวิจัย/งานพัฒนาในพื้นที่พบว่าสามารถนำกระบวนการกวิจัยที่ได้เรียนรู้มาไปปรับใช้ในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี เช่น กรณีการให้เด็กและเยาวชนเข้าไปมีส่วนร่วม(ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติและร่วมรับผลประโยชน์) ทำงานพัฒนาร่วมกับผู้ใหญ่ แต่ละโครงการได้มีกระบวนการสร้างแกนนำจากนั้นพากันนำเข้าร่วมเวที ไปแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับสมาชิกในเครือข่ายและเข้าอบรมการผลิตสื่อ พบร่วมกับโครงการสามารถทำให้คนทั้งสองกลุ่มยอมรับในศักยภาพของกันและกันสามารถทำงานพัฒนาร่วมกันได้เป็นอย่างดี

7) เกิดกลุ่มเป้าหมาย/เครือข่ายใหม่ที่สนใจกระบวนการและเข้าร่วมงานที่ เช่น กรณีพะนิสิต มมร. ที่ทางผู้ประสานงานโครงการไปจัดเวทีให้ จำนวน 6 ครั้ง ที่กรุงเทพฯ และ กรณีที่มีนักศึกษาที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาโท(ทั้งที่เป็นนักศึกษาจาก มสด.ภาควิชานักศึกษา มช.) เข้าร่วมในงาน

3.2 Outcome และ Impact

1)บูรณาการทรัพยากร เช่น กรณีที่ มมร. วัดบวรฯ กทม. ได้ประสานมาที่ ทีมประสานงานโครงการนี้เพื่อให้ไปจัดอบรมให้กับพะนิสิต ที่ มมร. วัดบวรฯ กทม. นั้นทาง มมร. เป็นผู้สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการเดินทางและที่พักของทีมวิทยากร ส่วนโครงการสนับสนุนงบประมาณให้พะนิสิต มมร. ที่ผ่านกระบวนการได้ทดลองทำโครงการวิจัย

กรณีคุณสุพรรณ ไชยลังกา ซึ่งเป็นนายก อบต. เมื่อได้ร่วมเรียนรู้ในโครงการอย่าง ต่อเนื่อง หลังจากนั้นคุณสุพรรณได้จัดสร้างบประมาณเพื่อการพัฒนาเยาวชนโดยใช้กระบวนการ วิจัยเป็นเครื่องมือ

2)การสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่ กรณี อ.สุวัฒน์ ภูมิโภ (โครงการกลุ่มสะบัด ชัย สนับสนุนโดย สสส.) ได้นำกระบวนการวิจัยที่ได้เรียนรู้มาจากการประชุมกับแกนนำเยาวชนโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือ ต่อมา อ.สุวัฒน์ได้พัฒนากระบวนการดังกล่าวจนสามารถเป็นวิทยากรเกี่ยวกับการพัฒนาแกนนำเยาวชนโดยใช้กระบวนการวิจัย เป็นเครื่องมือ

3)การนำเข้าสู่สถาบันการศึกษา เช่น (1) กรณี มจธ. ชม. ที่สนใจกระบวนการจัดกิจกรรมและต้องการให้อบรมอาจารย์ผู้สอนวิชาชีววิจัยของ มจธ. ชม. (2) กรณีนักศึกษาระดับปริญญาโท มสด. ภาควิชานักศึกษา ที่ได้ร่วมเวทีในโครงการเมื่อกลับไปสถาบันฯได้เสนอโครงการวิทยานิพนธ์ที่ชัดเจนและเป็นกระบวนการคิดมากขึ้น ทำให้อาจารย์ที่รับผิดชอบเห็นพัฒนาการของนักศึกษาและมีการประสานงานกันอย่างต่อเนื่องเพื่อวางแผนการพัฒนานักศึกษาอย่างเป็นระบบและ (3)กรณีมหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงใหม่ ที่มีนักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 5 คนและอาจารย์ 1 ท่านที่มาร่วมเวทีอย่างต่อเนื่อง สำหรับนักศึกษาได้นำความรู้และประสบการณ์ไปถ่ายทอดให้นักศึกษารุ่นน้อง ส่วนอาจารย์ได้นำความรู้และประสบการณ์ไปวางแผนการสอนนักศึกษาในระดับปริญญาโท

4) เกิดเครือข่าย(ใหม่)การหนุนเสริมช่วยเหลือกัน เช่น กรณีที่อาจารย์ เรนู (อาจารย์จาก มรภ.ชม. และนักวิจัยโครงการประวัติศาสตร์ห้องถิน) ได้เข้าร่วมเวทีพระรุ่น 1 และเวทีพระรุ่น 2 อย่างต่อเนื่องจากประสบการณ์ที่ได้รับจากเวทีที่มีการหนุนเสริมช่วยเหลือกันอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีและได้เจริญกันและกัน เมื่อเป็นเช่นนี้ อาจารย์เรนูจึงเป็นแก่นนำ

หลักในการประสานงานกับเครือข่ายผู้ที่สนใจในเนื้อหา/ประเด็นเดียวกันนั้นคือการใช้วัฒนธรรม เป็นสื่อในการทำงานพัฒนาโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือ ซึ่งได้เครือข่ายจำนวน 11 โครงการ มีสมาชิกทั้งที่เป็นพระสงฆ์ นักพัฒนา นักวิจัย อบต. อาจารย์ในสถาบันการศึกษา อาจารย์ และนักศึกษาระดับปริญญาโท 修士. ป.ญ. เป็นต้น

4. วิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้น

4.1 ต้นทุนเดิมที่นำมาใช้ในโครงการ

1) ในช่วง 1 ปีก่อนหน้าที่จะดำเนินกิจกรรมโครงการนี้ วศ.ดร. กานุจนา แก้วเทพ ได้มาจัดเวทีอบรมกระบวนการวิจัยให้กับพระนักพัฒนาในเครือข่ายโพธิยาลัย ซึ่งพระนักพัฒนาในเครือข่ายโพธิยาลัยที่ผ่านกระบวนการฯจากวศ.ดร. กานุจนา แก้วเทพ จะเข้าร่วมในเวทีพระรุ่น 1 ดังนั้นกลุ่มเป้าหมายที่ร่วมในเวทีพระรุ่น 1 ส่วนมากจะมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการวิจัย ค่อนข้างดี เนื้อหาในเวทีจึงเน้นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์(จากแนวคิดทฤษฎีสู่การปฏิบัติในพื้นที่) ในประเด็นที่กลุ่มเป้าหมายสนใจ ซึ่งถือเป็นกระบวนการทราบการทำงานให้กับกลุ่มเป้าหมาย เมื่อเป็นเช่นนี้จึงมีกลุ่มเป้าหมายหลายรูป/คน เช่นพระมหาบันเทิง, ท่านเอ่และ อ.เรณุ ที่เรียนรู้เร็ว(ทั้งสามท่านได้ผ่านการเรียนรู้จากเวที วศ.ดร. กานุจนา แก้วเทพ และในช่วงดังกล่าวกำลังทำวิจัย/งานพัฒนา โดยนำกระบวนการวิจัยมาใช้ จึงทำให้เริ่มมีประสบการณ์จากการปฏิบัติตัวอย่างสามารถ/พร้อมที่จะอนุช่วยสมาชิกในกลุ่มได้และนอกจากนี้แล้วทั้งสามท่านยังไปเห็นน้ำเสื่อม/ช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมาย(พระนิสิต)ในเวทีพระรุ่น 2 ด้วย

2) ทีมประสานงานโครงการนี้ (คุณอดุลย์) และทีมวิทยากรอีก 5 โครงการ ในงานวิจัยชุด “การสื่อสารเพื่อชุมชน” ที่มีพื้นที่ดำเนินงานวิจัยในภาคเหนือ ทุกคนมีประสบการณ์ ตรงจากการทำงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และนอกจากนี้แล้วแกนนำเยาวชนและแกนนำชาวบ้านที่อยู่ในพื้นที่ทำการดำเนินงานวิจัยของทั้ง 6 โครงการได้ผ่านกระบวนการ/การทำงานร่วมกับนักวิจัยมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งถือเป็นการเตรียมคนของชุมชนด้วย

ดังนั้นมือโครงการนี้จะต่อยอดใช้องค์ความรู้และคน(ทั้งนักวิจัยและแกนนำชาวบ้าน)จากงานวิจัยที่เคยมีมา�ั้นจึงถือว่าเป็นการใช้ต้นทุนเดิมที่มีค่าอย่างยิ่ง

4.2 การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย เป็นหัวใจสำคัญในการดำเนินงานครั้งนี้ เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายมีความหลากหลายมาก ทั้งสถานภาพ ระดับการศึกษา ความรู้/ความเข้าใจเรื่องการวิจัย ประสบการณ์การทำงานพัฒนา/งานวิจัย และเป้าหมายหลักในการเข้าร่วมเวที ดังนั้นในการดำเนินงานครั้งนี้จึงมีการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายให้ละเอียดเพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการวิธีการและสื่อที่จะใช้ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่ตั้งไว้และบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มเป้าหมายด้วย

4.3 กลุ่มเป้าหมายมีเป้าหมายหลักเดียวกัน ถึงแม้ว่ากลุ่มเป้าหมายจะมีความหลากหลายมากดังที่กล่าวมาแล้วแต่ส่วนใหญ่มีเป้าหมายหลักเดียวกันคือ ต้องการเรียนรู้กระบวนการวิจัยและนำกระบวนการวิจัยไปปรับใช้ในการพัฒนาของตนเองที่กำลังทำ เช่น พระนิสิตที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรีต้องการเรียนรู้ว่ากระบวนการวิจัยเป็นอย่างไร ส่วนนักศึกษาที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาโทต้องการเรียนรู้กระบวนการวิจัยอีกแนวทางหนึ่งเพื่อการพัฒนาโครงสร้างวิทยานิพนธ์ หรือนักวิจัย/นักพัฒนาต้องการเรียนรู้กระบวนการวิจัยเพิ่มขึ้นเพื่อนำไปปรับใช้ในงานที่ตนเองกำลังทำ เป็นต้น

ซึ่งการที่กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่มีเป้าหมายหลักเดียวกันนั้นทำให้ทีมประสานงานสามารถกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการ/วิธีการและสื่อด้วยง่ายขึ้น

4.4 การสร้าง/เปลี่ยนบทบาทจาก “ผู้รับ” เป็น “ผู้ให้” การดำเนินกิจกรรมในโครงการนี้เน้นการเปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายได้นำเสนอประสบการณ์ตามประเด็นที่ตั้งไว้เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน นั่นคือกลุ่มเป้าหมายทั้งหมดจะมีโอกาสเป็นทั้ง “ผู้รับ” และเป็น “ผู้ให้” ด้วยซึ่งในแต่ละเวทีจะมีการกำหนดชัดเจน เช่นเวทีประชุม 1 เป็นการเปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายเรียนรู้ประสบการณ์จากซึ่งกันและกันดังนั้นทุกคนจะเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ โดยมีทีมประสานคุอยช่วยสรุปและเติมเต็มให้กับกลุ่มเป้าหมาย ในส่วนเวทีประชุม 2 เป็นการเพิ่มความรู้ดังนั้นในเวทีแรกๆจะเป็นบทบาทหลักของทีมประสานวิทยากรเพื่อมาให้ความรู้จากนั้นจะค่อยๆลดบทบาทลงเป็นผู้ช่วยเสริมและเพิ่มเติมบางประเด็นให้ชัดเจน แต่จะให้บทบาทกับกลุ่มเป้าหมายที่มีประสบการณ์คุอยหนูนเสริมช่วยเหลือผู้ที่ยังไม่มีประสบการณ์ ซึ่งเป็นการสร้างกระบวนการหันหนูนเสริมช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

จากการที่สร้าง/เปลี่ยนบทบาทให้กลุ่มเป้าหมายได้มีโอกาสเป็น “ผู้ให้” ด้วยพบว่า ทำให้กลุ่มเป้าหมายมีความกระตือรือร้นมากขึ้น และกลุ่มเป้าหมายบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้ง เองตั้งไว้ เพราะมีการช่วยเหลือกันอย่างต่อเนื่อง

4.5 เรียนรู้คุณค่าการฝึกปฏิบัติในห้องและลงพื้นที่จริง เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายมีทั้งที่มีประสบการณ์การทำงานวิจัยและการทำงานพัฒนา/การลงพื้นที่และที่ไม่เคยมีประสบการณ์ การทำงานวิจัยและการทำงานพัฒนา/การลงพื้นที่เลย จากประสบการณ์ครั้งนี้พบว่าเมื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้เรียนรู้เกี่ยวกับทฤษฎีแล้วจำเป็นต้องให้ทดลองฝึกปฏิบัติในห้องเพื่อให้ทดลองปรับใช้จากนั้นให้มีการวางแผนลงปฏิบัติจริงในพื้นที่ เช่นไปคือให้มีพัฒนาช่วย(กลุ่มเป้าหมายที่มีประสบการณ์) กระบวนการเช่นนี้จะเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับกลุ่มเป้าหมายที่ยังไม่เคยมีประสบการณ์

5. วิเคราะห์ความยั่งยืน

จากการดำเนินงานโครงการนี้ซึ่งมีระยะเวลาการดำเนินงาน 12 เดือน และหลังจากสิ้นสุด
ระยะเวลาการดำเนินงานโครงการแล้วพบว่าเครือข่ายยังคงมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อ
เนื่อง ปรากฏการณ์เช่นนี้ให้เห็นถึงความสมพันธ์/ความยั่งยืนของเครือข่าย
ในช่วงที่ผ่านมาพบว่าเครือข่ายยังคงมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันมีหลากหลายรูปแบบ

เช่น

5.1 ระดับนโยบาย แม้ว่าในการดำเนินงานโครงการ ทีมที่ปรึกษาและผู้ประสานงานโครงการ
ไม่เคยคิดถึงผลที่จะเกิดขึ้น (Output) ในระดับนโยบายแต่เมื่อคำนึงกิจกรรมไปแล้วพบว่าเกิด
Impact ดังนี้

5.1.1 การที่คณะผู้บริหารของมหาวิทยาลัยราชภัฏวิธยาลัย วิทยาเขตวัดสวนดอกร
เชียงใหม่ (มจร. ชม.) ให้ความสนใจต้องการที่จะให้เครือข่ายนักวิจัยชุด “การสื่อสารเพื่อชุมชน”
อบรมกระบวนการวิจัยให้กับ พระอาจารย์ที่สอนที่ มจร. ชม. และพระนิสิตระดับปริญญาโท นั้น
เท่ากับว่าคณะผู้บริหารของ มจร. ชม. เห็นพัฒนาการของพระที่ได้ผ่านกระบวนการอบรมสร้างการ
เรียนรู้ร่วมกันโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือภายใต้เครือข่ายนักวิจัยชุด “การสื่อสารเพื่อชุม
ชน” ทั้ง 6 โครงการที่มีพื้นที่การดำเนินงานในภาคเหนือ

นอกจากเครือข่ายนักวิจัยชุด “การสื่อสารเพื่อชุมชน” ทั้ง 6 โครงการที่มีพื้นที่การ
ดำเนินงานในภาคเหนือจะร่วมเป็นวิทยากรในการอบรมกระบวนการวิจัยแก่ พระอาจารย์ที่สอน
ที่ มจร. ชม. และพระนิสิตระดับปริญญาโท แล้วเครือข่ายทั้ง 6 โครงการยังจะเป็นพื้นที่ศึกษาดูงาน/
แลกเปลี่ยนประสบการณ์ให้กับเครือข่ายของ มจร. ชม. อีกด้วย

1.1.2 กรณีของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ (มจร. ชม.) เช่น

- ภาควิชาเอกภาษาไทย ของ มจร. ชม. สนใจในกระบวนการพัฒนานักศึกษาโดย
การใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือในการพัฒนา “คน” ในช่วงที่ผ่านมาภาควิชาเอกภาษาไทย
มวภ. ชม. ได้ส่งนักศึกษาเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้กระบวนการวิจัยในโครงการนี้จำนวน 5 คน เมื่อ
อาจารย์ที่ปรึกษาติดตามงานพบว่านักศึกษาที่ผ่านกระบวนการดังกล่าวมีพัฒนาการการใช้
กระบวนการวิจัยที่ดีมาก มวภ. ชม. จึงเปิดโอกาสให้นักศึกษากลุ่มนี้ผ่านกระบวนการวิจัยในโครง
การนี้นำความรู้ที่ได้รับไปถ่ายทอดประสบการณ์ให้กับรุ่นน้อง ต่อมาก็อาจารย์ในภาควิชาต่างก็สนใจ
ใจที่จะส่งนักศึกษาเข้าร่วมเรียนรู้ในกระบวนการต่อ

- ในภาควิชาเอกภาษาไทย ของ มวภ. ชม. นอกจากจะมีนักศึกษาเข้าร่วมเรียนรู้
กระบวนการวิจัยในโครงการนี้แล้ว ยังมีอาจารย์เรณู อรรสาเมศวร์ ชีงสอนวิชาวิจัยให้กับนักศึกษา
ระดับปริญญาตรีและปริญญาโทที่ มวภ. ชม. ได้เข้าร่วมเรียนรู้ในเวทีโครงการนี้อย่างต่อเนื่อง ชีง
อาจารย์เรณูเห็นว่ากระบวนการเรียนการสอนดังกล่าว่น่าจะนำไปปรับใช้สอนนักศึกษาได้ ปัจจุบัน

อาจารย์จึงได้นำกระบวนการดังกล่าวไปสอนนักศึกษาวิชาจิตติทั้งระดับปริญญาตรีและระดับปริญญาโท และนอกจากรายการแล้วยังได้เชิญเครือข่ายเข้าไปร่วมนำเสนอประสบการณ์ให้กับนักศึกษาในสถาบันอีกด้วย

-เครือข่ายเป็นพื้นที่เรียนรู้ของนักศึกษา มรภ. ชม. อาจารย์เรณูได้นำกระบวนการเรียนการสอนเรื่องกระบวนการวิจัยไปปรับใช้เพื่อสอนนักศึกษาในชั้นเรียน มีหัวเรื่องทฤษฎีและการเรียนรู้ปรากฏการณ์ในพื้นที่/ภาคปฏิบัติ ซึ่งทั้งหมดอาจารย์เรณูใช้พื้นที่เครือข่ายเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับนักศึกษา

1.1.3 กรณีของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชภาคเหนือ (มสด. ภาคเหนือ)

กรณีนักศึกษาระดับปริญญาโท มสด. ภาคเหนือ ที่ได้ร่วมเวทีในโครงการเมื่อกลับไปสถาบันฯได้เสนอโครงการร่วมวิทยานิพนธ์ที่ชัดเจนและเป็นกระบวนการคิดมากขึ้น ทำให้อาจารย์ที่รับผิดชอบเห็นพัฒนาการของนักศึกษาและมีการประสานงานกับเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้นักศึกษาเรียนรู้กระบวนการลงพื้นที่และการสังเกตปรากฏการณ์ในพื้นที่ และนอกจากรายการแล้วยังร่วมกันวางแผนการพัฒนานักศึกษารุ่นต่อๆไปอย่างเป็นระบบ

1.1.4 กรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กรณีคุณสุพรรณ ไชยลังกา ซึ่งเป็นนายก อบต. วอแก้ว อ.ห้างฉัตร จ.ลำปาง เมื่อได้ร่วมเรียนรู้ในโครงการอย่างต่อเนื่อง หลังจากนั้นคุณสุพรรณ ได้เชิญปลัด อบต. วอแก้ว เข้าร่วมเรียนรู้ในเวทีกระบวนการวิจัยด้วย ต่อมาก อบต. วอแก้ว มีการประชุมสามาชิกและได้จัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาเยาวชนโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือ

5.2 ปรากฏการณ์ “โตแล้วแต่ก”

กรณีที่อาจารย์ เรณู (อาจารย์จาก มรภ. ชม. และนักวิจัยโครงการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น) ได้เข้าร่วมเวทีพระรุ่น 1 และเวทีพระรุ่น 2 อย่างต่อเนื่องจากประสบการณ์ที่ได้รับจากเวทีที่มีการหนุนเสริมช่วยเหลือกันอย่างต่อเนื่อง (พระรุ่นเสริมช่วยเหลือพระ, พระรุ่นเสริมช่วยเหลือพระวราส, พระวาราสหนุนเสริมช่วยเหลือพระและพระวาราสหนุนเสริมช่วยเหลือกันเอง) ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีและได้เจริญกันและกัน เมื่อเป็นเช่นนี้ อาจารย์เรณูจึงเป็นแกนนำหลักในการประสานงานกับเครือข่ายผู้ที่สนใจในเนื้อหา/ประเด็นเดียวกันนั่นคือการใช้วัฒนธรรมเป็นสื่อในการทำงานพัฒนาโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือ ซึ่งได้เครือข่ายจำนวน 11 โครงการมีสมาชิกทั้งที่เป็นพระสงฆ์ นักพัฒนา นักวิจัย อบต. อาจารย์ในสถาบันการศึกษา อาจารย์และนักศึกษา ระดับปริญญาโท มรภ. ชม. เป็นต้น นั่นคือการเกิดเครือข่ายใหม่และมีการการหนุนเสริมช่วยเหลือกันด้วย

5.3 การหนุนเสริมช่วยเหลือกันของเครือข่ายแล้วแต่ภาวะและโอกาส เช่น

-พื้นที่การดำเนินงานของเครือข่ายเป็นพื้นที่ศึกษาดูงาน/แลกเปลี่ยนประสบการณ์ให้กับพัฒนาครุ่นใหม่ในเครือข่ายโพธิยาลัย นักศึกษา มรภ.ชม. และแกนนำชาวบ้านเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชาวบ้าน

-การเป็นวิทยากรหนุนเสริมช่วยเหลือกัน เช่น ทีมอาจารย์ ม.พายัพ (โครงการวิจัยป่าชุมชนหัวยแก้ว) เป็นวิทยากรช่วยเรื่องเทคนิคการผลิตสื่อสมัยใหม่ อ. สุวัฒน์ โครงการกลองสะบัดชัย เป็นวิทยากรเรื่องการพัฒนาเยาวชน/นักวิจัยรุ่นใหม่ โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือ ฯลฯ

ปรากฏการณ์ดังกล่าวข้างต้นแม้จะไม่ได้จากการจัดสัมมนาแล้วแต่เครือข่าย (Network) ยังมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่องซึ่งชี้ให้เห็นว่า Net ดังกล่าวที่โครงการได้ร่วมกับภาคีพัฒนาและสร้างสรรค์ขึ้นมาตนั้น Work เครือข่ายสามารถเคลื่อนงานต่อไปได้โดยแกนนำสมาชิกเครือข่าย ผู้ประสานงานโครงการพัฒนาเครือข่ายนักวิจัยภาคเหนือนี้มีบทบาทช่วยเหลือเชื่อมในเนื้อหาบางประเด็นที่เครือข่ายขาด

สำหรับเงื่อนไขและปัจจัยที่จะทำให้เครือข่ายนี้ดำรงอยู่ต่อไปได้นั้นน่าจะต้องมีปัจจัยต่างๆ ดังนี้

- ในระดับพื้นที่ของเครือข่ายต้องมีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและมีเวทีพูดคุยกันอย่างต่อเนื่องด้วย
- ควรจะต้องมีเวทีทางวิชาการอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาแกนนำเครือข่ายให้สามารถมีมุมมองที่ลุ่มลึกทั้งทางทฤษฎีและการปฏิบัติ

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 สำหรับสถาบันการศึกษาทั้งที่เป็นของพระสงฆ์และที่เป็นของมหาวิทยาลัย ที่เปิดสอนในระดับปริญญาตรีและระดับปริญญาโท น่าจะนำกระบวนการ/แนวทางการจัดการเรียนรู้ครั้งนี้ไปปรับใช้ในสถานศึกษาเพื่อพัฒนานิสิตและนักศึกษา

6.2 สำหรับอาจารย์ผู้สอนควรเป็นผู้ที่เคยมีประสบการณ์การทำงานวิจัยและการลงพื้นที่โดยตรงและควรหาเครือข่ายผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานวิจัย/การลงพื้นที่ที่มีประเด็นคล้ายๆ กับที่นักศึกษาสนใจให้มาร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์

6.3 การเลือกหัวข้อ ประเด็นและพื้นที่ที่จะทำการศึกษาควรเปิดอิสระให้กับนักศึกษาเป็นคนเลือก เพราะนักศึกษาน่าจะรู้จักเงื่อนไขและข้อจำกัดของตนเองมากกว่าอาจารย์ที่ปรึกษาและจะทำให้เข้าใจในงานด้วยเนื่องจากทั้งหมดเขาเป็นคนคิดและตัดสินใจ

ภาคผนวก

**1. การเปรียบเทียบวัตถุประสงค์โครงการกับผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้น
โดยดูจาก Output Outcome และ Impact**

วัตถุประสงค์	ระดับผลสัมฤทธิ์
1. เพื่อพัฒนาชีวิตร่วมกับความสามารถด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนผ่านการเรียนรู้ร่วมกับภาคีเครือข่ายโดยใช้ประสบการณ์/กระบวนการ/ผลงานจากโครงการวิจัย 6 โครงการ	Output Outcome และ Impact
2. เพื่อส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลงานวิจัยจาก 6 โครงการที่ขยายไปสู่พื้นที่อื่นๆ ผ่านเครือข่ายที่มี อันจะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานในพื้นที่ของภาคีเครือข่ายในภาคเหนือ	Output Outcome และ Impact

2.ตารางเปรียบเทียบกิจกรรมที่วางแผนไว้กับกิจกรรมที่ดำเนินการและผลที่ได้รับ

กิจกรรม	กิจกรรม ตามแผนงาน (พ.ค.47 – เม.ย.48)	การดำเนินกิจกรรม ของโครงการ (พ.ค.47 – ก.ค.48)	จำนวนกลุ่มเป้าหมาย ที่เข้าร่วมกิจกรรม (รูป / คน)	ความหลากหลายของ กลุ่มเป้าหมาย ที่เข้าร่วมกิจกรรม
1.เวทีเสวนาแลกเปลี่ยน ประสบการณ์การวิจัย (ประสงค์รุ่นที่ 1)	จำนวน 4 ครั้ง	จำนวน 4 ครั้ง	ครั้งละ 18 - 23 รูป/คน รวมประมาณ 72-92 รูป/คน	พระเครื่อข่ายโพธิญา ลัย,นักวิจัยและนัก ศึกษา มรภ.ชม.
2.เวทีการหนุนเสริมและ เพิ่มเติมความรู้ (ประสงค์รุ่นที่ 2)	จำนวน 6 ครั้ง	จำนวน 12 ครั้ง (ภาคเหนือ ที่ มจร. 6 ครั้ง และ ที่กรุงเทพฯ มมร. 6 ครั้ง)	ครั้งละ 29 – 51 รูป/คน รวมประมาณ 348 – 612 รูป/คน	- พระนิสิต มจร.,นัก วิจัย,นักพัฒนา,นัก ศึกษาปริญญาโท นัก ศึกษา มรภ.ชม. -พระนิสิต มมร. จาก หลายคณะ
3.การสร้างเสริมและ พัฒนาเครือข่ายแกนนำ	จำนวน 10 ครั้ง	จำนวน 10 ครั้ง	ครั้งละ 27 - 34 รูป/คน รวมประมาณ 270-340 รูป/คน	แกนนำชาวบ้าน/เยาว ชน,พระเครื่อข่ายโพธิ ญาลัย,พระนิสิต มจร., นักวิจัย,นักพัฒนา,นัก ศึกษาปริญญาโท นัก ศึกษา มรภ.ชม.
4.การผลิตสื่อ	จำนวน 2 ครั้ง	จำนวน 2 ครั้ง	ครั้งละ 23 รูป/คน รวมประมาณ 46 รูป/ คน	แกนนำชาวบ้าน/เยาว ชน,พระเครื่อข่ายโพธิ ญาลัย,พระนิสิต มจร., นักวิจัย,นักพัฒนา,นัก ศึกษา มรภ.ชม.
5.สนับสนุนพระรุ่นใหม่ทำ วิจัยขนาดเล็ก	จำนวน 7 กลุ่ม	จำนวน 8 กลุ่ม	รวม 49 รูป รวมประมาณ 392 รูป	พระนิสิต มจร. และ พระนิสิต มมร.

ສຽງສັງເກດຖານ / ຕ່າງໆວົດທໍເກດຖານ

<p>กิจกรรมที่ดำเนินการมาภายต วัตถุประสงค์ของโครงการ</p>	<p>เป้าหมายของกิจกรรม</p>	<p>สิ่งที่เกิดขึ้น / ตัวชี้วัดที่เกิดขึ้น</p>
<p>จัดทำแบบสำรวจความพึงพอใจของผู้เรียนในห้องเรียน</p>	<p>ประเมินผลการดำเนินการ</p>	<p>จัดทำแบบสำรวจความพึงพอใจของผู้เรียนในห้องเรียน</p>

กิจกรรมที่ดำเนินการภายใต้ วัตถุประสงค์ของโครงการ	เป้าหมายของกิจกรรม สิ่งที่เกิดขึ้น / ตัวชี้วัดที่เกิดขึ้น
<p>เป้าหมายของกิจกรรม</p> <p>วัตถุประสงค์ของโครงการ</p> <p>(2) กิตติครุภักษากาชาดและร่วมมืออย่างเหลือภักน โดยกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมใน โครงการนี้ช่วยเหลือท่านทำวิทยานิพนธ์วิจัย (กำลังทำไม่完整) ณ ที่ทำการพัฒนาฯทั้งหมด วัสดุไม้สัก ประเด็นที่จะศึกษา การสร้างกรอบ การจัดแบบ และการหาและจัดทำโครงสร้างที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ใน และการหัน ท่องพระที่กำลังทำางานพัฒนาเชิงการนำเสนอข้อมูลมาทางแผนกวาระดำเนินการ รวม</p> <p>(3) เกิดเครือข่ายและหน่วยงาน จากการที่กลุ่มเป้าหมายได้ดำเนินประสา^๑ การผลิตภัณฑ์ในพื้นที่ที่ให้กลุ่มเป้าหมายมีความสนใจไปร่วมเดิน ทางๆ ตลอดการผลิตในรายละเอียดจึงเกิดกิจกรรมการนำเสนอผลงานน้ำชาๆ ป่าไม้เรือนรัง/แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับแผนกว่านาฯเพื่อพัฒนา^๒ งานอาชองครุภักษายางตามไปร่วมเดินที่กลุ่มเป้าหมาย/แผนกน้ำชาบำบัดใน</p>	

กิจกรรมที่ดำเนินการรายงานตัว วัตถุประสงค์ของโครงการ	เป้าหมายของกิจกรรม สิ่งที่เกิดขึ้น / ตัวชี้วัดที่เกิดขึ้น
<p>นักศึกษาปฏิบูรณ์พัฒนาใบอนุญาตพิพารณาและตรวจสอบมาตรฐานของเอกสารที่ กำลังทํางานพัฒนาฯ เช่นการศึกษาข้อมูลเพื่อนำแนวทางการจัดการคืนให้กับ กรรมา เป็นตน นักศึกษาผู้มีภาระที่ร่วมในเรื่องที่ดูแลกันในปัจจุบันทั้งปี</p> <p>“นักศึกษา” และเป็น “นักศึกษา” ต่อไป</p> <p>(3) บริโภครือซ้ายภาระและผลิตภัณฑ์และสูบการณ์กระปุกหน้ากวิจัยและภาคร ทั่วไปนักศึกษา ระหว่างพัฒนาฯ มจธ. วัดสูงดูด ก ใช้ประโยชน์ไปพร้อมๆ กับพัฒนาฯ นนภ. วัตถุประสงค์ ซึ่งอยู่ฝ่ายเดียวกัน โดยใช้กระบวนการภารกิจเป็นสื่อในการ สร้างเสริมและพัฒนาเครือข่าย</p> <p>(4) จําแนกที่เกิดขึ้นข้อ(1)ถึงข้อ(3) ผลที่ตามมา/ผลกระทบ (Outcome) ผลกระทบ (Impact) คือ</p> <p>(4.1) กลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่มที่ร่วมงานที่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่น ่องตั้งไว้ (ดูจากข้อมูลที่ก่อตั้มเป้าหมายไปต่อไปนั้นและในแต่ละกิจ กรรม)</p> <p>(4.2) กลุ่มเป้าหมายหอการค้าที่นำกรอบมาตรฐานฯ มาใช้ในการค้าในสังคม ของตนเอง และเกิดผลที่ตามมา เช่น ทัศนคติของผู้คนในหมู่ทางสาย谱ใน จบที่โดยคิดว่าภารกิจ</p>	

กิจกรรมที่ดำเนินการภายใน วัตถุประสงค์ของโครงการ	เป้าหมายของกิจกรรม สิ่งที่เกิดขึ้น / ตัวชี้วัดที่เกิดขึ้น
<p>เป้าหมายของกิจกรรม วัตถุประสงค์ของโครงการ</p> <p>เป็นรากฐานและต่อต้านภัยมนุษย์โดยทำให้ภัยได้ กราฟฟิคและสีที่กำลังตื้อกายาระดับปริมาณมาก ทั้งที่ ผู้ดู. และ ผู้รัก. สามารถ ทำวิจัยและนำกระบวนการกรี๊ดไปใช้ในงานที่กำลังทำและฝึกอบรมให้กับ กรรมาที่อยู่ เช่น 1)กรรมา มูล. เช่นพร้อมจะศึกษา ทำให้รากฐานเดิมๆ โดยใช้ที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศที่มีความหลากหลาย เก็บเกี่ยว คำแนะนำของอาจารย์และบุคลากรที่เข้าร่วมโครงการปัจจุบันจริงๆ ให้แก่คริส กลุ่มคนตระหนานป่านและมีจิตกรรมาที่อยู่ในส่วนบุคคล อาท. 2) กรรมา. เช่น. โครงการติดตามเชิงลึก(อ.ท.รักษา)และพัฒนา ราย(โครงสร้างสถาปัตยกรรม) ฯลฯ. วิจัยที่นำไปใช้ เช่นการศึกษา คุณ ก่อนทำกิจกรรม และสื่อการสอนคำราม โฉม อุป กรณฑเพื่อยกน้ำหน้าต่อไป/เก่าๆ ปัจจุบันไม่ต้องการทำน้ำมีติดข้อ. <ul style="list-style-type: none"> ● การอนุรักษ์ประเพณีและศิริธรรมทางศรีภูเขา เช่น 1)กรรมา น้ำศักดิ์ ฯลฯ. ทั้งหมดที่ร่วมมือที่อย่างต่อเนื่อง อาจเรียกว่า/ความก้าวหน้าของนัก แสวงหาน้ำใจ(อ.กฤษณะ) เป็นพัฒนาการ/ความก้าวหน้าของนัก ศึกษาทั่งหมด อาจเรียกว่าและส่องจังได้ให้หน้าศักดิ์ที่น้ำประปาและสูงกว่า </p>	

กิจกรรมที่ดำเนินการภายใต้ วัตถุประสงค์ของโครงการ	เป้าหมายของจัดซื้อ	สิ่งที่เกิดขึ้น / ตัวชี้วัดที่เกิดขึ้น
บริหารความเสี่ยงและการเฝ้าระวังความเสี่ยง	มหานครติดตามและประเมินผลความเสี่ยงที่สำคัญที่สุดในแต่ละปี ที่มีผลกระทบต่อภาระของรัฐบาล ให้สามารถดำเนินการแก้ไขได้ทันท่วงทัน	<p>มหานครติดตามและประเมินผลความเสี่ยงที่สำคัญที่สุดในแต่ละปี ที่มีผลกระทบต่อภาระของรัฐบาล ให้สามารถดำเนินการแก้ไขได้ทันท่วงทัน</p> <ul style="list-style-type: none"> ● จัดทำแผนบริหารความเสี่ยงที่สำคัญที่สุดในแต่ละปี ที่มีผลกระทบต่อภาระของรัฐบาล ให้สามารถดำเนินการแก้ไขได้ทันท่วงทัน

<p>กิจกรรมที่ดำเนินการภายในตัว วัฒนธรรมศรัทธาในคริสตจักร</p>	<p>สิ่งที่เกิดขึ้น / ตัวชี้วัดที่เกิดขึ้น</p> <ul style="list-style-type: none"> ● กิตเเคร์ค่ายใหม่ เช่นการนับ. เก็บ ได้รับความสนใจมาก ของผู้คน ไม่ว่าจะเป็นเด็ก หรือผู้ใหญ่ ที่รู้สึกว่าเป็นการพัฒนาตนเองด้วย กิจกรรมที่น่าสนใจ น่าเรียนรู้ แต่ละปีก็จะมีหัวข้อที่ต้องการให้เด็กๆ ได้รับความรู้ ความ คิดเห็น ที่ส่งเสริมให้เด็กๆ สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้มากยิ่งขึ้น กว่าปีก่อนๆ นั่นเอง การจัดกิจกรรมนี้เป็นการสืบสานภูมิปัญญาที่สำคัญมาก ให้กับเยาวชน ที่จะเป็นกำลังสำคัญในอนาคต ในการสืบทอดและอนุรักษ์มรดกโลกของชาติไทย <p>พัฒนา “มี”</p>
---	---

กิจกรรมที่ดำเนินการภายใน วัฒนธรรมศรัทธาคริสต์	นำเสนอ ความหมายของกิจกรรม	สังเกตุ ตัวชี้วัดที่เกิดขึ้น
<p>พนักงานฯ</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ บางพนักงานที่ไม่คิดถึงการฝึกอบรมฯเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับภาระหน้าที่ในเดือนต่อไป จึงไม่ได้รับการฝึกอบรมฯ ตามกำหนดเวลา แต่เมื่อได้รับการฝึกอบรมฯแล้ว นักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมฯ กลับสามารถปฏิบัติภาระหน้าที่ได้ดีขึ้น ■ บางพนักงานที่มีภาระหน้าที่มาก ไม่สามารถเข้าร่วมการฝึกอบรมฯ ตามกำหนดเวลา จึงต้องขอรับการฝึกอบรมฯ นอกเวลาทำงาน ทำให้การฝึกอบรมฯ ไม่สามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่องได้ <p>โดยรวมแล้ว การฝึกอบรมฯ ยังคงดำเนินการอย่างต่อเนื่อง แต่อาจมีผลกระทบต่อภาระงานประจำของพนักงานฯ อยู่บ้าง แต่ก็ยังคงดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ไม่หยุดชะงัก ทำให้การฝึกอบรมฯ สามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้</p>		

กิจกรรมที่ดำเนินการภายใต้ วัตถุประสงค์ของโครงการ	เป้าหมายของกิจกรรม	สิ่งที่เกิดขึ้น / ตัวชี้วัดที่เกิดขึ้น
กิจกรรมที่ดำเนินการภายใต้ วัตถุประสงค์ของโครงการ	เป้าหมายของกิจกรรม	ไม่ระบุรายละเอียดของพิธีกรรมที่ดำเนินการแต่ได้ผลดี ให้ความรู้และสามารถนำไปใช้ได้จริง ในการซื้อขายที่ดินที่มีสภาพแวดล้อมที่ดีทาง การซื้อขายที่ดินในประเทศไทย ให้ความรู้และสามารถนำไปใช้ได้จริง อย่างมาก

<p>กิจกรรมที่ดำเนินการภายใต้ วัตถุประสงค์ของโครงการ</p>	<p>เป้าหมายของกิจกรรม</p> <p>สังทัดเกิดขึ้น / ตัวชี้วัดที่เกิดขึ้น</p>
	<p>วิทยานิพนธ์ของตนเองต่อไป ส่วนที่ มีภาระนิสิตโดยทำกิจกรรมร่วมกันและต่างฝ่ายต่างทำสำเร็จอย่างดี ให้ความตื่นเต้นในการนำเสนอผลงานวิจัย ทั้งหมดได้ถูกการยอมรับอย่างเหลือเชื่อ แต่ การนำเสนอผลงานวิจัย ทั้งหมดที่นำเสนอในงานนำเสนอวิจัย การตีความที่อาจพบเห็นที่ เช่น การเข้าใจง่ายสุดมาก หมาย การตีความเนื้อหา การจัดเดี๋ยว การสรุปจากการจัดตั้งใจของ ครุยนายนายฯและภายในทำสำลังๆ ด้วยตัวเอง</p> <p>ซึ่งในคราวนี้การนำเสนอการตีความของครุยนายนายฯเป็นโดยการขออนุญาตจากผู้สอนที่สอนวิชาที่ 4 เนื่องจากครุยนายนายฯ ที่ร่วมมาที่(พระบรมราชโณราชา) ยกเว้นสิ่งที่ เป็นภาระเกี่ยวนักศึกษา</p>